

**Институција омбудсмена за људска  
права Босне и Херцеговине**



**ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ О  
РЕЗУЛТАТИМА АКТИВНОСТИ  
ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА ЗА  
ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И  
ХЕРЦЕГОВИНЕ  
ЗА 2012. ГОДИНУ**

Бања Лука, март 2013. године



## САДРЖАЈ

<b>УВОДНА РИЈЕЧ</b> .....	<b>5</b>
<b>ПОГЛАВЉЕ I – КЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ О ИНСТИТУЦИЈИ ОМБУДСМЕНА БИХ</b> .....	<b>7</b>
1.1. Правни оквир за рад омбудсмена .....	7
1.2. Дјелокруг Институције омбудсмена .....	7
<b>ПОГЛАВЉЕ II – СТАТИСТИЧКИ И БРОЈЧАНИ ПОКАЗАТЕЉИ О АКТИВНОСТИМА ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА У ТОКУ 2012. ГОДИНЕ</b> .....	<b>10</b>
2.1. Препоруке упућене органима власти .....	13
2.2. Статистички показатељи у односу на територијалну припадност грађана који се обрађају Институцији омбудсмена .....	15
2.3. Специјални извјештаји у 2012. години .....	16
2.4. Преглед броја жалби према противним странама .....	17
<b>ПОГЛАВЉЕ III - ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИМА - СТРУКТУРА ЖАЛБИ И ПРЕГЛЕД РАДА ПО ОДЈЕЛИМА</b> .....	<b>18</b>
3.1. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПОЛИТИЧКИХ И ГРАЂАНСКИХ ПРАВА .....	19
3.1.1. Анализа за примљених жалби .....	20
3.1.2. Судови .....	21
3.1.3. Управа .....	24
3.1.4. Правна помоћ .....	25
3.1.5. Полиција .....	26
3.1.6. Тужилаштво .....	29
3.1.7. Имовинско-правни односи .....	30
3.1.8. Слобода приступа информацијама .....	32
3.1.9. Медији .....	39
3.1.10. Владина и министарска именованја .....	39
3.1.11. Јавне исправе .....	42
3.1.12. Реализација препорука .....	43
3.2. ОДЈЕЛ ЗА ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА .....	44
3.2.1. Анализа за примљених жалби .....	44
3.2.2. Право на пензију .....	45
3.2.3. Право на рад .....	46
3.2.3.1. Питање отпремнина у Републици Српској .....	49
3.2.3.2. Специјални извјештај, питање радноправног статуса поводом примјене члана 143. Закона о раду Федерације БиХ .....	49
3.2.3.3. Проблем са Управом за индиректно опорезивање БиХ .....	50
3.2.4. Екологија и заштита животне средине .....	50
3.2.5. Право на социјалну заштиту .....	52
3.2.6. Право на здравствену заштиту .....	53
3.2.7. Комуналне услуге .....	54
3.3. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ .....	57
3.3.1. Анализа за примљених жалби .....	57
3.4. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ, ВЈЕРСКИХ И ДРУГИХ МАЋИНА .....	64
3.5. ОДЈЕЛ ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ПРИТВОРЕНИХ/ЗАТВОРЕНИХ ЛИЦА .....	68
3.5.1. Здравствена заштита .....	70
3.5.2. Услови смјештаја .....	70
3.5.3. Исхрана .....	73
3.5.4. Радне и друге активности .....	73
3.5.5. Контакт са спољашњим свијетом .....	73
3.5.6. Вјерске потребе .....	73
3.5.7. Поступање по жалбама .....	74

3.5.8. Особље .....	74
3.6. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ДЈЕЦЕ .....	78
3.6.1. Анализа за примљених жалби.....	78
3.6.2. Образовање.....	78
3.6.3. Занемаривање и насиље.....	80
3.6.4. Конфликтни разводи .....	81
3.6.5. Активности одјела.....	82
3.6.5.1. Омбудсмен у вашој школи.....	82
3.6.5.2. Истраживања и специјални извјештаји Одјела сачињени током 2012. године.....	82
3.6.5.2.1. Специјални извјештај ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА ДЈЕЦЕ У БиХ.....	82
3.6.5.2.2. Специјални извјештај МЛАДИ И ДЈЕЦА У СУКОБУ СА ЗАКОНОМ .....	83
3.6.5.2.3. Специјални извјештај ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЗАШТИТЕ ПРАВА ДЈЕЦЕ НА ПРИВАТНОСТ КАДА СУ ПРАВА НАРУШЕНА ОД МЕДИЈА У БиХ .....	83
3.6.5.3. Праћење реализације специјалних извјештаја сачињених током 2010. и 2011. године .....	84
3.6.5.4. Остале активности одјела .....	87
3.7. ОДЈЕЛ ЗА ЕЛИМИНАЦИЈУ СВИХ ОБЛИКА ДИКРИМИНАЦИЈЕ .....	89
<b>ПОГЛАВЉЕ IV - ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИМА - СТРУКТУРА ЖАЛБИ И ПРЕГЛЕД РАДА ПО КАНЦЕЛАРИЈАМА .....</b>	<b>90</b>
4.1. ГЛАВНА КАНЦЕЛАРИЈА БАЊА ЛУКА .....	90
4.1.1. Анализа за примљених жалби.....	90
4.2. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА БРЧКО .....	93
4.2.1. Анализа за примљених жалби.....	93
4.3. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА МОСТАР.....	96
4.3.1. Анализа за примљених жалби.....	96
4.4. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА САРАЈЕВО .....	99
4.4.1. Анализа за примљених жалби.....	99
4.5. ТЕРЕНСКА КАНЦЕЛАРИЈА ЛИВНО.....	103
4.5.1. Анализа за примљених жалби.....	104
<b>ПОГЛАВЉЕ V – ФУНКЦИОНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА.....</b>	<b>108</b>
5.1. Увод.....	108
5.2. Особље.....	108
5.3. Смјештај и техничка опремљеност Институције .....	108
5.4. Буџет и финансије .....	109
5.5. Статус Институције.....	109
<b>ПОГЛАВЉЕ VI – САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА БиХ И МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА .....</b>	<b>111</b>
6.1. Сарадња са институцијама и организацијама у БиХ.....	111
6.2. Сарадња са невладиним и цивилним сектором.....	112
6.3. Сарадња са међународним институцијама и организацијама.....	114
<b>ПОГЛАВЉЕ VII – САРАДЊА СА МЕДИЈИМА .....</b>	<b>119</b>
<b>ПОГЛАВЉЕ VIII – ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПРЕПОРУКА.....</b>	<b>123</b>
<b>АНЕКС I – Преглед буџета 2012 .....</b>	<b>138</b>
<b>АНЕКС II - ЗОСПИ.....</b>	<b>140</b>

## УВОДНА РИЈЕЧ

*У складу са чланом 34. и 35. Закона о омбудсмену за људска права БиХ, омбудсмени БиХ достављају Извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права БиХ за 2012. годину са подацима о степену поштовања уставних и законских права грађана БиХ.*

*Извјештај се упућује Предсједништву БиХ, Представничком дому и Дому народа Парламентарне скупштине БиХ, Парламенту Федерације БиХ и Народној скупштини Републике Српске.*

*У уводном дијелу су прегледно приказани статистички подаци о предметима којима су се омбудсмени БиХ бавили, и то по одјелима: Одјел за праћење политичких и грађанских права, Одјел за економска, социјална и културна питања, Одјел за праћење права лица са инвалидитетом, Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина, Одјел за праћење права притвореника/затвореника, Одјел за праћење права дјеце и Одјел за елиминацију свих облика дискриминације; као и по канцеларијама: Бања Лука, Брчко, Мостар, Сарајево и Ливно. Дати су и аналитички прикази проблема по одјелима/подручјима, са примјерима и препорукама.*

*У овој години упућене су 222 препоруке и урађено је 6 специјалних извјештаја, што је знатно више него у 2011. години, када су урађена 3 специјална извјештаја. Кад је ријеч о статистичким и бројчаним показатељима, евидентно је да се грађани у највећем броју Институцији омбудсмена обраћају телефоном и непосредним контактом (пријем грађана), а знатан је и број грађана који се обраћају у писаној форми.*

*Највећи број обраћања у 2012. години имао је као и протеклих година Одјел за праћење политичких и грађанских права, којем су грађани упутили 1.737 жалбем што у односу на укупна број за примљених жалби у Институцији омбудсмена представља 55,60%. Слједи Одјел за економска, социјална и културна права са 742 за примљене жалбе, а највећи број регистрованих жалби односио се на повреде права из области радних односа - 362.*

*Најмање жалби је за примио Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина – 17. Број регистрованих жалби, као и број обраћања грађана овом одјелу не може бити објективни индикатор стања људских права лица која припадају националној, вјерској или другој мањини, будући да се често дешава да жалбе које поднесу припадници неке мањине буду регистроване у другим одјелима, а с обзиром на право које је било предмет кршења.*

*Укупно је у Институцији омбудсмена у 2012. години у раду било 5.009 предмета, и то за примљени предмети у 2012. години као и пренесени предмети из претходних година), а завршено је укупно 3.030 предмета, од чега је у највећем броју дошло до остваривања угроженог права у току интервенције омбудсмена – 1.095.*

Пораст жалби везаних за разне облике дискриминације, према одредбама Закона о забрани дискриминације, већи је за 35% у односу на претходну годину. Према облицима дискриминације, највећи број жалби односи се на мобинг – 81, што значи да је пораст у односу на 2011. годину када је регистрована 41 жалба за 99%. Нажалост, Институција омбудсмена још увијек није добила финансијска средства за функционисање Одјела за елиминацију свих облика дискриминације у пуном капацитету, а што је утврђена законска обавеза.

У складу са Стратегијом Институције за период 2010-2014. године, омбудсмени су и у 2012. години јачали сарадњу са институцијама власти у сегменту реализације препорука, развијали партнерске односе са невладиним сектором и медијима и били активни на међународном плану.

Приликом израде извјештаја, а с циљем уважавања родне равноправности у језику, омбудсмени су одлучили да, према контексту, користе именице и мушког и женског рода, а тамо гдје именице имају опште значење, одлучили су да користе мушки род.

Март, 2013. године

Омбудсмени БиХ

Љубомир Сандић

Јасминка Џумхур

Нивес Јукић

# ПОГЛАВЉЕ I – КЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ О ИНСТИТУЦИЈИ ОМБУДСМЕНА БИХ

## 1.1. Правни оквир за рад омбудсмена

Институција омбудсмена за људска права БиХ успостављена је 1996. године, у складу са анексима IV и VI Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, као независна институција да штити људска права и промовише добру управу и владавину права.

У садашњим условима, Институција омбудсмена БиХ функционише на основу Устава БиХ и Закона о омбудсмену за људска права БиХ<sup>1</sup>, којим су загарантовани независност и оквир инфраструктуре за заштиту и промовисање људских права и основних грађанских слобода.

Према члану 1. Закона о омбудсмену за људска права БиХ, ово је независна институција успостављена с циљем промовисања добре управе и владавине права, заштите права и слобода физичких и правних лица, како је гарантовано Уставом БиХ и међународним споразумима који се налазе у додатку тог Устава и која надгледа активности институција БиХ, њених ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Институција омбудсмена поступа у оквиру Устава, закона, других прописа и општих аката, као и ратификованих међународних уговора и општеприхваћених правила и стандарда међународног права.

## 1.2. Дјелокруг Институције омбудсмена

Институција омбудсмена БиХ је надлежна да разматра предмете који се односе на слабо функционисање или повреде људских права и слобода које почини било који орган БиХ. Може поступати по пријему жалбе или по службеној дужности, а може предузимати и опште истраге. Након спроведене истраге у предмету, може препоручити одговарајуће појединачне и опште мјере. Институција не разматра предмете који се односе на одлуке, чињенице или догађаје који су се десили прије 15. децембра 1995. године<sup>2</sup>.

У надлежности Институције омбудсмена је да спроводи истраге по жалбама о повредама људских права и слобода почињених од војних власти<sup>3</sup>, а такође је надлежна да поступа у предметима који се односе на слабо функционисање судског система или неправилног процесуирања индивидуалних предмета и да препоручи одговарајуће опште или појединачне мјере.

При томе је изричито прописано да се омбудсмен неће мијешати у процес одлучивања судова, што значи да није надлежан за преиспитивање судских одлука у својству неке више инстанце.<sup>4</sup>

Према члану 6. Закона о омбудсмену за људска права БиХ (у даљем тексту: закон), омбудсмен може прослиједити предмете о наводним повредама људских права највишим судским органима БиХ који су надлежни за питања људских права, у складу са правилима којима се регулише улагање жалбе тим органима, кад год установи да је то неопходно за ефикасно спровођење својих дужности.

Омбудсмен има и посебна овлашћења и надлежности сходно одредбама Закона о забрани дискриминације<sup>5</sup>, према којем је централна институција за заштиту од

<sup>1</sup> Закон о омбудсмену за људска права БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 32/00,19/02,35/04,32/06,38/06,)

<sup>2</sup> Видјети члан 2. Закон о омбудсмену за људска права БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр.32/00, 19/02)

<sup>3</sup> Видјети члан. 3 Закона о омбудсмену за људска права БиХ("Сл. гласник БиХ", бр. 32/00, 19/02)

<sup>4</sup> Видјети члан. 4 Закона о омбудсмену за људска права БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 32/00, 19/02)

дискриминације. У оквиру ове надлежности, Институција омбудсмена заприма жалбе физичких и правних лица због дискриминације, пружа потребна обавјештења о њиховим правима, могућностима судске и друге заштите, одлучује о покретању поступка одлучивања по жалбама, предлаже медијацију, прикупља и анализира статистичке податке о случајевима дискриминације, подноси годишње извјештаје о појавама дискриминације парламентима БиХ, ФБиХ, Народној скупштини РС и Скупштини Брчко Дистрикта БиХ, даје мишљења и препоруке с циљем спречавања и сузбијања дискриминације, прати законодавство, унапређује праксу с циљем да обезбиједи једнако поступање.

Институција омбудсмена има и посебна овлашћења сходно одредбама Закона о министарским именованима, именованима Савјета министара и другим именованима БиХ<sup>6</sup>, према којем омбудсмен има овлашћења за предузимање мјера да се приговор жалиоца на одлуку о именовану испита. При томе може покренути питања везана за поступак именована на који се приговор жалиоца односи и може захтијевати да одговорни јавни службеник достави омбудсмену сва документа и списе у вези са наведеним именованим.

Такође има и посебна овлашћења сходно одредбама Закона о приступу информацијама у БиХ<sup>7</sup> према којем може *inter alia* разматрати сачињавање и достављање информација, као што су водичи и опште препоруке које се односе на спровођење и примјену овог закона, укључивати их у посебан дио годишњег извјештаја у којем се презентују активности омбудсмена везане за примјену овог закона, те предлагати упутства с циљем осигурања примјене закона.

С циљем заштите права грађана, омбудсмен поступа по појединачним и групним жалбама, обавјештава физичка и правна лица о њиховим правима и обавезама, упознаје их са могућношћу судске и друге заштите, предлаже покретање поступака медијације и др.

Институција омбудсмена региструје поднесене жалбе, те у случају када омбудсмен одлучи да не прихвати и не разматра жалбу, обавјештава жалиоца писаним путем, наводећи разлоге за неприхватање и упућује на најпогоднија средства за предузимање радњи, ако таква средства постоје.

Омбудсмен може одбити да разматра анонимне жалбе, затим жалбе за које сматра да су злонамјерне, које су неосноване, у којима нема жалбе, које наносе штету легитимним правима трећих лица, или које су предочене ван рока од 12 мјесеци након појаве догађаја, чињеница или одлука на које се жалба односи.

Омбудсмен може предложити надлежном органу да обустави извршење оспорене мјере у времену не дужем од десет дана када у току истраге установи да извршење управне одлуке може резултирати непоправљивом штетом за права подносиоца жалбе.

Органи и тијела власти обавезни су да омбудсмену пружају помоћ у вези са омогућавањем приступа информацијама и документима, обављању личних разговора, разматрању потребних списа, достављању затражених писмених изјава о радњама везаним за дужност лица која су у служби органа и тијела, затим провјеру вјеродостојности тражених докумената и изјава.

<sup>5</sup> Закон о забрани дискриминације ("Сл. гласник БиХ", бр. 59/09)

<sup>6</sup> Закон о министарским именованима, именованима Савјета министара и другим именованима БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 37/03), Закон о министарским, владиним и другим именованима ФБиХ ("Сл. новине ФБиХ", бр. 12/03 и 34/03) и Закон о министарским, владиним и другим именованима РС ("Сл. гласник РС", бр. 41/03)

<sup>7</sup> Закон о приступу информацијама у БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 28/00, 45/06, 102/09 и 62/11), Закон о слободи приступа информацијама ФБиХ ("Сл. новине ФБиХ", бр. 32/2001) и Закон о слободи приступа информацијама РС ("Сл. гласник РС", бр. 20/2001)



Омбудсмен може тражити да му се дају на увид или предају документи који су заведени као повјерљиви или тајни, у складу са Законом, када је омбудсмен обавезан да примијени потребну дискрецију и не може ове документе учинити доступним јавности, уз обавезу да при њиховом уврштавању у извјештаје предузима све потребне мјере заштите тајности.

Након свих потребних радње истраживања по жалби, прибављених исправа и докумената, изјашњења жалиоца, органа и тијела у предмету жалбе, омбудсмен може издати препоруке надлежним органима и тијелима за отклањање повреда људских права. Органи и тијела власти, који добију препоруке, дужни су да у остављеном року писмено одговоре омбудсмену о реализацији препорука у роковима који су му остављени.

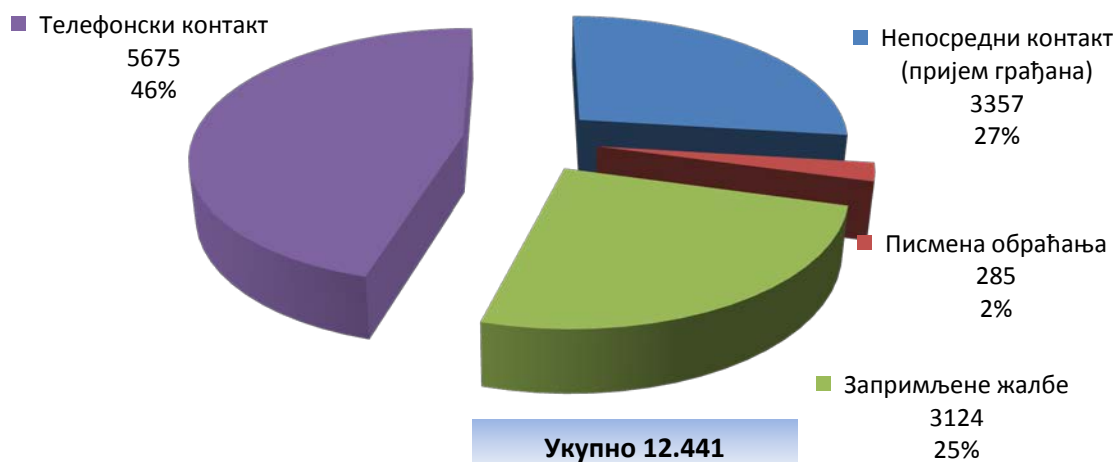
У случају непоступања одређеног органа или тијела власти по препоруци омбудсмена, о томе се претходно указује вишем надлежном органу, а потом у годишњем извјештају о резултатима активности Институције омбудсмена, који се упућује Парламентарној скупштини БиХ, Парламенту Федерације БиХ, Народној скупштини Републике Српске и Предсједништву БиХ.

## ПОГЛАВЉЕ II – СТАТИСТИЧКИ И БРОЈЧАНИ ПОКАЗАТЕЉИ О АКТИВНОСТИМА ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА У ТОКУ 2012. ГОДИНЕ

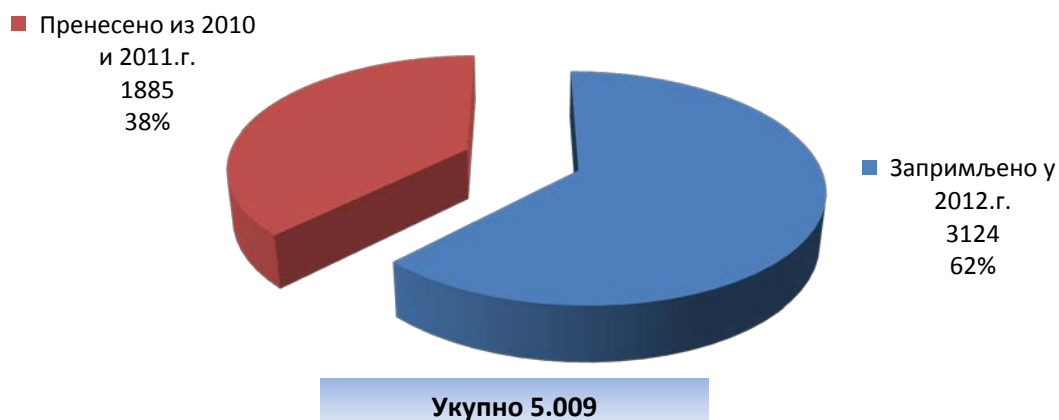
У извјештајној 2012. години Институцији омбудсмена обратио се 12.441 грађанин, што указује на повећање од 20% у односу на 2011. годину, када је регистровано 9888 обраћања. Повећање обраћања Институцији омбудсмена је забиљежено углавном у телефонским контактима и непосредном обраћању, док је прилив жалби незнатно повећан.

У 2012. години Институција омбудсмена БиХ запримила је **3124 жалбе**, те је са пренесеним жалбама из 2011. и 2010. године (**1885 жалби**) у раду било укупно **5009**, што је за 250 жалби више него у у 2011, када је у раду било **4750 предмета**.

Пораст броја обраћања Институцији омбудсмена је резултат дјеловања различитих фактора као што су тешка економска ситуација грађана, али и повећане активности на промовисању људских права и пораст повјерења грађана у могућности заштите њихових људских права.

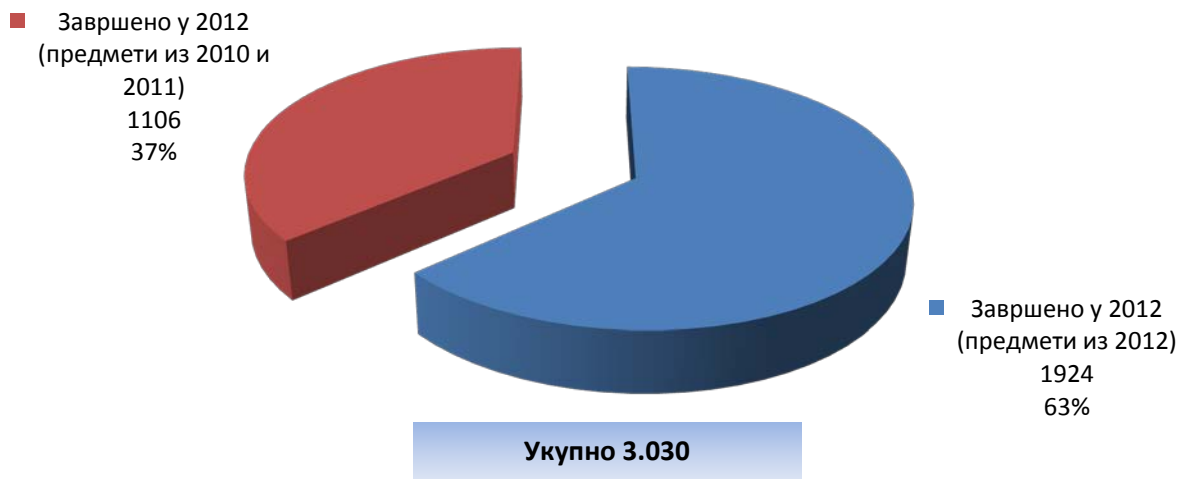


Дијаграм 1: Обраћање грађана у 2012. години



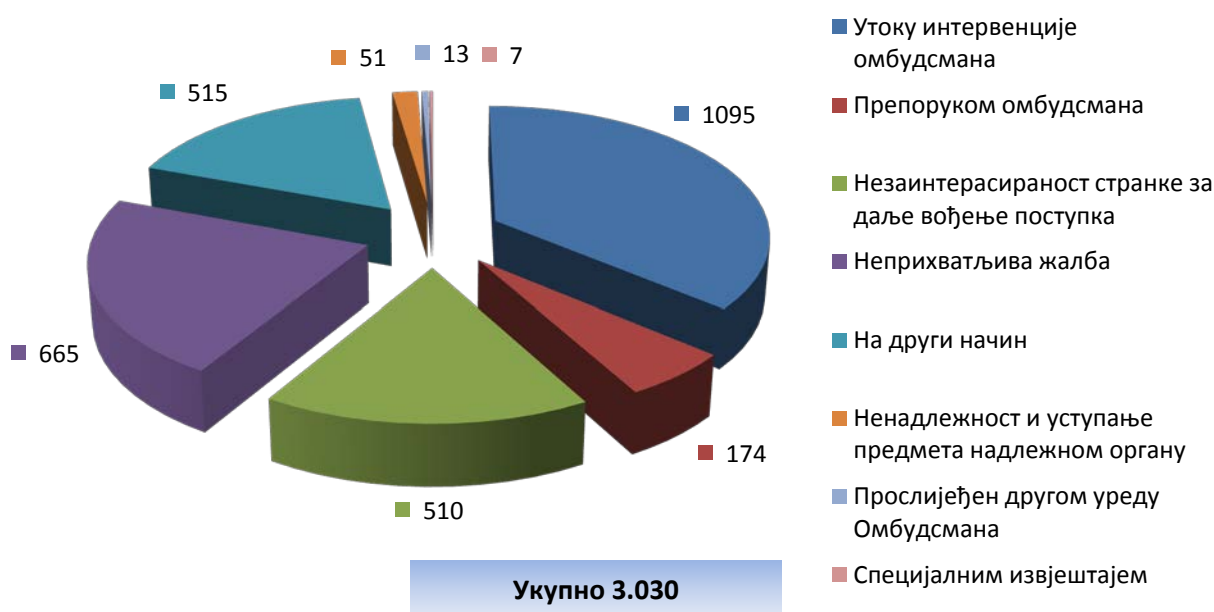
Дијаграм 2: Жалбе запримљене у 2012. години и пренесене из 2010. и 2011. године<sup>8</sup>

<sup>8</sup> Статистички подаци су приказани за период од 2010, од када је успостављено електронско праћење предмета у бази података, што значи да показатељи не укључују и предмете који су регистровани у Институцији омбудсмена прије 01.01.2010. године.



Дијаграм 3: Предмети који су завршени у 2012. години

Од укупног броја запримљених жалби у 2012. години (**3124** жалбе) завршено је **1924**, или 63% (3% више него у претходном извјештајном периоду). Истовремено, од укупног броја жалби које су биле у раду, укључујући и жалбе пренесене из претходних календарских година (5009), завршено је 3030 жалби.



Дијаграм 4: Начин окончања предмета у 2012. години

Статистички показатељи који слиједе приказују начине окончања предмета у складу са Законом о омбудсмену за људска права БиХ и Правилима поступка. Највећи број предмета у 2012. години окончан је у току интервенисања Институције омбудсмена, те је странка остварила своје право. На овај начин је ријешено 1095 предмета, док је у 2011. години ријешен 891 предмет.

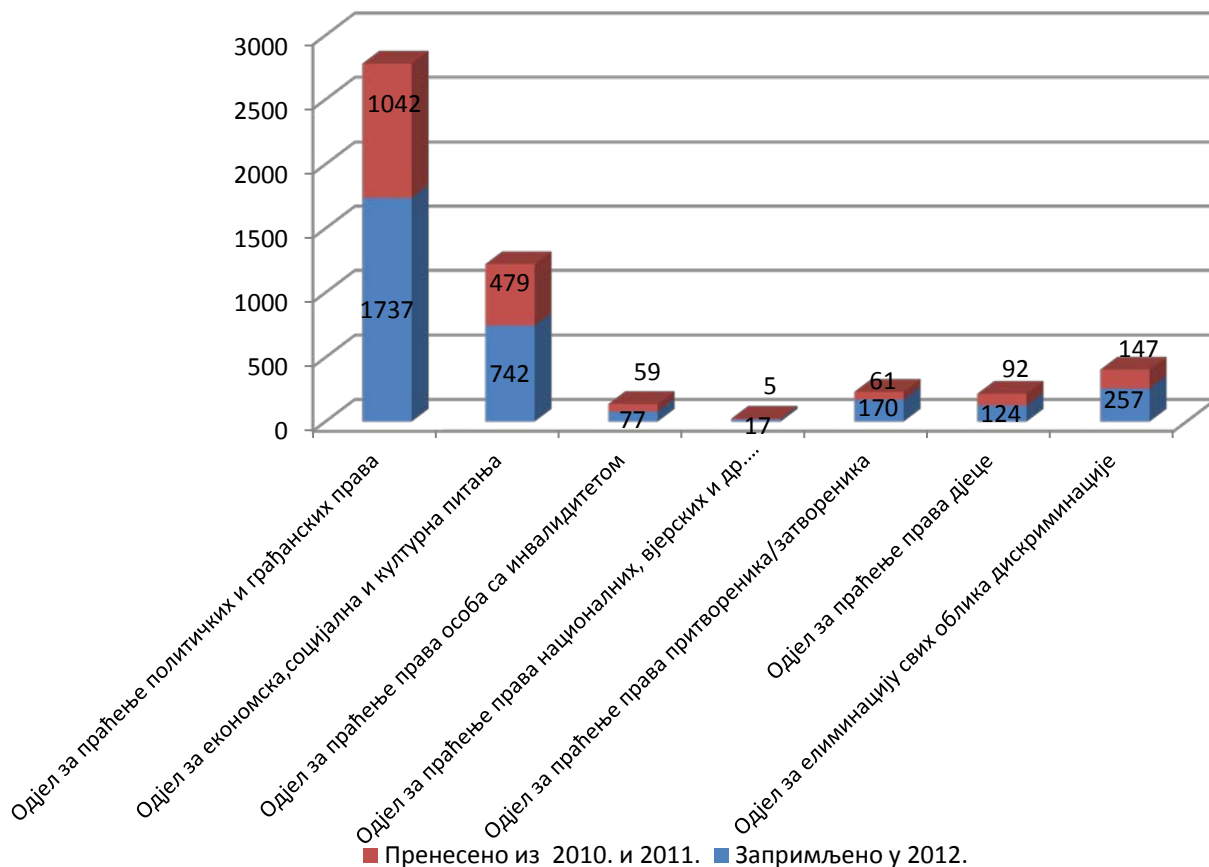
У 2012. години, у оквиру поступања по жалбама, у Институцији омбудсмена предузето је на хиљаде разних активности везано за предмете, укључујући истражни поступак по запримљеним жалбама, издавање препорука, изјашњење органа по издатим препорукама, мониторинг судског и управног поступка, обавјештавање странака о

изјашњењу одговорне стране, ургенције надлежним органима, захтјеви за допуну жалбе и сл.

Предмети регистровани у Институцији омбудсмена распоређени су према врсти повреде права у одјеле. Највећи број жалби поново је забиљежен у Одјелу за праћење политичких и грађанских права, у 2011. запримљено је 1815, а у 2012. години нешто мање – 1737. Пораст жалби у односу на 2011. годину забиљежен је у 2012. години у Одјелу за елиминисање свих облика дискриминације, у којем је запримљено 257 жалби, док је у 2011. години била регистрована 191 жалба.

ОДЈЕЛ	Запримљено у 2011.	Пренесено из 2010. и 2011.	Запримљено у 2012.	Укупан број жалби у раду у 2012 (2+3)
Одјел за праћење политичких и грађанских права	1815	1042	1737	2779
Одјел за економска, социјална и културна питања	735	479	742	1221
Одјел за праћење права лица са инвалидитетом	86	59	77	136
Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина	9	5	17	22
Одјел за праћење права притвореника/затвореника	121	61	170	231
Одјел за праћење права дјеце	110	92	124	216
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	191	147	257	404
<b>УКУПНО</b>	<b>3067</b>	<b>1885</b>	<b>3124</b>	<b>5009</b>

Табела 1: Компарација броја запримљених жалби у 2011. и 2012. години и број пренесених жалби из 2010. и 2011. години



Дијаграм 5: Број предмета који су запримљени у 2012. и пренесени из 2010. и 2011. по одјелима

Према броју запримљених жалби у току 2012. године, а у односу на територијалну организацију Институције омбудсмена, у односу на 2011. годину пораст је регистрован у канцеларијама Бања Лука, Сарајево и Ливно. У Канцеларији у Брчком је у 2012. години запримљено 307 жалби, што је 138 жалби мање у односу на протеклу годину. Незнатно мање жалби је запримљено и у Канцеларији у Мостару, а што се може видијети из компаративног приказа датог у Табели 2.

КАНЦЕЛАРИЈА	Запримљено у 2011.	Пренесено из 2010. и 2011.	Запримљено у 2012.	Укупан број жалби у раду у 2012 (2+3)
Бања Лука	766	270	915	1185
Брчко	445	373	307	680
Мостар	222	110	204	314
Сарајево	1397	1077	1425	2502
Ливно	237	55	273	328
<b>УКУПНО</b>	<b>3067</b>	<b>1885</b>	<b>3124</b>	<b>5009</b>

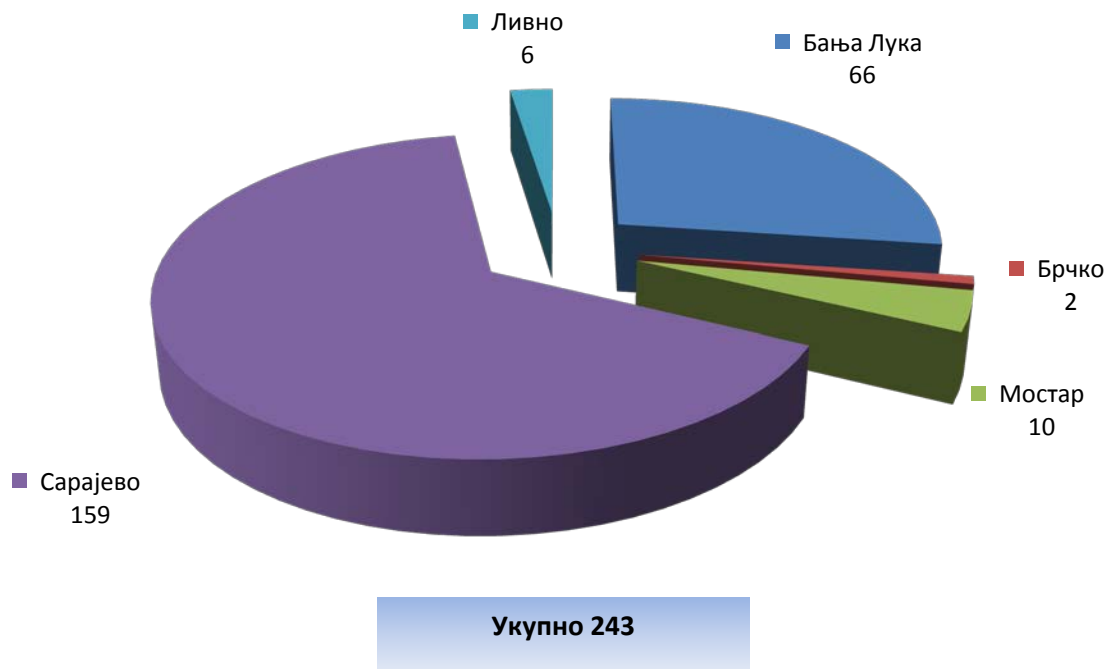
Табела 2: Број запримљених жалби у 2011. и 2012. години и број пренесених жалби из 2010. и 2011. године по канцеларијама

## 2.1. Препоруке упућене органима власти

У 2012. години омбудсмени су издали препоруку у 243 предмета, што је повећање у односу на 2011, када је издата препорука у 221 предмету. По канцеларијама, највише препорука издато је у Подручној канцеларији у Сарајеву 159, Централној канцеларији у Бањој Луци 66, те у подручним канцеларијама Мостар 10, Брчко 2 и Теренској канцеларији у Ливну 6.

КАНЦЕЛАРИЈА	Број предмета са издатим препорукама у 2012.	Број предмета са издатим препорукама у 2011.
Бања Лука	66	72
Брчко	2	9
Мостар	10	3
Сарајево	159	130
Ливно	6	7
<b>Укупан број препорука у предметима</b>	<b>243</b>	<b>221</b>

Табела 3: Компарација издатих препорука у предметима по канцеларијама за 2011. и 2012. годину



Дијаграм 6: Број препорука издатих у предметима у току 2012. године по канцеларијама



Дијаграм 7: Распоред препорука у предметима по начину реализације у 2012. години

Од укупно 243 издатих препорука у предметима, реализована је 81, дјелимично су реализоване 3, није реализовано 20, остварена је сарадња у 89 случајева, док за 50 предмета нисмо добили повратну информацију како је поступљено по препоруци.

## 2.2. Статистички показатељи у односу на територијалну припадност грађана који се обраћају Институцији омбудсмена

И у 2012. години за Институцију омбудсмена било је значајно да идентификује и територијалну лоцираност подносилаца жалби, мада је овај критеријум, с обзиром на структуру Институције омбудсмена, релативан индикатор јер се странкама омогућава да жалбу поднесу у било којој канцеларији Институције, без обзира гдје странка има пребивалиште или боравиште. Један од одређујућих фактора јесте да се жалба често подноси у канцеларији у којој је сједиште кршиоца права, што за посљедицу има и да је већи број жалби регистрован у канцеларији Институције омбудсмена која се налази на територији гдје је комплекснија структура власти. Тако је у 2012. години 2065 грађана са територије ФБиХ поднијело жалбу – нешто мање него у 2011. години, када је поднесено 2111 жалби. Истовремено се повећао број жалби у РС-у; у 2012. години је било 812, а у 2011. години је регистровано 718 жалби грађана са територије РС-а. Из Брчко Дистрикта било је 80 жалби – 37 мање него 2011. године. У 2012. години је 113 жалби стигло из иностранства, што је за једанаест жалби више у односу на 2011. годину, када су биле регистроване 102 жалбе. Број жалби поднесених електронским путем је значајно порастао – 2011. године их је било 19, а 2012. године 48.



Дијаграм 8: број запримљених жалби према територијалној припадности подносилаца

Територијални параметар се не може сматрати критеријумом према којем се може закључити да се, с обзиром на број запримљених жалби на конкретној територији, више крше права у односу на другу територију, а с обзиром на чињеницу да канцеларије Институције омбудсмена жалбе региструју према вољи странке израженој чином упућивања жалбе. Други важан сегмент везан за територијални параметар је чињеница да су неке канцеларије Институције омбудсмена смјештене у главним градовима територијалних јединица (државе, ентитета, кантона), што се одражава и на повећано обраћање странака овим канцеларијама.

### 2.3. Специјални извјештаји у 2012. години

У 2012. години Институција омбудсмена је издала шест специјалних извјештаја, и то:

1. Специјални извјештај омбудсмена БиХ у вези са примјеном члана 143. Закона о раду ФБиХ;
2. Специјални извјештај у вези са примјеном Закона о престанку примјене Закона о коришћењу напуштене имовине у Републици Српској; Закона о привремено напуштеним некретнинама у својини грађана у Федерацији БиХ; Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима у Федерацији БиХ;
3. Специјални извјештај о стању људских права у установама за извршење кривичних санкција у Босни и Херцеговини;
4. Специјални извјештај "Млади и дјеца у сукобу са законом";
5. Специјални извјештај - Препоруке за унапређење заштите права дјете на приватност када су права нарушена од медија у БиХ;
6. Специјални извјештај - Здравствена заштита дјете у БиХ.



## 2.4. Преглед броја жалби према противним странама

С циљем превенције кршења људских права значајно је указати које институције и органи власти се најчешће појављују као противна страна у жалбама грађана. Ово је значајно како би тијела одлучивања, а прије свега ресорна министарства и законодавни органи, користећи своје механизме, могли дјеловати на факторе који доводе до тога да евидентирани институције крше права. Као што се може видјети, и даље су најчешће као кршиоци означени Казнено-поправни заводи, при чему је број жалби у директној зависности од броја лица која су смјештена у тим установама, затим градски и општински ниво власти и институције пензијско-инвалидског осигурања.

Нажалост, и даље је евидентан велики број жалби који се односи на правосудне институције, што је забрињавајуће с обзиром да би то требало да буде најефикаснији механизам заштите у рукама грађана. У табелама 4 и 5 дат је приказ 20 институција и 10 правосудних институција које су грађани најчешће означавали као кршиоце права.

Р. бр.	НАЗИВ ОРГАНА	Број жалби
1.	КПЗ ЗТ ЗЕНИЦА	48
2.	КПЗ ПОЛУОТВОРЕНОГ ТИПА ТУЗЛА	33
3.	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	25
4.	КОМИСИЈА РС-а ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛ. 182.	24
5.	ГРАД МОСТАР	23
6.	ГРАД БАЊА ЛУКА	23
7.	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ПИО/МИО	22
8.	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД	19
9.	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ПИО/МИО МОСТАР	18
10.	ФОНД ПИО РС, ФИЛИЈАЛА БАЊА ЛУКА	18
11.	МУП КАНТОНА САРАЈЕВО	18
12.	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ	18
13.	ОПШТИНА НОВИ ГРАД САРАЈЕВО	16
14.	ОПШТИНА ЦЕНТАР	16
15.	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗА ПИТАЊА БОРАЦА И ИНВАЛИДА ООР ФБиХ	15
16.	КПЗ ЛУКЕ У БИХАЋУ	14
17.	ОПШТИНА ТУЗЛА	14
18.	ОПШТИНА ЗЕНИЦА	13
19.	МИНИСТАРСТВО ЗА ИЗБЈЕГЛИЦЕ И РАСЕЉЕНА ЛИЦА РС-а	13
20.	МУПРС	13

**Табела 4: 20 противних страна које су имале највише жалби грађана у 2012, искључујући правосуђе**

Р.бр.	НАЗИВ ПРАВОСУДНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	Број жалби
1.	ОПШТИНСКИ СУД ЛИВНО	74
2.	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	60
3.	ОПШТИНСКИ СУД САРАЈЕВО	50
4.	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	50
5.	ОКРУЖНИ СУД БАЊА ЛУКА	34
6.	КАНТОНАЛНИ СУД ЛИВНО	29
7.	КАНТОНАЛНИ СУД САРАЈЕВО	29
8.	КАНТОНАЛНИ СУД ТУЗЛА	25
9.	УСТАВНИ СУД БиХ	25
10.	ОПШТИНСКИ СУД МОСТАР	19

**Табела 5: 10 противних страна у области правосуђа које су имале највише жалби грађана**

## ПОГЛАВЉЕ III - ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИМА - СТРУКТУРА ЖАЛБИ И ПРЕГЛЕД РАДА ПО ОДЈЕЛИМА

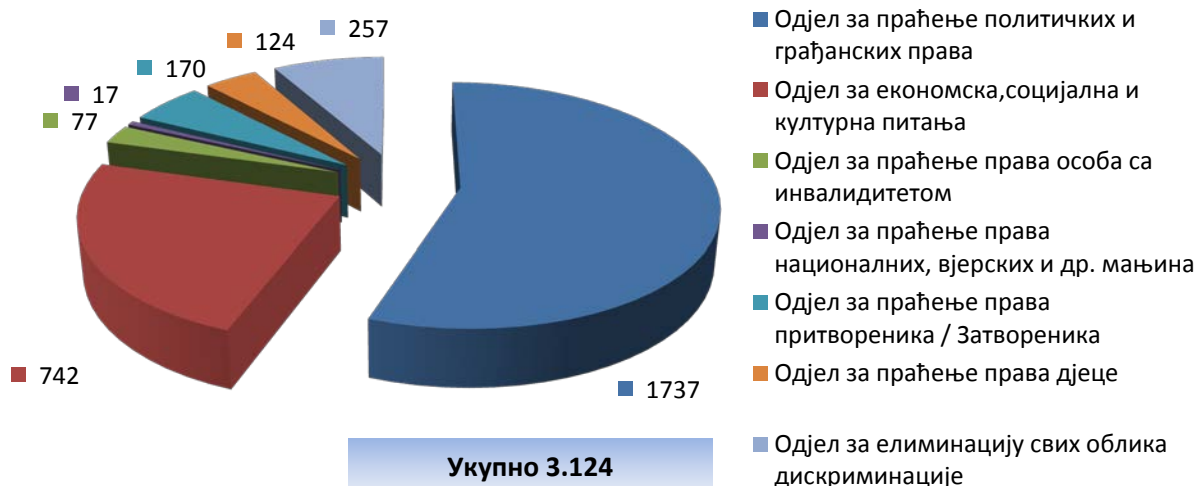
Сходно Закону о омбудсмену за људска права БиХ, обавеза је била да се успоставе одјели за праћење права: дјеце, лица са инвалидитетом и мањина, те других одјела по потреби. Закон о забрани дискриминације је наложио успостављање Одјела за елиминацију свих облика дискриминације. Омбудсмени су, разматрајући запримљене жалбе, закључили да је поред четири обавезна одјела потребно успоставити и одјеле који ће се искључиво бавити заштитом права утврђених Пактом о грађанским и политичким правима и Пактом о економским, социјалним и културним правима, те одјел за праћење права затвореника/притвореника. Статистика приказана у Табели 6 показала је оправданост овакве одлуке омбудсмена јер је управо у ова три одјела и Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације регистрован највећи број жалби. Континуирано праћење стања људских права у БиХ, посебно из перспективе поднесених жалби, указује на потребу успостављања одјела који ће се бавити питањем жалби које се односе на правосуђе и управу, те на слободу приступа информацијама и медије.

Овај став омбудсмени поткрепљују сталним посрастом броја предмета у Одјелу за праћење политичких и грађанских права у оквиру којих се региструју и жалбе које се односе на функционисање правосуђа и управе, те слободу приступа информацијама и медијске слободе.

У 2012. години, у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације, у односу на 2011. годину, када је регистрован 191 предмет, поново је забиљежен пораст предмета за 66 (34,5%).

ОДЈЕЛ	Запримљено у 2012.	Запримљено у 2011.
Одјел за праћење политичких и грађанских права	1737	1815
Одјел за економска, социјална и културна питања	742	735
Одјел за праћење права лица са инвалидитетом	77	86
Одјел за праћење права нац., вјер. и др. мањина	17	9
Одјел за праћење права притвореника/затвореника	170	121
Одјел за праћење права дјеце	124	110
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	257	191
<b>УКУПНО</b>	<b>3124</b>	<b>3067</b>

Табела 6: Број жалби по одјелима запримљених у 2012. и 2011. години



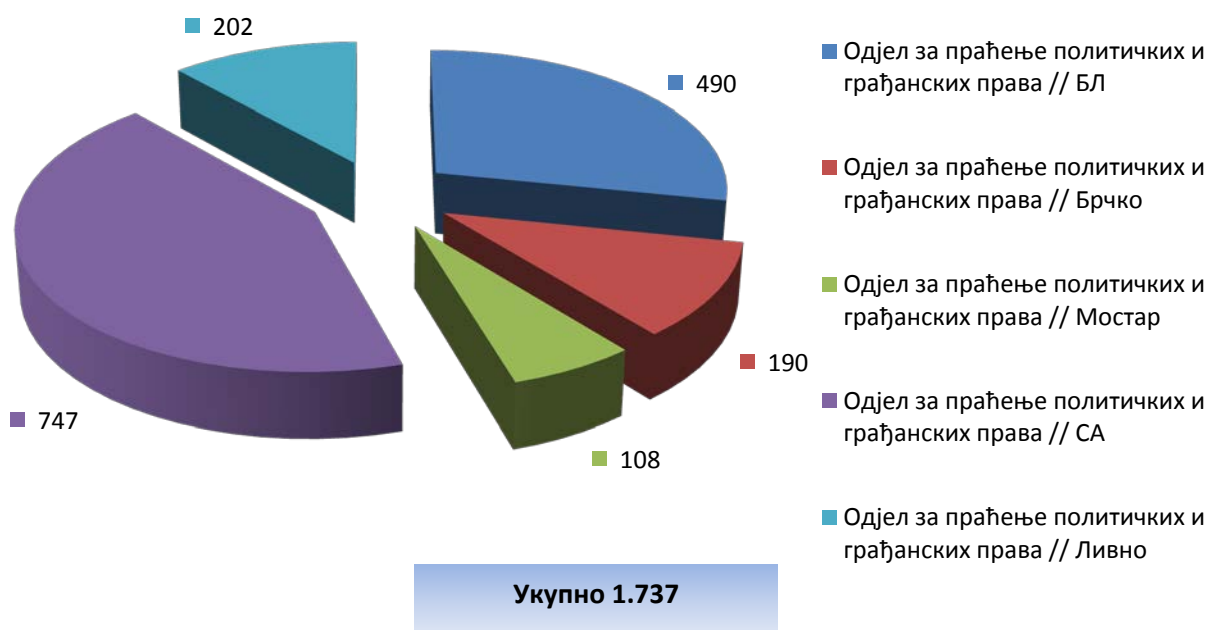
Дијаграм 9: Број жалби по одјелима запримљених у току 2012. године

### 3.1. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПОЛИТИЧКИХ И ГРАЂАНСКИХ ПРАВА

С циљем осигурања праћења, заштите и промоције грађанских и политичких права у Босни и Херцеговини, Институција омбудсмена је успоставила унутрашњу структуру у оквиру које је успостављен Одјел за заштиту грађанских и политичких права (у даљем тексту: Одјел).

Одјел је у 2012. години предузео низ активности чији су резултати презентовани у овом дијелу Годишњег извјештаја. Активности су реализоване у оквиру обезбјеђивања заштите грађанских и политичких права која се односе на: право на живот, право на живот без мучења, окрутног, нечовјечног или понижавајућег поступања или кажњавања, право на живот без ропства или радне експлоатације, слободу приступа информацијама, слободу мишљења, савјести и вјероисповијести, слободу изражавања које обухвата слободу да тражи, добија и шири информације и мисли сваке врсте, без обзира на границе (слобода приступа информацијама), право на имовину, јавне исправе, право на изборна права и учешће у јавној служби, слободу кретања и избор становања у границама државе, право на држављанство, владина и министарска именована, функционисање управе и правосуђа, једнакост мушкараца и жена у уживању грађанских и социјалних права и сл.

Иако је право на слободу и личну сигурност грађанско-политичко право које обавезује државу да обезбјеђи да нико неће бити самовољно ухапшен или притворен, нити бити лишен слободе осим из разлога и у складу са поступком предвиђеним законом, активности Институције омбудсмена на обезбјеђивању уживања овог права су, због његове специфичности, реализоване у оквиру посебног одјела који има надлежност за праћење права притвореника/затвореника, те су резултати активности презентовани у оквиру Извјештаја о раду Одјела за права притвореника/затвореника. Резултати активности на заштити права мањина представљени су у овом извјештају у оквиру презентације извјештаја о дјеловању Одјела за заштиту права мањина.



Дијаграм 10: Преглед заprimљених жалби у Одјелу за праћење политичких и грађанских права у 2012. години по канцеларијама

### 3.1.1. Анализа запримљених жалби

У 2012. години Одјел је **регистровао 1.737 предмета** или 55,60% од укупног броја регистрованих предмета у Институцији омбудсмена, те је, са пренесеним предметима из претходних година<sup>9</sup>, у раду у овом одјелу било укупно 2.779 или 55,58% предмета. Ако се ови статистички подаци упореде са укупним бројем предмета који су запримљени у 2012. години - 3.124, као и са укупним бројем предмета који су се налазили у раду у Институцији омбудсмена<sup>10</sup> - 5.009, онда се може закључити да се **највећи број жалби који се налазио у раду у Институцији омбудсмена у 2012. години односио на област грађанских и политичких права.**

У односу на територијални параметар, у 2012. години жалбе из надлежности Одјела су регистроване у Подручној канцеларији Сарајево - 747; Централној канцеларији Бања Лука - 490; Подручној канцеларији Брчко, укључујући и жалбе запримљене у оквиру обављања уредовних дана у Тузли - 190; Подручној канцеларији Мостар -108, те Теренској канцеларији Ливно - 202.

У односу на структуру повређених права из надлежности Одјела, дошло је до незнатних промјена у односу на жалбе регистроване у 2011. години, а што је видљиво из Табеле 7, те је и даље највећи број регистрованих жалби у односу на поступање судова - 637, док су у 2011. години биле регистроване 623 жалбе. У 2012. години дошло је до смањења жалби које се односе на функционисање управе на начин да је број жалби са 400 регистрованих у 2011. години смањен на 381 жалбу регистровану у 2012. години. У свим осталим областима из надлежности Одјела, дошло је до смањења броја жалби, што је резултирало да је Одјел у цјелини запримио 78 жалби мање у односу на број жалби регистрованих у 2011. години.

Повреде	Запримљено у 2012.	Запримљено у 2011.
Судови	637	623
Управа	381	400
Имовинско-правни	150	228
Пристап информацијама	225	243
Владина и министарска именованја	115	119
Полиција	123	117
Јавне исправе	26	32
Тужилаштва	44	30
Ратне штете	11	13
Правобранилаштва	5	5
Медији и слобода информисања	2	0

**Табела 7: Поређење повреда по годинама запримања, 2012. и 2011, карактеристичних за Одјел за праћење политичких и грађанских права**

<sup>9</sup> Из 2010. и 2011. пренесено је 1.042 предмета

<sup>10</sup> Предмети запримљени у 2012. и предмети пренесени из претходних година

### 3.1.2. Судови

У 2012. години настављен је тренд пораста броја жалби упућених Институцији омбудсмена због кршења људских права које су починили судови. Странке се најчешће обраћају **због дужине трајања судског поступка** и неефикасног извршења судских одлука<sup>11</sup>. Истовремено, када Уставни суд БиХ утврди повреду права на суђење у разумном року, оставља се рок од три мјесеца редовном поступајућем суду да предузме кораке на окончању предмета и обавијести Уставни суд о мјерама за реализацију одлуке.<sup>12</sup>

У току поступка истраге које спроводи Институција омбудсмена судови у свом изјашњењу углавном наведу оријентациони рок у којем ће конкретни предмети бити узети у рад, што сходно судској пракси Европског суда за људска права не амнестира државу од одговорности за кршење права утврђених у члану 6. Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП) а које се односи на обавезу одлучивања судова у разумном року. Ово је посебно значајно с обзиром да није довољно да држава само обезбиједи да право на суд постоји као такво, већ треба да обезбиједи да је то право и дјелотворно. Као конкретан примјер може се навести Кантонални суд у Тузли, који углавном доставља типске одговоре на тражење изјашњења у вези са предметом подносилаца жалбе, у којима нема изјашњења поступајућих судија. Стога омбудсмени у овом годишњем извјештају, а због сталног пораста броја предмета који се односе на одлучивање судова у разумном року, поново желе скренути пажњу на обавезе које БиХ има као чланица Савјета Европе, а што укључује и обавезу осигурања примјене судске праксе Европског суда за људска права (у даљем тексту: Суд). Тако је Суд је у пресуди у предмету *Zimmermann* и *Steiner* против Швајцарске<sup>13</sup> поставио критеријуме који служе за одређивање разумне дужине трајања поступка, а према којем **разумна дужина трајања поступка спада у обим члана 6. става 1. и мора се процјењивати у сваком предмету појединачно на основу околности тог предмета**.<sup>14</sup> Суд мора, *inter alia*, водити рачуна о комплексности чињеница и правних питања која се постављују у том предмету, понашању подносилаца и надлежних органа власти, као и од каквог је то значаја по подносиоца; поред тога, само кашњење које се може приписати држави може оправдати налаз о пропусту поштовања услова «разумног рока».<sup>15</sup> Суд подсјећа да је задатак држава уговорница да организују свој правосудни систем тако да њихови судови буду у стању да гарантују свакој особи право на коначну одлуку у споровима у вези са њиховим правима и обавезама, која ће бити донесена у разумном року.<sup>16</sup> У кривичним предметима, «разуман рок» на који се позива у члану 6. став 1. почиње тећи одмах након што је особа «окривљена». Ово може бити и прије него што је предмет у поступку,<sup>17</sup> на дан хапшења, на примјер, на дан када је особа званично обавијештена о кривичном гоњењу, или на дан када је отворена прелиминарна истрага. Што се тиче парнице, «разумни рок» на који се позива у члану 6. став 1. обично почиње тећи од тренутка када је поднесена тужба «суду» [...] међутим, могуће је да у одређеним околностима тај рок почне тећи и раније.<sup>18</sup>

<sup>11</sup> -БЛ-05-67/12, П-28/12 Препорука Основном суду у Приједору - предузимање радњи с циљем окончања извршног поступка- препорука испоштована; у предмету: Ж-МО-05-193/10 је издата препорука бр. П-3/12, с циљем да се у конкретном случају досљедно извршавају правоснажне и извршне одлуке надлежних судова.

<sup>12</sup> Ж-БЛ-05-258/12; Ж-БЛ-05-259/12; Ж-БЛ-05-323/12; Ж-БЛ-05-334/12; Ж-БЛ-05-605/11; Ж-БЛ-05-737/12

<sup>13</sup> 13. јули 1983, Серија А бр. 66, стр. 11, став 24

<sup>14</sup> види пресуду *Buchholz* од 6. маја 1981, Серија А бр. 42, стр. 15, став 49

<sup>15</sup> види, *mutatis mutandis*, пресуду *König* од 28. јуна 1978, Серија А бр. 27, стр. 34-40, ставови 99, 102-105 и 107-111

<sup>16</sup> Изводи из судске праксе-Европски суд за људска права

<sup>17</sup> види, на примјер, пресуду *Deweert* од 27. фебруара 1980, Серија А бр. 35, стр. 22, став 42

<sup>18</sup> Суд у пресуди *Erkner* и *Hofbauer* против Аустрије примјећује (23. април 1987, Серија А бр. 117, стр. 61-62, ставови 64-65)

Анализа предмета који су регистровани у Институцији омбудсмена указује **да постоји низ објективних и субјективних фактора који утичу на дужину поступка пред судовима.** Судови најчешће своје непоступање у разумном року правдају недостатком људских и материјалних ресурса, великим бројем заосталих предмета, што за посљедицу има вјероватноћу да ће сваки новорегистровани предмет по систему аутоматизма у неком будућем времену бити предмет који није процесуиран у разумном року. Примјетно је и да су првостепени судови у већим урбаним центрима оптерећени већим бројем предмета, те им је потребно више времена да би поштовали права странака на суђење у разумном року из члана 6. став 1. ЕКЉП-а. Ово је индикатор да правосудни систем, као трећи стуб власти, у сарадњи са законодавном и извршном власти и независним регулаторима, уз ширу консултацију друштва, треба да предложи модалитет којим ће се јасно направити дистинкција између предмета који се налазе у заостатку и гдје је евидентна опасност да постоји кршење члана 6. став 1. ЕКЉП-а у односу на новорегистроване предмете који треба да буду одмах узети у рад.

У случају када Институција омбудсмена поступа у предметима који се односе на дужину судског поступка, а након изјашњења суда увијек постоји дилема о томе како поступити, с обзиром на чињеницу да је истрага показала да поступак у неком предмету траје неразумно дуго, а да истовремено то суд оправдава недостатком ресурса, при чему се занемарује обавеза из члана 6. став 1. ЕКЉП-а према којој Суд мора, *inter alia*, водити рачуна о комплексности чињеница и правних питања која се постављају у том предмету, понашању подносиоца и надлежних органа власти, а посебно од каквог је значаја конкретно питање за подносиоца. Управо судови у својим изјашњењима никада не направе осврт на наведене критеријуме, већ указују да, уколико би конкретан предмет узели у приоритетан рад, дошло до нарушавања права других странака. Примјер за наведено је типски одговор Кантоналног суда у Тузли у којем се наводи да суд предмете рјешава према Плану рјешавања старих предмета, усвојеном 13. 01. 2012. године, а све у складу са Упутством ВСТС-а, и да не могу дати никакво изјашњење у погледу времена када ће бити донесена пресуда. Посебно је значајно указати на повећан број предмета у којима је суд поступао, али и да се неке радње у суду одгађају врло често због боловања судије, премјештаја судије на рад у други суд те да се странка о овој чињеници обавјештава у моменту када је радња требало да буде спроведена или дан раније. Омбудсмени наводе да одређени број жалби указује да, иако закон налаже хитност поступања, предуго трају процедуре доношења одлука о егзистенцијалним питањима грађана, као што су права везана за радно-правни статус, исплату заосталих потраживања из радног односа, те накнаде за разне видове штете. Регистровани су и случајеви да се пред судом води стечајни поступак над фирмом, а директно оштећени радници немају сазнања о појединим процесним радњама. У сегменту извршења судских одлука посебно је значајно указати да се веома често одлуке судова не поштују и доста времена мора проћи да се оконча њихово извршење.

Карактеристичне су такође жалбе на спора поступања судова у парницама о уређењу имовинско-правних односа између сродника (наследника), сусједа и др. Странке се неријетко обраћају у вези са повратком на посао након што надлежни суд донесе рјешење о привременој мјери осигурања којим је одређено да се странка враћа на посао до окончања судског спора.<sup>19</sup>

<sup>19</sup> Као конкретни предмети могу се навести: Ж-СА-05-1301/11 и Ж-СА-05-1302/11. Предмети архивирани 18.01.2012.године.

Омбудсмени напомињу да у 2012. години одређени број судова није успоставио сарадњу са Институцијом, те да су, ради осигурања предуслова за заштиту права странака, били принуђени да тим судовима издају препоруку<sup>20</sup> о обавези сарадње са Институцијом омбудсмена утврђеној у члану 25. Закона о омбудсмену за људска права.<sup>21</sup>

Омбудсмени поново желе да укажу на проблем предмета који су већ дужи период активни пред Судом БиХ, а у вези са одлукама ЦРПЦ-а. Наведени проблем је везан уз нерјешавање питања правног сљедника ЦРПЦ-а, а односи се на око 330 предмета пред Судом БиХ. Престанком важења споразума између ентитетских влада и Савјета министара БиХ престала је да постоји Комисија за имовинске захтјеве против чијих одлука је покренуто око 330 управних спорова. **Дакле, не постоји тужена страна и већ више година се једноставно не дају одговори на тужбу** и Суд БиХ не рјешава покренуте спорове, због чега је неопходно да Савјет министара предузме мјере, с циљем осигурања извршавања обавеза из Анекса 7 Дејтонског споразума.

Институција омбудсмена је у 2012. години забиљежила и одређени број жалби грађана на понашање судија и тужилаца, о чему је обавијештен дисциплински тужилац. Одговори које у овим предметима Институција омбудсмена добија од канцеларија дисциплинског тужиоца углавном су типски, у смислу да је канцеларија дисциплинског тужиоца размотрила наводе притужбе, те закључила да нема основа за покретање дисциплинског поступка. Акти дисциплинског тужиоца не садрже образложење на основу којег је изведен овакав закључак. Ради илустрације, у једном од предмета<sup>22</sup> регистровано је да је ревизија туженог достављена на одговор са закашњењем од двије године и три мјесеца. Повреда је отклоњена након интервенције омбудсмена. У току извјештајног периода највише жалби је заprimљено у односу на Општински суд Ливно - 74, Општински суд Тузла - 60, Општински суд Сарајево - 50 и Општински суд Бањалука - 50 итд.<sup>23</sup> С циљем правоваљане оцјене ефективности судова, свакако би требало анализирати и чињенице као што су подручје, а посебно популација која гравитира конкретном суду, постојање неких чињеница које узрокују потребу за тражењем судске заштите и сл.

Везано за функционисање правосудног система свакако је потребно указати на проблеме с којима се суочавају судови у Кантону 10, због чега је највећи број предмета из ове области управо регистрован у Теренској канцеларији Институције омбудсмена у Ливну. Генерално, ова канцеларија Институције омбудсмена је у току 2012. године имала добру сарадњу са Општинским и Кантоналним судом у Ливну, што је у значајној мјери утицало да се кроз истрагу дефинишу узроци због чега се странке обраћају Институцији омбудсмена. Чињеница је да Општински суд у Ливну, према територијалној надлежности, покрива шест општина Кантона 10, те у оквиру дјелокруга овог суда, судску функцију обавља Одјељење суда у Томиславграду и Одјељење суда у Дрвару. Иако је од

<sup>20</sup> У предмету Ж-БЛ- 05-239/12, издата препорука број: 205/12 од 20. 11. 2012. године Општинском суду у Великој Кладуши због одсуства сарадње суда са Институцијом. Након препоруке, суд је успоставио сарадњу са Институцијом и доставио тражене информације, тако да је предмет позитивно ријешен. Генерално, Институција је заprimила значајнији број предмета који се односе на рад Општинског суда у Великој Кладуши, због чега је Суду упућен упит да ли је он покренуто иницијативу за повећање броја редовних и додатних судија, а с циљем рјешавања великог броја старих предмета. У предмету Ж-БЛ-05-504/12 препорука Основном суду Приједор због одсуства сарадње са Институцијом јер се ради о предмету за који је утврђено да извршни поступак траје још од 1992. године.

<sup>21</sup> Органи владе обавезни су да Институцији пруже одговарајућу помоћ у истрази и вршењу контроле.

У вријеме истраге омбудсмен има приступ било којем органу владе ради провјере тражених информација, обављања личних разговора и разматрања потребних списа и докумената.

Омбудсмену не смије бити одбијен приступ списима или административним документима или другим документима који се тичу активности или дјелатности која је под истрагом, без прејудуцирања одредаба члана 28. овог закона.

<sup>22</sup> Ж-СА-05-25/12

<sup>23</sup> Табеларни приказ дату у Табели 5

реорганизације судског система учињен видан напредак у погледу рјешавања заосталих и неријешених предмета, ипак је у неким предметима, а који су према закону хитне природе, уочена неажурност и неефикасност суда.<sup>24</sup> Када је у питању извршење судских одлука у којима би суд требало да поступа по хитном поступку, посебно у извршењима потраживања из радног односа, поступци извршења трају дуже. Разлог је углавном то што туженик (послодавац), нема новчаних средстава на рачуну, или нема имовине која би била продата.<sup>25</sup> Поступци пред судовима трају неразумно дуго и због одласка судија. Регистрован је случај да је Кантонални суд, због преласка једног судије на другу дужност (судија прешао на нову дужност 01. 07. 2012), остао да функционише са предсједником и три судије. Упражњено мјесто судије још увијек није попуњено, што се рефлектује на рад и резултате, јер предмети којима је био задужен судија који је отишао нису пресигнирани другом судији, него се чека избор новог судије. Чињеница је да се у таквим случајевима, кад Канцеларија омбудсмена у Ливну покрене истрагу, конкретан предмет пресигнира другом судији.<sup>26</sup> С обзиром на дужину поступка избора судија, став омбудсмена је да би се предмети којима је био задужен судија који је напустио суд морали пресигнирати судијама које раде, чиме би се избјегле жалбе странака да поступци пред судовима трају неразумно дуго. Према подацима којима располаже Теренска канцеларија Ливно, велики број жалби које је ова канцеларија запримила у 2012. години, а које су се односиле на функционисање правосудног система, ријешен је интервенцијом омбудсмена.

### 3.1.3. Управа

Највећи број предмета регистрованих у 2012. години, а који су се односили на поступање управе – 381, односио се **на дужину трајања управног поступка, ћутање администрације, неефикасну реакцију инспекцијских служби и непоступање органа управе у законским роковима приликом одлучивања о различитим захтјевима странака.** У највећем броју случајева органи управе након интервенције Институције омбудсмена одлуче о захтјевима странака и Институцију обавијесте да су донијели рјешење или неки други акт, те се на тај начин предмети окончају. Неке предмете органи управе рјешавају тек након дуготрајних интервенција омбудсмена. Присутна је пракса према којој странка не показује интерес за настављање поступка по жалби.<sup>27</sup>

Омбудсмени су, на основу регистрованих жалби, дужни да истакну присуство лошег функционисања управе, а на шта утиче низ околности, укључујући између осталог и различито утврђене нивое надлежности, недостатак правне поуке на појединим

<sup>24</sup> Ж-ЛИ-05-61/11, жалилац поднио предлог за уређење међа дана 09.06.2009. Канцеларији Институције омбудсмена обратио се 14.03.2011. Тек након двије ургенције, судија је 07.06.2012. поступила по предлогу, те жалба: Ж-ЛИ-05-203/11, жалитељка је у јануару 2011. поднијела тужбу из области радних права. Након ургенције Канцеларије у Ливну, заказано је припремно рочиште у предмету дана 19.04.2012.

<sup>25</sup> Ж-ЛИ-05-167/12, жалитељка се обратила Канцеларији 13.08.2012. јер је суд донио рјешење којим дозвољава предложено извршење, али не поступа по њему (потраживања из радног односа).

<sup>26</sup> Ж-ЛИ-05-258/12, жалилац се обратио Кантоналном суду са жалбом дана 14.06.2012. Канцеларији Институције омбудсмена се обратио 19.11.2012. У изјашњењу Суд је обавијестио Институцију да је предметом био задужен судија који је отишао, али да ће он бити распоређен другом судији.

<sup>27</sup> Ж-ЛИ-05-129/12 - Пресудом Кантоналног суда у Новом Травнику од 24.09.2010. поништено је Рјешење Федералног завода ПИО/МИО Мостар и Рјешење Кантоналне административне службе Травник, те је предмет враћен на поновно рјешавање. Жалилац се обратио Институцији омбудсмена 07.06.2012. Након покренуте истраге дана 25.06.2012. одговорна страна-Кантонална административна служба ПИО/МИО Травник - обавијестила је Институцију дана 25.07.2012. да су поступили по овом предмету.

Ж-ЛИ-05-66/12 - жалилац се обратио Институцији омбудсмена након протекла 60 дана од подношења захтјева за цијепање и формирање парцеле, а који је поднио Служби за имовинско-правне послове Општине Гламоч. Након покренуте истраге, одговорна страна се изјаснила да је геометар изишао на лице мјеста, извршио цијепање парцеле, након чега је донесено рјешење у овом предмету.



првостепеним управним актима, нестручност запослених и сл. Институција омбудсмена је регистровала и жалбе везано за функционисање управе а које указују да првостепени орган није поступио у складу са рјешењем другостепеног, односно није поништио ожалбено рјешење и спровео поновни поступак,<sup>28</sup> а присутна је и пракса неизвршавања пресуда судова донесених у управном спору.<sup>29</sup>

Омбудсмени су у 2012. години регистровали и жалбе које указују да грађани нису у могућности да остваре своја права због неустављања одређених механизма заштите унутар органа управе. Ово је посебно везано за функционисање надзорних тијела, односно инспекцијских органа чија је улога да обезбиједе поштовање закона и законитости рада. У Институцији омбудсмена је регистрован значајан број предмета који се односе на област инспекцијског надзора и реализовање рјешења инспекције, као и попуњавање мјеста инспектора. Може се рећи да поступак вршења надзора, издавања и примјене рјешења траје дуго, што је посебно изражено у области бесправне градње. Тако се у предмету<sup>30</sup> жалилац обратио Институцији омбудсмена 14. 09. 2012. године, а након протекла двије године од када је у више наврата тражио од Служба за привреду и инспекцијске послове Општине Ливно да на лице мјеста изађе урбанистичко-грађевински инспектор. Слична је ситуација и у предмету<sup>31</sup> гдје је жалилац 28. 03. 2012. године поднио захтјев за излазак на лице мјеста грађевинског инспектора у Служби за привреду и инспекцијске послове Општине Ливно. У оба предмета изостала је сарадња надлежних органа са Институцијом омбудсмена. У конкретним случајевима утврђено је да је грађевински инспектор у 2012. години био дужи период на боловању. Међутим, то не оправдава помоћника начелника Службе за привреду и инспекцијске послове који је морао наћи адекватну замјену, те поступити по захтјевима и прослиједити одговор Институцији омбудсмена у конкретним предметима. У неким предметима су омбудсмени били принуђени да, с циљем осигурања владавине права и заштите права грађана, издају препоруку. Тако је издата препорука<sup>32</sup> којом се Општини Цазин препоручује да покрене поступак попуне упражњеног радног мјеста урбанистичко-грађевинског инспектора, те да општински инспектор поступи по захтјеву подносиоца жалбе за извршење рјешења о рушењу.

У 2012. години Институција омбудсмена је регистровала и једну специфичну жалбу која указује да развој управе у БиХ не прати развојне трендове у другим областима живота. Наиме, странка је уплатила таксу за издавање путне исправе путем е-банкарства, али у Министарству финансија и трезора БиХ оваква уплата није била регистрована јер развој е-банкарства није пратио развој е-управе.<sup>33</sup>

### 3.1.4. Правна помоћ

У протеклој години Институцији омбудсмена обратио се значајан број грађана који су **тражили правну помоћ поводом покренутих судских поступака**, по њиховој тужби, али и у случајевима у којима су се ове странке појављивале у својству туженика, али и оштећене стране. Разлог тражења правне помоћи је најчешће материјалне природе, јер не могу да

<sup>28</sup> Ж-СА-05-696/12

<sup>29</sup> Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове (РУГИПП РС) до данас није извршила пресуду Врховног суда РС, донесену 2010. године.

<sup>30</sup> Ж-ЛИ-05-202/12

<sup>31</sup> Ж-ЛИ-05-228/12

<sup>32</sup> Р-167/12

<sup>33</sup> Предмет број: Ж-СА-05-1223/11

ангажују адвоката, а због неукости не могу активно учествовати у судским поступцима. У таквим случајевима, Институција омбудсмена је давала правни савјет. Неоспорно је да је с циљем осигурања ефикасног приступа суду неопходно размотрити постојеће системе правне помоћи ради даљег јачања овог правног института. Ово је посебно значајно с обзиром на став Европског суда према којем државе имају обавезу да успоставе програм правне помоћи. Иако члан 6. став 3.ц ЕКЉП-а говори само о кривичним поступцима, те иако оваква слична одредба не постоји у парници, члан 6. став 1. може понекад захтијевати од државе да обезбиједи помоћ адвоката, када је таква помоћ неопходна у сврху дјелотворног приступа суду, због тога што је правно заступање обавезно у разним врстама парница, као што је то случај на основу домаћих закона у неким од држава уговорница, или због сложености самог предмета.<sup>34</sup>

У току 2012. године Институција омбудсмена је запримила и одређени број жалби које се односе **на рад адвоката**,<sup>35</sup> које је настојала да ријешити у сарадњи са адвокатским коморама. Тако је странка у предмету<sup>36</sup> изјавила жалбу из разлога што се више пута обраћала Адвокатској комори РС-а са притужбом на рад, те слала и ургенције на које није примила никакав одговор. Институција омбудсмена упутила је 04. 10. 2012. године акт Адвокатској комори РС-а, а 11. 11. 2012. године запримљен је одговор да се против адвоката жалитељке води дисциплински поступак, те да је наведени предмет у раду код дисциплинског тужиоца и да ће Институција омбудсмена бити обавијештена по доношењу коначне одлуке.

Слична жалба регистрована<sup>37</sup> је и у односу на Регионалну адвокатску комору Тузла. Жалитељка је поднијела приговор на рад адвоката, те до дана подношења жалбе Институцији омбудсмена није запримила одговор Регионалне адвокатске коморе Тузла. Због одсуства сарадње Регионалне адвокатске коморе Тузла, дана 08.06.2012. године издала је препоруку<sup>38</sup> којом је затражено од Коморе да успостави сарадњу са Институцијом. Поступајући по препоруци, дана 22. 06. 2012. године Регионална адвокатска комора Тузла доставила је Институцији омбудсмена изјашњење и Рјешење дисциплинског тужиоца којим је приговор жалитељке против адвоката одбачен јер није утврђено да у радњама пријављеног адвоката има елемената дисциплинског прекршаја. Омбудсмени за људска права желе да укажу на основе и принципе адвокатске дјелатности, који доприносе стварању угледа адвоката и европске адвокатске коморе, према којим: „у друштву заснованом на поштовању закона, адвокат има посебну улогу. Дужности адвоката не почињу нити завршавају са оданим извршењем онога што му је наложено да уради у складу са законом. Адвокат мора служити интересима правде као и онима чија су му права и слободе повјерени да их он или она доказује и брани, те дужност адвоката није само да заступа своју странку него да јој буде и савјетник. Поштовање адвокатске дјелатности је основни услов за владавину права и демократију у друштву“.

### 3.1.5. Полиција

У 2012. години у Институцији омбудсмена укупно су регистрована 123 предмета која се односе на рад полиције, док је у 2011. години било регистровано 117 предмета. Предмети који су регистровани у Институцији омбудсмена, а везано за рад полиције, могу се

<sup>34</sup> Види такође пресуду у предмету Р.Д. против Пољске од 18. децембра 2001, Представка бр. 29692/96, ставови 43-52.

<sup>35</sup> Ж-БЛ-05-366/11,

<sup>36</sup> Ж-СА-05-926/12

<sup>37</sup> Ж-СА-05-1074/11

<sup>38</sup> П-93/12

сврстати у двије групације, и то: жалбе грађана према чијим наводима полиција својим дјеловањем или пропуштањем да поступи у складу са законом повређује њихова права и жалбе које подносе сами запосленици полицијских снага због кршења њихових права, посебно права из радног односа, укључујући и питање чиновања, напредовања и сл.

Грађани су у својим жалбама најчешће приговарали да је полиција ФБиХ и РС неефикасна, да злоупотребљава положај, да прекорачује дата овлашћења и на разне начине примјењује силу. Жалбе поднесене Институцији омбудсмена указују да припадници полицијских снага у случајевима кршења права грађана нису предузели активности у оквиру свог мандата, да је полиција користила моћ, бахато се понашала и у појединим случајевима наносила физичку и душевну бол грађанима, занемаривала радне обавезе и етички кодекс, а често полицијски службеници имају и понижавајући однос према грађанима. Присутни су случајеви да је полиција у предизборном периоду позивала на информативне разговоре родбину и пријатеље изборних званичника, да је грађане противзаконито лишавала слободе, да их је силом одводила у здравствене установе, те да је оспоравала издавање личних докумената и да је послје истека рока за изрицање заштитне мјере забране управљања моторним возилом одбијала да врати грађанима одузету јавну исправу/возачку дозволу, а због неплаћања дуговања на име новчаних казни за почињене прекршаје у саобраћају.<sup>39</sup> У Институцији омбудсмена су регистроване и жалбе на рад полиције које указујују на проблеме грађана везано за издавање личне карте, одбијање захтјева за пријаву пребивалишта и издавање личних докумената због непотпуних или погрешно уписаних података у изводу из матичне књиге рођених и увјерењу о држављанству и сл.<sup>40</sup>

Омбудсмени поново указују да, уколико је у остваривању неког грађанског права претходила радња неког другог органа и уколико постоје пропусти у поступању тог органа, грађани не смију сносити посљедице и надлежни органи у поступању не би требало да од странке захтијевају предузимање радњи с циљем отклањања насталих пропуста, већ би то морали урадити у директној кореспонденцији са органом код којег је пропуст настао, и то по службеној дужности. Ово је посебно значајно у случајевима када се ради о интерно расељеним лицима, повратницима, дакле лицима која се у овом статусу не налазе својом вољом, што појачава обавезу свих институција у БиХ да предузму мјере с циљем осигурања уживања права ове категорије грађана. Генерално, примјетна је потреба да се уради свеобухватна анализа утицаја постојећих законских рјешења на уживање статусних питања грађана, као што су: упис у матичне књиге, матични број, држављанство, пребивалиште, боравиште и сл., са посебним освртом на угрожене категорије као што су интерно расељена лица, избјеглице, повратници.

Жалбе на рад полиције су везане и за незадовољство одлукама полиције у прекршајном поступку,<sup>41</sup> а што је углавном везано за питање рачунања рокова, гдје је у законима о прекршајима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ утврђено да се рокови рачунају од дана слања прекршајног налога, а не од дана уручења, због чега су омбудсмени упутили

<sup>39</sup> Ж-МО-05-4/12; Ж-МО-05-7/12; Ж-МО-05-17/12; Ж-МО-05-95/12; Ж-МО-05-138/12; Ж-МО-05-147/12; Ж-МО-05-157/12; Ж-МО-05-165/12; Ж-МО-190/12 и Ж-МО-199/12; Ж-ЛИ-05-43/12; Ж-ЛИ-05-64/12; Ж-ЛИ-05-67/12; Ж-ЛИ-05-142/12; Ж-ЛИ-05-148/12; Ж-ЛИ-05-157/12; Ж-ЛИ-05-163/12; Ж-ЛИ-05-230/12; Ж-ЛИ-05-256/12; Ж-СА-05-159/11; Ж-СА-05-452/12; Ж-СА-05-961/12; Ж-СА-05-969/12; Ж-СА-05-1239/12; Ж-СА-05-1266/12; Ж-СА-07-825/12; СА-05-1/12; Ж-СА-05-600/12; Ж-СА-05-635/12; Ж-СА-05-727/12; Ж-СА-05-924/12; Ж-СА-05-973712; Ж-СА-05-978/12; Ж-СА-05-982/12; Ж-СА-05-1147/12; Ж-СА-05-1273/12; Ж-СА-05-1357/12; Ж-СА-05-465/12; Ж-СА-05-467/12; Ж-СА-05-910/12; Ж-БЛ-05-534/12; Ж-БЛ-05-429/12; Ж-БЛ-05-72/12; Ж-БЛ-05-189/12; Ж-СА-05-892/12; Ж-СА-05-1369/12, Ж-БР-05-222/12

<sup>40</sup> Ж-СА-05-931/12, Ж-СА-05-932/12 и Ж-СА-05-943/12

<sup>41</sup> Ж-БЛ-05-146/12 Ж-БЛ-05/12, Ж-БЛ-05-493/12, Ж-БЛ-05-568/12

Иницијативу за доношење Закона о измјенама Закона о прекршајима ентитета и Брчко Дистрикта како би се обезбиједило да се рокови код прекршајног налога почињу рачунати од дана његовог достављања окривљеном. Надлежна ентитетска и тијела Брчко Дистрикта БиХ обавијестила су Институцију омбудсмена да је иницијатива упућена у даљу процедуру.

Одређене спроведене истраге по жалбама грађана показале су да полиција често покреће прекршајне поступке и против лица која су пријавила незаконита понашања, због чега ови грађани траже заштиту од Институције омбудсмена. Ово је посебно изражено у случајевима нарушавања јавног реда и мира. Грађани, с циљем заштите својих права, у случајевима када постоји сумња да су та права нарушена од полицијских снага, настоје да искористе доступне механизме и најчешће се обраћају Јединици за професионалне стандарде и Одбору унутрашње контроле, али су искуства омбудсмена показала да су механизми унутрашње контроле рада полиције често неефикасни и представљају чисто формално успостављена тијела.<sup>42</sup> **У предмету**<sup>43</sup>, **странка се обратила и Јединици за професионалне стандарде МУП-а Сарајево**, те је донесен закључак да нема основа за спровођење унутрашње истраге по захтјеву жалиоца. Исти закључак је донијела и Јединица за професионалне стандарде МУП-а Бихаћ у предметима број: Ж-СА-05-924/12 и Ж-СА-05-635/12, гдје је Одсјек за унутрашњу контролу МУП-а Зеничко-добојског кантона донио закључак да су наводи жалиоца неосновани. Искуства омбудсмена су показала да се у току истраге по пријави уопште не саслушава подносилац пријаве, већ се одлука углавном доноси на основу изјаве полицајца против којег је пријава поднесена, као и на основу изјаве његових колега.<sup>44</sup> Посебно забрињава чињеница да чак након доношења препоруке<sup>45</sup> о потреби спровођења неовисне истраге и утврђивања свих релевантних чињеница Институција добија одговор ...*“да је Канцеларија за притужбе јавности у Министарству унутрашњих послова Кантона Сарајево на својој редовној сједници донијела закључак да Одјељење за унутрашњу контролу Министарства унутрашњих послова Кантона Сарајево неће спроводити унутрашњу истрагу поводом наведеног случаја, с обзиром да је Канцеларија полицијског комесара оцијенила, на основу претходно спроведеног поступка правдања силе, да је употребијелбена сила-физичка снага и средства за везивање, на начин и под условима прописаним Законом и Правилником“*, иако је несумњиво утврђено да у поступању полицијских службеника нису поштовани основни принципи поштовања и заштите људског достојанства, посебно достојанства жене, те да је дошло до повреде Закона о полицијским службеницима, јер полицајци, прије коришћења својих овлашћења, нису показали службене полицијске легитимације или полицијске значке, те да није на увјерљив начин доказана употреба силе, као и да нису постојале околности да је то било неопходно потребно и искључиво у мјери потребној ради остварења законитог циља. Генерално, за примљене жалбе указују да је потребно преиспитати постојеће модалитете образовања полицијских снага о људским правима и размотрити могућност успостављања модела који ће гарантовати континуираност и систематичност овог процеса.

У погледу сарадње полицијских снага са Институцијом омбудсмена, потребно је указати да полиција углавном поступа по захтјевима Институције омбудсмена, с тим што нису ријетки случајеви да се морају упутити ургенције за поступање по захтјеву. Омбудсмени

<sup>42</sup> Институција издала препоруку МУП-у ЗЕ-ДО кантона, Ж-СА-05-1366/11

<sup>43</sup> Ж-СА-05-600/12

<sup>44</sup> Ж-СА-05-467/12; Ж-СА-05-910/12; Ж-БЛ-05-852/12, Ж-БР-05-171/12

<sup>45</sup> Ж-СА-05-598/12

посебно желе указати на жалбе грађана који указују да полиција не поступа по пријавама грађана довољно ефикасно, што је посебно забрињавајуће када се ради о повратничкој популацији, женама жртвама насиља, старијим особама и сл. Неки предмети евидентирани у Институцији омбудсмена показали су да полиција по пријавама грађана не поступа све док грађанин не затражи интервенцију омбудсмена.<sup>46</sup>

Везано за права из радног односа полицајца, чиноване, напредовање у служби, у Институцији омбудсмена је регистровано неколико жалби. Тако је у предмету<sup>47</sup> подносилац жалбе навео да је дискриминиран, да би у току поступка Институција омбудсмена утврдила да се не ради о дискриминацији, већ да су законске одредбе погрешно примјењиване на већи број полицајца, а не само на подносиоца жалбе. У конкретном предмету Институција омбудсмена је 03. 12. 2012. године запримила изјашњење комесара полиције, Министарства унутрашњих послова ХНК о позитивном рјешењу конкретног случаја, те да је наведени полицијски службеник унапријеђен као и још 16 других полицијских службеника који су испуњавали услове утврђене Законом.

### 3.1.6. Тужилаштво

У Институцији омбудсмена регистроване су и жалбе које су се односиле на функционисање тужилаштва. Странке се углавном жале на **дужину поступка истраге, односно на спорост предузимања радњи на утврђивању одговорности за кривично дјело које се ставља на терет странци у конкретном случају**.<sup>48</sup> Регистрована је и жалба да је тужилац који је био задужен конкретним предметом предуго спроводио истражне радње прије него што је одлучено да подигне оптужницу.<sup>49</sup> Жалилац је 20. 06. 2011. године поднио Кантоналном тужилаштву К10 кривичну пријаву против помоћника начелника Службе за привреду и инспекцијске послове Општине Ливно. Дана 15. 08. 2011. године отворена је жалба у нашој канцеларији. Након покретања истраге, те неколико упућених ургенција, тужитељка је одлучила по поднесеној пријави, тј. подигла је оптужницу 20. 06. 2012. године.

Запримљене су и жалбе због предугог вођења истраге, те ставови странке да се на тужилаштво врше политички притисци ради „заташкавања“ случаја и заштите високопозиционираних званичника, о чему је жалилац упознао и Федерално тужилаштво.<sup>50</sup>

У предмету<sup>51</sup> је утврђено да поступак истраге пред Тужилаштом БиХ траје од 2007. године<sup>52</sup> а односи се на велики број фалсификовња исправа у матичним канцеларијама. У изјашњењу, Тужилаштво БиХ овакву дужину поступка оправдава комплексношћу предмета, а прије свега чињеницом да је на предмету радио страни тужилац који је отишао и који је овај предмет везао уз други предмет који се односи на исте чињенице али на друга подручја. Након преузимања предмета од тужиоца странца предузимане су радње с циљем достављања предмета у рад нижим нивоима тужилаштва, одакле су

<sup>46</sup> Ж-ЛИ-05-215/12; Ж-ЛИ-05-107/12

<sup>47</sup> Ж-МО-06-219/10

<sup>48</sup> Ж-МО-05-58/12, Ж-МО-05-84/12 и Ж-МО-05-87/12; Ж-БЛ-05-874/12; Ж-БЛ-05-210/12; Ж-БЛ-05-35/11; Ж-БЛ-05-601/12; Ж-БЛ-05-560/12, Ж-БР-05-209/12

<sup>49</sup> Ж-ЛИ-05-146/11

<sup>50</sup> Ж-ЛИ-05-143/12, Ж-ЛИ-05-164/11, Ж-БР-05-259/12

<sup>51</sup> Ж-СА-05-988/12

<sup>52</sup> Предмет Тужилаштва број КТ-151/07, сада ЦМС број Т20 0 КТ 000 3132 12

враћени са образложењем да је Тужилаштво БиХ надлежно јер се упустило у истрагу у којој је Суд БиХ прихватио надлежност. Нажалост, посљедица неспровођења ефикасне истраге у овим предметима је да многи грађани, а посебно повратници, имају проблема са уживањем своји статусних права.

### 3.1.7. Имовинско-правни односи

Странке се Институцији омбудсмена обраћају и због **немогућности мирног уживања неког свог имовинског права**.<sup>53</sup> Често се ово обраћање Институцији омбудсмена дешава паралелно обраћањем странке суду, тако да ови предмети често указују и на проблем везан за ефикасност управе и судства. Структура изјављених жалби је најбоља потврда да се у овој области још увијек у знатном броју крше права грађана БиХ. Везано за уживање имовинских права, омбудсмени су утврдили да грађани траже да им се обезбиједи: остваривање загарантованог права на имовину, те ефикасна заштита стамбених, пословних објеката и земљишта од свих облика незаконитог поступања (бесправна градња и др.), па и монополског понашања јавних предузећа; адекватна сатисфакција/обештећење за различита оштећења на имовини; предаја у посјед стана и других некретнина на којима су носиоци права; безусловно осигурање права на алтернативни смјештај; враћање имовине и њена обнова у складу са договореним принципима и закљученим уговорима са инвеститором грађевинских радова; успјешно рјешавање проблема везано за инфраструктуру, а што им онемогућава мирно уживање имовине и без којих се имовина не може нормално користити; помоћ да се сачува и одговарајуће расподијели имовина у државној својини (пословни простори) који се уступају грађанима на коришћење, а све с циљем остваривања права на рад те опстанка читавих породица.

Од омбудсмена странке захтијевају предузимање активности с циљем отклањања застоја у процедури откупа стана, приликом одлучивања о потраживањима имовине/новчаних средстава грађана (старе девизне штедње), те приликом издавања исправа о статусу некретнина повратника, санирање разних штета причињених на имовини и др.<sup>54</sup>

Жалбе странака указују да је присутна пракса непримјерене дужине поступка откупа стана на којем постоји станарско право,<sup>55</sup> повреда права на имовину допуштањем надлежних органа нелегалне градње од трећег лица на начин да се угрожава имовина подносиоца жалбе,<sup>56</sup> повреда права на имовину усљед неизвршења правоснажног и извршног рјешења урбанистичко грађевинског инспектора<sup>57</sup>, питања уређења међа, проблеми приликом додјеле сјече дрвних сортимената (проблем разграничења између приватне и

<sup>53</sup> Ж-БЛ-05-93/12, Ж-БР-05-162/12

<sup>54</sup> Ж-МО-05-6/12; Ж-МО-05-9/12; Ж-МО-05-10/12; Ж-МО-05-13/12; Ж-МО-05-15/12; Ж-МО-05-21/12; Ж-МО-05-23/12; Ж-МО-05-27/12; Ж-МО-05-30/12; Ж-МО-05-40/12; Ж-МО-05-42/12; Ж-МО-05-57/12; Ж-МО-05-60/12; Ж-МО-05-62/12; Ж-МО-05-67/12; Ж-МО-05-68/12; Ж-МО-05-69/12; Ж-МО-05-70/12; Ж-МО-05-74/12; Ж-МО-05-80/12; Ж-МО-05-86/12; Ж-МО-05-91/12; Ж-МО-05-97/12; Ж-МО-05-98/12; Ж-МО-05-99/12; Ж-МО-05-104/12; Ж-МО-05-115/12; Ж-МО-05-120/12; Ж-МО-05-126/12; Ж-МО-05-128/12; Ж-МО-05-130/12; Ж-МО-05-135/12; Ж-МО-05-160/12; Ж-МО-05-162/12; Ж-МО-05-163/12; Ж-МО-05-166/12; Ж-МО-05-167/12; Ж-МО-05-169/12; Ж-МО-05-170/12; Ж-МО-05-171/12; Ж-МО-05-173/12; Ж-МО-05-179/12; Ж-МО-05-180/12; Ж-МО-05-191/12; Ж-МО-05-192/12; Ж-МО-05-194/12; Ж-СА-05-822/12; Ж-СА-05-1052/12; Ж-СА-05-1101/12; Ж-СА-05-1102/12; Ж-СА-05-1046/12, Ж-БР-05-119/12

<sup>55</sup> Ж-СА-05-260/12;

<sup>56</sup> Ж-СА-05-339/12

<sup>57</sup> Ж-СА-05-257/12;

државне шуме), питање накнаде за узурпирано земљиште, поступак замјене парцела<sup>58</sup> и сл.

Специфичност и димензија проблема кршења права на начин да се неизвршава правноснажно рјешење инспектора може се видјети на примјеру жалбе<sup>59</sup> када је издата препорука Источном Сарајеву да предузме неопходне мјере сагласно својим законским овлашћењима и међународним стандардима за заштиту људских права и основних слобода с циљем рушења бесправно изграђеног грађевинског објекта које је изградило правно лице на некретнинама у власништву подносиоца жалбе. У конкретном случају надлежни органи су успоставили сарадњу са Институцијом омбудсмена, међутим није реализована њена препорука уз образложење да немају извођача радова, јер се на расписани јавни конкурс нико није пријавио.

Сличан случај<sup>60</sup> је и када је Рјешењем Службе за предузетништво и буџет, инспекције Општине Калесија, број: 02/4-5-23-8-2602/8 од 03. 04. 2009. године, противправном градитељу наложено да у року од 30 дана од дана пријема рјешења уклони изведене радове на градњи-доградњи и надзиђивању стамбеног објекта, а које је извео без претходно прибављеног одобрења за грађење, те ако странка не поступи по рјешењу добровољно, то ће извршити општински орган управе путем другог лица, а на терет странке. До реализације предметног рјешења није дошло, а у изјашњењима Општине Калесија наводи се да су расписивани конкурси за извршиоца рјешења, али да се нико није пријављивао.

У сегменту имовинских права регистрован је и одређени број жалби које се односе на питање уживања права на пензију које ће бити презентовано унутар резултата активности Одјела за економска и социјална права.

Институција омбудсмена је регистровала и одређени број жалби које се односе на остваривање права на додјелу **замјенских станова бивших власника национализованих и конфискованих станова**. С тим у вези, Институција омбудсмена је пратила извршење пресуде Уставног суда ФБиХ којом је утврђено да је Законом о измјенама и допунама Закона о продаји станова на којима постоји станарско право у дијеловима који се односе на обавезу јединица локалне самоуправе на додјелу замјенских станова наведеној категорији грађана повријеђено право на локалну самоуправу Општине Стари град и Општине Ново Сарајево, а Парламенту ФБиХ је дата могућност да наведени закон усагласи у року од шест мјесеци. Како измјене спорног закона нису донесене, бивши власници национализованих и конфискованих станова још увијек нису у могућности да остварују право на додјелу замјенских станова због недостатка прописа којима се утврђује титулар такве обавезе, као и прописа за покретање поступка.

Када се говори о имовинским правима, свакако је потребно указати да у БиХ још увијек није обезбијеђено свим грађанима право на дом, посебно када се говори о повратничкој популацији. Многа интерно расељена лица, нажалост, и даље живе у колективним центрима.

<sup>58</sup> Ж-БЛ-05-657/12; Ж-БЛ-05-717/12; Ж-БЛ-05-376/12; Ж-БЛ-05-504/11; Ж-БЛ-05-828/12

<sup>59</sup> Ж-СА-05-257/12

<sup>60</sup> Ж-СА-05-1304/12

### 3.1.8. Слобода приступа информацијама

Слобода приступа информацијама је *conditio sine qua non* демократског процеса и представља уставну категорију која се појављује као самостално право, односно као саставни дио права на слободно изражавање утврђено чланом 10. ЕКЉП-а. Ово право је основно демократско право грађана и веома важно средство у обезбјеђивању владавине права и доброг управљања. Приступ информацијама омогућава грађанима контролу својих изабраних представника и штити од злоупотребе, али такође омогућава партиципацију грађана у одређивању приоритета власти и веже се за концепт добре владе, што подразумева отворену владу која функционише на принципима ефикасности, транспарентности и законитости. С циљем обезбјеђивања остваривања концепта добре владе, владине институције су обавезне да обезбиједи јавност свог рада на начин да благовремено и опширно информишу јавност о својим активностима, одговоре на потребе грађана, обезбиједи приступачност и транспарентност. Право на приступ информацијама укључује приступ корисника информацијама, односно доступност информација, те право на даље ширење доступних информација. Оно што се посебно мора истаћи је да право на приступ информацијама није “против” власти, већ за “грађане” и за “власт”. Слобода приступа информацијама је као таква прописано у бројним међународним документима, укључујући: Универзалну декларацију о људским правима Уједињених нација (члан 19); Пакт о грађанским и политичким правима Уједињених нација (члан 19); Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (члан 10); Препоруке Савјета Европе; Архуску конвенцију и др.

Босна и Херцеговина, као демократска земља која тежи ка чланству у Европској унији, прва је држава у региону која је 2000. године добила Закон о слободи приступа информацијама (ЗоСПИ), прво на државном нивоу, а затим 2001. године и у оба ентитета.<sup>61</sup> Према наведеним законима, Институција омбудсмена ће обављати своје функције у складу са својим мандатом и одговорностима, како је то утврђено чланом II, став 1. Устава БиХ и Анексом 6 Општег оквирног споразума за миру БиХ, као и у складу са свим касније донесеним прописима, којима се регулишу њена надлежност и одговорности. У обављању своје функције, Институција омбудсмена може између осталог: разматрати сачињавање и достављање информација, као што су водичи и опште препоруке за олакшавање спровођења и примјене ЗоСПИ-ја укључити у годишњи извјештај посебан дио који се односи на активности везано за спровођење ЗоСПИ-ја, предлагати свим надлежним министарствима унутар БиХ упутства за примјену ЗоСПИ-ја. С циљем реализације своје надлежности утврђене ЗоСПИ-јем, Институција омбудсмена је успоставила механизам праћења стања у овој области на начин да прати извршење обавеза јавног органа утврђених ЗоСПИ-јем, те поступа по жалбама које странке упућују Институцији омбудсмена.

У вези са извршењем обавеза из члана 19. и 20. ЗоСПИ-ја, подаци којима Институција омбудсмена располаже указују **да 71 јавни орган** на државном нивоу (види Анекс на крају извјештаја) у потпуности испуњава обавезу именовања службеника за информисање. Када је ријеч о извршењу ове обавезе у Брчко Дистрикту, Институција омбудсмена констатује да јавни органи Брчко Дистрикта не испуњавају обавезу достављања

<sup>61</sup> Закон о слободи приступа информацијама БиХ, "Сл. гласник БиХ", број: 28/2000; Закон о измјенама закона о слободи приступа информацијама БиХ, "Сл. гласник БиХ", бр. 45/2006, 102/2009, 62/2011; Закон о слободи приступа информацијама ФБиХ, "Сл. новине ФБиХ", број: 32/2001, Закон о измјенама Закон о слободи приступа информацијама ФБиХ, "Сл. новине ФБиХ", број: 48/11, Закон о слободи приступа информацијама РС, "Сл. гласник РС", број: 20/2001



статистичких података, а информацију везано за службеника за информисање доставила је једино Канцеларија градоначелника Брчко Дистрикта.

Када се говори о ентитетском нивоу, у Федерацији БиХ је у 2011. години усвојен Закон о измјенама Закона о слободи приступа<sup>62</sup> информацијама ради усклађивања са Законом о слободи приступа информацијама БиХ, с циљем измјене надлежног органа за поступање с обзиром да је Федерална институција омбудсмена престала да ради, тако да странке за заштиту права утврђених у овом закону треба да се обраћају Институцији омбудсмена БиХ. С тим у вези, потребно је да јавни органи на нивоу ФБиХ, у складу са постојећим измјенама закона, доставе ажуриране податке о службенику за информисање, водичу и индекс регистру Институцији омбудсмена за људска права БиХ. Ову обавезу да сада је **испунило 13 јавних органа** у ФБиХ<sup>63</sup>, док у РС-у процедура усклађивања ЗОСПИ-ја није спроведена и Институцији омбудсмена БиХ је ове податке доставило **5 јавних органа**<sup>64</sup> из РС-а.

Омбудсмени изражавају забринутост због чињенице да обавезе из ЗОСПИ-ја не извршавају и сва јавна тијела која обављају јавну функцију, као и правна лица која су у власништву или које контролише јавни орган, као што су: болнице, школе, јавна предузећа, универзитети, домови здравља, јавни сервиси, центри за социјални рад итд.

У складу са члан 20. став (ц) ЗОСПИ-ја, јавни органи су обавезни да достављају статистичке податке по тромјесечном приказу, који треба да садржавају податак о броју примљених захтјева, врсти тражених информација, утврђене изузетке, те одлуке које су донесене у току поступка и коначне одлуке. Међутим, јавни органи статистичке податке не достављају редовно, нити у форми како то прописује ЗОСПИ. Врло често достављају само годишње извјештаје или полугодишње извјештаје, док информацију о појединим кварталима у којима нису имали захтјева у складу са ЗОСПИ-јем уопште не достављају. На нивоу БиХ статистичке податке доставља 57 јавних органа, на нивоу ФБиХ 47 јавних органа, а на нивоу РС-а статистичке податке доставља 18 јавних органа (види Анекс на крају извјештаја).

Анализом достављених статистичких података уочено је да **већина јавних органа не води одвојену статистику по захтјевима који се искључиво позивају на ЗОСПИ**, него овакве захтјеве обједињавају са свакодневним захтјевима медија за изјаву и/или телефонским захтјевима физичких лица информативне природе. Квартални извјештаји не садрже све елементе које прописује Закон, него, на примјер, дају податак о броју захтјева за које јавни орган констатује да је одговорио, али се не наводи које су одлуке донесене током поступка и да ли су то коначне одлуке, тј. да ли је било жалби на достављена рјешења. Нередовно достављање статистичких података, који не садрже све елементе и параметре, онемогућава Институцију омбудсмена да систематски прати стање у овој области и дјелује превентивно или по службеној дужности, а како би унаприједила степен примјене ЗОСПИ-ја на територији цијеле БиХ.

<sup>62</sup> "Сл. новине ФБиХ", број : 48/11

<sup>63</sup> Агенција за банкарство ФБиХ, Служба за заједничке послове органа и тијела ФБиХ, Пореска управа ФБиХ, Министарство правде и управе Кантона Сарајево, Кантонално тужилаштво Посавског кантона, Министарство унутрашњих послова ЗЕ-ДО кантона, Служба за општу управу, послове мјесних заједница и инспекцијске послове Општине Високо, Служба за општу управу и друштвене дјелатности Општине Цазин, Служба за управу дршвених дјелатности и општу управу Општине Завидовићи, Општина Вареш, Општина Бреза, Јавна здравствена установа Дом здравља са поликлиником др Нустафа Шеховић-Тузла, Олимпијски базен- Сарајево

<sup>64</sup> Комисија за хартије од вриједности Републике Српске, Окружни суд Бања Лука, ЈУ Центар за социјални рад Бања Лука, Општина Теслић, Основна школа Соколац

У односу на поступање по индивидуалним жалбама, Институција омбудсмена је у 2012. години регистровала 225<sup>65</sup> жалби који се односе на слободу приступа информацијама, а што је у односу на 2011. годину, када су поднесене 243 жалбе, мање за 18 предмета. Приказ запримљених жалби везано за слободу приступа информацијама по канцеларијама указује да је највећи број жалби запримљен у Подручној канцеларији Сарајево - 111, затим Централној канцеларији Бањалука - 92, Подручној канцеларији Мостар - 10, Подручној канцеларији Брчко - 10, те Теренској канцеларији Ливно - 2.

Канцеларије	Број жалби по канцеларијама
Канцеларија Бања Лука	92
Канцеларија Брчко	10
Канцеларија Мостар	10
Канцеларија Сарајево	111
Канцеларија Ливно	2
<b>Укупно:</b>	<b>225</b>

**Табела 8. Приказ запримљених жалби у 2012. години везано за приступ информацијама**

Анализа запримљених жалби и даље указује да су присутне идентичне слабости у примјени ЗоСПИ-ја на које је Институција омбудсмена указала и у својим ранијем годишњим извјештајима, а што се прије свега односи на: недоследну примјену инструмената права којима се регулише област „слободе приступа информацијама у БиХ, а што се првенствено манифестује на начин да се одуговлачи поступак доношења одлуке у првостепеном и другостепеном поступку, а након поднесеног захтјева за приступ информацијама или изјављене жалбе; одлуке надлежног органа нису прописно сачињене, ни формално ни суштински, те често без образложења и поуке о правном лијеку.

Слободу приступа информацијама као инструмент у заштити својих права грађани често користе како би добили информације у вези са огласима и конкурсима, а посебно у односу на информације о процедури пријема кандидата на упражњене позиције. Институција омбудсмена је у 2012. години запримила и значајан број жалби од организација цивилног друштва у којима су истакли да им надлежни органи нису дали тражене информације које се ни на који начин не могу довести са дјеловањем организације. Иако ЗоСПИ искључује сва ограничења у приступу информација са аспекта да подносилац захтјева мора доказати легитимни интерес за остваривање права на информацију, стиче се дојам да одређене организације цивилног друштва прикупљањем информација из области у којима не дјелују настоје доказати постојање незаконитих или коруптивних радњи. У оваквим случајевима присутна је и пракса да се странке обраћају Институцији омбудсмена и прије него што су се обратиле надлежном органу.

У 2012. години је као посебан проблем у вези са слободом приступа информацијама отворено питање приступа информацијама ако те информације садрже неки лични податак, при чему се занемарује чињеница да Закон о слободи приступа информацијама

<sup>65</sup> Неки предмети из области слободе приступа информацијама: Ж-БЛ-05-567/11; Ж-БЛ-05-387/11; Ж-БЛ-05-709/11; Ж-БЛ-05-162/12; Ж-БЛ-05-725/12; Ж-БЛ-05-343/12; Ж-МО-05-24/12; Ж-МО-05-78/12; Ж-МО-05-85/12; Ж-МО-05-123/12; Ж-МО-05-140/12; Ж-МО-05-158/12; Ж-СА-05-841/12; Ж-СА-05-291/12; Ж-СА-1196/12; Ж-СА-05-59/12; Ж-СА-05-1192/12; Ж-ЛИ-05-219/12; Ж-ЛИ-05-243/12, Ж-БР-05-104/12

као изузетак за одбијање давања информације дефинише и заштиту права на приватност, а не заштиту личног податка, али тек након што се обави тест јавног интереса. Наиме, Законом о слободи приступа информацијама утврђено је: „*да свака особа има право приступа информацијама у највећој могућој мјери у складу са јавним интересом, те да јавни органи имају одговарајућу обавезу објављивања информације*“. Закон као личну информацију сматра „*информацију која се односи на физичко лице које се може директно или посредно идентификовати чињеницама као што су, али није ограничено, идентификациони број или физички, ментални, економски, етнички, вјерски, културни или социјални идентитет тог лица*“.

Према ЗоСПИ-ју, свако физичко и правно лице има право приступа информацијама које су под контролом јавног органа, а сваки јавни орган има одговарајућу обавезу да објави такве информације. Ово право приступа подлијеже **само формалним радњама и ограничењима која су као таква утврђена у закону**. Дакле, надлежни орган може утврдити изузетке од објављивања тражене информације **на основу испитивања сваког појединачног случаја**, и то у вези са функцијама јавних органа, у погледу повјерљивих комерцијалних информација и у случају заштите приватности, а што подразумеива случај да информација која се тражи укључује личне информације које се односе на приватност трећег лица. Прије доношења коначне одлуке на нивоу јавног органа, када се утврди да нека информација спада у категорију изузетака од слободног приступа информацијама, да би се спријечило да се ови изузеци користе и када то није оправдано, Закон о слободи приступа информацијама налаже да се у сваком појединачном случају, спроведе "тест јавног интереса".

Без обзира на наведено ограничење, законодавац је, цијенићи значај и димензију права на слободу приступа информацијама, прописао да у случају када јавни орган утврди да информација може спадати у могуће изузетке и да може настати одређена штета њеним објављивањем – треба да објави информацију **уколико оцијени да би се њеним објављивањем постигла већа друштвена корист**. При одређивању да ли је објављивање оправдано јавним интересом, јавни органи обавезно узимају у обзир чињенице и околности о томе да ли информација садржи било какве доказе који указују на непоштовање законске обавезе, неовлашћено трошење јавних средстава, опасност по здравље или сигурност појединца, друштва и човјекове околине, те присуство ових фактора третирају на начин да преферирају објављивање таквих информација.

До доношења Закона о заштити личних података, у пракси нису регистровани проблеми везано за примјену ЗоСПИ-ја, те уколико је информација садржавала неки лични податак, а који би могао угрозити приватност грађанина, јавни орган је коришћењем теста јавног интереса могао донијети одлуку о изузетку.

Наиме, циљ Закона о заштити личних података је да свим лицима на територији БиХ обезбиједи заштиту људских права и основних слобода, а нарочито права на заштиту обраде личних података који се на њих односе.<sup>66</sup> У члану 6. Закона о заштити личних података прописано је да контролор (обрађивач података) може обрађивати податке, без

<sup>66</sup> Законом се дефинише лични податак као било која информација која се односи на физичко лице на основу које је могуће утврдити идентитет лица, док је носилац податка физичко лице чији се идентитет може установити или идентификовати, непосредно или посредно на основу јединственог матичног броја те једног или више фактора карактеристичних за физички, физиолошки, ментални, економски, културни или социјални идентитет тог лица.

сагласности носиоца података, *уз постојање одређених услова*.<sup>67</sup> Када носилац података установи или посумња да су контролор или обрађивач података повриједили његово право или да постоји директна опасност за повреду права, може поднијети приговор ради заштите својих права Агенцији за заштиту личних података, која је самостална управна организација успостављена с циљем заштите личних података. Агенција доноси рјешење о приговору које се доставља подносиоцу приговора и контролору. Агенција за заштиту личних података је према Закону о заштити личних података дужна да обезбиједи надгледање примјене Закона о заштити личних података и других закона о обради личних података, те да поступа по поднесеним приговорима носиоца података. Истовремено, овим законом је прописано да ће његове одредбе бити узете у обзир приликом примјене Закона о слободи приступа информацијама.<sup>68</sup>

Посматрајући наведено у контексту релевантног законодавства БиХ, може се констатовати да се институције власти појављују **према Закону о слободи приступа информацијама као јавни органи** који располажу информацијом од јавног значаја и дужни су да обезбиједи приступ информацијама, а да су **према Закону о заштити личних података контролори података**. Иако члан 6. Закона о заштити личних података дозвољава да контролор може објављивати податке без сагласности носиоца података у случају када врши обраду личних података у складу са законом или је обрада неопходна да би се испуниле надлежности утврђене законом, или је обрада личних података потребна за испуњење задатка који се извршава у јавном интересу, те да ова обрада личних података није у супротности са правом носиоца податка да заштити свој приватни и лични живот, у пракси су присутни примјери ограничавања објављивања информација, и то не само за појединачни (конкретни) случај, већ се и кроз поступање Агенције за заштиту личних података доносе акти којим се од приступа информацијама изузимају цјелокупне области. Треба истаћи чињеницу да се странка за заштиту личног податка није обратила контролору информације, већ директно Агенцији за заштиту података, чиме је контролор, а истовремено и јавни орган, према Закону о слободи приступа информацијама, ускраћен да поступа у складу са својим овлашћењима. Ово је посебно значајно у случајевима објављивања пресуда и других докумената од стране суда с обзиром на чињеницу да је објављивање одлука суда јавни интерес, те ако се захтијева заштита личних података оптужених или осуђених лица с циљем заштите приватности, што подразумева и случај да тражена информација укључује личне информације, онда је надлежни орган дужан да утврди изузетке. Прије доношења коначне одлуке на нивоу јавног органа, када се утврди да нека информација спада у категорију изузетака од слободног приступа информацијама, да би се спријечило да се ови изузеци користе и када то није оправдано, Закон о слободи приступа информацијама налаже да се у сваком појединачном случају спроведе "тест јавног интереса".

Омбудсмени поново желе да укажу на обавезу поштовања члана 14. Међународног пакта о грађанским и политичким правима (МПГПП) који прописује сљедеће: „сви су пред судовима једнаки. Свако има право на правично и јавно суђење...“, те: „штампа и јавност могу се искључити у току цијелог или једног дијела суђења било у интересу морала, јавног поретка или националне безбједности у демократском друштву, било када интереси

<sup>67</sup> Неки од услова су, између осталог, да контролор врши обраду личних података у складу са законом или ако је обрада неопходна да би се испуниле надлежности утврђене законом или ако је обрада личних података потребна за испуњење задатка који се извршава у јавном интересу или је неопходна заштита законитих права и интереса које остварује контролор или корисник, и ако ова обрада личних података није у супротности са правом носиоца податка да заштити свој приватни и лични живот.

<sup>68</sup> идем, члан 54.

приватног живота страна у спору то захтијевају, или, пак, ако суд то сматра апсолутно неопходним, када би због посебних околности случаја јавност шкодила интересима правде. Међутим, **свака пресуда донесена у кривичним или грађанским стварима биће јавна, изузев ако интерес малољетника захтијева да буде другачије, или ако се поступак тиче брачних спорова или старатељства дјете.**“

У Пакту се надаље налаже да је потребно обезбиједити да: “свако има право на слободу изражавања; то право обухвата слободу да тражи, добија и шири информације и мисли сваке врсте, без обзира на границе, било усмено, писмено, штампом или у умјетничкој форми, или било којим другим средством по свом избору“. Наведено право може бити ограничено уз услов да су ограничења утврђена законом и неопходна за: а) поштовање права или угледа других лица и б) заштиту државне безбједности или јавног реда, или јавног здравља или морала.

Међутим, треба указати на законску могућност да јавни орган, када утврди да информација може спадати у могуће изузетке, као што су они наведени у МПГПП-и, и да може настати одређена штета њеним објављивањем, информацију треба да објави ако цијени да би се њеним објављивањем постигла већа друштвена корист. Дакле, слобода приступа информацији је основно право, па ограничења морају уважавати пропозиције тестова пропорционалности и јавног интереса у ограничењу, на начин да је то ограничење прописано законом, да промовише легитимни циљ - јавни интерес и да је такво рјешење неопходно у демократском друштву. Глобално је присутан проблем јасне формулације изузетака и питање примјене међународног правног стандарда „теста јавног интереса“ односно „пропорционалности“. У пракси изузети су из права на приступ информацијама правних стандарда којима се оправдава ограничење права на приступ информацијама подаци:

- означени као тајни (државна, војна, службена, професионална и пословна тајна),
- заштићени законом којим се уређује право на приватност,
- везани уз спречавање, откривање или гоњење кажњивих дјела
- који би онемогућили вршење правно-уређених поступака,
- који би онемогућили спровођење управног надзора или надзора законитости,
- који би изазвали озбиљну штету за живот, здравље, безбједност или животну средину,
- који би угрозили спровођење економске или монетарне политике,
- који би угрозили право интелектуалне својине, осим у случају изричитог писменог пристајка аутора или власника, као и подаци
- који би угрозили право на приватност, живот, част и углед, као и друга лична права човјека и грађанина у складу са одредбама закона којим се уређује право на приватност.

Међутим, само прописивање изузетака, који су законима генерално дефинисани, представља ограничавање основног принципа и обавезе органа власти да објаве сваку информацију коју посједују и у државама које у законодавству о приступу информацијама имају уграђен стандард „теста јавног интереса“ умањују достигнути ниво развоја демократског друштва и принципа отворености и одговорности према грађанима који су их бирали и према којима имају обавезу да полажу рачуне и одговарају за трошење јавног новца.

Обезбјеђивање слобода приступа информацијама је, неоспорно, процес који траје и који захтијева перманентно подизање свијести о његовом значају за друштво које жели да буде успостављено и развијено на демократским принципима.

Жалбе које је Институција омбудсмена запримила с обзиром на ширину проблема, те да су на проблеме везано за слободу приступа информацијама и заштиту личних података указали и представници цивилног друштва, указује на потребу одржавања ширих консултативних састанака у које би били укључени представници законодавне, извршне и судске власти, независни регулатори и цивилни сектор. Веома је важно обезбиједити да слобода приступа информацијама буде ограничена само у случају ако је ограничење као такво прописано законом, ако постоји пропорционалност у односу на циљ који се жели постићи и да је то неопходно у демократском друштву, при чему свакако у обзир треба узети праксу Европског суда за људска права.

Други важан сет жалби везано за слободу приступа информацијама односи се на чињеницу да странке често користе ЗоСПИ за добијање информација које су им надлежни органи дужни дати у складу са одредбама неког од процесних закона. Ово је посебно изражено у судским поступцима, када судови „враћају“ странкама тужбе да их уреде на начин да обезбиједи податке о туженој страни, као што су адреса становања, пребивалиште, матични број итд. Дакле, ради се подацима којима располажу министарства унутрашњих послова и од којих је суд ове податке могао тражити директно. Странке, позивајући се на одлуку суда, од министарстава унутрашњих послова траже податке позивајући се на одредбе о слободи приступа информацијама, умјесто да се позивају на процесни закон. Разлог за овакво поступање је и чињеница да према ЗоСПИ-ју не плаћају таксу, а ако се позивају на неки процесни закон, плаћање такси је обавезно. Уочена је пракса да овако често поступају и адвокати.

Приликом поступања по жалбама које се односе на тражење информација од инспекцијских органа<sup>69</sup> поводом издате препоруке о обавези објављивања информације достављањем записника о инспекцијском прегледу, Федерална управа за инспекцијске послове је доставила изјашњење да неће испоштовати Одлуку о утврђивању изузетка од саопштавања информација, а која је донесена у складу са ЗоСПИ-јем и Законом о заштити личних података. При томе се у изјашњењу наводи: „да сваки записник о инспекцијском надзору представља документ који садржи податке за које се основано може утврдити да укључују личне интересе који се односе на приватност трећег лица, као и податке који се односе на личне информације, јединствени матични број, јединствени идентификациони број предузећа, адреса пребивалишта итд., правних и физичких лица као и одговорних органа у правном лицу, који су предмет инспекцијског надзора и који представљају саставни дио сваког инспекцијског записника“. Такође се позивају на одредбе Закона о инспекцијама у ФБиХ, према којима је инспектор дужан да чува пословну тајну и информације које се тичу инспекцијског надзора, а може бити суспендован са дужности ако прекрши обавезу чувања пословне и друге тајне.

Овакво поступање органа власти, чија је основна обавеза вршење надзора и отклањање незаконитости, супротно је основној сврси постојања и функционисања такве врсте органа, али и вршењу његове превентивне улоге с циљем обезбјеђивања владавине закона и спречавања и откривања корупције, непотизма, неефикасности функционисања других органа и тијела власти. Ово посебно из разлога што према ЗоСПИ-ју и инспекцијски

<sup>69</sup> Ж-СА-05-388/12

орган, као јавни орган, има обавезу објављивања информација, а сходно одредбама ЗоСПИ-ја, информацију може објавити и дјелимично, што значи да је обавеза Управе за инспекцијске послове била да спроведе тест јавног интереса и након тога, ако процијени да постоје лични подаци или подаци који могу угрозити приватност, ускрати такве податке, а не ускрати приступ свим подацима из записника о извршеном надзору. Ускраћивањем давања информација само се може повећати сумња тражиоца информације да надлежни орган не обавља послове из основне надлежности, или се они обављају на незаконит начин, или се настоји спријечити откривање незаконитог поступања и рада других органа. Омбудсмени поново истичу да је један од основних циљева ЗоСПИ-ја да он буде инструмент контроле рада органа власти и инструмент за утврђивање њихове одговорности.

### 3.1.9. Медији

Иако у Институцији омбудсмена у 2012. години нису забиљежени предмети који су се директно односили на медије, за примљен је низ предмета који су указивали на проблеме који су присутни у медијима, а који се индиректно одражавају на право на слободу изражавања, која укључује и право на приступ информацијама. За примљене жалбе се могу подијелити у жалбе које се односе **на статус јавних емитера**, а што повлачи и питања сагласности на оснивачке акте јавног емитера од оснивача, именовање и разрешење чланова Управног одбора, именовање и разрешење управе јавног емитера и сл. У току истраге у овим предметима који су регистровани у дијелу владиних и министарских именовања, утврђено је да се одређене активности спроводе без поштовања принципа утврђених у Закону о владиним и министарским и другим именовањима. Друга група предмета се односи на **радно-правни статус запослених у медијима**, при чему су подношене жалбе због мобинга, неизвршавања судских одлука донесених по основу тужби у радно-правним споровима, премјештаја и сл.

Омбудсмени су у 2012. години одржали неколико састанака са представницима медија и њихових удружења, при чему је изнесена и њихова забринутост због чињенице да је значајан број новинара ангажован у медијима без регулисања радно-правног статуса, и да због своје егзистенцијалне угрожености нису спремни да затраже помоћ, а да је упитно и синдикално организовање новинара. Удружења новинара настоје да заштите права својих чланова, али је значајан број новинара, посебно у мањим срединама, изложен одређеним нападима, шиканирањима, онемогућава им се приступ информацијама, те им се тако онемогућава да извршавају своје радне обавезе.

### 3.1.10. Владина и министарска именовања

Иако се министарска и владина именовања не могу везати директно за кршење било каквог индивидуалног права грађанина, законодавац је, а циљем обезбјеђивања независног праћења примјене принципа владавине права у овој области, Институцији омбудсмена дао овлашћење за преиспитивање процеса именовања и сачињавање налаза и закључака по пријему приговора на коначно именовање. Разлог за овакав став законодавца садржан је у чињеници да је Институција омбудсмена независан национални механизам за заштиту људских права акредитован у статусу „А“, што даје гаранцију да ће и приликом разматрања случајева владиних и министарских именовања бити задржан овај принцип.



Нажалост, чести избори у БиХ, гдје се сваке двије године наизмјенично одржавају општи и општински избори, доводе до промјене у структурама власти, што се аутоматски рефлектује и на промјену управљачке структуре у регулисаним органима, а управо је интенција приликом доношења Закона о министарским, владиним и другим именованима (ЗМВДИ)<sup>70</sup> била да се оваква поступања превенирају и да се обезбиједи владавина права.

Законом о министарским, владиним и другим именованима обезбјеђује се поштовање принципа **законитости, квалитета, независне провјере, отворености, транспарентности и заступљености** на начин да је чланом 3. прописано да се поступак именовања не може спровести без поштовања и примјене наведених принципа, осим у случајевима који су као изузеци утврђени у члану 4. ЗМВДИ. Ови изузеци се прије свега односе на:

- а) номинације/именовања на краћи период - номинације или именовања на највише два мјесеца која се не могу поновити и за која укупна накнада за цијели период не износи више од 5.000,00 КМ;
- б) стицање радног искуства – именовање чији је циљ да кандидат стекне радно искуство, врши се на најдуже шест мјесеци и не може бити плаћено;
- ц) именовања на функцију савјетника члановима Парламента Федерације и Народне скупштине, предсједнику и потпредсједницима, премијеру Владе Федерације и Владе Републике Српске, министрима у влади, члановима владе кантона, члановима скупштина кантона, члановима општинских вијећа, предсједнику и потпредсједнику скупштине општине, начелницима општина, члановима градских вијећа и градоначелницима и замјеницима градоначелника.

Омбудсмени су, поступајући по предметима који се односе на владина и министарска именовања, уочили појаву злоупотребе чињенице да у случајевима именовања на краћи период не постоји обавеза примјене принципа прописаних ЗМВДИ-ја. То за посљедицу има да је нејасно на основу којих критеријума су именована лица на краћи период, а што је важно с обзиром да она имају овлашћења једнака коначно именованим лицима, при чијем се именовању морају поштовати принципи и процедуре утврђене ЗМВДИ-јем. Присутна је и пракса да се лица именована на краћи период задржавају на одређеној функцији ван рока утврђеног ЗМВДИ-јем, дакле дуже од 60 дана, чиме се крше одредбе закона и отвара питање законитости радњи и поступања која ова лица предузимају.

Омбудсмени БиХ су запримили и жалбе везане за процедуру разрјешења именованих лица. Иако ЗМВДИ није јасно дефинисао ову процедуру, може се закључити да мандат именованим лицима може престати само на неки од законом утврђених начина и након спроведеног правичног и прописаног поступка. Међутим, у пракси се дешава да се именована лица разрјешавају без спровођења било какве процедуре и изван принципа утврђених у ЗМВДИ-ју која се односе на именовања, те разрјешена лица о свом разрјешењу буду обавијештена након што се одлука о разрјешењу објави у службеном гласилу или путем саопштења за медије. Омбудсмени изражавају забринутост што је оваква пракса посебно изражена у образовним и здравственим установама, с обзиром на популацију која своја права остварује у тим установама. Оваква поступања за посљедицу имају стварање правне несигурности и озбиљно угрожавају принципе владавине права.

<sup>70</sup> Закон о министарским, владиним и другим именованима Федерације БиХ („Службене новине ФБиХ“, број 12/03 и 34/03), Закон о министарским именованима, именованима Савјета министара и другим именованима БиХ („Службени гласник БиХ“, број 37/03,) Закон о министарским, владиним и другим именованима Републике Српске („Службени гласник РС“, број 25/03).



Омбудсмени су примијетили да се приликом разрјешења занемарује питање радно-правног статуса разријешеног лица и уживање његових права из овог статуса, због чега се разријешено лице обраћа Институцији омбудсмена у складу са одредбама ЗВМДИ-ја, али и с циљем заштите својих права из радног-правног односа. Присутна је појава да разријешена лица истовремено заштиту својих права траже пред Институцијом омбудсмена и пред надлежним судом. Тако се у случају разрјешења директора Кантоналне административне службе у Ливну од Управног одбора Федералног завода МИО/ПИО, разријешено лице обратило Институцији омбудсмена истичући да је његова смјена политички мотивисана, те су у образложењу одлуке паушално наведени пропусти у раду. Омбудсмени су спровели истрагу током које је утврђено да је жалилац покренуо и судски поступак, те да је Општински суд у Ливну изрекао привремену мјеру, а потом донио пресуду којом уважава тужбени захтјев.<sup>71</sup> Овај случај указује да пропуштање примјене одредаба ЗВМДИ-ја за посљедицу има да разријешено лице заштиту својих права настоји остварити и коришћењем механизма судске заштите. У случају да суд утврди повреду права, орган који је донио одлуку о разрјешењу има обавезу да обештети ово лице, и то из јавних средстава. Стога омбудсмени указују на значај обезбјеђивања досљедне примјене ЗВМДИ-ја, уз уважавање и релеватног радног законодавства.

И даље је присутна пракса да се у потпуности не примјењују принципи и процедура утврђена ЗВМДИ-јем у случају коначних именована. Тако је у истрази, поступајући по жалби коју је запримила Институција омбудсмена<sup>72</sup>, а везано за именовање чланова Надзорног одбора Инвестиционо-развојне банке Републике Српске а.д. Бањалука, утврђено да одговорни јавни службеник<sup>73</sup> није сачувао документацију пријављених кандидата. Према изјашњењу одговорног јавног службеника, документација је након спроведене конкурсне процедуре враћена кандидатима, што је у супротности са одредбама члана 10. ЗВМДИ-ја који обавезује да: „све одлуке, укључујући и оне које садрже одбијенице, морају у потпуности бити документоване и морају се чувати у министарству или владиној служби у чијој је надлежности регулисани орган". Непосједовање документације на основу које је спроведена процедура именована за посљедицу има да Институција омбудсмена не може извршити свој мандат утврђен ЗВМДИ-јем, посебно у дијелу који се односи на утврђивање да ли су кандидати имали испуњене опште и посебне услове утврђене конкурсом.

У области министарских и владиних именована у 2012. години регистровано је **115 жалби**<sup>74</sup>, од којих 80 приговора на поступак именована, 17 на процедуру разрјешења именованих лица, а у 18 предмета, након предузимања истражних радњи, утврђено је да се не ради о поступцима именована и разрјешења у регулисаним органима.

Као и у претходном извјештајном периоду, најчешћи разлози обраћања грађана Институцији омбудсмена приговорима на именована/разрјешења са позиција у регулисаним органима биле су **повреде у процедури избора и именована управних одбора и надзорних одбора у привредним друштвима и јавним предузећима, те јавним**

<sup>71</sup> Ж-ЛИ-05-235/11

<sup>72</sup> Ж-БЛ-05-318/12

<sup>73</sup> Министарство финансија РС

<sup>74</sup> Неки предмети из области министарских и владиних именована: Ж-БЛ-05-77/12; Ж-БЛ-05-85/12; Ж-БЛ-05-234/12; Ж-БЛ-05-179/12; Ж-БЛ-05-350/12; Ж-БЛ-05-674/12; Ж-БЛ-05-54/12; Ж-БЛ-05-362/12; Ж-БЛ-05-767/12; Ж-БЛ-05-841/12; Ж-БР-05-105/12; Ж-БР-05-178/12; Ж-БР-05-208/12; Ж-МО-05-134/12; Ж-МО-05-81/12; Ж-МО-05-117/12; Ж-СА-05-132/12; Ж-СА-05-83/12; Ж-СА-05-85/12; Ж-СА-05-207/12; Ж-СА-05-425/12; Ж-СА-05-448/12; Ж-СА-05-621/12; Ж-СА-05-811/12; Ж-СА-05-1221/12; Ж-СА-05-447/12

**установама**, а мањи број се односио на повреде у процедури избора директора за чије је именовање неопходно обезбиједити сагласност владе или ресорног министарства.

Омбудсмени су по заprimљеним приговорима у 2012. години донијели 14 налаза, закључака са препорукама да се извршена именовања или разрјешења пониште, те 12 налаза и закључака у којима су утврдили неоснованост навода изнесених у приговорима или пропусте у процедури који нису могли утицати на коначно именовање, односно примјену члана 17. Закона о министарским, владиним и другим именовањима.

Разлози за доношење препорука, између осталих, били су: непрописно састављање комисије за избор, непостојање утврђених критеријума за избор, непостојање ранг-листе кандидата, необезбјеђивање принципа заступљености приликом запошљавања, непоштовање Закона о равноправности полова, непоштовање утврђеног редослиједа са предложене ранг-листе кандидата за именовање и др.

### 3.1.11. Јавне исправе

Питање остваривања права на путне исправе у Институцији омбудсмена често се региструје унутар шифре која се односи на функционисање управе. Ипак, у 2012. години је регистровано неколико предмета који се односе на проблеме грађана у са јавним исправама. Ти проблеми су прије свега незаконитости у вези са брисањем жалитељки из евиденција држављана БиХ<sup>75</sup>, накнадни упис неуписаног податка о држављанству у матичну књигу рођених<sup>76</sup>. Регистрована је и жалба из које је видљиво да се странка обратила Матичном уреду Општине Гламоч ради издавања новог родног листа, који јој је издат, али је наведен погрешан датум рођења.<sup>77</sup> Овај пропуст при издавању родног листа је негативно утицао на остваривање права на пензију, с обзиром на обавезу да је сваке године пензионер осигурању у Њемачкој, гдје остварује пензију, подносилац жалбе дужан доставити документе, укључујући и родни лист. Након интервенције Институције омбудсмена исправљена је грешка у родном листу, чиме је странци омогућено поновно уредно остваривање права на пензију.

У Институцији омбудсмена је регистрован и случај када Административна служба Града Бањалука није ускладила конкурсну процедуру са Законом о заштити личних података, гдје је издата и препорука с циљем отклањања пропуста, која није испоштована о чему је обавијештен непосредно виши орган.<sup>78</sup>

<sup>75</sup> Жалитељке су рођене у Савезној Републици Њемачкој (СРЊ) и држављанке су БиХ по основу чињенице да су им родитељи држављани БиХ. У августу 2011. године пред надлежним органима СРЊ покренуле су поступак ради стицања држављанства и у децембру 2011. године обавијештене су од надлежних органа да ће добити држављанство под условом да изврше испис из држављанства БиХ. Писмени захтјев за испис из држављанства БиХ поднијеле су 05. 04. 2012. године Конзулату БиХ у Франкфурту и том приликом овлашћеног службеника Конзулата упознале са намјером коришћења годишњег одмора у БиХ у јуну 2012. године. Од конзуларног радника су обавијештене да нема никаквих сметњи, да би приликом уласка у БиХ биле задржане и одузети им пасоши и избрисане из евиденције држављана БиХ. Након интервенције омбудсмена предмет је позитивно ријешен на начин да су поново уведене у систем евиденција, извршен им је поврат путних исправа на основу којих су се успјешно вратиле у СРЊ, гдје ће преузети управни акт - рјешење о отпусту из држављанства БиХ. Ж-СА-05-722/12,

<sup>76</sup> Ж-СА-05-1118/12, Ж-БР-05-18/12

<sup>77</sup> Ж-СА-05-442/12

<sup>78</sup> Ж-БЛ-05-396/12

### 3.1.12. Реализација препорука

Унутар одјела у 127 предмета издата је препорука. Од тога је реализовано 39, дјелимично реализовано 2, остварена је сарадња у 48 случајева, није реализовано 7 препорука, док у 31 случају немамо одговор.

#### ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

##### **Предмет Ж-БЛ-04-169/12**

Странка наводи да је захтјев за спорни дио пензије поднио 13. 09. 2002. године, да пензију до данас није остварио иако је Кантонални суд Бихаћ донио пресуду у његову корист, да је због враћања предмета на поновно рјешавање његово право неостварено више од 9 година, што сматра и повредом права на правни лијек. Институција омбудсмена издала је препоруку да Кантонални суд одлучи у меритуму у предметној управној ствари и донесе пресуду без враћања предмета на поновно одлучивање. Препорука је испоштована.

##### **Предмет Ж-ЛИ-05-22/12**

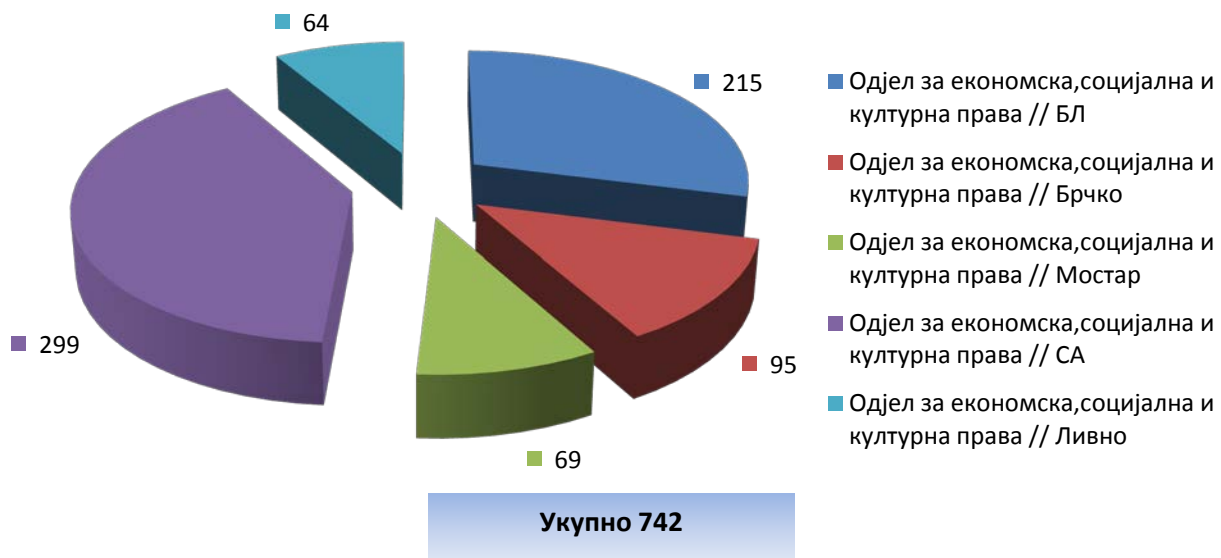
Послодавац није подносиоцу жалбе уплаћивао доприносе од 2000. године, па све до његовог пензионисања 2009. године. Предлог за извршење правоснажне пресуде поднесен је Општинском суду у Ливну у августу 2011. године, али пресуда до данас није извршена.

##### **Предмет Ж-БЛ-06-292/12**

Подноситељка жалбе се обратила Институцији наводећи као разлог обраћања прекршајни поступак који се због насиља у породици против њеног супруга води пред Основним судом Бањалука. Затражено је изјашњење Суда о наводима садржаним у жалби, у којем је Суд навео да рјешава предмете по хронолошком реду рјешавања старих предмета. Омбудсмени су у конкретном случају оцијењивали однос између општер интереса равноправног рјешавања заостатака и појединачног интереса који се огледа у веома тешком породичном стању подносиољке жалбе које је пријетило ескалацијом. Утврђујући превагу појединачног интереса подносиољке жалбе и њене малољетне дјеце, омбудсмени су издали препоруку Суду да предмет приоритетно узме у рад. Суд је доставио одговор и обавијестио Институцију омбудсмена да је у поменутом предмету заказао усмени претрес, чиме је предмет ријешен као позитиван.

## 3.2. ОДЈЕЛ ЗА ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА

Одјел за економска, социјална и културна права (у даљем тексту: Одјел) Институције омбудсмена за људска права БиХ функционише на принципу да прима жалбе и *ex officio* покреће истраге у случајевима када утврди кршење људских права загарантованих позитивним домаћим нормама, као и међународним стандардима, посебно у остваривању права проистеклих из Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, као и ревидиране Европске социјалне повеље.<sup>79</sup> Задатак Одјела је да информише надлежне органе и институције, као и јавност, о повредама учињеним из области економских, социјалних и културних права. Одјел разматра питања које се односе на радне односе, образовање, екологију и заштиту животне средине, комуналне услуге, здравство, социјалну заштиту, пензије, ратне штете и јавне приходе. Дакле, у односу на наведено, може се закључити да надлежност Одјела обухвата различите области и питања, а што у односу на број запримљених жалби и њихову разноврстност захтијева познавање бројних прописа из различитих правних области.



Дијаграм 11: Преглед запримљених жалби у Одјелу за економска, социјална и културна права у 2012. години по канцеларијама

### 3.2.1. Анализа запримљених жалби

Током 2011. године Институција омбудсмена је запримила 735 жалби, док су у извјештајом периоду за 2012. годину у Институцији омбудсмена регистроване 742 жалбе. Дакле, разлика у броју запримљених предмета је незнатна.

У структури запримљених жалби, далеко **највећи број жалби** односи се на повреде права **из области радних односа** - 362, те се у односу на 2011. годину број предмета из ове области повећао за 42 предмета или 13,1%. По бројности жалби регистрованих у Одјелу могу се поменути жалбе које се односе на пензију - 185 жалби, комуналне услуге – 71 жалба, социјалну заштиту – 53 жалбе, здравство – 46 жалби, образовање – 32 жалбе, ратне штете – 11 жалби, екологија и заштита животне средине – 9 жалби и јавни приходи - 5 жалби.

<sup>79</sup> Стразбур, 3. мај 1996.

Од 742 запримиљених жалби у 2012. години ријешена је 471, док је у раду остала још 271 жалба. Истовремено, у 2012. години се у раду налазило и 479 жалби пренесених из 2010. године и 2011. године, од којих је током извјештајног периода ријешено 265, а у 2013. годину пренесено је 214 предмета.

Дакле, у 2012. години Одјел је поступао по 1221 предмету, од чега је ријешено 736 предмета, док је у раду остало још 485 предмета.

Поступајући по жалбама у 2012. години, Одјел је издао укупно 58 препорука, од којих се 35 односи на област радних односа, 9 препорука се односи на питање пензија, 4 на комуналне услуге, 4 на здравство, 3 на екологију и заштиту животне средине, 1 на социјалну заштиту и 1 на образовање.

### 3.2.2. Право на пензију

У Одјелу у 2012. години запримљено је 185 жалби које се односе на права из пензијског и инвалидског осигурања, што је незнатно смањење у односу на 2011. годину, када је запримљено 189 жалби.

Током спровођења поступка испитивања основаности жалби, омбудсмени су **успјешно сарађивали са фондовима пензијског и инвалидског осигурања** који су благовремено достављали тражена изјашњења и обавјештења о стању у предметима, те у већини случајева након прве интервенције омбудсмена предузели активности у остваривању заштите права подносиоца жалби.

Слично као и у претходном извјештајном периоду, грађани су се Институцији омбудсмена најчешће обраћали због дужине трајања поступка остваривања права на пензију, односно непоступања фондова за пензијско и инвалидско осигурање у законом предвиђеним роковима<sup>80</sup>. Такви су жалбени наводи посебно истицани у случајевима у којима је била потребна сарадња између различитих носилаца осигурања, односно остваривања права на сразмјеран дио пензије који се регулише одредбама споразума између БиХ и других земаља са којим БиХ има потписане споразуме<sup>81</sup>.

Надлежни фондови су у својим изјашњењима Институцији омбудсмена наводили да страни носиоци осигурања не достављају на вријеме или уредно попуњену документацију за доношење рјешења по захтјеву странке, што се одражава на дужину трајања поступка у појединачним предметима, због чега су омбудсмени у неколико случајева такве жалбе прослиједили омбудсменима других држава ради предузимања радњи и мјера према носиоцима осигурања у тим државама<sup>82</sup>.

Одређени број жалби упућених Институцији омбудсмена односи се и на неодлучивање другостепеног органа по жалбама на првостепене одлуке кантоналних административних служби у законом предвиђеним роковима<sup>83</sup>, те обустављање исплате пензије или укидање права због спознаје о новим чињеницама након обављене ревизије<sup>84</sup>.

<sup>80</sup> Ж-БЛ-04-310/12, Ж-БЛ-04-449/12, Ж-БЛ-04-768/12, Ж-СА-04-1189/12, Ж-СА-04-482/10

<sup>81</sup> Ж-СА-04-384/12, Ж-СА-04-31/12, Ж-СА-04-387/12, Ж-БЛ-04-711/12

<sup>82</sup> Ж-БЛ-04-711/12, Ж-СА-04-384/12

<sup>83</sup> Ж-СА-04-1326/11, Ж-БЛ-04-747/12

<sup>84</sup> Ж-СА-04-78/12

Институцији омбудсмена се и даље обраћају грађани због незадовољства начином обрачуна пензије. У тим случајевима омбудсмени, нажалост, могу само затражити појашњење Федералног завода ПИО/МИО или Фонда ПИОРС, те странке упутити на могућност жалбе на првостепено рјешење, односно покретање управног спора.

У случајевима покретања управних спорова који се односе на оцјену законитости рада надлежних фондова за пензијско и инвалидско осигурање, Институција омбудсмена је у неколико случајева упутила препоруку надлежним судовима да приступе доношењу пресуде, односно одлуче о меритуму у предметној управној ствари и донесу пресуду без враћања предмета на поновно одлучивање, имајући у виду да се ради о имовинском али и социјалном праву<sup>85</sup>.

Значајан број жалби Институцији омбудсмена упућен је на остваривање права на породичну пензију. Институција омбудсмена је по жалби на поступање Федералног завода ПИО/МИО, Административна служба Ливно, којем се подносиатељка жалбе обратила са захтјевом за породичну пензију након смрти мужа, али је одбијена због дуговања које је њен супруг имао на име неуплаћених доприноса, одговорној страни предложила вансудско поравнање које је након интервенције омбудсмена и постигнуто<sup>86</sup>.

Институција омбудсмена је поводом жалбе која се односи на неуплаћивање доприноса, препоруком број П-6/12, Владу Федерације БиХ позвала да размотри проблем у којем се налази подносилац жалбе и друга лица за које је уплату доприноса вршила некадашња Служба за заједничке послове републичких органа у периоду од 1992. до 02. 02. 1996, те да, у складу с тим, предузме мјере које сматра одговарајућим, а у сврху омогућавања тим лицима да остваре права по основу пензијског осигурања. Препорука је реализована, те је странка добила привремено рјешење по којем јој се исплаћује пензија<sup>87</sup>.

### 3.2.3. Право на рад

Велики број жалби за примљених у Одјелу односи се на кршења права на рад и права из радног односа. Од укупног броја жалби регистрованих у овом одјелу, 320 се тичу права из радних односа. У овом извјештајном периоду број жалби је повећан у односу на 2011. годину<sup>88</sup> за 13,1 %, односно регистровано је 42 жалби више.

У односу на генерално тешко економско стање у БиХ, у посљедње вријеме уочено је да је **број жалби које се односе на конкурсне процедуре све већи**, те да се жалиоци све чешће обраћају тврдњама да процедуре запошљавања нису у складу са законом, односно да су нерегуларне и нетранспарентне. Велики број грађана је у својим жалбама Институцији омбудсмена указивао и на **непоштовање процедура приликом запошљавања државних службеника** на свим нивоима власти, и на нивоу БиХ и на ентитетском нивоу и у Брчко Дистрикту.<sup>89</sup>

Надаље, Институцији омбудсмена се обраћају и грађани који указују на незаконите поступке приватних послодаваца.<sup>90</sup> Наиме, послодавци избјегавају своје законске обавезе и крше права на рад запосленика тако што не уплаћују доприносе за здравствено и

<sup>85</sup> П-57/12 Ж-СА-04-217/11, П-62/12 Ж-СА-02-596/11, П-129/12 Ж-БЛ-04-169/12

<sup>86</sup> Ж-ЛИ-04-45/12

<sup>87</sup> Ж-СА-04-1157/11

<sup>88</sup> 320 жалби из радних односа

<sup>89</sup> Ж-СА-04-1190/12; Ж-СА-04-170/12; Ж-СА-04-950/12

<sup>90</sup> Непосредни контакти грађана.

пензијско осигурање, не исплаћују уговорене плате, захтијевају од запослених прековремени рад који није плаћен, не поштују одредбе важећих закона о раду као и колективних уговора у погледу отказног рока или исплате отпремнина. У наведеним и сличним случајевима, а с обзиром на законски мандат, односно чињеницу да не може дјеловати према приватним предузећима, Институција омбудсмена упућује грађане да се обрате надлежним инспекцијама рада. Уколико надлежне инспекције рада у законском року не изврше инспекцијски надзор по захтјеву странке или о томе не обавијесте странку, Институција омбудсмена дјелује према инспекцији у сврху извршења законом расположивих мјера. Дакле, у раду на предметима који се тичу области радних односа, Институција омбудсмена **остварује сарадњу са надлежним инспекцијским органима.**

Због жалби које су се односиле на конкурсну процедуру за достављање документације супротно важећим законима, као што је **увјерења о неосуђиваности или осуђиваности грађана**, као и **љекарско увјерење**, омбудсмени су упутили и саопштење за јавност, јер се наведена документација тражи противно важећим домаћим законима и међународним конвенцијама.<sup>91</sup>

У два предмета<sup>92</sup> затражно је и достављање **копија факултетских диплома чија овјера не може бити старија од шест мјесеци**. И у овом случају Институција омбудсмена је реаговала и издала саопшћење за јавност<sup>93</sup> којим је указано организацијама и институцијама у Босни и Херцеговини да треба да сматрају валидним овјерене копије факултетских диплома без обзира на датум овјере, будући да се чињенице наведене у факултетској дипломи не мијењају.

Велики број жалби у овој години се односио на **поступак запошљавања у јавним установама**, односно у **основним и средњим школама у БиХ**. Један од таквих примјера је и предмет подносиоце жалбе<sup>94</sup> која је аплицирала за посао наставника у једној од школа у општини Лопаре. У овом случају не само што је текстом конкурса тражено достављања увјерења о некажњавању већ је дошло до кршења одредаба Закон о основном образовању и васпитању Републике Српске<sup>95</sup>, због чега је Институција омбудсмена упутила препоруку. Препорука је дјелимично уважена, и то у сегменту који се односи на достављање увјерења о некажњавању.

Закон о основном образовњу и васпитању РС-а није поштован ни у основној школи у Новом Граду<sup>96</sup>, због пријема у радни однос секретара школе, те су омбудсмени издали препоруку. Међутим, школа је одбила да испоштује препоруку, јер је судски поступак у току. О наведеном је обавијештено Министарство просвјете и културе РС-а, које је тражило изјашњење од школе и навело да ће обавијестити омбудсмене по добијању одговора.

Како Институција омбудсмена има могућност да врши мониторинг поступака пред судовима, грађани се неријетко обраћају захтјевима за праћења поступака, посебно радних спрова пред надлежним судовима. Међутим, у односу на капацитете особља и број жалби, није могуће удовољити свим захтјевима.

<sup>91</sup> Саопштење за јавност од 31.05.2012.године

<sup>92</sup> Ж-СА-04-256/12 и Ж-СА-04-279/12

<sup>93</sup> Саопшћење за јавност од дана 11.07.2012. године

<sup>94</sup> Ж-СА-04-1067/12; П-177/12

<sup>95</sup> „Службени гласник РС“, број: 74/08, 71/09 и 104/11

<sup>96</sup> Ж-БЛ-04-569/12; П-160/12

У овој години Институција омбудсмена је у мањем броју случајева вршила и мониторинг поступака пред судовима<sup>97</sup>, те изузетно мониторинг стечајног поступка по обраћању представника групе радника „Враница“ д.д. Сарајево<sup>98</sup>. Радници су се обратили захтјевима који су усмјерени ка остваривању права из радног односа, односно исплате неисплаћених плата, доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, за здравствено осигурање и осталих дуговања. У остваривању својих захтјева, радници су се обраћали релеватним институцијама власти, те се Институција омбудсмена обраћала Влади Федерације БиХ, Тужилаштву Кантона Сарајево и Општинском суду у Сарајеву. У коначници, пред Општинским судом у Сарајеву је покренут стечајни поступак.

Значајан број жалби у 2012. години односи се на рад Клиничког центра Универзитета у Сарајеву. Дио жалби се односио на премјештај у оквиру организационих радних јединица, односно клиника<sup>99</sup>. По окончању истражног поступка утврђено је да Клинички центар Универзитета у Сарајеву и даље практикује рјешавање распоређивања својих запосленика на начин да сачињава нове уговоре, иако је Институција омбудсмена у више наврата током састанака са управом указивала да би распоред и премјештај запослених требало вршити доношењем одговарајућих рјешења, а да би закључивање нових уговора на већ постојећи или анекса уговора требало избјегавати. Надаље, жалбе запослених су подношене због повреде права која су везана за смањења радне сподобности услед дугодишњег рада<sup>100</sup>; распоређивања на друго радно мјесто без претходног обавјештења<sup>101</sup>; мобинг запослених од непосредно претпостављеног<sup>102</sup>; жалба у вези са правом на одмор у току радног времена и неправилним обрачунавањем плата запосленима који раде у турнусима<sup>103</sup>.

Институција омбудсмена запримила је жалбе<sup>104</sup> поводом расписивања конкурса у школама на подручју Кантона Сарајево, а у вези са примјеном *Правилника са критеријумима за исказивање престанка потребе за запосленицима који су дјелимично или потпуно остали без радних задатака и поступак попуне упражњених радних мјеста у основним и средњим школама као јавним установама на подручју Кантона Сарајево*<sup>105</sup>. Наиме, подносиоци жалбе су указали на спорни члан 11. став 8. према којем предност на конкурсима у просвјети имају кандидати који су на дан 11.12.2009. године били запослени на одређено вријеме. Под овим се подразумијева да кандидати који нису били запослени на наведени датум немају приоритет приликом запошљавања, што указује на дискриминирајућа својства поменутог члана и довођења апликаната у неравноправан положај. Наведени члан је изазвао незадовољство међу просвјетарима, те је покренута иницијатива за његову измјену. У поступку рада по жалбама Институција омбудсмена је дошла до сазнања да је Министарство за образовање, науку и младе Кантона Сарајево формирало комисију ради измјене Правилника. Министарство за образовање, науку и младе Кантона Сарајево је почетком ове године донијело нови Правилник са критеријумима за пријем запосленика у предшколске установе, основне и средње школе на подручју Кантона Сарајево. У Правилнику је утврђено седам критеријума који ће се бодовати код кандидата: највише бодова ће носити стручна

<sup>97</sup> Ж-СА-04-1460/11 и Ж-СА-06-1196/10

<sup>98</sup> Ж-СС-04-332/12

<sup>99</sup> Ж-СА-04-175/12, Ж-СА-04-226/12

<sup>100</sup> Ж-СА-04-1112/12

<sup>101</sup> Ж-СА-04-1398/12

<sup>102</sup> Ж-СА-02-1187/12

<sup>103</sup> Ж-СА-04-572/12.

<sup>104</sup> Ж-СА-04-1002/12

<sup>105</sup> "Службене новине Кантона Сарајево", број: 34/09



спрема, затим бодови који се добијају на радни стаж или вријеме проведено на бироу за запошљавање, а слиједи бодовање успјеха на факултету, звање и стручни испит којима ће на крају бити придодати бодови освојени на интервјуу.

### **3.2.3.1. Питање отпремнина у Републици Српској**

Институција омбудсмена се већ дужи период бави проблемима грађана који су се обратили Комисији за примјену члана 182. Закона о раду Републике Српске, са захтјевом за признавање права на отпремнину. Огроман број жалби упућених током 2009, 2010. и 2011. године указују да суштински није дошло до побољшања стања, док се региструју одређени процедурални позитивни помаци у раду Комисије.

Током 2012. године Институција је запримила мањи број жалби у односу на претходне године. Омбудсмени констатују да Комисији недостају људски и материјални ресурси како би се о свим захтјевима одлучило, односно у случају признавања права, и исплатиле тзв. отпремнине, али истовремено све те околности не умањују дужност и обавезу Републике Српске, односно државе, да омогући пуну примјену Закона о раду Републике Српске<sup>106</sup>.

### **3.2.3.2. Специјални извјештај, питање радноправног статуса поводом примјене члана 143. Закона о раду Федерације БиХ**

У Институцији омбудсмена је у 2012. години регистрован одређени број жалби које указује да и у Федерацији БиХ има кршења права у вези са радноправним статусом људи који су се затекли у радном односу на дан 31. 12. 1991. године, а који су се у законском року обратили послодавцу ради успостављања тзв. радноправног статуса. Без обзира што су сви појединачни случајеви у много чему различити, релевантне чињенице су идентичне у свим предметима. Наиме, неоспорно је да подносиоци жалбе испуњавају услове из члана 143. Закона о раду ФБиХ, односно да су се дана 31.12.1991. године затекли у радном односу, да су се у законском року обратили послодавцу ради успостављања радноправног статуса и да у међувремену нису засновали радни однос код другог послодавца. Рјешењима надлежних комисија за примјену члана 143. Закона о раду ФБиХ, подносиоцима жалби признат је статус запослених на чекању и послодавцима наложено да ријеше њихов радноправни статус, али послодавци или њихови правни сљедници нису поступили у складу са рјешењима. Поједини подносиоци жалбе затражили су и судску заштиту, односно извршење рјешења надлежних комисија, како би се путем извршног поступка пред надлежним судом послодавци обавезали да им на основу признатог статуса запослених на чекању признају сва права која им, управо због таквог статуса, припадају. Но, надлежни судови су одбацивали такве предлоге за извршење као неподобне, јер акти/одлуке Комисије немају својство извршних исправа, односно неподобне су за извршење, у складу са Законом о извршном поступку ФБиХ. Наведене одлуке су деклараторног карактера, по мишљењу суда, те није утврђена обавеза за извршеника и вријеме испуњења обавезе. Дакле, нису позвани на посао од својих послодаваца или су чак предузећа престала да раде без правног сљедника, тако да им је, у складу са Законом, престао радни однос, али истовремено, иако имају право на отпремнину, нико им то право није признао и након тога евентуално исплатио отпремнину.

<sup>106</sup> "Службени гласник Републике Српске", број 55/07

Омбудсмени су Препоруком<sup>107</sup> Министарству рада и социјалне политике у Влади Федерације БиХ препоручили да предузму све неопходне активности и мјере како би се у Федерацији БиХ обезбиједила институционална заштита и остваривање права из члана 143. Закона о раду. Институција омбудсмена од надлежних органа није запримила повратну информацију, односно у конкретном случају, осим што није испоштована препорука омбудсмена, није остварена ни сарадња са ресорним министарством, односно са Владом Федерације БиХ.

### 3.2.3.3. Проблем са Управом за индиректно опорезивање БиХ

Институцији омбудсмена, у периоду од 2005. године до краја 2010. године, обратили су се жалбама бивши радници Републичке управе царина Републике Српске и Царинске службе Брчко Дистрикта. Имајући у виду позитивне прописе, омбудсмени су издали и упутили специјални извјештај Управи за индиректно опорезивање (у даљем тексту: Управа). Специјалним извјештајем препоручено је Управи да размотри у року од 90 дана статус запослених на располагању кроз спроведени поступак организационог реструктурирања, с обзиром на пресуде Суда БиХ којим се поништавају рјешења Управе. Наиме, Суд БиХ је у већини случајева донио правоснажне пресуде, којима су подносиоци жалби дјелимично успјели у радним споровима покренутим против Управе, и то у дијелу њихових тужбених захтјева којима је тражено поништење рјешења којима се регулише њихов радноправни статус у Управи. Након израде и достављања Специјалног извјештаја са препоруком, омбудсмени су и даље запримили жалбе које имају идентичан чињенични основ, због чега је и урађен Специјални извјештај. Омбудсмени су у потпуности искористили законска овлашћења у конкретним појединачним случајевима, али не могу занемарити чињеницу да Управа није поступила по пресудама Суда БиХ, а да су приликом редовних извршних поступака код првостепених судова, судови заузели став да су пресуде неподобне за принудно извршење.

### 3.2.4. Екологија и заштита животне средине

У оквиру Одјела, Институција омбудсмена се бави питањем заштите животне средине као неопходне и веома актуелне теме у Босни и Херцеговини. У БиХ није јасно дефинисана политика дјеловања у овој области, што отвара питања извршавања преузетих међународних обавеза.

Међународни уговори из области заштите животне средине су оквирне конвенције којима странке преузимају обавезе и којима се ствара правни оквир за постепено усвајање додатних протокола с детаљним и конкретним обавезама те оних којима се уређује заштита појединих компоненти животне средине, а који имају регионални или глобални значај. БиХ је ратификовала бројне конвенције и протоколе: Оквирну конвенцију УН о климатским промјенама, Протокол из Кјота, Конвенцију о контроли прекограничног кретања опасног отпада и његовог одлагања, Конвенцију УН о биолошкој разноврсности, Протокол из Картагене о биолошкој сигурности, Протокол о води и здрављу итд. Једна од значајних конвенција је Конвенција УНЕЦЕ-а о приступу информацијама, учешћу јавности у процесу одлучивања и приступу правосудним органима из области заштите животне средине - Архус 1998, Данска. Ова конвенција се често скраћено назива Архуска конвенција.

<sup>107</sup> број П-5/12

Архуска конвенција представља међународноправни оквир за регулисање области заштите животне средине, а односи се на приступ информацијама и судским инстанцама, те учешћу јавности у одлучивању у еколошким питањима. **Босна и Херцеговина је потписница Архуске конвенције од 15. септембра 2008. године.**<sup>108</sup>

Институција омбудсмена је учествовала на радионицама и у едукацијама за примјену Архуске конвенције, као нпр. на округлом столу одржаном у Центру за едукацију судија и тужилаца ФБиХ о теми: "Имплементација трећег стуба Архуске конвенције", одржаног у оквиру пројекта: „*Пружање обуке за стручњаке из области правосуђа у националном и међународном еколошком законодавству и олакшање присуства јавности у правним питањима везаним за заштиту животне средине*“.

У оквиру Одјела, Институција омбудсмена је у 2012. години наставила континуирано да ради на примјени Закона о заштити и добробити животиња БиХ<sup>109</sup> којим се бавила у претходном извјештајом периоду. Такође, представник Институције омбудсмена учествовао је и на конференцији Савеза општина и градова Федерације БиХ под називом "Проблеми у вези са примјеном Закона о заштити и добробити животиња са аспекта локалних заједница", која је одржана 14. 03. 2012. године у Сарајеву. Институција омбудсмена је упутила Савјету министара БиХ препоруку да размотри потребу за израдом стратегије или акционог плана за примјену Закона о заштити и добробити животиња<sup>110</sup>. Савјет министара БиХ је задужио Канцеларију за ветеринарство БиХ да, с циљем рјешавања проблема насталих због повећаног броја паса на улицама, припреми информацију о предузетим мјерама. Омбудсмени БиХ до данас нису примили одговор о даљим активностима у вези са реализацијом преопруке.

О важности заштите животне средине свједоче и обраћања грађана поводом разних проблема са којима се сусрећу када је у питању ова област. Поводом жалбе мјештана једног села на подручју општине Какањ, због неадекватног држања животиња у једном домаћинству гдје је постојала могућност избијања заразе, омбудсмени БиХ су упутили препоруку Општини Какањ, Управи за инспекцијске послове ЗДК-а, Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде ЗДК-а, Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства, ради примјене Закона о добробити животиња и прописа који се односе на ветеринарство<sup>111</sup>. Омбудсмени БиХ нису примили одговор у вези са наведеном жалбом.

Једна од жалби која се односи на заштиту животне средине је и жалба Удружења грађана „Организација спортских риболоваца Коњиц“<sup>112</sup>, који сматрају да ЈП Електропривреда БиХ не треба поново добије еколошку дозволу због утицаја на животну средину. Предмет је још увијек у раду.

Поводом жалбе Удружења приватних шумовласника Сански Мост, упућена је препорука Парламенту Федерације БиХ у сврху доношења Закона о шумама ФБиХ, а што је важно и због заштите природе, спречавања нелегалне сјече, уништавања шума, обнове шумског фонда<sup>113</sup>. Ова препорука је имала два аспекта, први је повреда права на имовину, а други је била заштита природе, шума, цјелокупног еко-система. Указане су и обавезе које БиХ има по основу Бернске конвенције односно Конвенције о заштити европских дивљих

<sup>108</sup> „Службени гласник БиХ-МУ“, број: 8/08

<sup>109</sup> „Службени гласник БиХ“, број: 25/09

<sup>110</sup> П-102/12; Ж-СА-04-1146/11

<sup>111</sup> Ж-СА-05-545/12; П-127/12

<sup>112</sup> Ж-СА-04-1238/12

<sup>113</sup> Ж-СА-05-1014/12; П-176/12

врста и природних станишта Савјета Европе, према којој власти БиХ, између осталог, треба да спроводе различите мјере (заштита, израда акционих планова, извјештавања Сталном комитету за примјену Бернске конвенције). Омбудсмени БиХ су примили одговор којим се указује да је Комисија за људска права Дома народа Парламента ФБиХ препоруку, након увида у њу, доставила предсједавајућем и замјенику предсједавајућег Дома народа у даљу процедуру.

### 3.2.5. Право на социјалну заштиту

У оквиру Одјела, Институција омбудсмена се бавила предметима који се односе на систем социјалне заштите. Суштина система социјалне заштите је да обезбиједи друштвену стабилност државе на начин да се најугроженијим категоријама друштва омогући приступ неопходној помоћи. Дакле, БиХ има обавезу да обезбиједи прогресивно остварење социјалних права, и то на праведан, примјерен и недискриминаторски начин. Иако је општепознато да економска криза у свијету а и у БиХ доживљава свој врхунац, број запримљених жалби које се односе на питање социјалне заштите је мањи за 33% у односу на 2011. годину, када је било је запримљено 79 жалби које су се односиле на ову област, док су **током 2012. године запримљене 53 жалбе.**

Иако Институција омбудсмена има релативно мали број жалби које су заведене у поткатегорију социјалне заштите, **то не представља реалну слику актуелног проблема јер се врло често у овом домену повреда права квалификује у друге области,** као нпр. повреда права на рад, пензију и слично.

Може се навести податак да у БиХ има 20 закона који се односе на област социјалне заштите, под чиме се подразумијевају и закони на ентитетском и кантоналном нивоу.

Када говоримо о нивоу кантона, који усвајају законе из области социјалне заштите, евидентно је да они нису увијек усклађени са Законом о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породица са дјецом Федерације БиХ. Права из социјалне заштите **грађани остварују у зависности од економске могућности кантона,** односно од буџетских средстава предвиђених за ту намјену, која често нису довољна за остваривање свих потреба грађана кантона из домена социјалне заштите. Дакле, може се заључити да социјална давања нису једнака на нивоу кантона, што грађане доводи у неравноправан положај.

Генерална запажања Институције омбудсмена приликом анализирања предмета који се односе на област социјалне заштите говоре да је ситуација у овој области изузетно тешка, те да се велики број грађана налази у стању социјалне потребе.<sup>114</sup>

Грађани су се жалили и зато што не примају једнократну новчану помоћ, што указује на повећан број грађана који се налазе у стању социјалне потребе. Тако је у предмету<sup>115</sup> након интервенције Институције омбудсмена Општина Језеро одговорила да ће захтјев жалиоца, као и више десетина истих захтјева за једнократну помоћ, бити рјешен у складу са пуњењем буџета ове општине.

Из области социјалне заштите жалбе су се често односиле на рад центара за социјални рад, посебно на рад стручних радника те на незадовољство њиховим рјешењима

<sup>114</sup> Ж-ЛИ-04-271/12; Ж-ЛИ-04-230/11

<sup>115</sup> Ж-БЛ-04-553/12

приликом утврђивања личне инвалиднине, одређивања новчане помоћи те осталих права из социјалне заштите. Институција омбудсмена сарађује са центрима за социјални рад који нас обавјештавају о предузетим мјерама из своје надлежности.

У овој години, након дужег периода, а у вези са предметима<sup>116</sup>, Општинско вијеће Ливно донијело је Одлуку о додјели и продаји станова на којима Општина има право располагања, чиме је омогућено лицима која се налазе у потреби социјалног становања да могу ријешити стамбени проблем.

### 3.2.6. Право на здравствену заштиту

Када говоримо о здравственој заштити, **све је већи број грађана који траже заштиту права због онемогућавања остваривања права на здравствену заштиту.** Разлози због којих су се грађани обраћали су различити, а најчешће је то чињеница да послодавци нису извршили уплате доприноса за ПИО/МИО, што запосленима онемогућава приступ здравственој заштити.

Затим, обраћали су се грађани чијим захтјевима за осигурање преко члана породице није удовољено због неизмирених доприноса.<sup>117</sup> Надаље, у једном предмету<sup>118</sup> тражена је помоћ за набавку очне протезе коју жалитељка није могла купити, због тешке економске ситуације, те је, захваљујући интервенцији омбудсмена, Центар за социјални рад у Приједору обезбиједио средства за куповину протезе. Због неодобравања трошкова лијечења, у Центру за срце Тузла БиХ<sup>119</sup> је након интервенције Институције омбудсмена жалиоцу одобрена рефундација уградње апарата ICD као и трошкова лијечења у болници.

Евидентиран је случај<sup>120</sup> кршења права на избор породичног љекара и неовлашћеног изузимања и пребацивања здравственог картона жалитељке, њеног супруга и дјетета у другу амбуланту, када је на захтјев послодавца преиспитивано коришћење боловања и лијечења у амбуланти, која није и амбуланта према мјесту пребивалишта жалитељке и њене породице. Након издате препоруке којом је наложено Заводу здравственог осигурања Зеничко-добојског кантона и амбуланти породичне медицине „Центар“ Зеница да отклоне радње и поступања која су довела до кршења права жалитељке и њене породице на слободан избор доктора према одређеним законским прописима<sup>121</sup>. Начелник Службе за породичну медицину је извијестио Институцију да је реализована препорука Институције омбудсмена и да је ријешено питање лијечења подносиоце жалбе. Међутим, жалитељка је обавијестила Институцију да није у потпуности испоштована препорука, односно да је њен здравствени картон враћен у изабрану амбуланту, али не и љекару којег је она одабрала, а да здравствени картони мужа и дјетета нису враћени у ранију амбуланту, из чега се може закључити **да је препорука дјелимично испоштована.**

У истом предмету уочено је да је Наредбом о испуњавању основних услова за признавање породичне медицине Зеничко-добојског кантона, као подзаконским актом, прописано да ће се до доношења кантоналног прописа пацијенти распоређивати по тимовима и амбулантама према гравитационом подручју одлуком директора дома

<sup>116</sup> Ж-ЛИ-04-99/10

<sup>117</sup> Ж-ЛИ-04-11/12

<sup>118</sup> Ж-БЛ-04-184/12

<sup>119</sup> Ж-СА-04-1152/12

<sup>120</sup> Ж-СА-06-227/12; П-185/12

<sup>121</sup> Члан 64. Закона о здравственом осигурању и члан 16. Закона о правима, обавезама и одговорностима пацијената

здравља. Како кантонални пропис никада није донесен, може се констатовати да се подзаконским актом дерогира право утврђено постојећим законским прописима, што је недопустиво.

### 3.2.7. Комуналне услуге

У протеклој години Инститиција омбудсмена је запримила 71 жалбу која се односила на комуналне услуге и дјелатности. Сваки грађанин мора имати одговарајући животни стандард, што подразумева снабдијевање питком водом, гасом, електричном енергијом, одлагање комуналног отпада и слично. Управо су то разлози због којих су се грађани обраћали жалбама.<sup>122</sup> Генерално запажање Инститиције омбудсмена у вези са запримљеним жалбама јесте монополско понашања јавних предузећа. На тај начин, јавна предузећа могу без оправданог разлога обустављати<sup>123</sup> или нередовно пружати услуге или повећавати цијене. Исто тако, грађани немају могућност да понуђене услове одбију односно да се за пружање датих услуга обрате другим субјектима. У једном од предмета, корисник услуга је поднио тужбу против Електродистрибуције ЗП “Електрокрајине” а.д. Бања Лука, јер му је обустављена испорука електричне енергије и поред редовног плаћања, те је затражен мониторинг Инститиције, која је присуствовала заказаном рочишту.<sup>124</sup>

Због лоше економске ситуације многи грађани све теже испуњавају своје обавезе, јер нису у могућности да редовно плаћају рачуне. Жалбом се обратила пензионерка која није могла редовно плаћати комуналне услуге према Ј.П. „Комунално“ Ливно<sup>125</sup> и нашла се пред опоменом пред искључењем. Захваљујући интервенцији омбудсмена, комунално предузеће је пристало да прихвати плаћање у ратама за настало дуговање, те је на тај начин показало спремност да помогне подносиоцима жалбе као и грађанима који се нађу у сличним ситуацијама.

Све већи број грађана се обраћа омбудсменима тражећи помоћ због дуговања која имају према јавним предузећима, било да су то неплаћени рачуни за гас, електричну енергију и воду. У наведеним случајевима битно је истаћи да, уколико се утврди да у предмету постоји судска одлука која утврђује потраживања према одређеном предузећу, Инститиција омбудсмена сматра да нема простора за дјеловање, јер се ради о извршењу судске одлуке.

Инститицији омбудсмена **се још увијек обраћају повратници због проблема у снабдијевању енергентима** који су важни за достојан живот, те се на тај начин спречава обнова и повратак грађана, јер се годинама одуговлачи, посебно са увођењем електричне енергије у стамбене објекте, чак и у случајевима када је прикључак био и прије рата.<sup>126</sup>

Надаље, због поплава и изливања вода, у БиХ врло често долази до загађивања животне средине у случајевима када се у близини водотока налазе неуређени канализациони системи. Због тога су омбудсмени упутили препоруку<sup>127</sup> Општини Цазин, у којој су указали на важност одржавања проточности кракова ријека и канала. Наиме, Законом о водама прописана је обавеза јединица локалне самоуправе на примјену прописа који се односе

<sup>122</sup> Ж-МО-04-31/12; Ж-МО-04-59/12; Ж-МО-05-91/12; Ж-МО-04-164/12; Ж-МО-05-128/12

<sup>123</sup> Ж-ЛИ-04-173/12 и Ж-ЛИ-04-174/12

<sup>124</sup> Ж-БЛ-04-228/12

<sup>125</sup> Ж-ЛИ-04-56/12

<sup>126</sup> Ж-МО-04-92/12; Ж-МО-04-59/12; Ж-МО-05-62/12

<sup>127</sup> Ж-СА-05-920/12

на воде, што на посредан начин захтијева да се регулишу и комуналне дјелатности прописане посебним законом.

Жалбе које су се односиле на комуналне дјелатности врло често су и у надлежности Институције омбудсмена за заштиту потрошача у БиХ, те је тако Институција омбудсмена у прошлој години овој институцији прослиједила 11 жалби на даље поступање.<sup>128</sup>

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-СА-04-950/12

Подносилац жалбе се обратио ради конкурсне процедуре за пријем у радни однос у ЈУ Музеј Унско-санског кантона Бихаћ на радно мјесто администратора. Након спровођења истражног поступка, Институција омбудсмена је донијела препоруку под бројем П-178/12 зато што је утврдила да комсија за пријем кандидата није спровела поступак на правилан начин, јер су бодовани и документи која нису нити тражени текстом конкурса и на тај начин дошло је до фаворизовања примљене кандидаткиње. Такође, у поступку истраживања, Институција омбудсмена је утврдила да је затражено и увјерење о некажњавању. Институција омбудсмена се позвала на мишљење Агенције за заштиту личних података БиХ и Саопштење Институције омбудсмена БиХ, према којем институција или организација приликом запошљавања нема право да од кандидата тражи увјерење о некажњавању. Музеј је доставио позитиван одговор, наведено је да је оглас за пријем у радни однос поништен, да је он објављен у дневним листовима и да ће Музеј поново расписати конкурс уз уважавање препорука омбудсмена БиХ.

### Предмет Ж-СА-04-178/12

Подносилац жалбе се обратио због конкурсне процедуре за пријем у радни однос државног службеника, односно помоћника начелника у једној од служби у Општини Нови Травник. Наводи жалбе подносиоца указују да је конкурсна процедура окончана без изабраног кандидата, иако се подносилац жалбе налази једини на листи успјешних кандидата Агенције за државну службу ФБиХ за попуну радног мјеста помоћника начелника при Служби. Обавјештењем Агенције за државну службу ФБиХ, подносилац жалбе се информисао да је општински начелник извијестио Агенцију за државну службу ФБиХ да неће тражити мишљење Агенције о постављењу кандидата, јер нема намјеру да донесе рјешење о постављењу кандидата на наведену позицију. Надаље, подносилац жалбе је на обавјештење Агенције за државну службу ФБиХ изјавио жалбу Одбору државне службе за жалбе ФБиХ. Одбор уважава жалбу подносиоца и предмет враћа првостепеном органу на поновљени поступак. У поступку истраживања Институција омбудсмена се у више наврата обраћала начелнику Општине, који је уредно достављао своја изјашњења. Суштина његових изјашњења се може сумирати на начин да начелник Општине сматра да подносилац жалбе није довољно добар кандидат да би био запослен на мјесто помоћника, иако према мишљењу Агенције испуњава услове конкурса. Након окончања поступка истраживања, Институција омбудсмена је у предмету подносиоца жалбе утврдила да начелник није поштовао законске процедуре, те је донијела препоруку коју је упутила Општини Нови Травник, Одбору државне службе за жалбе ФБиХ и Агенцији за државну службу ФБиХ и препоручила да начелник Општине Нови Травника поступи у складу са одређеним законским прописима. Агенција за државну службу ФБиХ је доставила одговор да је поступила у складу са препоруком и издала мишљења о постављењу подносиоца жалбе на позицију помоћника начелника. Како начелник

<sup>128</sup> Ж-СА-04-565/12; Ж-СА-05-1085/12; Ж-СА-04-853/12; Ж-СА-04-1227/12; Ж-СА-05-927/12

Општине Нови Травник није поступио по препоруци, Институција омбудсмена је, у складу са својим законским овлашћењима, упутила обавјештење непосредно вишем органу, односно Општинском вијећу. Општинско вијеће је доставило одговор у којем сматра и образлаже да је за послове запошљавања искључиво надлежан начелник. Дакле, овај примјер се наводи као очигледан у погледу негирања препорука омбудсмена БиХ од стране Општине Нови Травник.

**Предмети Ж-ЛИ-04-173/12, Ж-ЛИ-04-174/12**

Жалиоци су у жалбама истакли да им је ЈП „Комуналац“ Дрвар искључио воду, иако редовно плаћају рачуне. Разлог за искључење је неплаћање рачуна неколико станара. У поступку истраживања указано је да се комуналне услуге у правилу не могу ускратити кориснику. Односно могу, али под условом да техничке могућности дозвољавају ускраћивање комуналних услуга а да се тиме не угрожавају други корисници комуналних услуга. Након реаговања Институције омбудсмена, одговорна страна је извршила прикључење на водоводну мрежу зграда у којима живе жалиоци, а неуредне платише је утужила.

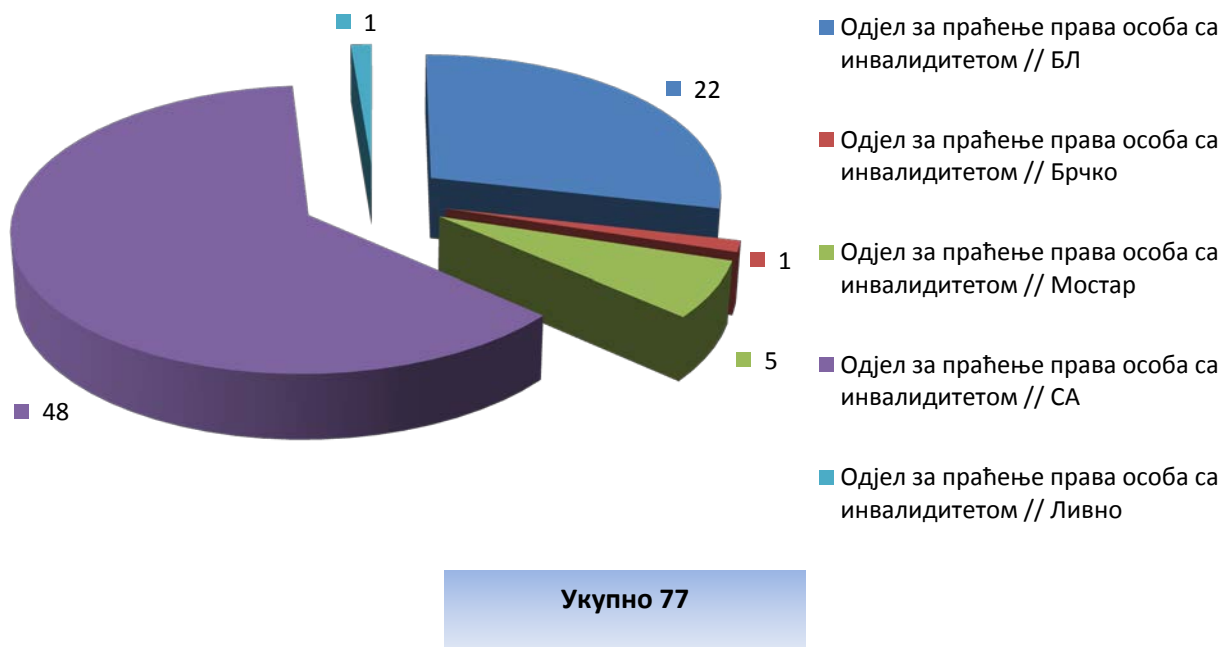
**Предмет Ж-ЛИ-04-45/12**

Жалитељка је након смрти мужа који је водио самосталну трговачку радњу остала без примања па је поднијела захтјев за породичну пензију. Захтјев је одбијен јер је муж остао дужан 20.000 КМ на име доприноса. Након интервенције омбудсмена, жалитељка и Федерални завод ПИО - Административна служба у Ливну, постигли су вансудско поравнање па је странка остварила право на пензију уз одређене мјесечне одбитке.



### 3.3. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Одјел за праћење права лица са инвалидитетом (у даљем тексту: Одјел) Институције омбудсмена за људска права БиХ рјешава индивидуалне и групне жалбе у вези са кршењем права лица са инвалидитетом, покреће и рјешава по службеној дужности уочена кршења права лица са инвалидитетом, те с циљем обезбјеђивања њихове заштите доноси препоруке којима указује домаћим органима власти на обавезу поштовања свих обавеза утврђених законодавством у БиХ, као и обавеза које је БиХ преузела ратификацијом Конвенције УН о правима лица са инвалидитетом са Факултативним протоколом, Стандардним правилима за изједначавање могућности за лица са инвалидитетом, Акционим планом Савјета Европе за промовисање и пуно учешће лица са инвалидитетом у друштву, на равноправној основи са другима.



Дијаграм 12: Преглед заprimљених жалби у Одјелу за праћење лица са инвалидитетом у 2012. години по канцеларијама

#### 3.3.1. Анализа заprimљених жалби

У односу на укупан број предмета који су били у раду Одјела, на кршења права лица са инвалидитетом односи се **136 жалби**, од којих је 59 пренесено из 2010. и 2011. године, а у 2012. години заprimљено је укупно 77 жалби, од чега 22 жалбе у Главној канцеларији Бања Лука, једна у Канцеларији Брчко, једна у Канцеларији Ливно, пет у Канцеларији Мостар и 48 у Канцеларији Сарајево.

Током 2012. године укупно су ријешене 94 жалбе, а остале су неријешене 42 жалбе, од чега 19 жалби из 2010. године и 2011. године и 23 жалбе из 2012. године.

Р.бр.	Начин окончања	Предмети 2012.	Предмети 2010. и 2011.	Укупно
1	У току интервенције омбудсмена	18	19	37
2	Препоруком омбудсмена	0	9	9
3	Незаинтересованост странке за даље вођење поступка	10	4	14
4	Неприхватљива жалба	17	1	18
5	На други начин	8	7	15
6	Ненадлежност и уступање предмета надлежном органу	1	0	1
7	Прослијеђен другој канцеларији омбудсмена	0	0	0
8	Специјалним извјештајем	0	0	0
9	<b>Укупно</b>	<b>54</b>	<b>40</b>	<b>94</b>

**Табела 9: Приказ поступања омбудсмена по жалбама у Одјелу за праћење права лица са инвалидитетом према начину окончања предмета**

Од укупно 18 неприхватљивих жалби, 12 жалби је било неосновано, 1 жалба се односила на већ разматране чињенице, 1 жалба се односила на некоришћење – пропуштање коришћења редовних правних средстава и 1 жалба на нарушавање легитимних права трећег лица, те жалбе на остале случајеве.

Од 136 жалби које су биле у раду, у 2012. години архивирани су укупно 94 жалбе, при чему је из 2010. године архивирано 14 жалби, из 2011. године 26 жалби и из 2012. године 54 жалбе.

Поредећи број предмета/жалби које су за примљене током 2012. године, може се констатовати да је у односу на 2011. годину дошло до смањења броја жалби, јер је **Институција омбудсмена реаговала промтно на уочене проблеме израдом Специјалног извјештаја о правима лица са инвалидитетом**<sup>129</sup>. Федерално министарство рада и социјалне политике је током реализовања препорука из извјештаја у претходном периоду подносиоцима жалби извршило исплате накнада и предузело мјере за ефикасније вођење другостепеног поступка, а током 2011. године извршена је исплата 15.533 лица са инвалидитетом (корисници према „старом закону“), што у новчаним средствима износи 43,995.832,97 КМ. За преостали дуг према корисницима који износи 14,078.183,72 КМ, Министарство је сачинило Предлог закона о начину измирења обавеза насталих на основу Закона о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породица са дјецом.

Како су у току 2012. године рјешаване жалбе и из претходних година, уочено је да су жалбе подношене због: налаза и оцјена здравственог стања<sup>130</sup>, неисплаћивање накнада за личну инвалиднину<sup>131</sup>, утврђивања престанка права на личну инвалиднину<sup>132</sup>,

<sup>129</sup> [http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/publikacije/Invaliditet\\_BOS.pdf](http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/publikacije/Invaliditet_BOS.pdf)

<sup>130</sup> Ж-СА-02-54-1/10, Ж-СА-02-139/12, Ж-СА-02-421/12,

<sup>131</sup> Ж-СА-02-83/10, Ж-СА-02-190/10, Ж-СА-02-254/10, Ж-СА-02-111/11, Ж-СА-02-9/12, Ж-СА-02-17/12, Ж-СА-02-192/12, Ж-СА-02-373/12, Ж-СА-02-461/12, Ж-СА-02-1395/12,

<sup>132</sup> Ж-СА-02-145/10, Ж-СА-02-226/10., Ж-СА-02-81/11, Ж-СА-02-200/11, Ж-СА-02-53/12, Ж-СА-02-283/12, Ж-СА-02-913/12,

неисплаћивања инвалидине и ортопедског додатка<sup>133</sup>, пропуста у току признавања права по основу инвалидитета,<sup>134</sup> дуготрајног вођења другостепеног поступка по жалбама<sup>135</sup>, неисплаћивања трошкова смјештаја лица са инвалидитетом у установе<sup>136</sup>, жалбе на трошкове Института за оцјену радне способности<sup>137</sup>, нерјешавања о правима у законском року<sup>138</sup>, архитектонских баријера<sup>139</sup>, стамбеног збрињавања<sup>140</sup>, одбијања захтјева за суфинансирања набавке помагала<sup>141</sup>, остваривања права на здравствену заштиту<sup>142</sup> распоређивање на друге послове због умањене радне способности<sup>143</sup>, неадекватне заштите права бранилаца<sup>144</sup> и др.

У Одјелу је у 2012. години издато укупно 10 препорука, од чега су 2 препоруке реализоване, 1 препорука није реализована, у 5 случајева са одговорним органима је успостављена сарадња<sup>145</sup>, док за 2 препоруке није достављено изјашњење - одговор<sup>146</sup>.

И у овој години за примљене су жалбе које се односе се **на дуг период чекања да Институт за медицинско вјештачење здравственог стања** (у даљем тексту: Институт) **обави вјештачење здравственог стања**, или да оконча поступак по жалби изјављеној на рјешење Института о оцјени инвалидности<sup>147</sup>. Као и у претходним извјештајним периодима, евидентирано је понашање Института према којем он не доставља изјашњења на тражење Институције омбудсмена, нити реализује издате препоруке Институције, због чега су омбудсмени, у складу са својим надлежностима, предузели мјере и о томе обавијестили оснивача - Владу Федерације БиХ<sup>148</sup>.

Такође, Институт још никада Институцији омбудсмена БиХ није доставио изјашњења о разлозима и околностима због којих у случајевима ревизије здравствених стања корисника, након доношења нових налаза и мишљења, долази до умањења процента инвалидитета у односу на првобитни налаз, а што за посљедицу има губитак раније стечених права. Посебно напомињемо да је из жалбених навода и разговора са клијентима – лицима са инвалидитетом **евидентан висок степен незадовољства односом стручних тимова Института који раде ревизију оцјене здравственог стања**, а за које се наводи да раде површно, да не врше све неопходне провјере, због чега немају ни објективну слику здравственог стања, да не третирају адекватно и једнако сва лица са инвалидитетом, као и да често не раде као тимови, него у име тима један љекар врши ревизију и оцјену стања.

Наставља се досадашња пракса Института да не обавља вјештачења здравственог стања све док појединци - корисници права не уплате трошкове вјештачења, иако о томе постоји пресуда Уставног суда Федерације БиХ<sup>149</sup> којом је утврђено да уредба о плаћању трошкова

<sup>133</sup> Ж-СА-02-161/10,

<sup>134</sup> Ж-СА-02-162/10, Ж-СА-02-185/10, Ж-СА-02-186/10, Ж-СА-02-161/12, Ж-СА-02-362/12, Ж-СА-02-411/12, Ж-СА-02-686/12, Ж-СА-02-1179/12, Ж-СА-02-1306/12, Ж-МО-02-161/12, Ж-МО-02-51/12, Ж-МО-02-44/12, Ж-МО-05-25/12.

<sup>135</sup> Ж-СА-02-21/12, Ж-СА-02-22/12,

<sup>136</sup> Ж-СА-02-528/12,

<sup>137</sup> Ж-СА-02-695/12, Ж-СА-02-1399/12,

<sup>138</sup> Ж-СА-02-837/12, Ж-СА-02-1117/12, Ж-СА-02-1193/12, Ж-СА-02-1345/12,

<sup>139</sup> Ж-СА-02-1045/12, Ж-СА-02-1240/12, Ж-БЛ-02-81/12, Ж-БЛ-437/12

<sup>140</sup> Ж-СА-02-1323/12, Ж-СА-02-1397/12,

<sup>141</sup> Ж-ЛИ-02-152/12

<sup>142</sup> Ж-БЛ-02-554/11

<sup>143</sup> Ж-СА-04-1112/12

<sup>144</sup> Ж-МО-02-65/12,

<sup>145</sup> П-97/12, П-117/12, П-159/12, П-214/12, П-215/12

<sup>146</sup> П-65/12, П-156/12

<sup>147</sup> Ж-СА-02-1562/10, Ж-СА-02-1190/10,, Ж-СА-02-924/10,, Ж-СА-02-348/11,

<sup>148</sup> Ж-СА-02-654/11, Ж-СА-02-519/10,

<sup>149</sup> У-33/10 од 05.04.2011. године

медицинског вјештачења из области пензијског и инвалидског осигурања није усаглашена са Уставом ФБиХ, те да је став Суда да се пресуда не може примјењивати од 06.09.2011. године до законског регулисања ове материје, а најкасније у року од три мјесеца од дана објављивања пресуде у службеним гласилима.

Иако су омбудсмени 09.12.2011. године упутили препоруку Влади Федерације БиХ, Федералном заводу за ПИО/МИО осигурање Мостар и Институту за медицинско вјештачење здравственог стања у Сарајеву, да Влада ФБиХ што прије регулише питање плаћања трошкова медицинског вјештачења, то до сада није урађено.

Такође је уочена појава да се у посљедње вријеме појављују жалбе лица, бивших припадника ХВО-а, којима је након рата признат статус ратног војног инвалида као посљедице рањавања и заробљавања, са припадајућим правима. Исти статус потврђен је током 2006. године, али су након обављене ревизије Федералног министарства за питања бранилаца и инвалида одбрамбено-ослободилачког рата ФБиХ донесена рјешења којима се укида својство РВИ-а са припадајућим правима, због чега су принуђени да воде поступке пред судовима и подносе жалбе за заштиту права Институцији омбудсмена.<sup>150</sup>

Треба навести да је у 2012. години, по службеној дужности али и на основу појединачних жалби, Институција омбудсмена рјешавала жалбе **које се односе на проблематику приступачности**.<sup>151</sup> Овим путем истичемо да је БиХ потписница и низа међународних докумената којима се штите права лица са инвалидитетом, а као једно од основних права наводи се и право на приступ. У члану 9. Конвенције УН о правима лица са инвалидитетом, која је усвојена заједно са Факултативним протоколом, истиче се обавеза државе чланице да лицима са инвалидитетом омогући независно живљење и потпуно учешће у свим областима живота. Такође, потребно је да држава предузима одговарајуће мјере како би им обезбиједила приступ, на равноправној основи са другим лицима, изграђеном окружењу, превозу, информацијама и комуникацијама, укључујући информационе и комуникационе технологије и системе, као и осталој опреми, просторима и услугама намијењеним јавности, како у урбаним тако и у руралним подручјима. Те мјере, које укључују идентификацију и уклањање препрека и баријера приступачности, односе се, измеђ уосталог на (а) грађевине, путеве, превоз и друге затворене и отворене просторе, укључујући школе, стамбене објекте, здравствене установе и радна мјеста; (б) информације, комуникације и друге услуге, укључујући електронске услуге и службе хитних интервенција.

Државе потписнице такође су дужне да предузму одговарајуће мјере ради:

- а) развијања, ширења и праћења примјене минималних стандарда и смјерница за приступачност простора и услуга отворених или намијењених јавности;
- б) обезбјеђивања да приватна правна лица која пружају просторе, средства и услуге отворене или намијењене јавности воде рачуна о свим аспектима приступачности за лица са инвалидитетом;
- ц) пружања обуке свим релевантним субјектима и актерима о питањима приступачности са којима се суочавају лица са инвалидитетом;
- д) обезбјеђивања натписа на Брајевом писму и у лако читљивом и разумљивом облику у зградама и другим просторима отвореним за јавност;
- е) обезбјеђивања облика личне помоћи и посредника, укључујући водиче, читаче и тумаче знаковног језика, како би се олакшао приступ јавним објектима и просторима отвореним за јавност;

<sup>150</sup> Ж-СА-02-362/12, Ж-МО-02-25/12

<sup>151</sup> Ж-СА-02-1283/11, Ж-СА-02-1045/12, Ж-СА-02-1240/12, Ж-БЛ-02-81/12, Ж-БЛ-437/12, Ж-СА-02-733/12

- ф) промовисања других одговарајућих облика помоћи и подршке лицима са инвалидитетом, како би им се обезбиједио приступ информацијама;
- г) промовисања приступачности лицима са инвалидитетом нових информационих и комуникационих технологија и система, укључујући интернет;
- х) промовисања обликовања, развоја, производње и дистрибуције доступних информационих и комуникационих технологија и система у раној фази, тако да те технологије и системи постану приступачни уз минималне трошкове.

Разматране жалбе углавном су се односиле на постојање архитектонских баријера, неозначених и неозвучених пјешачких прелаза, па су активности Институтације биле усмјерене на захтјеве према органима да, у складу са постојећим законодавством, **обезбиједи примјену техничких рјешења у пројектовању и грађењу грађевина**, којима се лицима са инвалидитетом и лицима смањене покретљивости обезбјеђује несметан приступ, кретање, боравак и рад у тим грађевинама на једнаком нивоу као и осталим лицима, посебно грађевинама управне и сличне намјене, здравствено-социјалне и рехабилитацијске намјене, васпитне и образовне намјене, културне намјене, грађевинама у којој учестало бораве лица са инвалидитетом, просторима и површинама јавне намјене (пјешачки трг, улица, стаза у парку, дјечје игралиште и шеталиште, пјешачки мостови, улични прелази и сл. и грађевине саобраћајне, спортске, забавне, вјерске и сакралне намјене).

Такође је по службеној дужности провјераван начин обезбјеђивања механизма приступачности лица са инавалидитетом изборном процесу<sup>152</sup>, при чему је утврђено да је доступност изборних мјеста лицима са инвалидитетом и начин гласања лица са инвалидитетом уз помоћ другог лица обезбијеђено доношењем Упутства о врстама, начину и роковима за одређивање бирачких мјеста<sup>153</sup> и Правилника о начину спровођења избора у БиХ<sup>154</sup>, чиме им је омогућено учешће у политичком и јавном животу из члана 29. Конвенције УН-а о правима лица са инвалидитетом у формалном смислу, али је изостала могућност провјере да ли се наведени подзаконски акти досљедно примјењују и током изборног процеса.

Обезбјеђивање приступачности је стални задатак и обавеза органа власти на свим нивоима, јер је Босна и Херцеговина тек започела активности на примјени Конвенције УН-а, коју је ратификовала.

Желимо истаћи подршку и захвалност Федералном министарству рада и социјалне политике, које је својом спремношћу, сарадњом и одређеним финансијским средствима помогло у организацији и реализацији пројеката које су спроводиле невладине организације у БиХ, као што су „Становање у локалној заједници уз подршку“, „Покушај бити ја“, активно учествовало у кампањи „Дјелујмо заједно“ и др., те на тај начин подстакло односе сарадње и стварање партнерства међу постојећим удружењима лица са инвалидитетом и ублажило посљедице социјалне искључености, те допринијело сензибилизовању јавности на присуство лица са инвалидитетом у заједници и проблеме са којима се свакодневно сусрећу, али и наглашавању могућности којима та лица располажу.

<sup>152</sup> Ж-СА-02-733/12

<sup>153</sup> Члан 6. став 3. – "Сл. гласник БиХ", бр. 30/10

<sup>154</sup> Члан 35. став 1. и 2. и члан 38. став 1 - "Сл. гласник БиХ", бр. 30/10,71/10 и 22/11

**За сваку похвалу је и рад постојећих организација и удружења која окупљају лица са инвалидитетом,** које својим пројектима доприносе сагледавању постојећег стања и окружења у којем живе лица са инвалидитетом, те својим активностима указују на стање у области законодавства, његове примјене, предлагању мјера и измјена закона, те доприносе унапређењу стања у свим сегментима, од укључивања у образовање, социјалне укључености, запошљавања, стамбеног збрињавања, указивања на баријере и њихово отклањање.

Такође, желимо указати на значај, изузетне напоре и финансијску помоћ организације *SHIA - Sweden organisations of Disabled Persons International Aid Association*, представништво у БиХ, у реализацији пројекта “Праћење права лица са инвалидитетом и примјене Конвенције УН-а о правима лица са инвалидитетом”, чији ће резултати и показатељи, осим законодавног оквира, успоставити базу података лица са инвалидитетом, снимити постојеће стање у БиХ на основу анкета удружења, те едуковати лица са инвалидитетом и њихова удружења о процесу и изради извјештаја у сјени о стању у Босни и Херцеговини.

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-МО-02-161/12

Подносилац жалбе није имао сазнања о стању поступка у предмету пред Кантоналним судом Сарајево, у којем се одлучује о његовим правима по основу инвалидности. На тражење Институције, дошао је одговор предсједнице Кантоналног суда Сарајево да је одређен термин када ће се предмет/конкретан случај узети у рад, чиме је отклоњена повреда права из жалбе.

### Предмет Ж-СА-02-596/12

Подносилац жалбе је доставио жалбу у којој наводи да му је фирма уручила одлуку о престанку радног односа, коју је прихватио уз отпремнину и препоруку за инвалидску пензију, не знајући за посљедице отказа. Након обраћања удружењу инвалида за помоћ, утврђено је да се ради о лицу са менталним сметњама које није у стању да сагледа посљедице отказа, а у међувремену није остварило ни инвалидску пензију. Након испитивања жалбених навода и достављене документације, Институција омбудсмена БиХ је успоставила контакт са директором фирме и предсједницом удружења инвалида ЗХК, који су показали спремност да пронађу заједничко рјешење и превазиђу насталу ситуацију.

Предсједница Удружења инвалида ЗХК-а обавијестила је Институцију да је након комплетирања медицинске документације и заједничке посјете комисији за утврђивање здравственог стања подносиоца жалбе, подносиоцу утврђена оцјена и степен инвалидитета од 100% те да ће подносилац жалбе остварити право на инвалидску пензију.

### Предмет Ж-СА-04-1045/12

Жалитељка, која је мајка дјетета које је 100% инвалид, које не чује, не хода, не говори и које без помоћи родитеља не може ништа самостално урадити, обратила се Институцији омбудсмена наводећи да живи на првом спрату куће, те да степенице представљају велики проблем за здравствено стање дјетета, јер нису у могућности да изводе дијете у шетњу. Неопходна је изградња приступне рампе, за шта немају средства. Након упућивања акта Институције омбудсмена, подносиатељка жалбе је обавијестила

Институцију да је Општина Стари град Сарајево обезбиједила финансијска средства за изградњу прилазне рампе.

### **Предмет Ж-СА- 02- 375/11**

У жалби дијела чланова удружења лица са инвалидитетом са подручја Кантона Сарајево наводи се да је скупштина удружења на сједници донијела одлуку о опозиву члана и предсједника управног одбора, из разлога што више од половине мандата није био у држави, а тиме није ни обављао своја задужења. Опозив ранијег члана и именовање новог изгласани су на Скупштини и усвојени једногласно. Удружење је 2010. године поднијело захтјев за упис промјена у регистар удружења, са свим прописаним обрасцима и одлуком скупштине Кантоналном министарству правде.

Како предсједница удружења није била задовољна одлукама донесеним на скупштини удружења, од 2010. године опструира реализацију донесених одлука. у чему је подржавају кантонална министарства надлежна за социјалну политику и правду и управу.

Подносиоци жалбе сматрају да службена лица ресорних министарстава, због нерегуларног поступања омогућавају да поједини чланови удружења користе просторије, печат и имовину на начин који није и општи став чланова скупштине удружења, што доводи до кршења људских права и слобода, злоупотребе, самовољних поступака, грешака и начина примјене закона који води до неправедног исхода за дио чланства удружења.

Након издавања три препоруке, због несарадње, неспровођења препоруке у смислу извршења обавеза надзора над праћењем рада удружења из сегмента социјалних дјелатности и надзора у обезбјеђивању функционисања удружења у складу са релевантним законодавством, те неизвршавања препоруке од надлежних министарстава у погледу преиспитивања одговорности службених лица за донесене одлуке и учињена кршења процедура и позитивног законодавства, као и отклањања дилема и нејасноћа у погледу својих надлежности и суштине надзора који је прописан Законом о удружењима и фондацијама, као *lex specialis* закону, **препоруке до данас нису испоштоване**, иако Министарство за рад и социјалну политику Кантона Сарајево, и поред спознаје о проблемима у функционисању удружења, редовно врши дозначавање финансијских средстава из којих се финансира рад удружења. Произлази да је остављено на вољу Министарству да, зависно од ситуације и случаја, произвољно одлучи када ће и да ли ће вршити надзор, а када се тражи да спријечи даље незаконитости и разједињавање интереса чланова удружења, оно се понаша као ненадлежни орган.

### 3.4. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ, ВЈЕРСКИХ И ДРУГИХ МАЊИНА

Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина (у даљем тексту: Одјел) формиран је 2009. године ради заштите права припадника националних, вјерских и других мањина. У надлежност Одјела спада примање и разматрање жалби у којима подносиоци наводе да су им повријеђена права као припадницима мањина. Између осталог Одјел, у име Институције омбудсмена, припрема извјештаје који се односе на примјену Оквирне конвенције за заштиту националних мањина и Европске повеље о регионалним и мањинским језицима<sup>155</sup>, различите документе и упитнике прослијеђених од органа власти у БиХ а који се односе на питања мањина<sup>156</sup>. Такође, Одјел по упутствима омбудсмена учествује у сачињавању одговора на питања медија и других заинтересованих лица о правима мањина уз сарадњу са службеницима за информисање Институције омбудсмена.

У 2012. години Одјел је **регистровао 17 жалби** које су се односиле на повреде права мањина. Као и у претходним годинама<sup>157</sup>, **тај број не може бити објективан индикатор стања права ових група, као нити броја њихових обраћања**. Наиме, одређен број жалби се, с обзиром да припадници мањина наводе да су изложени дискриминацији, региструје у надлежност Одјела за елиминацију свих облика дискриминације<sup>158</sup>, те у једном броју предмета који се односе на економско-социјална права у надлежност Одјела за економска, социјална и културна права<sup>159</sup>.

Наравно, постоје и супротни примјери, када бисмо могли утврдити да су одређени предмети који су регистровани у Одјелу спадали једним дијелом у надлежност других одјела, као на примјер Одјела за праћење права дјецe<sup>160</sup>.

Наведене дилеме с којима се Институција омбудсмена суочава при регистрацији предмета и давању предмета у рад различитим одјелима нису необичне узимајући у обзир комплексност легислативе у БиХ, те бројне проблеме који прате босанскохерцеговачко друштво у постратном и периоду транзиције, те нису ријетки случајеви да се поједина лица која упућују жалбе Институцији омбудсмена могу сврстати у више категорија.

Свакако, морамо узети у обзир и да је Институција омбудсмена релативно недавно, 2009. године, формирала све одјеле, те да се тек од прије четири године врши регистрација предмета по одјелима и да ће се у наредном периоду отклонити и разријешити све евентуалне дилеме при давању предмета у надлежност појединих одјела.

Увидом у запримљене жалбе евидентно је да су у 2012. години **највише биле заступљене жалбе које се односе на политичко-грађанска права мањина**. Тако је у 2012. години Институција омбудсмена запримила жалбу Савјета националних мањина Федерације

<sup>155</sup> У претходном периоду Институција омбудсмена учествовала је у изради периодичних извјештаја које БиХ доставља Савјету Европе

<sup>156</sup> Институција омбудсмена је у 2012. години достављала одговоре на материјале који се односе на реализацију акционих планова за запошљавање и здравствену заштиту Рома

<sup>157</sup> Годишњи извјештаји Институције омбудсмена из 2010. и 2011. године

<sup>158</sup> Као примјер можемо навести број Ж-СА-06-386/12

<sup>159</sup> Као примјер можемо навести предмет Ж-СА-05-965/12

<sup>160</sup> Предмет Ж-БЛ-03-831/12



БиХ<sup>161</sup>, Савјета националних мањина у Народној скупштини Републике Српске<sup>162</sup>, као и жалбу на начин избора чланова Савјета националних мањина БиХ<sup>163</sup>.

Наведене жалбе имају своје специфичности, наиме оне се односе на одлуке које доносе представничка тијела; било да су у питању њихови акти којима се регулишу статус и накнаде чланова Савјета националних мањина Федерације БиХ<sup>164</sup>, или се односе на одлуке које су донијела представничка тијела јединица локалне самоуправе, у овом предмету Скупштине Општине Добој, поводом измјена статута којима се уређује број мјеста загарантованих припадницима националних мањина<sup>165</sup>, као и начина избора чланова<sup>166</sup> Савјета националних мањина из група које нису изричито наведене у Закону о заштити припадника националних мањина<sup>167</sup>.

Институција омбудсмена, узимајући у обзир специфичности тих предмета, као и чињеницу да се одлуке представничких тијела могу разматрати само у посебним случајевима (када нпр. представничко тијело доноси одлуке ван своје надлежности или крши друге прописе), помно је пратила и разматрала ове и сличне предмете, а узимајући у обзир да се ради о функционисању, избору или предметима које су упутила консултативна тијела.

Приликом разматрања Институција омбудсмена узима у обзир и Коментар број 2 Савјетодавног комитета за Оквирну конвенцију о заштити националних мањина<sup>168</sup> Савјета Европе, који се односи на дјелотворно учешће припадника националних мањина у културном, социјалном и економском животу и у јавним пословима, а у вези са чланом 15. Оквирне конвенције о заштити националних мањина који гласи: *"Стране уговорнице ће створити услове потребне за дјелотворно учешће припадника националних мањина у културном, друштвеном и економском животу и јавним односима, а посебно оним који се на њих односе."*

Институција омбудсмена је наведену тематику разматрала и у претходном периоду, вршећи истрагу у 2010. години о доношењу закона на кантоналном нивоу о правима припадника националних мањина<sup>169</sup>. Из тог разлога Институција омбудсмена ће и даље наставити разматрати ову тематику и у складу са својим надлежностима сарађивати са различитим консултативним механизмима.

Такође, у 2012. години поднесене су жалбе које су се односиле на примјену Изборног закона БиХ, односно на избор припадника националних мањина у општинска вијећа и скупштине општина<sup>170</sup>, које је Институција омбудсмена размотрила, те није утврдила повреде права.

Одјел за мањине је у току 2012. године, за разлику од претходних година, активније пришао отварању *ex officio* предмета. Између осталог, Одјел је истраживао набавку и

<sup>161</sup> Број предмета Ж-СА-03-58/12

<sup>162</sup> Број предмета Ж-БЛ-03-324/12

<sup>163</sup> Број предмета Ж-СА-03-1309/12.

<sup>164</sup> Ж-СА-03-58/12

<sup>165</sup> Ж-БЛ-03-324/12

<sup>166</sup> Ж-СА-03-1309/12

<sup>167</sup> "Службени гласник БиХ", број 12/03, 76/05 и 93/08

<sup>168</sup> Усвојен 27.02.2008. године

<sup>169</sup> Годишњи извјештај Институције омбудсмена за 2010. годину.

<sup>170</sup> Тако је Институција омбудсмена, осим напријед наведеног предмета који се односио на Статут Скупштине општине Добој, разматрала и жалбу број Ж-СА-03-347/12 која се односила на статут Општинског вијећа Илијаш, те Ж-СА-03-367/12 која се односи на више представничких тијела у јединицама локалне самоуправе.

дистрибуцију уџбеника дјеци припадницима ромске националне мањине<sup>171</sup>, заступљеност тема које се односе на мањине у програмима јавних емитера<sup>172</sup>, те питање регистрације одређених вјерских група<sup>173</sup>.

Наведене теме узимали смо због њихове актуелности. Неоспорна је чињеница да се не може очекивати побољшање стања ромске популације ако власти у БиХ не пронађу програме и мјере како би што већи број дјеца Рома уписивао и завршавао основну и средњу школу, те исто тако уписивао и факултете.

Наведена тематика је изузетно комплексна, те је једна од њених компоненти и обезбјеђивање уџбеника и школског прибора. Ипак, та мјера није сама по себи довољна, него је потребно учешће шире заједнице, невладиног сектора и самих родитеља. Као добар примјер активности које треба предузети можемо навести текст "Подршка образовању ромске дјеце у Бијељини"<sup>174</sup>, у којем су описана искуства УНХЦР-а и невладине организације *Suedost* у реализацији програма с циљем повећања броја дјеце Рома уписаних у основну школу у општини Бијељина.

Исто тако начин на који путем медија јавност бива упозната са проблемима с којима се суочавају мањине, посебно Роми, од суштинске је важности, не само због уклањања предрасуда већ и посвећивање довољне пажње јавности проблемима са којима се сусрећу различите групе, те презентовању шире јавности бројних других активности (почевши од културних догађаја, публицистике, различитих фолклорних смотри и слично). Омбудсмени посебно желе да истакну као позитиван примјер појаву портала *manjine.ba*, који тематику националних мањина и других група чини доступним млађим људима који су склонији да траже информације путем интернета, те других публикација као што је часопис за промоцију ромске заједнице у БиХ "*Amaro Drom*".

Институција омбудсмена, као и у претходном периоду, наставила је да у оквиру својих надлежности прати реализацију акционих планова за рјешавање питање Рома, посебно Акционог плана за стамбено збрињавање Рома, те је у оквиру пројекта "Стамбено збрињавање Рома у БиХ у 2012. години" Министарство за људска права и избјеглице БиХ потписало уговоре и меморандуме у укупној вриједности од 2.150.000, КМ.<sup>175</sup>

На крају се морамо осврнути на тему која је највише помињана у јавности и у извјештавању о правима мањина у 2012. години у БиХ, а **односи се на спровођење пресуде Европског суда за људска права у предмету Сејдић и Финци против БиХ**. Омбудсмени БиХ залажу се поштовање и спровођење пресуда свих судова, те се надамо да ће она бити извршена у 2013. години.

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-СА-03-43/12

Институција омбудсмена је отворила *ex officio* истрагу у вези са набавком и дистрибуцијом уџбеника дјеци ромске националне мањине. Наведена истрага отворена је на основу више извјештаја објављених у медијима, а посебно текста на интернет

<sup>171</sup> Предмет број Ж-СА-03-43/12

<sup>172</sup> Предмет број Ж-СА-03-44/12

<sup>173</sup> Предмет број Ж-СА-03-1307/12

<sup>174</sup> Објављен на веб-страници Европског центра за права Рома из Будимпеште, 18.06.2007. године, аутори: Meredoc McMinn и Данијела Чолаковић

<sup>175</sup> Саопштење објављено на веб-страници Министарства за људска права и избјеглице БиХ, 20.12.2012. године

порталу "Журнал" објављеног 12. 12. 2011. године. У току истраге у предмету, Институција омбудсмена контактирала је Федерално министарство образовања и науке; Министарство образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона; Министарство за образовање, науку културу и спорт Зеничко-добојског кантона и Министарство образовања, науке, културе и спорта Средњобосанског кантона, као и Удружење "Земља дјеце" Тузла. Приликом разматрања наведеног проблема, Институција омбудсмена је узела у обзир и Ревидирани акциони план БиХ о образовним потребама Рома. Институција омбудсмена ће у наредном периоду донијети одлуку у овом предмету узимајући у обзир комплексност наведене тематике, те чињеницу да је треба сагледати у ширем контексту мјера потребних за обезбјеђивање већег учешћа Рома у образовању.

**Предмет Ж-БЛ-03-324/12**

Предмет се односио на измјене статута Скупштине општине Добој, ради евентуалне измјене статута Општинског вијећа Илијаш. Институција омбудсмена након спроведене истраге није утврдила повреде права припадника националних мањина загарантованих Изборним законом БиХ, односно одредбама Изборног закона БиХ, којима је загарантовано одборничко, односно вијећничко мјесто за припаднике националних мањина у мјестима у којима се према попису из 1991. године, као припадници националних мањина, изјаснило више од 3% становника те јединице локалне самоуправе.

### 3.5. ОДЈЕЛ ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ПРИТВОРЕНИХ/ЗАТВОРЕНИХ ЛИЦА

Одјел за заштиту права притворених /затворених лица (у даљем тексту: Одјел) разматра притужбе и жалбе притвореника и затвореника, као и *ex officio* покреће истраге у случајевима кршења основних људских права ове категорије, а све с циљу остварења захтјева за хумано поступање, одсуство сваке врсте дискриминације, очување физичког и душевног интегритета наведених лица, истовремено водећи рачуна о потреби одржавања реда, дисциплине, сигурности, третмана, ресоцијализације и преваспитања у заводу као и будуће социјалне реинтеграције таквих лица у грађанско друштво.

Извршење кривичноправних санкција је кључна компонента у оцјењивању ефикасности и поштовања међународних стандарда за заштиту људских права. Осим тога, ефикасан и поуздан систем извршења кривичноправних санкција обезбјеђује поштовање појединачних права лица на издржавању казне, безбједност јавности, те повећава повјерење грађана у правосудни систем у цјелини.

Омбудсмени су и током овог извјештајног периода демонстрирали снажно залагање за промовисање поштовања људских права и обезбјеђивање усклађености прописа и праксе са међународним стандардима у области затворског система, праћење стања у установама за извршење кривичних санкција с циљем израде свеобухватне анализе и извјештаја који би требало да буду основа надлежним институцијама за рјешавање уочених проблема односно унапређењу стања у наведеним установама.

У 2012. години Омбудсмени су **запримили 170 појединачних жалби притворених и затворених лица**. Од наведеног броја окончано је укупно 98 и упућено 14 препорука. Као и претходних година угрожавања и кршења права притворених/затворених лица најчешће се односе на незадовољство пруженим квалитетом здравствене заштите, на питања ускраћивања коришћења ванзаводских погодности, питање премјештаја у други завод, незадовољавајуће услове смјештаја и третмана, на неки вид злостављања односно на некоректно понашање особља или насиље других затвореника, у мањој мјери на посјете чланова породице, питања у вези са мишљењем на текстове закона или правилника, утврђивање у којој је фази поступак по апелацији пред Уставним судом БиХ те на смјештај лица са менталним поремећајима и инвалидитетом.

Ако се овај број упореди са подацима из прошле односно претходних година, може се закључити да је из године у годину **све већи број обраћања осуђених и притворених лица која траже помоћ ове институције**<sup>176</sup>. Овдје је потребно нагласити да је далеко већи број укупног поступања по жалбама затвореника од приказаних јер се затвореници свакодневно обраћају телефоном, а једнако тако се не отвара нови предмет у случају када се затвореници обраћају по другом основу у односу на онај у регистрованој жалби.

Не изненађује податак да највише за примљених жалби долази из Казнено-поправног завода Зеница, јер је у овом заводу смјештен највећи број затвореника, њих 800.

Омбудсмени цијене да је континуиран пораст притужби узрокован, између осталог, честим обиласком установа у затворском систему, те све већом информисаношћу лицаа лишених слободе о овлашћењима омбудсмена за заштиту људских права.

<sup>176</sup> у 2009. - 91, 2010. - 118, 2011. - 125 и 2012. - 170

У протеклом периоду систем извршења кривичних санкција био је предмет посебног интересовања омбудсмена са нарочитим акцентом на извршење затворских казни. С тим у вези омбудсмени су, с циљем утврђивања напретка и јачања постигнутог у извршењу кривичних санкција, сачинили **Специјални извјештај о стању људских права у установама за извршење кривичних санкција у БиХ**, који је презентован у септембру 2012. године, узимајући као полазну основу стање у тим установама презентовано у Специјалном извјештају омбудсмена из 2009. године. Овим извјештајем дате су свеобухватне препоруке за унапређење општих услова издржавања затворске казне које нису оптеретиле казнено-поправне установе нереалним захтјевима, тако да су дате препоруке добрим дијелом у цјелини или дјелимично испоштоване, док је у мањем броју потпуно изостала њихова реализација, о чему ће бити ријечи у наставку.

Изради овог извјештаја претходиле су ненајављене посјете свим казнено-поправним заводима у БиХ. Поједини сегменти овог извјештаја су приказани детаљније а неки знатно краће. Разлог томе је што су у неким аспектима затворског живота чешће уочене неправилности, а у неким рјеђе или никако.

Омбудсмени БиХ су одлучили да у овом извјештају посебну пажњу посвете питању законодавства, с обзиром да је у Институцији омбудсмена за примљен значајан број жалби у којима осуђена лица указују да је **законодавство извор кршења њихових права**, те да ствара услове да осуђена лица буду различито третирана. Овакав приступ омбудсмена је појачан чињеницом да је проблем у сегменту извршења кривичних санкција препознао и Савјет министара БиХ, усвојивши Стратегију за реформу сектора правде у БиХ,<sup>177</sup> која проблеме везане за извршавање кривичних санкција разврстава у три подгрупе, од којих се прва односи на неусклађен правни оквир који утврђује систем извршења кривичних санкција, што доводи до недоследности у примјени прописа и закона у БиХ.

Анализирањем релевантног законодавства о извршењу кривичних санкција у БиХ<sup>178</sup>, укључујући и правила о критеријумима за упућивање осуђених лица у казнено-поправне заводе,<sup>179</sup> уочено је да постоји неусаглашеност одредаба унутар наведеног законодавства у сегменту упућивања на издржавање казне затвора, премјештаја осуђених лица, коришћења ванзаводских погодности и условног отпуста.

С тим у вези омбудсмени су дали препоруку Федералном министарству правде да, с циљем обезбјеђивања уједначеног третмана осуђених лица у поступку упућивања на издржавање казне затвора, као релевантан критеријум третира пребивалиште односно боравиште, без обзира на ентитет, а што би у коначници омогућило квалитетнији контакт осуђеног лица са породицом. Једнако тако је препоручено Федералном министарству правде и Министарству правде Републике Српске да, у координацији са Министарством правде БиХ, предузму мјере за усклађивање законодавства о извршењу кривичних санкција у дијелу којим се регулише питање дужине издржане казне као услова за

<sup>177</sup> Стратегија за реформу сектора правде у БиХ за период 2008-2012, стуб 2: Извршење кривичних санкција, страна 24

<sup>178</sup> Закон БиХ о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера ("Службени гласник БиХ", бр. 12/10 - пречишћени текст), Закон о извршењу кривичних санкција Републике Српске ("Службени гласник РС", бр. 12/10), Закон о извршењу кривичних санкција у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 44/98, 42/99, 12/09, 42/11), Закон о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера у Брчко Дистрикту БиХ ("Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ", 31/11).

<sup>179</sup> Правилник о критеријумима за упућивање осуђених лица на издржавање казне затвора («Службене новине Федерације БиХ», број 36/11), Правилник о критеријумима за упућивање осуђених лица на издржавање казне затвора ("Службени гласник Републике Српске", број 28/08), Правилник о критеријумима за упућивање осуђених лица на издржавање казне затвора ("Службени гласник БиХ", број 47/09 - пречишћени текст, 37/11).

премјештај осуђених лица, као и усклађивање одредаба које уређују питање премјештаја осуђених лица из једног ентитета у други. Једнако тако овим министарствима је препоручено да ускладе законске одредбе о условима за коришћење ванзаводских погодности као и питање условног отпуста те да обезбиједи практичну примјену усаглашеног законодавства.

### 3.5.1. Здравствена заштита

У дијелу који се тиче здравствене заштите, по оцјени омбудсмена, здравствена политика у затворима у БиХ готово не постоји, те се питања везана за здравствену заштиту затвореника третирају само као једно од питања унутар затворског система, па је уређење питања практично препуштено управама казнено-поправних завода, што резултира различитим нивоом здравствене заштите која је осигурана затвореницима. Надаље, **у веома малом броју казнено-поправних завода је поштован стандард запошљавања квалификованог љекара опште праксе** (КПЗ Бања Лука, Зеница, Бијељина, и Тузла), те се углавном користи могућност дефинисана Европским затворским правилима да се љекар опште праксе ангажује хонорарно уз услов доласка у установу<sup>180</sup>. Управо на овакав **начин организовања здравствене заштите затвореници су имали највише жалби**, указујући да обим ангажмана доктора није довољан с обзиром на број затвореника.

У оквиру разматрања питања здравствене заштите затвореника, омбудсмени констатују да међу затворском популацијом постоји низак ниво знања о заразним болестима, што је често разлог неразумијевања и сукоба унутар затворске популације, посебно у случајевима ХИВ позитивних затвореника и оних који болују од хепатитиса.

У том смисли омбудсмени су дали препоруку ентитетским министарствима правде и Правосудној комисији Брчко Дистрикта да, у координацији са Министарством правде БиХ, утврде минимун стандарда за здравствену заштиту затвореника, посебно у погледу остваривања права на специјалистичке прегледе и медицинске интервенције који захтијевају значајна финансијска средства.

### 3.5.2. Услови смјештаја

Када је ријеч о смјештају, омбудсмени указују да је у свим казнено-поправним заводима присутно настојање управа да унаприједи услове смјештаја затвореника у складу са Европским затворским правилима. Нажалост, у неким установама, и поред уложених средстава у протекле три године, омбудсмени не могу потврдити да је дошло до унапређења овог сегмента затворског система. Ово се посебно односи на КПЗ Добој – гдје су уложена значајна средства у проширење капацитета надзиђивањем једног спрата, и КПЗ Тузла – у смислу изградње новог објекта на Козловцу, гдје због лоше изведених грађевинских радова ови објекти не пружају минимум стандарда, посебно у сегменту хигијене.

Омбудсмени примјећују да је **и даље одређени број казнено-поправних завода смјештен у зградама које су грађене и служиле за потпуно друге намјене**, као што је то КПЗ Бијељина, те КПЗ Сарајево. Омбудсмени такође примјећују настојања министарстава

<sup>180</sup> По основу уговора о дјелу, љекар је ангажован у КПЗ-у Добој, КПЗ-у Фоча, КПЗ-у Источно Сарајево, КПЗ-у Требиње, КПЗ-у Бихаћ, КПЗ-у Мостар, КПЗ-у Сарајево, КПЗ-у Бусовача, КПЗ-у Орашје.

правде да и даље раде на повећању капацитета и побољшању квалитета смјештаја осуђених лица, али без присуства дугорочне стратегије која би морала бити заснована на одређеним критеријумима, укључујући и критеријум густине популације која гравитира надлежности одређених установа.

Неопходно је указати да је по питању капацитета установа стање много теже у Федерацији БиХ. Према подацима Федералног министарства правде, чак 932 осуђеника чекају на извршење казне, јер у затворима нема мјеста. Ситуација у Републици Српској је по том питању много боља јер је проценат попуњености 71,03%.

Према подацима Федералног министарства правде, у 7 казнено-поправних установа, укључујући и 2 одјељења капацитета 1844 (за осуђена лица 1520 и за притворенике 324), број осуђених лица на издржавању казне је 1901, а притворених лица 265.

Министарство правде Републике Српске биљежи да је у шест казнено-поправних установа укупан капацитет 1373, а да је са даном 31. 12. 2012. године у тим установама било смјештено 923 осуђених лица и 139 притвореника.

Јасно је да је по питању безбједности и дисциплине обавеза установа за извршење кривичних санкција да осигурају пуну безбједност сваког осуђеног лица и да свако нарушавање безбједности буде одмах истражено, процесуирано и санкционисано.

Казнено-поправна установа	Капацитет			Попуњеност на дан 31.10.2012.			Процентуална попуњеност		
	Осуђ.	Притв.	Укупно	Осуђ.	Притв.	Укупно	Осуђ.	Притв.	Укупно
Бања Лука	303	80	383	295	38	333	97,36	47,50	72,43
Фоча	395	-	395	371	-	371	93,92	-	93,92
И.Сарајево	159	44	203	84	36	120	52,83	81,82	67,33
Бијељина	77	50	127	68	24	92	88,31	48,00	68,16
Добој	134	66	200	80	16	96	59,70	24,24	41,97
Требиње	35	30	65	25	25	50	71,43	83,33	77,38
	1103	270	1373	923	139	1062	77,26	56,98	71,03

Табела 10: Укупан капацитет и попуњеност капацитета КПУ у Републици Српској на дан 31. 12. 2012.

	Бања Лука		Источно Сарајево	
	капацитет	попуњеност	капацитет	попуњеност
Одјељење женских осуђених лица	-	-	22	17
Одјељење малољетничког затвора	-	-	20	3
Одјељење Васпитно-поправног дома	16	7	-	-

Табела 11: Укупан капацитет и попуњеност за жене и малољетнике на дан 31. 12. 2012.

Омбудсмени указују да надлежне власти приликом издавања урбанистичких сагласности и грађевинских дозвола за изградњу објеката у близини простора у којим су већ смјештени КПЗ-и не воде рачуна о општем интересу, а то је да се установама за извршење кривичних санкција мора осигурати пуна безбједност. Тако је издата дозвола за изградњу тржног центра „Темпо“ у Источном Сарајеву уз сами објекат КПЗ-а Источно Сарајево.

Овим чином су, по оцјени омбудсмена, усложњени безбједносни аспекти, што намеће додатни ангажман особља у КПЗ-у.

Омбудсмени су приликом посјете установама констатовали **да постоји напредак у сегменту опште безбједности**, те да ни у једној установи није регистрован ниједан случај бјекства, а смањен је број злоупотреба ванзаводских погодности. И у сегменту личне безбједности осуђених лица омбудсмени биљеже напредак јер се осуђена лица не жале да су изложена злостављању од особља затвора.

**Жалбе осуђених лица најчешће се односе на угрожавање њихове безбједности од других осуђених лица** које се манифестује кроз уцјене, обавезу обављања одређених послова за друге осуђеника, вербалне увреде, пријетње и слично. У установама су регистровани случајеви физичког злостављања осуђених лица од других осуђеника, те су омбудсмени посебу пажњу посветили провјери предузимања мјера од управа установа у случају да је дошло до кршења правила дисциплине. Тако су омбудсмени, а везано за жалбу осуђених лица српске националности у КПЗ-у Зеница, издали препоруку о чијој реализацији је Управа доставила изјашењење, у којем су детаљно изнесени сви инциденти према осуђеним лицима српске националности са образложењем предузетих мјера. С циљем провјере навода из изјашењења обављена је поновна посјета КПЗ-у Зеница, при чему је посебна пажња посвећена евиденцијама везаним за жалбе осуђених лица у цјелини, са освртом на евидентирање жалби осуђених лица српске националности. На основу спознаја, омбудсмени су сачинили информацију и доставили је надлежним тијелима на даље поступање.

Омбудсмени посебно желе да укажу на **проблем упућивања на издржавање казне лица осуђених за ратне злочине**, гдје је законодавство узрочник проблема на терену који се манифестују на начин да се осуђена лица често упућују на издржавање казне у установе које су удаљене од њиховог мјеста пребивалишта, односно боравишта. Ситуација се додатно усложњава ако је осуђено лице упућено на издржавање казне у КПЗ у други ентитет, гдје се дешавају ситуације да издржава казну заједно са осуђеним лицима које су у току рату изгубиле неког сродника у својству цивила. То ствара могућност за исказивање нетолеранције и нетрпељивости између самих осуђених лица, што се у коначници манифестује вербалним а некад и физичким насиљем.

Управе затвора су, нажалост, у рјешавању наведених проблема углавном препуштене саме себи, и инструменти које имају на располагању су већином усмјерени на тренутну интервенцију с циљем заустављања кршења права осуђених лица од других осуђеника и нису предвиђене за дуготрајније дјеловање.

Питање премјештаја је у директној вези са питањем упућивања осуђених лица на издржавање казне, при чему, нажалост, није обезбијеђено поштовање принципа да се приликом упућивања али и премјештаја настоји обезбиједити да се осуђено лице упути у установу која је ближа његовом пребивлишту или боравишту. На овај начин се крше Европска затворска правила, која се односе на распоред и смјештај осуђених лица, и за посљедицу имају отежан контакт са породицом, што се одражава и на социјалну рехабилитацију.



### 3.5.3. Исхрана

По питању квалитета хране и хигијенских услова у којим се она припрема и сервира, само су се осуђеници у Одјељењу Игман жалили на квалитет и количину хране, док су се осуђеници исламске вјероисповијести смештени у КПЗ-у Добој жалили да им се у храну ставља свињетина. Провјером навода жалбе утврђено је да је до оваквих ситуација долазило због поступања осуђених лица који су ангажовани као помоћно особље у кухињи, те је Управа затвора предузела мјере с циљем отклањања ових радњи на начин да се врши селектирање и раздвајање меса. Углавном, у свим установама је ангажовано веома професионално особље у кухињи, а неке установе као што су КПЗ Бијељина, Бусовача, Бихаћ и Зеница имају могућност коришћења производа добијених властитом производњом организованом у оквиру радног ангажмана осуђеника.

### 3.5.4. Радне и друге активности

У вези са радним и другим активностима осуђених лица, оцјена је да постоје мање могућности за радноокупациону терапију него што су стварне потребе. Мали број осуђених лица углавном ради у котловници, вешерају, кухињи, те на одржавању чистоће објекта и затворског круга, а занемарљив је број осуђених лица који раде у заводским економијама.

### 3.5.5. Контакт са спољашњим свијетом

Омбудсмени су приликом посјете казнено-поправним установама утврдили да је остваривање права осуђених лица на посјете чланова породице и адвоката у већини установа на задовољавајућем нивоу. Међутим, у пракси је обављање посјете у казено-поправним установама различито, те је у неким за вријеме посјете обавезно присуство страже, што отвара питање критеријума за рестрикцију комуникација и посјете, док у другим заводима то није случај. Омбудсмени су уочили и да постоји разлика од установе до установе у односу на коришћење слободних посјета, и да је у неким установама утврђена могућност двије овакве посјете мјесечно, а у другим само једна.

Омбудсмени указују и на позитиван примјер односа управе КПЗ-а према посјетама, и то на примјеру КПЗ-а Фоча, у којем је опремљена посебна просторија прилагођена за посјете дјецe осуђеним лицима.

Омбудсмени примјећују да је и питање приступа информацијама путем телевизије различито ријешено и да је у неким установама ограничен приступ, док је у другим установама омогућен приступ кабловској телевизији. Различита је пракса и са могућношћу да осуђена лица донесу свој радио и тв пријемник.

### 3.5.6. Вјерске потребе

Омбудсмени примјећују да су казнено-поправне установе затвореницима и притвореницима омогућиле задовољавање вјерских потреба.

Питање ангажмана вјерских службеника с циљем задовољавања вјерских потреба осуђених лица уређено је према различитим принципима: у неким установама се ове услуге вјерских службеника плаћају и закључују се уговори, док их у другим обављају без накнаде.

### 3.5.7. Поступање по жалбама

Посјета установама је била прилика да омбудсмени размотре колико су упостављени механизми жалбених поступака ефикасни са позиције осуђеника. Том приликом је констатовано да постоје различити начини евидентирања жалби осуђених лица унутар самих установа, од тога да се у неким установама воде евиденције жалби у оквиру молбених рапорта који се упућују директору установе, што је посебно карактеристично за установе у Републици Српској и у неким установама у Федерацији (КПЗ Бихаћ). Овакво евидентирање жалби отежава њихову селекцију у односу на права на која се осуђена лица жале, јер је неоспорно да постоји правна разлика између молбе и жалбе, укључујући и законску основу за то.

Осим обраћања установама у којим се налазе на издржавању казне, осуђена лица се обраћају и министарствима правде, Институцији омбудсмена и другим институцијама. У неким установама осуђеници се могу обраћати омбудсменима отвореним писмима, која региструју у својој евиденцији, а установа задржава копију жалбе и додаје своје изјашњење у односу на наводе жалби. Образложење управе за овакво поступање је да се настоје превенирати појаве због којих осуђена лица подносе жалбе. У неким установама осуђена лица су се жалила да им се особље обраћа ријечима: “узалуд се ви обраћате омбудсменима, они вам не могу помоћи”. Приликом посјета установама, омбудсмени су стекли дојам да у писаној кореспонденцији осуђеника није осигуран минимум приватности и да је у неким установама ова кореспонденција потпуно под надзором управе затвора.

Омбудсмени су након посјете свим казнено-поправним заводима дошли до закључка да не постоји уједначен систем пријема, евидентирања и рјешавања притужби осуђених лица, односно да поступак по њиховим жалбама углавном зависи од домишљатости затворске управе.

Указујући на мањкавост заштите права лица лишених слободе путем притужбе управнику, **ентитетским министарствима правде и Правосудној комисији БД препоручено је да, у координацији са Министарством правде БиХ, сачине оквир за поступање по жалбама који ће обезбиједити јасно раздвајање жалби од молби, унифицирано поступање и евиденцију жалби, те повјерљивост информација из жалби.**

Врло често током посјета затворима затвореници истичу да их судија извршења није обишао и да нису никада разговарали с њим иако судије имају обавезу да обиђу затворенике, разговарају с њима и упуте их у њихова права и начине остваривања тих права. Ова ситуација не пружа разлоге за задовољство те омбудсмени сматрају да је неопходно притужбе затвореника учинити ефикасним правним средством, какво је законодавац имао на уму при доношењу ЗИКС-а.

### 3.5.8. Особље

Омбудсмени са забринутошћу примјећују да је у свим установама за извршење кривичних санкција присутан **проблем недостатка особља у односу на број осуђених лица**. Посебно је забрињавајуће стање **у области преваспитне службе и третмана**, а што доводи у питање циљ који се жели остварити извршењем кривичне санкције. Омбудсмени указују на повећање броја осуђеничке популације која казну затвора издржава у установама за

извршење кривичних санкција, али да то не прати повећање броја запослених, нарочито стражара и васпитача. Напротив, у том смислу се биљежи чак стагнација, а разлог је недостатак новца. Тако имамо ситуације да су људи отишли у пензију или су унутар интерне прерасподјеле отишли из установе а на њихова мјеста нису примљени нови запосленици. У већини установа попуњеност у Федерацији БиХ је до 70% у односу на систематизацију.

КПУ	Служба обезбјеђ.		Служба третмана		Здравств. служба		Прив. инстр. служба		Општа служба		УКУПНО		%
	Сис.	Поп	Сис.	Поп	Сис.	Поп	Сис.	Поп	Сис.	Поп	Сис.	Поп	Процент
Бања Лука	128	125	25	23	6	3	35	29	27	26	221	206	93,21
Фоча	148	117	19	17	6	5	65	62	38	31	276	232	84,06
И. Сарај.	83	68	21	19	5	3	47	41	13	9	170	140	82,35
Бијељина	69	63	12	8	3	2	21	18	22	18	127	109	85,83
Добој	67	63	9	6	4	2	8	4	17	15	105	90	85,71
Требиње	39	35	7	4	3	0	3	2	10	6	62	47	75,81
<b>Укупно:</b>	<b>534</b>	<b>471</b>	<b>93</b>	<b>77</b>	<b>27</b>	<b>15</b>	<b>179</b>	<b>156</b>	<b>127</b>	<b>105</b>	<b>961</b>	<b>824</b>	<b>85,74</b>

Табела 12: Стање попуњености особља у Републици Српској

Завод	Укупно систем. по правилницима о систематизацији	у третману запослено	у третману предвиђено	у обезбјеђењу запослено	у обезбјеђењу предвиђено	у здравственој служби запослено	у здравственој служби предвиђено
Зеница	558	24	41	235	300	18	21
Сарајево са Устиколином	196	3	10	129	135	4	7
Мостар	114	6	11	59	61	2	7
Тузла	163	12	16	103	104	4	6
Бихаћ	80	5	9	36	39	2	5
Орашје	60	3	4	48	46	2	2
Бусовача	60	2	3	43	45	2	2
<b>УКУПНО</b>	<b>1231</b>	<b>55</b>	<b>94</b>	<b>653</b>	<b>730</b>	<b>34</b>	<b>50</b>

Табела 13: Стање попуњености особља у Федерацији БиХ

Логично је да се недостатак службеника великим дијелом одражава и на квалитет индивидуалног рада са затвореницима јер понекад, упркос упорном тражењу затвореника, службеник третмана не може одмах реаговати на молбе за разговор па је могућ и протек времена од мјесец дана до обављања траженог разговора, када повод више и није актуелан.

Нажалост, у области едукације, а посебно супервизије особља у установама, нису направљени значајнији помаци у односу на претходне године. Особље у установама има дјелимичну подршку из ресорних министарстава која и сама имају проблем недостатка стручног кадра.

Када су у питању жене, као осјетљива категорија осуђеничке популације, омбудсмени биљеже да су услови извршења кривичних санкција према женама у значајној мјери побољшани јер је у вријеме посјете КПЗ-у Источно Сарајево управо отворен новоизграђени објект за жене, док су и у КПЗ-у Тузла предузете одређене мјере по

препорукама омбудсмена, али и других институција, с циљем унапређења положаја осуђеница. Објекат у Источном Сарајеву је изграђен у складу са стандардима који обезбјеђују могућност уживања права осуђеница у складу са Европским правилима, гдје је посебно уређен простор за жене са бебама и малом дјецом.

Нажалост, у наведеним установама је и даље присутна пракса да су жене радно ангажоване на традиционално женским пословима, као што су шивање и ручни радови, или обављају помоћне послове у кухињи и на одржавању хигијене.

Током посјета установама у ФБиХ утврђено је да се истек мандата директорима у значајној мјери одражава на квалитет и сигурност процеса извршења кривичних санкција, због чега је велики број осуђених лица упутио жалбе Институцији омбудсмена. Чињеница да је директорима и замјеницима директора КПЗ-а Зеница, Тузла, Орашје, Бусовача, Сарајево и КПЗ-а Мостар истекао мандат, а ново именовање није извршено нити је одређен вршилац дужности, подиже и питање законитости поступања у овим установама, посебно са аспекта предузимања мјера које би требало да обезбиједе несметано спровођење поступка извршења кривичних санкција. Наведена ситуација је посебно забрињавајућа у КПЗ-у Тузла, у којем је мјесто директора упражњено више од годину дана.

Због наведеног, омбудсмени су упутили препоруку Влади ФБиХ и Федералном министарству правде да без даљег одлагања предузму све потребне мјере којима ће обезбиједити именовање директора казнено-поправних завода у Федерацији БиХ.

Напријед наведени аспекти извршења кривично-правних санкција подразумијевају сталну потребу усавршавања и материјалног улагања с циљем побољшања безбједности затворског система, а тиме и друштвене заједнице у цјелини.

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-СА-07-1238/11

Подносилац жалбе, између осталог, истиче да је након краћег боравка у I павиљону пребачен у IV кажњенички павиљон без навођења разлога за такво поступање. Након године проведене у I павиљону, подносилац жалбе је обавијештен да је против њега поднесена дисциплинска пријава због планирања и организовања напада на осуђено лице. Међутим, иако је осуђени обавијештен да нема потребе за његовим појављивањем пред дисциплинском комисијом, остаје у IV павиљону. Жалбени наводи односе се и на чињеницу да осуђени за убиство његовог сина исписује поруке на зидовима павиљона и чекаонице за посјете са погрдним садржајем упућеним жалиоцу, а што су у неколико наврата примијетили и чланови његове породице приликом посјете. Након истражног поступка, омбудсмени су дали препоруку КПЗ-у Зеница да предузме све потребне мјере с циљем преиспитивања даљег боравка осуђеног у IV павиљону КПЗ-а Зеница.

У вези са реализацијом дате препоруке, директор КПЗ-а Зеница је информисао омбудсмене да, у контексту наведеног, премјештај осуђеног у IV павиљон није дисциплинска мјера, нити је то "кажњенички павиљон", како то истиче осуђени. То је павиљон у који се смјештају и распоређују осуђеници који за вријеме издржавања казне затвора битно угрожавају безбједност установе, здравље и живот људи у установи и изван ње, константно крше дисциплину, као и особе за које се утврди да све раније радње и васпитне мјере нису успјешне (информација да се доводи у везу са планирањем бјекства,

константан конфликт са осуђеним који је учествовао у убиству његовог сина...). Да је одлука стручног тима исправна, свједочи и чињеница да је осуђени и поред појачаних мјера обезбјеђења у IV павиљону успио да унесе мобилни телефон којим се дуже вријеме користио, а што је забрањено. Имајући у виду изнесено, Управа завода сматра да осуђени и даље треба да борави у IV павиљону.

#### **Предмет Ж-СА-07-500/12**

Подносилац жалбе истиче да је Управа КПЗ-а Зеница у два наврата (у јуну и децембру 2011. године) ПУ Високо упућивала службени допис како би се, након провјере на терену гдје је настањен, са безбједносног аспекта, изјаснила о могућности да на подручју општине Високо користи ванзаводске погодности. Надаље истиче да је од службеника КПЗ-а Зеница усмено обавијештен о достављеном негативном мишљењу, али му је на његово тражење да изврши лични увид у достављени документ то онемогућено. Управа полиције ПС Високо доставила је тражена акта.

#### **Предмет Ж-СА-07-779/12**

Жалилац истиче да нема никаквих примједби на услове издржавања казне у КПЗ-у Добој. Његови жалбени наводи се односе на вријеме када је био на издржавању казне у КПЗ-у Туњице у Бањалуци. Своје тврдње образлаже на начин да је тада, приликом претреса собе, нађен мобилни телефон, због чега је био претучен. Истиче да га је том приликом начелник истраге натјерао да клекне на кољена и да га је тукао по леђима. Истиче да је тада кажњен самицом у трајању од дана, те да му није омогућен приступ доктору нити адвокату. Након инцидента мокрио је крв а такође се жали и на трњење прстију. Будући да се жалбени наводу не односе на КПЗ Добој, омбудсмани су одлучили да овај случај евидентирају и наведу у Специјалном извјештају о стању људских права у установама за извршење кривичних санкција. Ипак се КПЗ Добој изјаснио о овом случају, наводећи да именовани није вођен на љекарски преглед по доласку у КПЗ Добој, него када је осјетио тегобе, и то 03. 07. 2012. године, те да је спроведен у Општу болницу "Свети апостол Лука" у Добоју код радиолога и 17. 07. 2012. године код неуролога. У прилогу је достављена копија налаза.

#### **Предмет Ж-СА-07-166/12**

Подносилац жалбе истиче да је старија особа, срчани болесник, да је прије неколико мјесеци изгубио свијест, да у заводу не добија одговарајућу здравствену заштиту а личну хигијену не може одржавати сам. Ради провјере изнесених навода, Институција омбудсмена је упутила захтјев за изјашњење КПЗ-у Добој. У одговору директора КПЗ-а Добој, који је Институцији омбудсмена достављен 02.03.2012.године, наводи се да се ради о старијој особи, те да је стога смјештен у заводски стационар те да у соби има простор за обављање физиолошких потреба као и туш. Нису тачни наводи да у установи не добија одговарајућу здравствену заштиту, што се може видјети из здравственог картона и налаза које је осуђеник обавио ван установе. Такође нису истинити наводи да не може сам одржавати личну хигијену јер је покретан и сваки дан користи шетњу ван стационара. Управа истиче да ће осуђеник за мјесец дана завршити издржавање казне затвора у овој установи.

### 3.6. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ДЈЕЦЕ

Одјел за праћење права дјеце (у даљем тексту: Одјел) врши пријем и регистровање жалби због кршења права и слобода дјеце и поступа по тим жалбама, прима грађане који им се обрете ради пружања помоћи у заштити права и слобода дјеце, прати стање права и слобода дјеце, припрема извјештај о стању права дјеце, благовремено извјештава омбудсмене о уоченим проблемима у остваривању и заштити људских права и слобода дјеце, прати функционисање законодавне, извршне и судске власти од значаја за остваривање права дјеце, те сарађује са осталим одјелима, посебно у случајевима када су кршења права дјеце везана за кршење права грађана. Посебна пажња се посвећује заштити права и слобода дјеце, посебно угрожених категорија избјеглица, расељених лица и социјално угрожених категорија, афирмацији права и слобода дјеце, анализи кључних узрока нефункционисања структура власти при доношењу одлука које се тичу дјеце и уклањању препрека за досљедну примјену међународних конвенција које ратификовала БиХ, посебно Конвенције о правима дјетета.

#### 3.6.1. Анализа запримљених жалби

Одјел је при Институцији омбудсмена почео радити половином 2009. године и у односу на претходне године, није било великих одступања, односно и даље се **највећи број жалби у Одјелу тиче права дјеце на образовање, права на здравствену заштиту, права на начине одржавања личних односа и контаката са другим родитељем са којим дијете не живи и са његовим ближним сродницима, права на заштиту од насиља, посебно запуштања и занемаривања дјетета**, а као одговорни органи у жалбама се наводе центри за социјални рад, судови, школе, рјеђе просвјетне/образовне инспекције, надлежна ресорна министарства из области социјалне заштите и образовања. Свакако треба нагласити да омбудсмени често у поступањима по жалбама из других одјела дођу до сазнања о кршењу/угрожавању права дјетета. У 2012. години у Одјелу су **запримљене 124 жалбе**, на које је услиједило 8 препорука.

#### 3.6.2. образовање

Током 2009. године Институцији омбудсмена обратио се Синдикат средње школе Столац, незадовољан радом Владе ХНК-а због неисплаћених плата<sup>181</sup>. Како су наводи жалбе отворили питање заштите дјечјих права, односно питање да ли ће се на такав начин дјеци ускратити право на образовање, регистрован је предмет<sup>182</sup>. Институција омбудсмена је пратила дешавања у вези са проблемима школе, а посебно активности надлежних тијела, којима би се требало обезбиједити средње образовање у општини Столац у складу са међународним стандардима. Омбудсмени су од ресорног министра просвјете, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона затражили да достави све релевантне чињенице и информације у вези са поменутиим проблемима. Како у конкретном случају није остварена сарадња са Институцијом омбудсмена, ни након издавања препоруке нити након упознавања председника Владе Херцеговачко-неретванског кантона, **овакав облик несарадње и игнорисања** презентује се и уврштава у Годишњи извјештај о активностима Институције омбудсмена за 2012. годину.

<sup>181</sup> Ж-БЛ-01-446/09

<sup>182</sup> Ж-БЛ-01-446/09

Омбудсмени користе прилику да укажу на чињеницу да **остваривање радних права просвјетних радника никада не смије бити на штету дјеце**, односно уколико се дјеци ускраћује право на образовање и не похађају школу, због штрајка и протеста просвјетних радника, та одлука просвјетних радника није у најбољем интересу дјеце и на такав се начин крше права дјеце. Уважавајући све отежавајуће околности у којима просвјетни радници дјелују и раде, као и остваривање њихових радних права, омбудсмени указују на одредбу члана 3. Конвенције УН-а о правима дјетета да у свим акцијама које у вези с дјецом предузимају јавне или приватне установе социјалне заштите, судови, државна управа или законодавна тијела, **мора се првенствено водити рачуна о интересима дјетета**.

Из жалбе родитеља дјеце првих разреда из појединих насеља општине Јајце<sup>183</sup>, омбудсмени дознају да дјеца из наведених насеља не похађају наставу зато што им није обезбијеђен превоз до школе. Оно што је изузетно забрињавајуће јесте да се са истим проблемом сусрећу већ неколико година, посебно откако је уведено деветогодишње основно образовање. Проблем је врло брзо ријешен захваљујући постигнутом договору кантоналне и локалне власти са директорима школа на том подручју. Родитељи дјеце су Институцији омбудсмена потврдили информацију, односно дјеца похађају школу и имају организован превоз. Међутим, имајући у виду да се, према ријечима и родитеља и надлежних органа, на почетку сваке школске године **јављају проблеми у вези са организовањем превоза**, у конкретном случају је пронађено тренутно рјешење, те стога омбудсмени на овај начин желе упознати надлежне органе у БиХ о овом проблему ради изналагања трајног рјешења. Поступајући по појединачним жалбама и у свакодневном раду са грађанима, уочено је да у БиХ постоји много проблема у организовању и плаћању превоза за дјецу. Омбудсмени користе прилику да апелују на надлежне органе на свим нивоима власти да је обавеза свих нас да се у сваком тренутку и у свакој локалној заједници омогући похађање школе, па то свакако подразумијева и организовање **бесплатног превоза за дјецу**.

Институција омбудсмена је запримила жалбу Ромкиње<sup>184</sup>, мајке петоро дјеце, незадовољне радом општине Завидовићи, због нехуманих услова живота своје породице. У поступку истраживања, између осталог, установљено је да подносиатељка жалбе има дјецу школског узраста која не похађају школу, усљед чега је затражено поновно изјашњење надлежних органа, с циљем заштите дјечјих права. У више наврата је у конкретном предмету обављана писмена кореспонденција са надлежним општинским и кантоналним службама, ради предузимања одговарајућих мјера да дјеца подносиатељке жалбе похађају школу. Како је навела надлежна служба за управу друштвених дјелатности и општу управу Општине, подносиатељка жалбе не жели да њена дјеца похађају школу, а из надлежног министарства су навели да, *осим подношења прекршајне пријаве против родитеља*, не постоје други расположиви правни механизми како би се дјеца укључила у наставни процес. Имајући у виду све наведене околности конкретног случаја, омбудсмени су, руководећи се основним принципима Конвенције УН-а о правима дјетета, позвали министарку да уложи додатне напоре како би дјеци било омогућено да се укључе у образовно-васпитни процес и да с тим у вези размотре предузимање репресивних мјера против родитеља. Подносиатељки жалбе јасно је стављено до знања да своје поступке на штету дјетета не може правдати чињеницом да јој није ријешено стамбено питање и да је образовање дјеце један од основних предуслова за правилан раст и развој дјетета.

<sup>183</sup> Ж-БЛ-01-685/12

<sup>184</sup> Ж-БЛ-01-499/11

Поступајући по анонимној притужби родитеља ученика једне основне школе са подручја Републике Српске<sup>185</sup>, због чињеница да је дјец/ученицима у посљедњи моменат „отказана“ екскурзија, утврђено је да екскурзија није реализована због пропуста туристичке агенције, да је комплетна процедура у вези са избором туристичке агенције обављена у складу са важећим Правилником о извођењу излета, екскурзија и школе у природи и да су у школи и ресорном министарству свјесни свих посљедица отказивања екскурзије и како се то на дјецу/ученике рефлектовало. Поводом оваквих случајева Министарство просвјете и културе Републике Српске упутило је обавјештење свим основним школама у вези са екскурзијама које нису реализоване због пропуста туристичких агенција. Из достављеног обавјештења надлежног министарства произлази да су школе биле дужне да одрже родитељске састанке, упознају их са новонасталом ситуацијом, разложима због којих се евентуално екскурзије могу одгодити за септембар или да остаје могућност да се од агенције захтијевају поврат новца, а као крајњу могућност наводе и подношење тужбе за накнаду штете. Управа основне школе одржала је састанак са родитељима и они нису пристали да њихова дјеца путују у септембру на екскурзију.

Када је у питању образовање дјеце, према позитивним прописима БиХ, средње образовање није обавезно, али, уважавајући најбољи интерес дјетета и остваривање права на образовање, свакако је у интересу сваког дјетета да заврши средње образовање. Током поступка истраживања, поводом изјављене жалбе<sup>186</sup>, дошло се до сазнања о озбиљним проблемима, јер је дијете подносиоца жалбе искључено из школе и онемогућено му је даље школовање. Институција омбудсмена је у више наврата и на различите начине интервенисала у надлежном министарству образовања, а све с циљем да надлежни органи првенствено воде рачуна о најбољем интересу дјетета. Остварена је добра комуникација са министарством, а у другостепеном поступку исто министарство поништило је одлуку инспекције, а дјетету је дозвољено наставак школовања у школској 2011/2012. години.

### 3.6.3. Занемаривање и насиље

Институција омбудсмена запримила је анонимну пријаву о могућем занемаривању, запуштању и злостављању дјеце на територији општине Мркоњић Град. Центру за социјални рад указано је да су омбудсмени свјесни са којим се проблемима сусрећу органи старатељства, а да представљају најважнију карику у ланцу остваривања и заштите права дјеце у једној локалној заједници. Омбудсмени поново користе прилику да **укажу властима на тежак положаја центара за социјални рад у БиХ**, као и да се из локалних општинских буџета увијек мало/премало издваја за остваривање права из социјалне и дјечје заштите и тиме директно или индиректно умањује важност и значај центара за социјални рад, односно ограничавају се у вршењу својих дужности, обавеза итд. Став омбудсмена је да треба предузети све што је могуће да дјеца остану у породици, али с друге стране, у конкретном случају, констатовано је да родитељи дјеце очигледно немају довољно капацитета и ресурса да квалитетно или барем на задовољавајући начин испуњавају родитељске дужности и обавезе. Такође, према досадашњим искуствима, веома ријетко/готово никако се не користи институт одузимања родитељског права, а и то је један од механизма да се дијете заштити од злоупотреба и различитих врста насиља. Сходно томе, Центар је позван да озбиљно размотри мишљење омбудсмена и да

<sup>185</sup> Ж-БЛ-01-431/12

<sup>186</sup> Ж-МО-01-35/12



предузме више, а након тога Центар је донио закључак да се малољетна дјеца повјере другом лицу на чување у складу са чланом 205. Породичног закона РС-а, а и родитељи дјеце су се са овим чином сагласили. Омбудсмени користе прилику да похвале рад Центра за социјални рад општине Мркоњић Град, уважавајући ограничена финансијска средства за рад и недостатак стручног кадра, али са констатацијом да се уз мало добре воље и координираним радом свих надлежних на подручју једне локалне заједнице може обезбиједити заштита и остваривање права дјеце кад год је то неопходно.

Уважавајући чињеницу да Одјел при Институцији омбудсмена представља национални механизам који треба да обезбиједи уједначавање приступа у остваривању и заштити права дјеце на територији цијеле БиХ, омбудсмени су упутили **Препоруку о заштити дјеце од вршњачког насиља у школама** у ФБиХ и Брчко Дистрикту БиХ, којом се Министарству образовања и науке Федерације БиХ налаже да у сарадњи са министарствима у кантонима и Одјелом за образовање у Влади Брчко Дистрикта предузме све неопходне мјере и активности да се обезбиједи да се дисциплина у школи одржава на начин примјерен људском достојанству дјетета, укључујући и правно дефинисање поступања у случајевима вршњачког насиља, као и да Министарство цивилних послова БиХ, имајући у виду међународне обавезе БиХ, предузме активности координације с циљем уједначавања поступања у случајевима вршњачког насиља на територији цијеле БиХ<sup>187</sup>. Наиме, у Републици Српској постоји Протокол о поступању у ситуацијама вршњачког насиља у образовним институцијама, потписан 2008. године од министара просвјете и културе, унутрашњих послова и здравља и социјалне заштите овог ентитета. Поводом издате препоруке, надлежни органи су се изјаснили и изразили спремност за предузимање препоручених активности, али оне до данас нису предузете и омбудсмени оцјењују да није поступљено по њиховим препорукама.

Како је то и раније поменуто, веома често се из предмета који су регистровани у другим одјелима долази до сазнања да се крше и/или угрожавају права дјетета. У предмету који је регистрован у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације<sup>188</sup>, подносиатељка жалбе се обратила Институцији омбудсмена за помоћ због насиља у породици. Како наводи, подносиатељка жалбе и њена дјеца годинама су трпјели физичко и психичко насиље од супруга и оца. Током поступка истраживања установљено је да су све релевантне и надлежне институције упознате са случајем, односно да су предузимале радње у складу са законом, и супруг подносиатељке жалбе проглашен је кривим за кривично дјело насиље у породици или породичној заједници, али малтретирање се наставља, с тим да су у питању вербалне пријетње, а подносиатељку жалбе највише брине чињеница што је бивши супруг узнемирава на послу, те се плаши да ће остати без посла. Свјесна чињенице да су надлежни учинили све што је требало, у складу са позитивним прописима, подносиатељка жели да се и њој и њеној дјечи у што већој мјери помогне. Омбудсмени изражавају посебну забринутост што, и поред предузимања свих неопходних мјера, проблеми подносиатељке жалбе нису у потпуности ријешени.

### 3.6.4. Конфликтни разводи

У раду на појединачним жалбама, посебно у непосредној и писменој кореспонденцији са центрима за социјални рад, као један од горућих проблема у заштити и остваривању права дјеце намеће се *проблем тзв. висококонфликтних развода*, односно права дјеце

<sup>187</sup> Ж-БЛ-01-350/11

<sup>188</sup> Ж-БЛ-06-69/11

током судских и управних поступака између родитеља (контакти и виђање родитеља са којим дијете не живи, неслагања око остваривања родитељског права, старатељства, издавања путних исправа, спорови око издржавања, подјела имовине, располагања имовином итд.). Посебно проблем представљају извршења рјешења органа управе, центара за социјални рад, али неријетко и судских одлука, с обзиром да и таква извршења захтијевају ангажман органа старатељства, тако да се веома често јављају проблеми због употребе силе полиције. Омбудсмени желе упознати надлежне власти **са проблемима приликом принудног извршавања рјешења центара за социјални рад/органа и непостојања ефикасних механизма да се изврше њихове одлуке**, посебно у ситуацијама када дијете трпи и приликом извршења одлука којим је одређено контактирање/виђање дјетета са родитељем с којим дијете не живи. С обзиром на учесталост овог проблема у раду Одјела, омбудсмени констатују да је у питању проблем који доводи у изразито неповољан положај велики број дјеце. Такође, уочено је да постојећа **законска и стручна рјешења не обезбјеђују заштиту дјетета** и његових права у оваквим и сличним ситуацијама, када је један родитељ истрајан у намјери да другог родитеља искључи из дјететовог живота или да га омета у обављању родитељских дужности.

### 3.6.5. Активности одјела

#### 3.6.5.1. Омбудсмен у вашој школи

Одјел је, у сарадњи са организацијом *Save the Children*, у 2012. години, у оквиру пројекта „Јачање капацитета Одјела за праћење права дјецe Институције омбудсмeна за људска права БиХ“ спровео низ активности на промовисању права дјецe. Једна од тих активности је „Омбудсмен у вашој школи“, у оквиру које су посјећене три основне и три средње школе у општинама Завидовићи, Широки Бријег и Козарска Дубица. Ова активност била је реализована у претходним годинама, а биће настављена и у 2013. години. Резултати ових активности су упознавање дјецe са правима гарантованим Конвенцијом о правима дјетета, чиме се постиже сензибилизација дјецe за дјеловање у складу са Конвенцијом о правима дјетета, те су дјецa подстакнута и мотивисана да заузму активну позицију у борби за остваривање својих права. Осим тога, дјецa се додатно едукују о улози омбудсмeна и о механизмима дјеловања ове институције у случајевима повреде или заштите права дјецe, са искреном жељом и намјером да дјецa Институцију омбудсмeна препознају као партнера у остваривању својих права. Значајно је истакнути да су посјете локалним заједницама „искоришћене“ како би се обавили разговори са представницима локалне/кантоналне власти, првенствено са представницима центара за социјални рад, али и са представницима других органа. Активност „Омбудсмен у вашој школи“ реализована је и у установама за дјецу без родитељског старања, и то у Мајчином селу у Међугорју и у јавној установи „Дом породица“ Зеница, као и у Бањалуци, са дјецом из Удружења породица са четворо и више дјецe, Бањалука.

#### 3.6.5.2. Истраживања и специјални извјештаји Одјела сачињени током 2012. године

##### 3.6.5.2.1. Специјални извјештај ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА ДЈЕЦЕ У БИХ

Омбудсмени су оцијенили да је неопходно да приступе изради анализе здравствене заштите дјецe у Босни и Херцеговини, с циљем добијања података и информација на основу којих се може представити реална слика тренутног стања здравствене заштите дјецe на територији читаве БиХ. Истраживање је засновано на директној, усменој и писменој кореспонденцији са надлежним органима за наведену област, невладиним

организацијама, као и увидом у актуелно стање установа за здравствену заштиту на нивоу кантона у Федерацији БиХ, Републици Српској, те у Брчко Дистрикту БиХ.

Омбудсмени наглашавају да би свако дијете у БиХ требало да има једнако право приступа и једнаке могућности у остваривању здравствене заштите, без дискриминације по било којем основу. Једнак приступ и једнаке могућности подразумевају осигурање једнаких услова и прилика за сву дјецу, а за шта је један од предуслова добра сарадња и координација свих надлежних органа. У истраживању о здравственој заштити дјеце у БиХ утврђено је да су процедуре за остваривање права на приступ здравственој заштити у супротности са одредбама Конвенције о правима дјетета, којом се уређује питање здравствене заштите, а та заштита мора бити омогућена сваком дјетету до 18 година. Анализа је показала да у оквиру задржавствене заштите дјеце у БиХ није обезбијеђен једнак приступ и једнаке могућности, уз обезбјеђивање једнаких услова за сву дјецу, као и да утврђена цијена партиципације за услуге из здравствене заштите дјеце у БиХ представља ограничавајући фактор осигурања да сва дјеца уживају једнаке услуге. Затим, установе које пружају услуге здравствене заштите суочавају се и са недостатком одређених образовних профила, као и додатне едукације постојећег кадра, а анализа је показала да нису успостављене додатне мјере укључивања дјеце са психофизичким тешкоћама, као и дјеце из маргинализованих група. Током 2013. године омбудсмени ће пратити реализацију препорука из овог специјалног извјештаја.

### **3.6.5.2.2. Специјални извјештај МЛАДИ И ДЈЕЦА У СУКОБУ СА ЗАКОНОМ**

Израдом специјалног извјештаја „Млади и дјеца у сукобу са законом“ омбудсмени су жељели указати на релевантан правни оквир који уређује област малољетника у сукобу са законом, представити стварно стање у пракси, указати на предности и недостатке утврђене истраживањем, те издати препоруке надлежним установама и органима законодавне и извршне власти, и на државном и на ентитетском нивоу, с циљем унапређења стања права дјеце која се налазе у сукобу са законом. Посебан осврт је дат на права дјеце која се налазе на издржавању казне малољетничког затвора и васпитних мјера у надлежним установама, те унапређење генералног стања у овим установама. Специјални извјештај је истраживачког карактера, а подразумевао је правну анализу и анализу стања на терену.

Омбудсмени су на основу добијених и прикупљених података издали препоруке, како надлежним установама појединачно тако и генералне препоруке надлежним органима на нивоу БиХ, ФБиХ, РС-а и БД-а. Издате препоруке се углавном односе на рјешавање проблема чије је постојање уочено на основу добијених података, као нпр. раздвајање малољетних од пунољетних осуђеника, што је проблем у већем броју установа, регулисање питања здравствене заштите, те запошљавање љекара у стални радни однос. Надлежним органима власти указано је на потребу приоритетног усвајања Закона о заштити и поступању са малољетницима у кривичном поступку ФБиХ, планирање и одржавање различитих стручних обука и усавршавања стручњака који раде са овом популацијом, те запошљавање додатног стручног кадра.

### **3.6.5.2.3. Специјални извјештај ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЗАШТИТЕ ПРАВА ДЈЕЦЕ НА ПРИВАТНОСТ КАДА СУ ПРАВА НАРУШЕНА ОД МЕДИЈА У БИХ**

Општи циљ истраживања о стању кршења права дјеце на приватност од медија у БиХ било је утврђивање да ли и у којој мјери медији у БиХ то право крше. Специфичним циљевима истраживања настојао се утврдити начин извјештавања о дјеци у медијима

уопште, са посебним освртом на извјештавање о дјеци, жртвама сексуалног злостављања, утврђивање нивоа знања представника медија о Конвенцији о правима дјетета и кодексу новинара, као и утврђивање у којој мјери је невладин сектор активан и упознат са стањем у овој области, те испитати мишљење стручњака/професионалаца. Омбудсмени су и те како свјесни чињенице да су управо медији ти који учествују у стварању представе о одређеним појавама у друштву. Самим тим њима се и намеће и професионална и морална обавеза да своје извјештавања обављају на начин на који их обавезују и закони и одговарајући струковни кодекси. Омбудсмени су новинарима указали на неопходност избјегавања сензационализма приликом извјештавања о дјеци, првенствено уважавајући њихову рањивост и посљедице које из таквог начина извјештавања додатно могу настати по цјелокупан психофизички развој дјетета. Такође, омбудсмени су позвали медијске куће да своје запослене стално и додатно едукују по специјализованим областима о којима извјештавају. Омбудсмени су, у име дјете, указали медијима на неопходност поштовања права дјете на приватност и поштовање достојанства дјетета жртве било које врсте насиља. Обавеза свих нас је да дјецу штитимо од потенцијално штетних медијских садржаја и да их заштитимо од искоришћавања за потребе различитих врста оглашавања, те да медијски простор испунимо позитивним садржајима за дјецу и о дјеци.

### 3.6.5.3. Праћење реализације специјалних извјештаја сачињених током 2010. и 2011. године

Омбудсмени су у током 2010. године сачинили *Специјални извјештај о партиципацији дјете и одраслих у интересу дјете у школама*. Почетком 2012. године омбудсмени су подсјетили надлежне органе, Министарство просвјете и културе Републике Српске и Федерално министарство образовања и науке да при свакодневном раду и планирању активности имају у виду препоруке Институције омбудсмена БиХ и да упознају школе, у оној мјери у којој је објективно могуће, са тим препорукама. Поред тога, од њих је захтијевано достављање повратних информација о евентуалним помацима у остваривању принципа партиципације дјете и одраслих у интересу дјете у школама или о предузетим активностима ради остваривања истог циља.

Институцији омбудсмена за људска права БиХ су, по основу достављеног Специјалног извјештаја о партиципацији дјете и одраслих у интересу дјете у школама и инструкцији Федералног министарства образовања и науке, изјашњење доставили **Министарство за образовање, науку, културу и спорт Босанско-подрињског кантона Горажде, Министарство за образовање, науку и младе Кантона Сарајево и Министарство за образовање, науку, културу и спорт Зеничко-добојског кантона**. Министарство за образовање, науку, културу и спорт Босанско-подрињског кантона Горажде није имало раније прилику да види или да прочита извјештај. Међутим, накнадно су упутили свим школама са подручја Кантона препоруке омбудсмена. Министарство за образовање, науку и младе Кантона Сарајево је, између осталог, обавијестило Институцију омбудсмена да је, с циљем већег укључивања родитеља у рад школског одбора, али и квалитетнијег функционисања школа у цјелини, у децембру 2011. године донијело Закон о основном васпитању и образовању, којим се повећава број родитеља чланова школског одбора, те су, умјесто досадашњег једног родитеља, у рад школског одбора укључена још два родитеља. На тај начин школски одбор има седам, умјесто досадашњих пет чланова. У децембру 2011. године основано је и Удружење вијећа родитеља основних и средњих школа Кантона Сарајево, које своју дјелатност и рад обавља у сарадњи са Министарством. Министарство за образовање, науку, културу и спорт Зеничко-добојског кантона подржава

сарадњу са невладиним сектором, а истичу и да су у сарадњи са ОЕБС-ом у БиХ израдили подзаконске правилнике, којима се управо регулише област попут избора и именовања директора школа, формирање и рад школских одбора, те оспособљавање школског менаџмента.

Министарство просвјете и културе Републике Српске обавијестило је Институцију омбудсмена да је, у складу са одредбама Закона о основном образовању и васпитању Републике Српске и одредбама Правилника о избору и раду школског одбора, током 2009. године, на предлоге начелника општина, скупштина општина, запослених радника и савјета родитеља, именовало чланове школских одбора у свим основним и средњим школама у Републици Српској, а како је мандат члановима школских одбора четири године, током 2013. године биће именовани нови чланови школски одбори. Напомињу да су у свим школама изабрани пуни састави школских одбора (7 чланова), да су по потреби доносили рјешења о измјени рјешења за чланове школских одбора кад год је то било потребно, као и да су давали сагласност за именовање вршиоца дужности, али су истовремено захтијевали да се у року од 60 дана од дана заступања сагласности распишу конкурси за избор и именовање директора школе, а чега су се школски одбори придржавали. Одредбом члана 110. Закона о основном образовању и васпитању дефинисано је да наставници, стручни сарадници и остали радници школе морају обавити љекарски преглед прије почетка редовне наставе, а у ту сврху, од надлежног Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске прибављен је списак свих установа које су надлежне за обављање систематских прегледа и прослијеђен је свим школама. Поред тога, наводе да управа школе, нарочито педагози и одјељенске старјешине информичу ученике о улози савјета ученика и савјета родитеља, а у школама постоје и информативни пултови о раду савјета ученика и савјета родитеља. Такође, обавијестили су Институцију омбудсмена да се у школама у Републици Српској организују слободне активности, да се у бројним школама организују продужени боравци, факултативна настава, да нарочито основне школе организују једнодневне излете. Када је у питању препорука омбудсмена да се успостави регистар у којем ће се, без дискриминације, евидентирати повреде права дјецe и начин њиховог рјешавања, а који ће се као званичан податак достављати у годишњем извјештају у раду школе, Министарство је препоруку прослиједило школама, те ће накнадно тражити повратне информације од школа.

Цијенећи изјашњења надлежних на препоруке омбудсмена из специјалног извјештаја о партиципацији дјецe и одраслих у интересу дјецe у школама, омбудсмени истичу посебно задовољство што су направљени извјесни помаци, али свакако користе прилику да упознају надлежне да ће и даље пратити реализацију препорука, а Федерално министарство образовања и науке поново позвати да надлежна кантонална министарства упознају са препорукама омбудсмена и да их у што већој мјери реализују.

Крајем 2011. године Одјел је објавио специјални извјештај о теми **“Анализа стања права дјецe и њихове имплементације у области предшколског васпитања и образовања”**. Саставни дио извјештаја био је одређени број генералних препорука.

Министарство просвјете и културе Републике Српске се, у вези са препоруком омбудсмена, изјашњава да су се приликом усклађивања Закона о предшколском васпитању и образовању са Оквирним законом БиХ, и то у дијелу којим се предшколско образовање за дјецу у години пред полазак у школу прописује као обавезно, руководили чињеницом да у Републици Српској не постоје ни просторни ни кадровски капацитети за

укључивање све дјеце у предшколски програм у години пред полазак у школу. Свјесни важности раног укључивања дјеце у неке од предшколских програма, како истичу, Влада Републике Српске је преузела обавезу финансирања и обезбјеђивања средстава за програм у години пред полазак у школу, највише због чињенице да су могућности локалних заједница различите.

Имајући у виду да поједини кантони нису доставили изјашњења на препоруке омбудсмена, омбудсмени користе прилику да укажу надлежним органима да надлежна министарства из области образовања у Средњобосанском, Западнохерцеговачком и Херцеговачко-неретванском кантону нису успоставили сарадњу са Институцијом омбудсмена, нити су поступили по препорукама омбудсмена. Током 2013. године омбудсмени ће поново упутити позив за реализацију препорука у области предшколског образовања.

Током 2010. године спроведено је истраживање о стању у установама за смјештај дјеце без родитељског старања, установама за дјецу друштвено неприхватљивог понашања и дио установа за дјецу са потешкоћама у развоју. Истраживање је резултирало изработом **Специјалног извјештаја о правима дјеце смјештене у установе са посебним освртом на нормативе и стандарде**. У оквиру истраживања организован је обилазак 33 установе у цијелој БиХ, за које су информације добијене од надлежних министарстава, невладиних организација, грађана, кроз рад на терену и из предмета који су били за примљени у Институцији омбудсмена. На основу резултата истраживања, уочени су проблеми и недостаци у овој области, те издате препоруке. Међутим, изработом Извјештаја не престају активности омбудсмена БиХ, те је стога у 2012. години праћена реализација препорука и надлежним органима на које се упућене препоруке из Извјештаја односе упућени су дописи којима су тражене информације о реализацији препорука. Министарство цивилних послова БиХ је у одговору истакло да је у сарадњи са УНИЦЕФ-ом и Европском унијом приступило изради СПИС пројекта - Јачање система социјалне заштите и инклузије дјеце у БиХ, те да је тај пројекат интегрисани, интерсекторски приступ заснован на примјерима из праксе, планирању, примјени, мониторингу и евалуацији.

Федерално министарство здравства је дописом истакло да би се успостављањем Фонда социјалне заштите, а што је једна од препорука у Извјештају, свакако допринијело изједначености права дјеце у области остваривања права проистеклих из прописа о социјалној заштити. У одговору Федералног министарства рада и социјалне политике истакнуто је да је, с циљем развијања социјалне заштите која ће моћи оптимално одговорити потребама дјеце, сачињен „Документ политике заштите дјеце без родитељског старања и породица под ризиком од раздвајања у Федерацији БиХ 2006 - 2016. година“, који су 2008. године усвојили Влада ФБиХ и оба дома Парламента ФБиХ. Такође се наводи да су Влада ФБиХ и оба дома Парламента ФБиХ у 2011. години усвојили Стратегију за изједначавање могућности за лица са инвалидитетом у ФБиХ 2011 - 2015. године. Иако се мјере у Стратегији не односи експлицитно на дјецу, у неким поглављима, као што су здравствена заштита и образовање, наглашени су циљеви који се односе на унапређење положаја дјеце у овим секторима и стварање услова за њихово равноправно учешће у овим друштвеним вриједностима. Стратегија је оквир будућих дјеловања у области инвалидности.

Министарство за образовање, науку, културу и спорт Босанско-подрињског кантона је у допису истакло да на подручју овог кантона не постоје установе за смјештај дјеце без

родитељског старања, нити установе за смјештај дјеце са друштвено неприхватљивим понашањем, као и дјеце са потешкоћама у развоју, тако да ово министарство није пратило помаке у раду нити предузимало одређене активности које се односе на побољшање услова живота и рада у њима.

Из Унско-санског кантона за Примљени су одговори Министарства образовања, науке, културе и спорта и Министарства здравства и социјалне политике. Министарство образовања, науке, културе и спорта у одговору је истакло да у дјеловању према образовним институцијама из своје надлежности пружа сваку могућу помоћ дјецу, у виду препорука при остваривању права на упис, ванредних полагања и стицања квалификација, а такође се наводи да ће се Законом о образовању одраслих, који је у припреми, регулисати могућност стицања образовања за дјецу која то нису остварила у редовном образовању. Министарство здравства и социјалне политике наводи да су, кад је у питању социјална заштита, накнаде за дјецу без родитељског старања враћене на износ од 219 КМ, те да кад је у питању ђачки интернат, нема помака, те да се дјеца и даље смјештају путем јавног огласа, без спровођења поступка у складу са Законом о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице са дјецом.

Из Министарства просвјете, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона истичу да су у образовни систем укључена дјеца са посебним потребама, те да се у школама изводи инклузивна настава. Такође се истиче да на подручју овог кантона нема установа за дјецу друштвено неприхватљивог понашања, да такве дјеце има и да им се помоћ пружа у СОС дјечјем селу Мостар и другим установама.

Омбудсмени користе прилику да похвале и подрже усвајање Стратегије за борбу против насиља над дјецом у БиХ за период од 2012. до 2015. године у Вијећу министара, као и успостављање Независног мониторинг тима за праћење примјене Стратегије за борбу против насиља над дјецом у БиХ 2012-2015. Независни мониторинг тим чине невладине организације из БиХ које имају дугогодишње искуство у пољу заштите права дјетета.

#### 3.6.5.4. Остале активности одјела

Током 2011. године завршен је и Комитету УН-а за права дјетета упућен поднесак о примјени Конвенције о правима дјетета у Босни и Херцеговини, а у фебруару 2012. године презентован је Комитету УН-а за права дјетета у Женеви. У октобру 2012. године Комитет УН-а је упутио препоруке држави БиХ. Уважавајући значај препорука Комитета, Институција омбудсмена, мрежа невладиних организација под називом „Снажнији глас за дјецу“ и Министарство за људска права и избјеглице БиХ су заједничким организовањем округлог стола о теми „Препоруке Комитета упућене држави БиХ - како даље?“ у Парламентарној скупштини БиХ обиљежили **Међународни дан дјетета (20. новембар)**. Током 2013. године биће договорене и реализоване заједничке активности, уз подршку организације *Save the Children International*, с циљем реализације појединих препорука Комитета.

Особље Одјела је у 2012. години посјетило специјализовану институцију за заштиту дјечијих права Републике Хрватске како би се оснажио рад правника за дјеловање у овој области, а посебно за проактивно дјеловање у заштити дјечијих права и Одјела уопште, те у довољној и већој мјери сензибилизовали за рад са дјецом и у вези са дјецом. Било је неопходно да особље Одјела размијени информације и искуства са колегама из

Канцеларије правобранитељке за дјецу РХ, посебно везано за рад по жалбама, израду анализа, специјалних извјештаја и препорука, а свакако је и значајно успостављање квалитетније сарадње између Канцеларије правобранитељке за дјецу РХ и Институције омбудсмена БиХ, с циљем реализације нових идеја и визија у раду Одјела, са акцентом на унапређење постојеће праксе у области заштите права дјетета у БиХ. Из истих разлога, особље Одјела је такође прошло обуку у раду са дјецом, првенствено због активности у школама, у трајању од два дана, те обуку за израду овогодишњих анализа у области заштите права дјетета, у трајању од два дана.

Омбудсмени и особље Одјела су и током 2012. године активно учествовали у раду Мреже омбудсмена за дјецу земаља југоисточне Европе и Европске мреже омбудсмена за дјецу. Чланице Мреже омбудсмена за дјецу земаља југоисточне Европе су се на конференцијама у Црној Гори, која је 2012. године предсједавала Мрежом, бавиле питањем заштите дјецe на интернету, односно заштите од штетних садржаја на интернету, као и питањем заштите дјецe од сексуалног искоришћавања и злоупотребе. Представници Институције омбудсмена присуствовали су и годишњој конференцији Европске мреже омбудсмена за дјецу у Никозији (Кипар), а са чланицама Мреже размијењена су искуства и знања у области малољетничке делинквенције, што је било од великог значаја за израду специјалног извјештаја омбудсмена БиХ, Млади и дјеца у сукобу са законом.

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-БЛ-01-622/12

Родитељи дјецe из општине Добретићи обавијестили су Институцију омбудсмена да је након ургенције Институције према надлежној општини и Министарству образовања, науке, културе и спорта СБК проблем превоза дјецe ријешен, и да од 10.09.2012. године сви ученици имају адекватан превоз до школе.

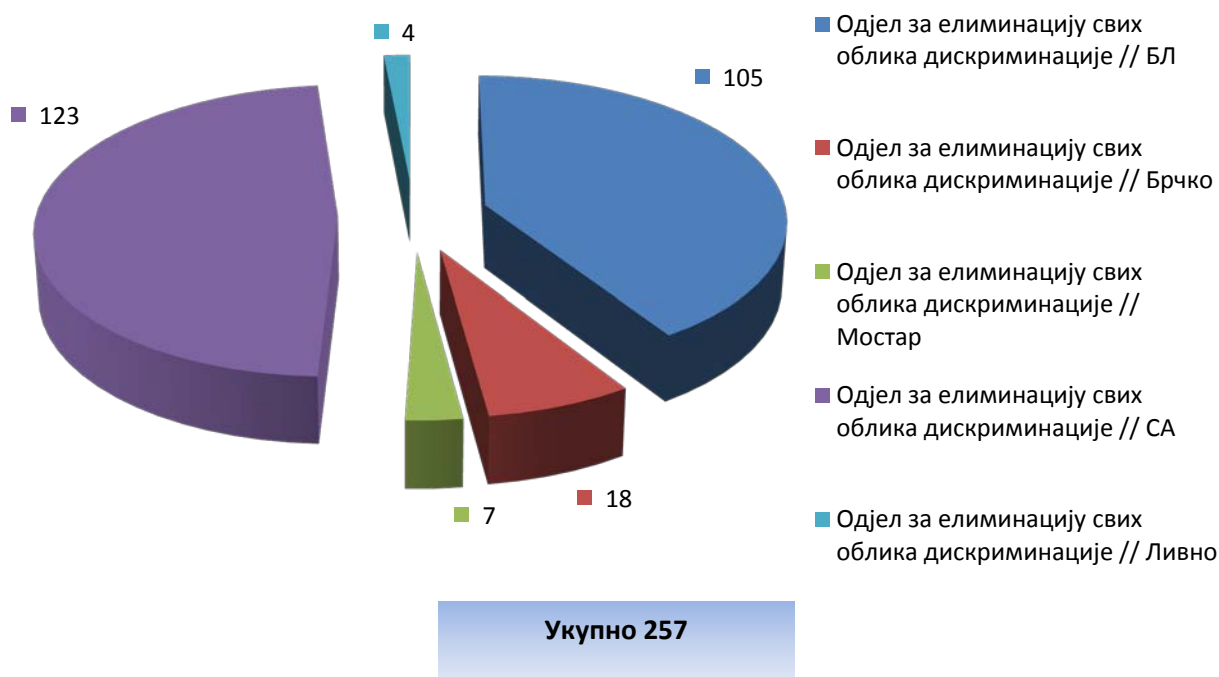
### Предмет Ж-БЛ-02-554/11

Слијепо дијете упућено је у специјализовану установу у Дервенти на школовање. Дијете је категоризовано као 100% инвалид I категорије, којем је неопходно да константно има здравствену заштиту, а остварује је у мјесту пребивалишта – Кључу, а не и у мјесту школовања - Дервенти. Подносилац жалбе је лице које није самовољно отишло у Дервенту на школовање у установу у којој се школују слабовидна дјеца, него је то урађено по одлуци Центра за социјални рад у Кључу, уз сагласност кантоналног министра здравства Владе УСК, с обзиром да се породица подносиоца жалбе налази у стању како социјалне тако и материјалне потребе коју остварује код Центра за социјални рад у Кључу (отац подносиоца жалбе такође је инвалид). Омбудсмени су упутили препоруку кантоналном министру здравства Владе УСК да предузме све неопходне радње и мјере из оквира својих надлежности како би подносилац жалбе остварио право на здравствену заштиту у мјесту гдје се налази на школовању. Препорука је испоштована.



### 3.7. ОДЈЕЛ ЗА ЕЛИМИНАЦИЈУ СВИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Одјел за елиминацију свих облика дискриминације (у даљем тексту: Одјел) успостављен је у јануару 2009. године са основним циљем да обезбиједи уједначавање приступа у остваривању и заштити права грађана на цијелој територији БиХ и предузме ефикасне мјере ради спречавања било којег облика дискриминације. У раду на појединачним жалбама или у поступцима истраживања по службеној дужности, омбудсмени настоје да укажу на значај што досљедније примјене забране дискриминације садржане у међународним конвенцијама и домаћем законодавству, као и на значај усклађивања домаћег законодавства са међународним стандардима људских права. Кроз препоруке и остале одлуке указује се одговорним институцијама и службама на факторе који онемогућавају равноправан законски третман према свим грађанима БиХ и предлажу се одговарајуће мјере за ефикасну правну интервенцију усмјерену на заштиту права грађана.



**Дијаграм 13: Преглед заprimљених жалби у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2012. по канцеларијама**

С обзиром да је Институција омбудсмена чланом 7. став (2) тачка ф Закона о забрани дискриминације обавезана да уради посебан извјештај о својим активностима које се односе на примјену наведеног закона, у оквир тог извјештаја дати су детаљни показатељи о активностима Одјела.

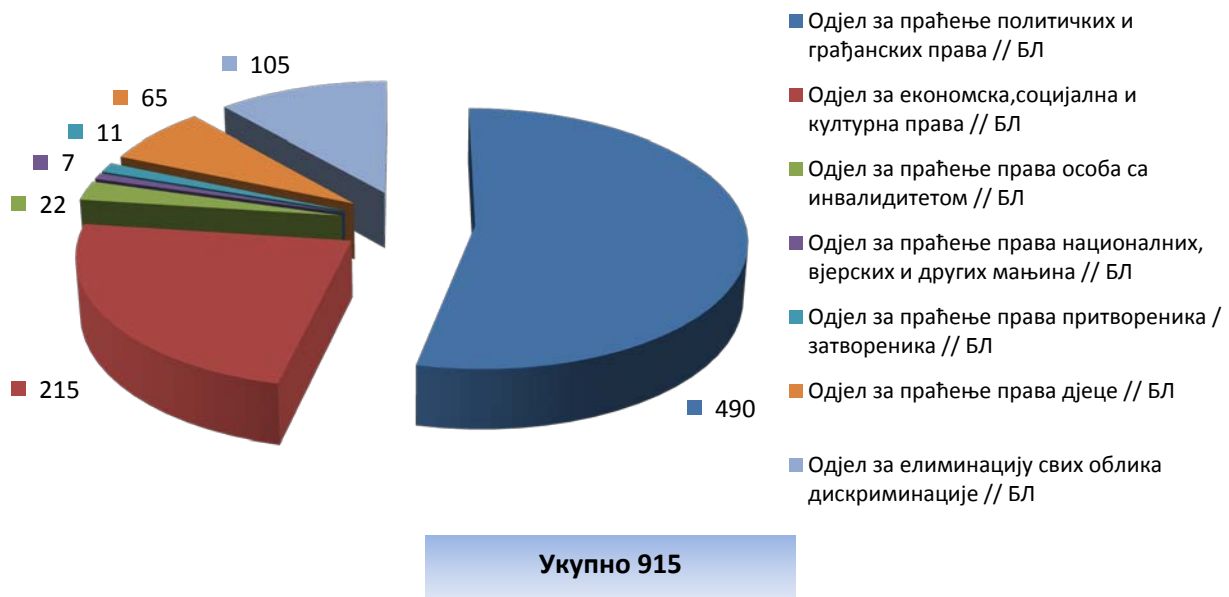
## ПОГЛАВЉЕ IV - ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИМА - СТРУКТУРА ЖАЛБИ И ПРЕГЛЕД РАДА ПО КАНЦЕЛАРИЈАМА

### 4.1. ГЛАВНА КАНЦЕЛАРИЈА БАЊАЛУКА

У Главној канцеларији Бањалука (у даљем тексту: Главна канцеларија), гдје је уједно и сједиште Институције омбудсмена за људска права БиХ, у 2012. години је **запримљено 915 жалби**, што је за 149 жалби више него у претходној години (повећање броја жалби за 19,4%). Из претходних година пренесено је 270 жалби. Од 915 запримљених предмета у 2012. години ријешено је 649, а од 270 пренесених жалби из ранијих година ријешене су 232 жалбе, тако да је у Канцеларији Бањалука у 2012. години укупно ријешен 881 предмет.

Највише предмета је ријешено у току интервенције омбудсмена - 313 предмета, 218 предмета је ријешено на други начин, неприхватљивих жалби је 147, 126 предмета је затворено због незаинтересованости странака за даље вођење поступка, специјалним извјештајем су завршена 4 предмета, док је 6 предмета прослијеђено другој канцеларији омбудсмена, 12 предмета је уступљено другом надлежном органу и 55 предмета је ријешено препорукама које су реализоване.

Главна канцеларија је издала 66 препорука надлежним органима ради отклањања повреде права. Од тога је реализовано 20 препорука, у 20 предмета је остварена сарадња, док у 23 предмета нема одговора, а дјелимично је реализована једна препорука. Двије препоруке нису реализоване.



Дијаграм 14: Преглед запримљених жалби у Главној канцеларији Бања Лука за 2012. годину по одјелима

#### 4.1.1. Анализа запримљених жалби

У складу са наведеним статистичким подацима, у Главној канцеларији у 2012. години **највише жалби** је поднесено због кршења људских права из надлежности Одјела за праћење политичких и грађанских права - 490 жалби.

У оквиру Одјела за праћење политичких и грађанских права може се закључити да највећи **проблеми постоје у функционисању судских и управних органа**, што доказује велики број жалби које се односе на рад наведених органа. На рад судова у 2012. години, Главна канцеларија запримила је 163 жалбе, а на рад управних органа поднесено је 127 жалбе.

Жалбе поднесене на рад судских органа, као и претходне године, највише се односе на повреду права на суђење у разумном року, односно спорост и неефикасност, неизвршавање правоснажних судских пресуда, незаказивање рочишта, одуговлачење поступка, рад судије. **Највише жалби се односе на Основни суд у Бањалуци, те Општински и Кантонални суд у Бихаћу.**

Жалбе поднесене **на рад управних органа** односе се на непоштовање законских рокова приликом **доношења рјешења у управном поступку.**

Значајан пораст броја жалби у односу на прошлу годину у Одјелу за праћење политичких и грађанских права односи се **на право приступа информацијама које је као такво гарантовано** Законом о слободи приступа информацијама. Укупно су поднесене 92 жалбе, а најчешћи жалбени наводи странака се односе на неодлучивање у законском року као и незадовољство подносилаца жалби разлозима одбијања приступа информацијама.

На рад полиције, у Главној канцеларији у 2012. години примљено је 38 жалби које се већином односе на рад службеника Центара јавне безбједности. Запажено је да је **сарадња са наведеним органима веома добра**, да одговарају у остављеном року и веома детаљно.

Затим, у Одјелу за економска, социјална и културна права највећи број повреда **односи се на повреде права из радних односа** - укупно 99 жалби, што прије свега укључује кршење права радника од стране послодаваца **неуплаћивањем доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, повреду Закона о раду приликом заснивања и престанка радног односа као и ускраћивање права раднику која му припадају по основу радног односа.** У наведеном одјелу, 73 жалбе се односе на права из пензијског осигурања, и то већином недоношење рјешења у законском року, те незадовољство утврђеним износом пензије. У области комуналних услуга примљене су 23 жалбе.

У Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације, у 2012. години примљено је 95 жалби. У односу на 2011. годину, знатно је повећан прилив жалби. **Највише жалби се односи на мобинг, дискриминацију на основу националног и социјалног поријекла те дискриминацију приликом запошљавања.**

У Одјелу за праћење права дјете примљена је 61 жалба, од којих се највећи број односи на право дјете на образовање, право на здравствену заштиту, право на начине одржавања личних односа и контаката са другим родитељем са којим дијете не живи и са његовим ближим сродницима, право на заштиту од насиља, посебно запуштање и занемаривање дјетета, а као одговорни органи у жалбама се наводе центри за социјални рад, судови, школе, рјеђе просвјетне/образовне инспекције, надлежна ресорна министарства из области социјалне заштите и образовања.

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-БЛ-04-91/12

Жалба се односи на Министарство за избјеглице и расељена лица РС, Комисија за провјеру законитости закључених и обновљених уговора и за утврђивање права на обнову уговора о коришћењу стана привремених корисника - недоношење рјешења о захтјеву странке за надовјеру уговора. Након препоруке Институције, Министарство је послало обавјештење да је по захтјеву подносиоце жалбе донесено рјешење.

**Предмет Ж-БЛ-04-643/12**

Подносилац жалбе био је незадовољан дужином трајања поступка пред Одјељењем за војне евиденције учесника одбрамбено-отаџбинског рата Бањалука, наводећи да није одлучено о захтјеву за признавање војног ангажовања у рату који је предао још 2009. године. О спорном захтјеву је одлучено интервенцијом Институције омбудсмена.

**Предмет Ж-БЛ-04-481/11**

Подноситељка жалбе има пребивалиште у Суботици, али је остварила право на пензију у Федерацији БиХ. У жалби наводи да јој није почела исплата сразмјерног дијела пензије иако је доставила допуну исплатних података. Након интервенције омбудсмена, почела јој је исплата сразмјерног дијела имовине.

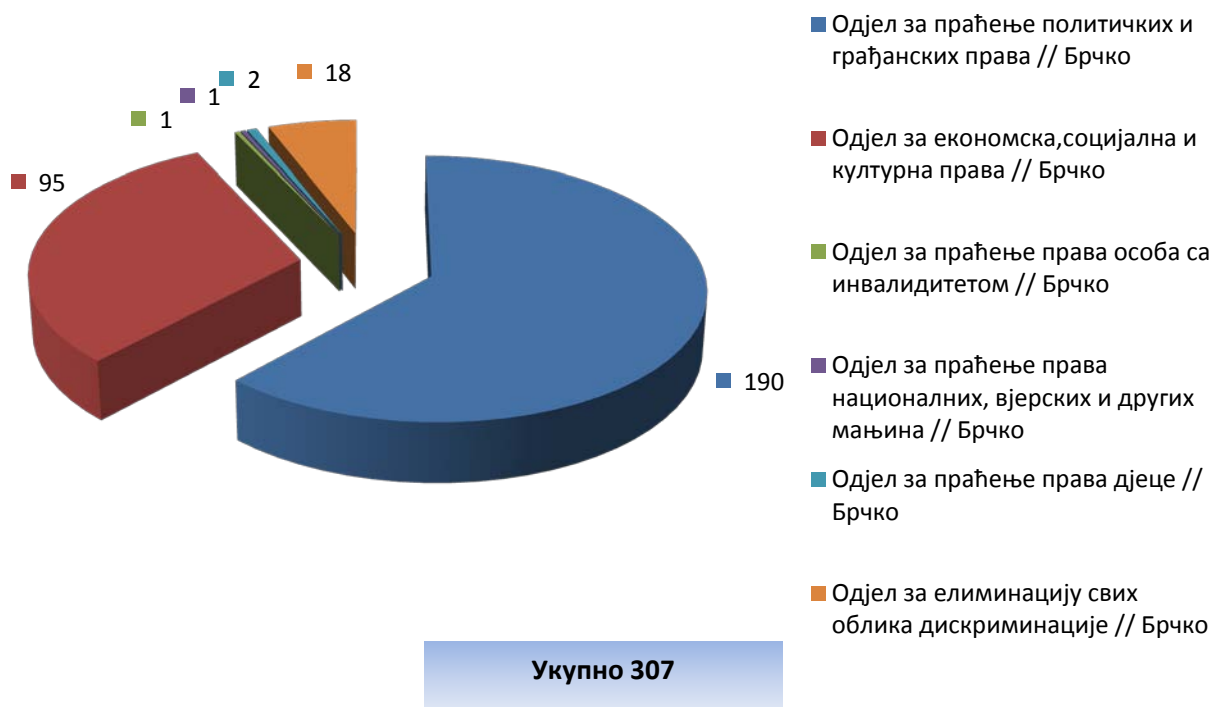
## 4.2. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА БРЧКО

Подручна канцеларија у Брчком у 2012. години је **запримила 307 жалби**, што је за 138 жалби мање него у претходној години (смањење броја жалби за 31%). Из претходних година пренесене су 373 жалбе, што значи да је **у раду било укупно 680 жалби**.

Укупно је завршено 302 предмета, од чега су 142 предмета која су запримљена у 2012. годни и 159 предмета пренесених из ранијих година.

Највише предмета је ријешено у току интервенције омбудсмена - 93 предмета, док је 90 жалби окончано одлуком о неприхватљивости жалбе из разлога што су жалбени наводи били неосновани.

Значајно је напоменути да је велики број препорука које су издате ранијих година испоштован. Наиме, у 2010. и 2011. години издато је укупно 55 препорука, те је рад по овим предметима у 2012. години углавном окончан. Док је у овом извјештајном периоду издато знатно мање препорука.



Дијаграм 15: Преглед запримљених жалби у Подручној канцеларији Брчко за 2012. годину по одјелима

Из Подручне канцеларије Брчко организовано је **одржавање уредовних дана у Канцеларији институције у Тузли**, како би се грађанима са подручја Тузланског кантона и сјевероисточног дијела Републике Српске омогућио лакши приступ Институцији омбудсмена за људска права БиХ. Запримљене жалбе регистроване су у Канцеларији Брчко.

У овој канцеларији у 2012. години регистровано је **1212 контаката са грађанима**, углавном непосредних разговора, али и телефонских и електронских обраћања.

### 4.2.1. Анализа запримљених жалби

Према статистичким подацима, у Подручној канцеларији Брчко у 2012. години највише жалби-190, запримљено је у Одјелу за праћење политичких и грађанских права.

Анализом жалби за примљених у овом одјелу може се закључити да највећи **проблеми постоје у функционисању судских и управних органа**, што доказује велики број жалби које се односе на рад наведених органа. Тако се 102 жалбе односе на рад судова, прије свега Општинског суда у Тузли и Кантоналног суда у Тузли<sup>189</sup>, док су на рад управних органа поднесене 33 жалбе<sup>190</sup>. Жалбе поднесене на рад судских органа, као и претходне године, највише се односе на повреду права на суђење у разумном року<sup>191</sup>. Када је у питању Општински суд у Тузли, знатан број предмета по жалбама грађана окончан је након интервенције Институције омбудсмена на начин да је заказано рочиште и интезивирање рад на судским предметима ради њиховог окончања.<sup>192</sup> Међутим, примјетан је проблем када је у питању извршни реферат овог суда, гдје је евидентна неажурност реферата.<sup>193</sup>

У одговору суда због чега није окончан поступак у разумном року између осталог се наводи да суд нема расположивих материјално-техничких средстава, да је **поступајући судија прешао на другу функцију или се дуже времена налази на боловању**<sup>194</sup>.

Знатан број жалби је изјављен и на рад Кантоналног суда у Тузли, који на захтјев институције да се изјасни на наводе жалбе да се поступак води у непримјерно дугом року углавном доставља типске одговоре *да се у Кантоналном суду у Тузли предмети ријешавају према Плану ријешавања старих предмета који је суд донио 13.01.2012 године у складу са Упуством Високог судског и тужилачког савјета БиХ, те се не може ни оквирно одредити вријеме када би могла бити донесена одлука суда*.<sup>195</sup>

Жалбе поднесене **на рад управних органа** у највећем броју се односе на дужину трајања управног поступка.

У Одјелу за економска, социјална и културна права највећи број регистрованих жалби односи се на повреде права из радних односа - укупно 29 жалби из разлога неуплаћивања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, повреде Закона о раду приликом заснивања и престанка радног односа као и ускраћивање права радника која му припадају по основу радног односа.<sup>196</sup>

Из области социјалне заштите регистровано је укупно 25 предмета који се углавном односе на **немогућност остваривања права из области социјалне заштите** и неиспуњавање законом прописаних услова за остваривање ових права<sup>197</sup> или финансијске немогућности означеног органа управе да одговори на захтјеве грађана за пружање помоћи.

На подручју Брчко Дистрикта евидентна су и **обраћања незапослених грађана** који су током ратних збивања остали без посла, појединачно и у оквиру Удружење радника "Глас Радника 1992." из Брчког а из разлога што су незадовољни критеријумом прерасподјеле новчаних средстава које је обезбиједила Влада Брчко Дистрикта за социјално збрињавање радника који су не својом кривицом 1992. године остали без посла.<sup>198</sup> Рад Канцеларије у Брчком још је у фази истраге по овим жалбама.

<sup>189</sup> Ж-БР-05-291/12, Ж-БР-05-265/12, Ж-БР-05-278/12, Ж-БР-04-244/11, Ж-БР-05-146/11, Ж-БР-05-270/12;

<sup>190</sup> Ж-БР-05-58/12, Ж-БР-05-25/12, Ж-БР-88/12, Ж-БР-05-109/12, Ж-БР-05-277/10

<sup>191</sup> Ж-БР-05-270/12, Ж-БР-05-245/12, Ж-БР-05-203/12, Ж-БР-05-278/12

<sup>192</sup> Ж-БР-05-198/12, Ж-БР-05-19/12,

<sup>193</sup> Ж-БР-05-314/11, Ж-БР-05-207/12, Ж-БР-05-40/12, Ж-БР-05-201/12.

<sup>194</sup> Ж-БР-05-81/12, Ж-БР-05-138/12

<sup>195</sup> Ж-БР-05-269/12, Ж-БР-05-265/12, Ж-БР-05-291/12, Ж-БР-05-244/12, Ж-БР-05-253/12

<sup>196</sup> Ж-БР-04-49/12, Ж-БР-04-210/12,

<sup>197</sup> Ж-БР-04-159/12, Ж-БР-04-227/12, Ж-БР-04-193/12, Ж-БР-04-199/12

<sup>198</sup> Ж-БР-05-235/12

25 жалби изјављено је на рад Завода за пензијско и инвалидско осигурање ФБиХ и РС, а **због дужине трајања поступка пред овим органима.**<sup>199</sup> Знатан број поступака је окончан након интервенције Институције омбудсмена.<sup>200</sup>

Одјел за заштиту свих облика дискриминације запримио је 18 жалби највећим дијелом због мобинга на радном мјесту запослених у јавним установама<sup>201</sup>, али и по другим основама<sup>202</sup>.

У протеклом извјештајном периоду потребно је истакнути остварену **позитивну сарадњу** са Педагошким заводом Тузланског кантона, Кантоналном управом за инспекцијске послове Тузланског Кантона, Федералним заводом за ПИО Мостар, Основним судом Брчко Дистрикта БиХ, Општином Угљевик (начелником Општине).

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-БР-05-198/12

Институција је запримила жалбу због повреде права на суђење у разумном року због дужине трајања извршног поступка који се води пред Општинским судом у Тузли, а на основу правоснажне и извршне пресуде. Након интервенције Институције запримљено је обавјештење жалиоца да је извршни поступак окончан.

### Предмет Ж-БР-04-114/12

Предмет жалбе јесте повреда права на адекватно лијечење, из разлога што Дом здравља Тузла није признавао жалиоцу упутницу за бањско лијечење издату од Клиничког центра у Тузли. Након интервенције Институције омбудсмена, жалилац је обавијестио Институцију да је остварио заштиту својих права и да му је омогућено бањско лијечење.

### Предмети Ж-БР-04-313/11 и Ж-БР-04-311/11

Предмет жалбе јесте повреда права на рад у складу са звањем професора биологије и хемије на подручју Тузланског кантона, а због става Министарства образовања, науке културе и спорта Тузланског кантона да су жалитељке као професори двопредметне групе предмета, биологије и хемије, нестручне за радно мјесто професора хемије у средњој школи. Након интервенције Институције омбудсмена и остварене сарадње са Педагошким заводом Тузланског кантона, запримљено је обавјештење да је, на предлог Педагошког завода Тузланског кантона, Министарство образовања, науке културе и спорта ТК донијело Одлуку о измјени Наставних планова и програма у дијелу који се односи на профил и стручну спремину наставника предмета – хемија на начин којим се отклања повреда права жалилаца и њихових колега професора биологије и хемије на подручју Тузланског кантона.

### Предмет Ж-БР-06-226/11

Жалба се односи на поступање Центра за социјални рад Бијељена, односно поступајућег радника, у предмету по пријави жалитељке због насиља у породици. Институција омбудсмена је након истражног поступка издала Препоруку<sup>203</sup> у којој је препоручено *Центру јавне безбједности Бијељина и Центру за социјални рад Бијељина: да предузму све мјере како би се спријечило насиље у породици и превенирало евентуално насиље и да Институцију омбудсмена извјести о реализацији препоруке у року од 30 дана.*

<sup>199</sup> Ж-БР-06-65/11, Ж-БР-04-126/10

<sup>200</sup> Ж-БР-04-159/12, Ж-БР-04-227/12, Ж-БР-04-193/12, Ж-БР-04-199/12, Ж-БР-04-271/11

<sup>201</sup> Ж-БР-06-275/12, Ж-БР-06-248/12, Ж-БР-06-186/12, Ж-БР-06-187/12

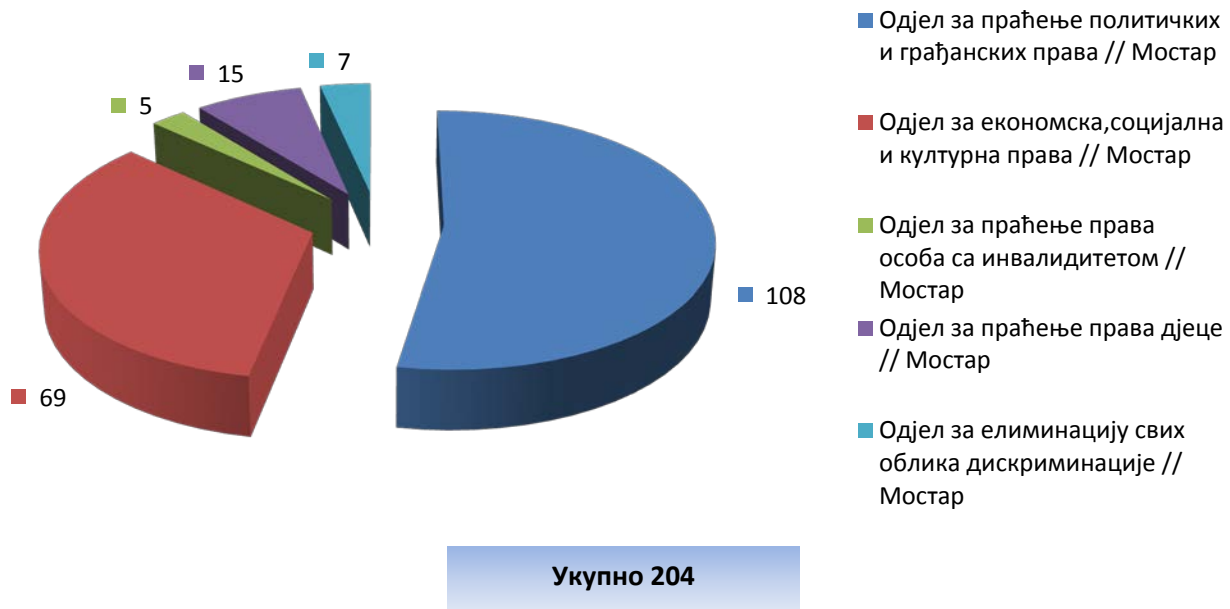
<sup>202</sup> Ж-БР-06-86/12

<sup>203</sup> П-209/12

### 4.3. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА МОСТАР

У Подручној канцеларији Мостар су током 2012. године запримљене 204 жалбе. Ако се узму у обзир жалбе из претходних година, Канцеларија је имала у раду укупно 314 жалби, од којих је окончано 159, а упућено је 10 препорука.

Највећи број жалби је запримљен у Одјелу за праћење политичких и грађанских права – 108 жалби, затим у Одјелу за економска, социјална и културна права – 69 жалби, те у Одјелу за праћење права дјеце – 15 жалби.



Дијаграм 16: Преглед запримљених жалби у Подручној канцеларији Мостар за 2012. годину по одјелима

#### 4.3.1. Анализа запримљених жалби

Број жалби у Подручној канцеларији Мостар се и у овом извјештајном периоду мора узети условно, јер се наставила пракса изјављивања жалби и регистравања предмета који обухватају већу групу грађана. За примјер се могу навести подносиоци сљедећих жалби: становници насеља Згони II, Апсолвенти ФХН-Универзитет “Џемал Биједић” Мостар, секретари средњих школа са ВСС-ом, Радници предузећа “Комунално” Груде, НС Радом за бољитак, запосленици ветеринарске станице Мостар, пријератни станари зграде “Железничка”, “Цонрам” д.о.о. Брчко, УУКОД “Тор” Мостар, Удружење “Ваша права БиХ”, ЈУ Средња електротехничка школа Мостар, родитељи ученика ОШ Крушево, родитељи ученика ОШ Биограци, група станара улица Рударска и Центар II Мостар, запосленици ЈУ Гимназија Мостар, запосленици ЈУ Народно позориште Мостар, Ромска дјеца Мостар (*ex officio*) и група запосленика предузећа “Виноплод” Мостар.

У Одјелу за праћење политичких и грађанских права грађани су се највише жалили на повреду права из имовинско-правних односа – 51 регистрована жалба, на неоправдане застоје у спровођењу појединих процесних радњи надлежних судова – 20 жалби, на непримјерена поступања полиције – 10 жалби, као и на кршење одредаба Закона о слободи приступа информацијама – 10 жалби.



Од укупног броја жалби у Одјелу за економска, социјална и културна права највећи број указује на повреду права **из области рада – 52 жалбе**, права на пензију – 8 жалби, образовање – 6 жалби, комуналне услуге – 5 жалби и социјалну заштиту – 3 жалбе.

И у 2012. години се наставила отежана комуникација са појединим одјелима Градске управе Мостара и предсједавајућим Градског вијећа Мостара.

Анализирајући жалбе из области имовинско-правних односа, грађани су се жалили због права на имовину и мирно уживање имовине, обнове имовине, онемогућавање приступа насељу, а такође затражена је помоћ ове институције када је у питању бесправна градња.<sup>204</sup>

Када се говори о правима из радног односа, то су најчешће групне жалбе, јер радницима није регулисан радноправни статус у предузећу у којем је покренут стечај, што је случај предузећа “Гранит” Јабланица<sup>205</sup>, или рјешавају своја статусна питања након приватизације<sup>206</sup>. Обрађали су се и запосленици гимназије, као и предузећа ради остваривања исплате заосталих потраживања из радног односа.<sup>207</sup> Такође, један од предмета у протеклој години поднесен је због мобинга.<sup>208</sup>

У Канцеларији у Мостару обрађали су се и родитељи ученика у основним школама ради бољег квалитета наставе, с циљем побољшања права на образовање.<sup>209</sup>

У овом извјештајном периоду из Канцеларије Мостар је вршен мониторинг у три предмета. Један од предмета је био пред Општинским судом Широки Бријег<sup>210</sup>, други пред Општинским судом у Чапљини<sup>211</sup> (оба окончана), а док је трећи који се још увијек води пред Општинским судом у Мостару.<sup>212</sup>

Надаље, на готово свим семинарима, округлим столовима, као и другим састанцима присуствовала је представница Институције, иако ова канцеларија већ другу годину ради без шефа канцеларије/Одјела за економска, социјална и културна права.

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-МО-05-119/12

Странке су указале на проблем одуговлачења процедуре пред судом и отежано прибављање релевантних информација о стању предмета у Кантоналном суду Мостар. Институција омбудсмена је упутила препоруку да се предмет подносиоца жалбе приоритетно узме у рад.

### Предмет Ж-МО-04-26/12

У својству бивше директорице правног лица која је давно престала са радом, од подносиоца жалбе се током протеклих година у континуитету тражило плаћање пореза. Након интервенције из Институције, Федерално министарство финансија Сарајево је донијело коначну одлуку у конкретном случају, последице чега је услиједила и адекватна реакција Пореске управе ФБиХ, Кантоналне порезне канцеларије Мостар – Пореске испоставе Града Мостара. Подносиоца жалбе је напослетку добила увјерење, те је

<sup>204</sup> Ж-МО-05-64/12; Ж-МО-05-98/12; Ж-МО-05-99/12; Ж-МО-05-160/12

<sup>205</sup> Ж-МО-04-83/12; Ж-МО-04-100/12

<sup>206</sup> Ж-МО-04-28/12

<sup>207</sup> Ж-МО-05-181/12; Ж-МО-04-184/12

<sup>208</sup> Ж-МО-06-8/12

<sup>209</sup> Ж-МО-04-129/12; Ж-МО-04-154/12

<sup>210</sup> Ж-МО-05-196/10

<sup>211</sup> Ж-МО-05-98/10

<sup>212</sup> Ж-МО-05-106/12

потврђено да више нема статус пореског обвезника којем се ставља на терет дуговање по основу јавних прихода.

**Предмет Ж-МО-05-91/12**

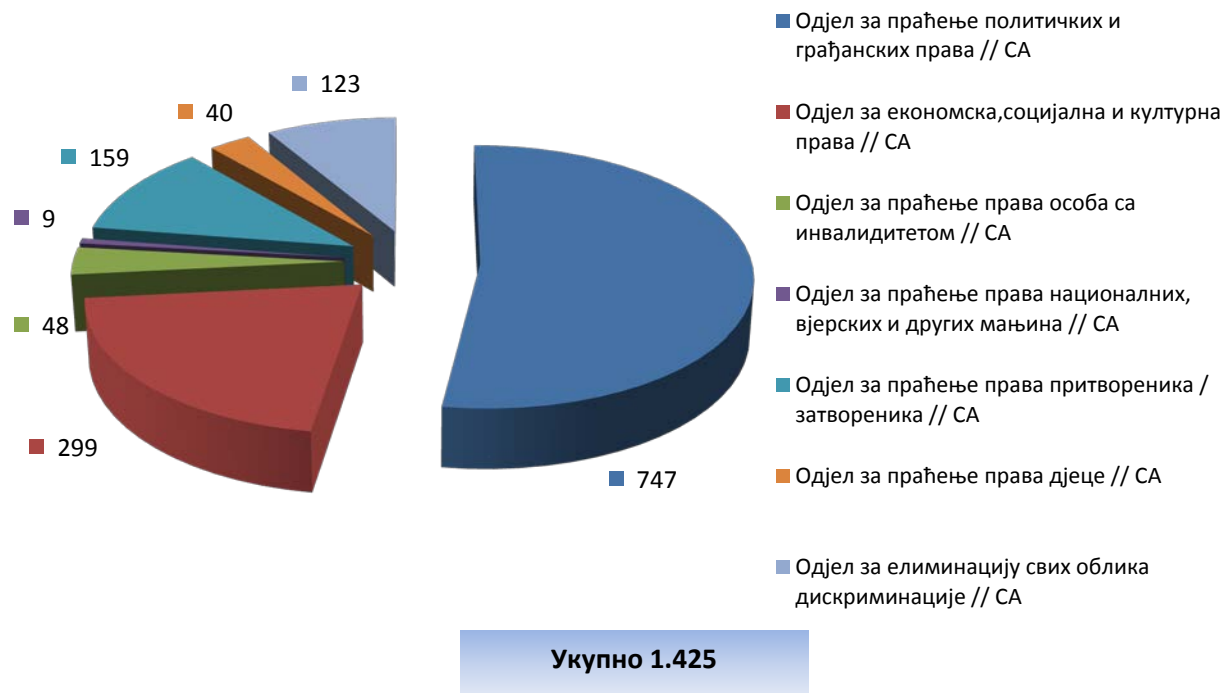
Подносилац жалбе се жалио на немогућност прилаза породичној кући у насељу Мало Поље јер је незаконито одлаган отпад читавом површином приступа некретнини у власништву. Послије интервенције Институције, дошле су повратне информације из Одјела за привреду, комуналне и инспекцијске послове Града Мостара да је у потпуности очишћен приступни пут кући подносиоца жалбе.

#### 4.4. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА САРАЈЕВО

У подручној канцеларији у Сарајеву у току 2012. године **запримљено је 1425 жалби**, што са жалбама пренесеним из претходне године чини укупно 2502 предмета у раду. У посматраном извјештајном периоду окончано је 1418 жалби, што је знатно већи број у односу на претходну годину, од тога 367 жалби које су пренесене из 2011. године.

Од укупног броја предмета запримљених у 2012. години у току интервенције омбудсмена окончано је 226 предмета, неприхватљивих жалби било је 269, а у 139 предмета подносиоци жалбе нису исказали интерес за даље вођење поступка. У 28 случајева Институција омбудсмена није била надлежна за поступање, те су предмети окончани уступањем предмета надлежном органу, док је у другим предмета поступано у складу са законским овлашћењима омбудсмена.

У извјештајном периоду Канцеларија у Сарајеву издала је 159 препорука, што је већи број у односу на претходни извјештајни период.



Дијаграм 17: Преглед запримљених жалби у Подручној канцеларији Сарајево за 2012. годину по одјелима

##### 4.4.1. Анализа запримљених жалби

Анализом запримљених жалби утврђено је да је највећи број жалби запримљен у Одјелу за праћење политичких и грађанских права – 747. Највећи број жалби у овом одјелу указује да су се грађани Институцији омбудсмена обраћали са жалбом **на правосудне институције** - 227, рад органа управе - 165, кршење закона о слободи приступа информацијама - 111 и кршење закона о владиним, министарским и другим именованима - 72.

Даљом анализом жалби на рад правосудних институција, видљиво је да су оне поднесене због кршења права на суђење у разумном року<sup>213</sup> и неизвршавања правоснажних судских пресуда<sup>214</sup>.

Жалбе поднесене на рад **управних органа** у највећем броју указују на кршење процесних одредаба Закона о управном поступку, односно недоношење одлука у законским роковима, ћутање администрације, дуготрајне поступке одлучивања у другом ступњу, те често враћање предмета првостепеним органима на поновно одлучивање.

Као и претходне године, и у 2012. години најчешћи разлози обраћања Институцији омбудсмена у области **примјене Закона о слободи приступа информацијама** су недоношење рјешења по пријему захтјева за приступ информацијама<sup>215</sup>, непоштовање законског рока за његово доношење, доношење рјешења без формалног елемента поуке о правном лијеку, те дужина трајања поступака одлучивања у другом степену<sup>216</sup>.

У области **министарских и владиних именована** у 2012. години су поднесена 72 приговора Институцији омбудсмена због неправилности процедура именовања и разрјешења. Као и у претходном извјештајном периоду, приговори грађана упућени Институцији омбудсмена најчешће се односе на повреде у процедури избора и именовања управних одбора и надзорних одбора у јавним предузећима и јавним установама, а мањи број се односи на повреде у процедури избора директора за чије именовање је неопходно обезбиједити сагласност владе или ресорног министарства. Наводи у приговорима тичу се именовања привремених управних и надзорних одбора, именовања на основу политичког одређења кандидата, састава комисије за избор, критеријума за избор кандидата, обезбјеђивања принципа заступљености при запошљавању, нејасних конкурсних одредаба и др.

У Одјелу за економска, социјална и културна права у 2012. години запримљено је укупно 299 жалби. **Највећи број жалби указује на повреде права из рада и у вези са радом -169**, повреде права на пензију - 62, право на здравство - 30, док се у мањем броју жалби односи на повреде права социјалне заштите, образовања, заштите животне средине и ратне штете.

Жалбе из области радних односа у највећем броју случајева тичу се пријава на конкурс<sup>217</sup>, односно неисправности конкурсних процедура<sup>218</sup>, затим неисплаћивања доприноса за ПИО као и плата остварених током рада<sup>219</sup>.

У сегменту повреде права везаних за пензијско и инвалидско осигурање, највише жалби односи се на **дужину трајања поступка остваривања права на пензију**, а знатан број жалби указује и на неодлучивање другостепеног органа по жалбама на првостепене одлуке кантоналних административних служби у законом предвиђеним роковима, обустављање исплате, те укидање права након обављене ревизије.

<sup>213</sup> Ж-СА-05-1066/12, Ж-СА-05-33/12, Ж-СА-05-140/12

<sup>214</sup> Ж-СА-02-9/12 (плаћање ратне штете)

<sup>215</sup> Ж-СА-05-59/12

<sup>216</sup> Ж-СА-05-678/12

<sup>217</sup> Ж-СА-06-962/12

<sup>218</sup> Ж-СА-04-917/12

<sup>219</sup> Ж-СА-04-240/12

У Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2012. години запримљене су 123 жалбе. **Највећи број жалби односи се на дискриминацију у области запошљавања** у проведби конкурских процедура, затим у области радних односа, гдје се појава дискриминације најчешће манифестује као **мобинг или узнемиравање на радном мјесту**, а забиљежене су и жалбе које се тичу дискриминације приликом премјештаја на радна мјеста унутар радне организације. У сегменту дискриминације на основу етничке припадности, жалбе запримљене у Институцији омбудсмена углавном се тичу неспровођења законом прописаних афирмативних мјера.

У 2012. години Одјел за праћење права лица са инвалидитетом запримио је 48 жалби. Жалбе су најчешће подношене **због налаза и оцјена здравственог стања, неисплаћивања накнада за личну инвалиднину**, утврђивања престанка права на личну инвалиднину, неисплаћивања инвалиднине и ортопедског додатка, пропуста у току признавања права по основу инвалидитета, дуготрајног вођења другостепеног поступка по жалбама, неисплаћивања трошкова смјештаја лица са инвалидитетом у установе, жалбе на трошкове Института за оцјену радне способности, нерјешавања о правима у законском року, одбијање захтјева за суфинансирања набавке помагала, те остваривања права на здравствену заштиту.

У Одјелу за праћење права дјете у 2012. години запримљена је 40 жалби. Највећи број запримљених жалби тиче се **права одржавања личних односа и контаката са другим родитељем са којим дијете не живи и са његовим ближним сродницима**<sup>220</sup>, гдје се као одговорна страна најчешће јављају центри за социјални рад, те судови<sup>221</sup> у погледу дужине трајања судских поступка који се тичу права дјете.

Одјел за праћење права притвореника/затвореника у 2012. години запримио је 159 жалби. Притворена/затворена лица, као и у претходним годинама, Институцији омбудсмена у највећем броју случајева су се обраћали **због немогућности остваривања права на ванзаводске погодности**, остваривања права на здравствену заштиту, те могућности премјештаја у други казнено-поправни завод.

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-СА-06-905/12

Жалба је поднесена ради конкурса који је расписан за пријем радника у радни однос у Јавној установи Средња медицинска школа – Језеро Сарајево. Од кандидата се, између осталог, тражило да доставе и увјерење о томе да се против кандидата не води кривични поступак (не старије од 3 мјесеца). У поступку истраживања Институција омбудсмена скренула је пажњу на одредбе Закона о заштити личних података у Босни и Херцеговини; на чињеницу да су конкурси на којима се у тражену документацију уврштавају и заштићени подаци, а кандидати одбијају само на основу њиховог недостављања нелегални, што доводи до правне несигурности и за одбијеног и за изабраног кандидата. ЈУ Средња медицинске школе – Језеро Сарајево информисала је Институцију омбудсмена да је у дневном листу “Ослобођење” објављена исправка конкурса, којом се брисала алинеја у којој се тражи достављање увјерења да се против кандидата не води кривични поступак (не старији од 3 мјесеца). На овај начин је отклоњена евентуална повреда процедуре.

<sup>220</sup> Ж-СА-01-412/12

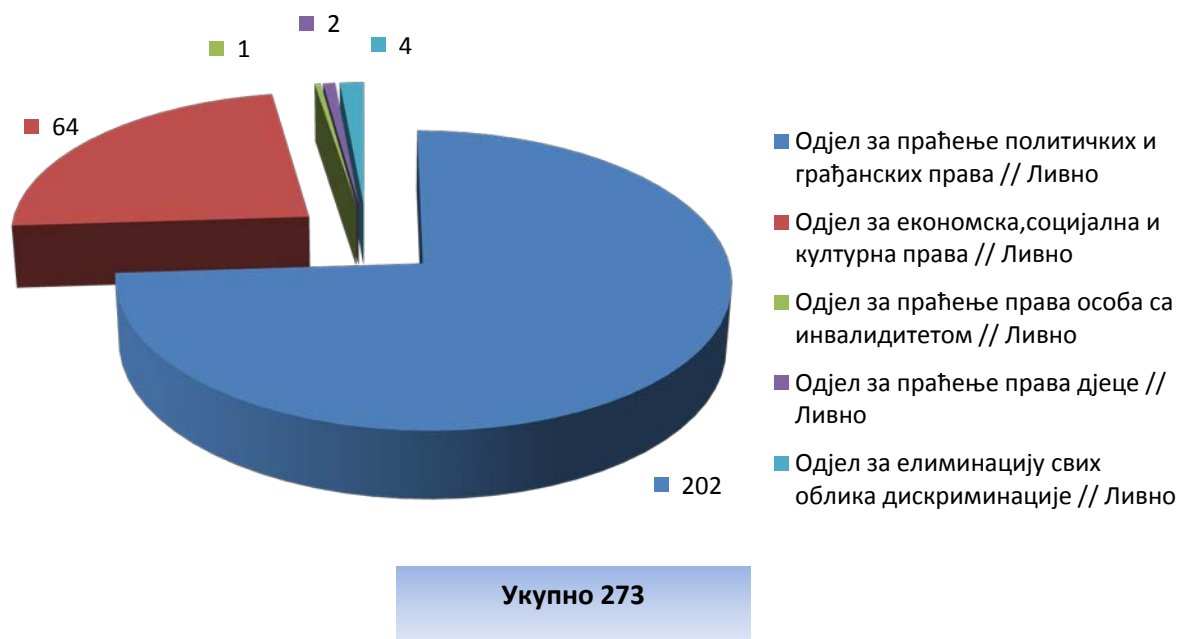
<sup>221</sup> Ж-СА-01-190/12

**Предмет Ж-СА-05-57/12**

Жалба је поднесена због недоношења рјешења у складу са одредбама Закона о слободи приступа информацијама по захтјеву, јер је поднесен захтјев ЈУ „Кантонални центар за социјални рад“ Сарајево по којем није одлучено. Након интервенције Институције омбудсмена одговорни орган је поступио у складу са одредбама ЗоСПИ-ја, на начин да је донио рјешење којим се подносиоцу захтјева одобрава приступ траженим информацијама.

## 4.5. ТЕРЕНСКА КАНЦЕЛАРИЈА ЛИВНО

Теренски канцеларија у Ливну (у даљем тексту: Канцеларија у Ливну) **запримила је 273 жалбе** у 2012. години, што је за 36 жалби више него у претходној години. Из претходних година пренесено је 55 жалби, па је у извјештајном периоду укупно у раду било 328 предмета. Од 273 заprimљена предмета у 2012. години, ријешено је 218, а од 55 пренесених жалби из ранијих година ријешене су 53 жалбе. Дакле, од 328 предмета колико је било у раду у прошлој години **ријешен је 271 предмет**. Остало је у раду 57 предмета.



**Дијаграм 18 : Преглед заprimљених жалби у Теренској канцеларији Ливно за 2012. годину по одјелима**

Од укупног броја од 271 ријешеног предмета, током интервенције омбудсмена окончано је 175 предмета, неприхватљивих жалби је било 48, а у 36 предмета подносиоци жалбе су показали незаинтересованост за даље вођење поступка. На други начин је ријешено 9 предмета, 1 предмет је ријешен издавањем препоруке надлежном органу, а у 2 случаја омбудсмени су се огласили ненадлежним за поступање по жалби, па су подносиоци жалби упућени другом надлежном органу.

Канцеларија у Ливну је издала **двје препоруке** надлежним органима ради отклањања повреде права. Једна препорука је реализована у цјелини, а по другој препоруци је у току поступање надлежног органа. **Издате су и три препоруке** којим се надлежни органи позивају на сарадњу са Институцијом омбудсмена. Једна је препорука реализована а по друге двије у остављеном року нисмо заprimили изјашњење надлежних органа. Постоји усмено обећање да ће на ове двије препоруке бити достављени одговори.

Укупно узевши, треба констатовати да **постоји добра сарадња органа власти са Канцеларијом у Ливну**. То се огледа у спремности органа да дају писмене и усмене одговоре на тражење ове канцеларије, а то се потврђује и спремношћу органа да ријеше велики број предмета након интервенције омбудсмена.

У Канцеларији Ливно су из надлежности Одјела за праћење политичких и грађанских права запримљене чак 202 жалбе, Одјела за економска, социјална и културна права 64 жалбе, Одјела за елиминацију свих облика дискриминације 4 жалбе, Одјела за праћење права дјете 2 жалбе и Одјела за праћење права лица са инвалидитетом 1 жалба.

#### 4.5.1. Анализа запримљених жалби

**Највише жалби** поднесено је **против судских органа – 120**, против органа управе – 53, полиције – 21, по основу права из радних односа – 20, права на пензију – 17, комуналне услуге -13.

**Велики број жалби поднесених против судских органа упућује на неефикасност судског система**, која се огледа у спорости у рјешавању предмета и дуготрајним поступцима извршења/неизвршења правоснажних судских одлука. Посебну пажњу привлаче предмети неизвршавања пресуда са основа радног спора (неуплаћени доприноси, неисплаћене плате), као и предуго трајање стечајног поступка. Примјетно је и дуго вођење поступака у предметима за диобу некретнина. У поређењу са претходним извјештајним периодом у овој години запримљено је 38 жалби више.

**Жалбе грађана које се односе на рад управних органа** према бројности налазе се на другом мјесту. У овој години запримљен је једнак број жалби као и у претходној. Због недостатка материјалних средстава постоје проблеми у обнови кућа и станова повратника. Посебно је био примјетан застој у процесу обнове. Да би се скренула пажња надлежним државним органима на важност процеса обнове и повратка, те тешким приликама у којима се налазе повратници, омбудсмени су отворили предмет *ex officio*/по службеној дужности, када су предузете одређене активности (писмени поднесци, састанци), све то у нади да ће се надлежни органи још више ангажовати у рјешавању овог проблема.<sup>222</sup>

**Рад управних органа, посебно на општинском нивоу**, карактерише спорост, односно неодлучивање у законском року по захтјевима грађана. Неки предмети су ријешени након дуготрајне интервенције омбудсмена. Као посебан проблем истиче се **неефикасност инспекцијских органа**.

Примјетан је прилично велики број жалби на рад **полицијских органа**. Запримљено је 5 жалби више него у претходном извјештајном периоду. Међутим, **жалбе упућене на рад полиције показале су се углавном неоснованим** или подносиоци жалби након запримања одговора полиције нису имали интереса за даље вођење поступка по жалби. Жалбе су највећим дијелом биле поднесене на истражне радње које спроводе полицијски органи. Остаје тек споран предмет задржавања возачке дозволе након истека рока на који је она изузета због вожње у пијаном стању, а као разлог не враћања возачке дозволе је чињеница да подносилац жалбе није платио новчане казне.<sup>223</sup>

У односу на претходну годину, ове године је **из области радних односа запримљено 6 жалби мање**. У 6 случајева подносиоци жалби су остварили заштиту права, док је у 6 случајева утврђена њихова неоснованост. У 3 случаја, а након изјашњења одговорне стране, подносиоци жалби више нису показали интерес за даље вођење поступка, док у 3

<sup>222</sup> Ж-ЛИ-05-121/12

<sup>223</sup> Ж-ЛИ-05-256/12



случаја нису исцрпљена расположива правна средства. За двије жалбе утврђена је ненадлежност омбудсмена јер се одговорна страна налази у власништву правног лица из друге државе.

Жалбе су поднесене због неплаћања доприноса, распоређивања на друго радно мјесто без рјешења, непримања плата у вријеме одржавања штрајка, непримања у радни однос по објављеном конкурс, премјештаја на друго радно мјесто као “казна” за рад у синдикату, непримања новчане накнаде од Завода за запошљавање након престанка радног односа без кривице радника итд.

**По основу повреде пензијских права** запримљено је 17 жалби, што је за 12 жалби више него у претходној години. Остао је неријешен само један предмет у којем је издата препорука за сарадњу органа са Институцијом омбудсмена.<sup>224</sup> Након интервенције омбудсмена у 9 предмета је остварена заштита права, за 7 жалби је након спроведене истраге утврђена неоснованост, док је у једном случају утврђена неприхватљивост жалбе јер подносиатељка жалбе није надлежном органу поднијела потпуну документацију.

Поднесено је 13 жалби странака незадовољних пружањем **комуналних услуга**, што представља повећање од 6 жалби у односу на претходни извјештајни период. Подносиоци жалби су након интервенције омбудсмена у 7 случајева остварили заштиту права. Након спроведене истраге утврђена је неоснованост поднесених жалби у 4 случаја, а рад по 2 жалбе је у току.

**По основу права на образовање** запримљено је 6 жалби, као и у претходној години. Родитељи ученика су подносили жалбе незадовољни постигнутим успјехом дјецe у школи, те односом наставног кадра према дјеци и родитељима. У 4 случаја остварена је заштита права, 1 жалба је неоснована и у једном случају жалилац није показао интерес за настављање поступка по жалби након запримања одговора тужене стране о неоснованости жалбе.

**По основу права на социјалну заштиту** запримљено је 6 жалби, што је у односу на претходну годину 5 жалби мање. У 3 случаја је остварена заштита права а по 3 жалбе је утврђена њихова неоснованост. Посебно треба истаћи да је у предмету из 2010. године<sup>225</sup>, надлежни општински орган након дуго времена донио Правилник о додјели и продаји станова на којима општина има право располагања, чиме је омогућено лицима које се налазе у потреби социјалног становања да пријавом на расписани конкурс могу ријешити стамбени проблем.

Због сумње на повреду одредаба **Закона о забрани дискриминације** поднесене су 4 жалбе, као и претходне године. Жалбе су подношене због постојања сумње на мобинг у просвјети, затим због дискриминације по основу пола, образовања и ускраћивања радних права. Након изјашњења директора школа жалилац није показао интерес за настављање поступка по жалби за мобинг. У предмету дискриминације по основу пола<sup>226</sup> издата је препорука која је у фази разматрања и поступања у одговорном органу. Жалба за ускраћивање радних права је позитивно ријешена, а жалба због сумње на дискриминацију по основу образовања је у фази истраге.

<sup>224</sup> Ж-ЛИ-04-194/12, П-197/12

<sup>225</sup> Ж-ЛИ-04-99/10

<sup>226</sup> Ж-ЛИ-06-161/12 П-201/12

По повредама права из **имовинско-правних односа** запримљене су 3 жалбе, што представља 4 мање запримљене жалбе него у 2011. години. Двије су жалбе неосноване а у једном случају је странка одустала од жалбе због покретања судског спора.

Незадовољни радом **тужилаштва** подносиоци су поднијели три жалбе. По том основу су запримљене двије жалбе мање него у претходној години. Из 2011. године пренесене су у рад двије жалбе које су ријешене након интервенције омбудсмена. По жалбама из 2012. године, треба истаћи да је једна позитивно ријешена подизањем оптужнице, док је једна неоснована. У предмету број: Ж-ЛИ-142/12 жалилац се жали на предуго спровођење истражних радњи, а омбудсмении настављају пратити рад тужилаштва по поднесеној жалби.

**У складу са правом на слободу приступа информацијама** запримљене су двије жалбе, за разлику од претходне године у којој Канцеларија у Ливну није имала жалби по наведеном основу. Надлежни јавни органи не рјешавају захтјеве у законском року и у форми рјешења, а у једном случају није омогућена двостепеност у рјешавању јер је рјешење потписао начелник општине, а у поуци о правном лијеку је наведено да се жалба на рјешење подноси такође начелнику. Међутим, након интервенције омбудсмена жалиоци су остварили заштиту својих права.<sup>227</sup>

По основу повреде **права дјецe** запримљене су двије жалбе за разлику од претходне године, у којој нисмо имали запримљених жалби по овом основу, с тим да је један предмет отворен по службеној дужности<sup>228</sup> због запуштања дјетета од мајке.

Након низа предузетих активности у сарадњи са овлашћеним органима и након подизања оптужнице против мајке, случај је окончан на начин да су мајка и дијете одселили у Шведску ради спајања породице. У другом случају<sup>229</sup> ради се о пријетњама које је пунољетна особа упутила малољетној особи. Истрага је у току.

По основу повреде права на **здравствену заштиту** запримљене су двије жалбе или 4 жалбе мање него у претходној години. Након спроведене истраге утврђена је неоснованост поднесених жалби.

Канцеларија у Ливну је запримила само једну жалбу<sup>230</sup> од **лица са инвалидитетом**, која се показала неоснованом.

## ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

### Предмет Ж-ЛИ-05-97/12

Подноситељка жалбе/часна сестра је по основу дискриминације добила првостепену пресуду на дан 07. 12. 2011. године. Тужена страна је уложила жалбу, а Кантонални суд у Ливну до данас није донио одлуку по жалби, иако у пракси тај суд предмете по жалби рјешава у року од 6 мјесеци.

<sup>227</sup> Ж-ЛИ-05-219/12 и Ж-ЛИ-05-243/12

<sup>228</sup> Ж-ЛИ-01-226/12

<sup>229</sup> Ж-ЛИ-01-269/12

<sup>230</sup> Ж-ЛИ-02-152/12

**Предмети Ж-ЛИ-05-50/12, Ж-ЛИ-05-84/12, Ж-ЛИ-05-146/10, Ж-ЛИ-05-132/12, Ж-ЛИ-05-229/12**

По наведеним предметима жалиоци изражавају незадовољство радом надлежних органа у процесу обнове. Сматрају да, осим објективних проблема (недостатак финансијских средстава за обнову), постоје и проблеми субјективне природе који се тичу објективности надлежних при одабиру корисника помоћи у реконструкцији и слично.

**Предмет Ж-ЛИ-05-107/12**

Повратници српске националности поднијели су пријаву Полицијској управи у Ливну да их група “сакупљача секундарних сировина” краде, скида ограде, узнемирава. Обратили су се омбудсменима са жалбом да полиција ништа не предузима. Полиција је доставила обавјештење о томе да је Кантоналном тужилаштву у Ливну поднијела посебан извјештај против пет лица, због извршења казненог дјела крађа и тешка крађа.

**Предмет Ж-ЛИ-04-266/12**

Подносилац жалбе је био запослен у Општини Гламоч. На прошлогодишњим локалним изборима за начелника општине пријавио се као кандидат. У том смислу је имао право да одсуствује са посла, што му је начелник и дозволио. Међутим, након завршених избора на којима је поново изабран исти начелник, жалиоцу је онемогућен повратак на раније послове. Поступак је у току.

## ПОГЛАВЉЕ V – ФУНКЦИОНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА

### 5.1. Увод

Имајући у виду чињеницу да у 2012. години није дошло до повећања буџета Институције омбудсмена, **и даље је присутан проблем отварања** нових подручних и теренских канцеларија Институције. Наиме, у оквиру усвојеног буџета, Институција омбудсмена није могла да изнађе средства потребна за запошљавање особља које би радило у наведеним канцеларијама, нити да обезбиједи опрему неопходну за рад.

Као и у претходним годинама омбудсмени су уложили додатне напоре да проблем присуства на терену премосте личним радом на терену, на подручју цијеле БиХ. Тако су омбудсмени током 2012. године, између осталог, посјетили и општине Кључ, Рибник, Гламоч, Грахово, Широки Бријег, Зеница, Требиње, Тузла, Бихаћ, Ливно, Мостар. Настављена је и пракса уредовних дана у Тузли гдје је, уз помоћ Општине Тузла и УНДП-а, осим помоћнице омбудсмена из Подручне канцеларије Брчко Дистрикт, која је радила два дана у седмици, извршен пријем два приправника на одређено вријеме, тако да се сада грађани Општине Тузла могу обраћати са жалбом током цијеле седмице. Важно је нагласити да је низом успјешно реализованих активности настављена успјешна сарадња са невладиним сектором, медијима и међународним организацијама.

### 5.2. Особље

У Институцији омбудсмена за људска права БиХ, **на дан 31. 12. 2012. године, било је 55 запослених**, што је за два запослена мање него у 2011. години. Посебно је потребно указати на чињеницу да је у Институцији омбудсмена у току 2010. године у једном моменту био чак 61 запослени.

Осим наведених 55 засполених у Институцији омбудсмена, у 2012. години била су засполена и три дипломирана правника који су били ангажовани на пројекту јачања капацитета Одјела за праћење права дјете, реализованом у сарадњи са *Save the Children Norway*-Регионална канцеларија за Југоисточни Европу, те Амбасадом Сједињених Америчких Држава

Највећи проблем, и у 2012. години, представљала је немогућност попуњавања упражњених позиција помоћника омбудсмена у Главној канцеларији Бања Лука, те подручним канцеларијама Сарајево и Мостар.

### 5.3. Смјештај и техничка опремљеност Институције

Упркос континуираним напорима омбудсмена да се изнађе трајно рјешење за смјештај Главне и подручних канцеларија Институције омбудсмена, и у 2012. години Институција омбудсмена је била смјештена у изнајмљеним просторима, осим у Брчко Дистрикту. Важно је напоменути да је Институција омбудсмена, поступајући у складу са препорукама Савјета министара БиХ, **у 2012. години смањила трошкове закупа у свим канцеларијама.**

Због недостатка буџетских средстава, у току 2012. године Институција омбудсмена није вршила набавку нове опреме нити возила, мада постоји објективна потреба за тим, поготово по питању набавке нових возила, с обзиром на старост и амортизованост возила којим тренутно располаже Институција.

## 5.4. Буџет и финансије

Институција омбудсмена је у току 2012. године, као и остале институције, функционисала у оквиру средстава одобрених буџетом утврђеног оквиром Одлуке о привременом финансирању, што указује да су одобрена средства била веома ограничена. Колико су смањена средства показује податак да је реализовани буџет за 2012. годину износио 2.386.000 КМ, док је за 2011. годину износио 2.558.991 КМ, а одобрени буџет за 2013. годину је 2.374.000 КМ.

**Ограничавањем и сталним смањивањем финансијских средстава константно се врши притисак на Институцију омбудсмена.**

Извршавање послова отежало је нормално функционисање институције у свим сегментима. Додатним ангажовањем омбудсмена финансијска средства су обезбијеђена из других извора.

Институцију омбудсмена је на 26. сједници, одржаној 17. 01. 2013. године, Дом народа Парламентарне скупштине БиХ јавно похвалио и истакао усклађеност пословања са важећим законским прописима и савјесно располагање са средствима у 2011. годину. Канцеларија за ревизију институција БиХ раније је доставила извјештај и оцијенила финансијско пословање Институције омбудсмена БиХ „са позитивним мишљењем“, што са јавном похвалом за ову институцију представља веома добар показатељ да се у цјелини поштују законски прописи и прихватају и усмене сугестије Канцеларије за ревизију.

## 5.5. Статус Институције

Институција омбудсмена је 2010. године акредитована у статус “А” од Поткомитета за акредитације (СЦА), Међународног координационог комитета националних институција за промоцију и заштиту људских права (ИЦЦ) са сједиштем у Женеви, уз препоруку да омбудсмени иницирају измјене и допуне закона како би се обезбиједила потпуна финансијска независност Институције.

Питање ефикасности функционисања Институције омбудсмена као националног механизма за заштиту људских права, а посебно питање независности, подложно је провјерама кроз процес реакредитације који обавља Међународни координациони комитет националних институција за промоцију и заштиту људских права (ИЦЦ). У процесу акредитације и реакредитације Институција омбудсмена је дужна да докаже да функционише у складу са Париским принципима којима се утврђује независност.

Париски принципи представљају значајан инструмент који обавезује националне институције људских права да дјелују у складу са овим принципима, а истовремено обавезују надлежне институције власти да предузму мјере како би омогућили постојање националног механизма за заштиту људских права који дјелује у складу са Париским принципима.

Поступајући по препорукама СЦА, омбудсмени БиХ су почетком 2012. године обавијестили Представнички дом ПСБиХ и Дом народа ПСБиХ о потреби израде измјена и допуна закона којима се уређује дјеловање Институције омбудсмена.

Реализација препорука Међународног координационог комитета националних институција за промоцију и заштиту људских права (ИЦЦ) из 2010. године била је предмет разматрања овог тијела на сједници одржаној од 19. до 23. новембра 2012. у Женеви, а у оквиру редовног процеса реакредитације Институције омбудсмена за људска права БиХ. СЦА је одгодио доношење одлуке о статусу Институције омбудсмена до наредне сједнице, која ће бити одржана од 13. до 17. маја 2013. године, уз упућивање препорука које Институција омбудсмена треба да реализује најкасније до 10. марта 2013. године. Ове препоруке захтијевају да Институција омбудсмена предузме мјере с циљем осигурања адекватног финансирања и финансијске независности неопходне за несметано функционисање Институције омбудсмена БиХ, те иницира активности усмјерене на измјене Закона о омбудсмену БиХ у дијелу који се односи на састав и избор омбудсмена, како би се у овом процесу омогућио плурализам и повећала транспарентност.

## ПОГЛАВЉЕ VI – САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА БиХ И МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

### 6.1. Сарадња са институцијама и организацијама у БиХ

Омбудсмени БиХ су у 2012. години посебан акценат ставили на интензивирање сарадње са парламентарима на државном и на ентитетским нивоима. Посебно су биле важне расправе парламентарца/посланика/делегата о редовним и специјалним извјештајима Институције омбудсмена које су отварале простор за боље разумијевање рада Институције и дијалог о стању људских права у БиХ. Значајан партнер Институције у остваривању стратешких циљева у области људских права је невладин сектор са којим је Институција интензивирала сарадњу на истински партнерским односима. Такође, Институција омбудсмена је препознала потребу у јавном простору за додатном едукацијом из области људских права, те је сходно својим могућностима, посредством делегираних представника, учествовала на радионицама, округлим столовима, јавним расправама и посебно се радо одазивала на позиве високошколских установа с циљем да студенате боље упознају са функцијом и мандатом Институције омбудсмена за људска права.

Омбудсмени су као и ранијих година сматрали изузетно важним веће присуство у локалним заједницама, јер управо у својим општинама грађани остварују већину својих права која су везана за свакодневни живот. Међутим, имајући у виду да су се у 2012. години одржавали и локални избори у БиХ, омбудсмени су заузели став да се њихове посјете локалним заједницама не би перципирале од јавности искључиво као активност унапређења и промовисања људских права у тим срединама, те су стога посјете лимитирали на мањи број општина него у претходним годинама.

Посјете општинама Рибник, Босански Петровац, Дрвар, Кључ, Гламоч, Грахово, Козарска Дубица, Сребреница и Завидовићи омбудсмени су искористили како би разговарали о проблемима са којима се ове општине сусрећу посебно у сегменту остваривања основних људских права њених грађана; запослења, повратка, здравствене и социјалне заштите, права на дом, функционисања добре управе, бирачког права и права националних мањина, што је посебно изражено у општини Завидовићи, у којој је регистровано око 600 припадника ромске мањине.

Кад је ријеч о консултативним процесима, омбудсмени су наставили са добром праксом и сарадњом са ресорним министарствима, поготово у сегменту реализације препорука омбудсмена и прикупљања података везано за изразу специјалних извјештаја.

Институција омбудсмена је узела учешће у неколико важних јавних расправа као што је “Пружање бесплатне правне помоћи у Босни и Херцеговини”, у организацији Министарства правде БиХ, што је посебно значајно имајући у виду институт бесплатне правне помоћи који је социјално угроженим категоријама становништва значајан вид заштите њихових права. Надаље, представници Институције су дали свој допринос у дијалогу о Стратегији транзиционе правде у БиХ и Структуралном дијалогу о правосуђу у оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању између ЕУ и БиХ (ССП).

Као и претходних година, Институција омбудсмена континуирано сарађује са Министарством за људска права БиХ, узимајући учешће у радним групама израде

инструментарија за прикупљање података о случајевима насиља над дјецом у БиХ, у сегменту заштите и забране дискриминације, успоставе Националног превентивног механизма (НПМ-а) у складу са Опционим протоколом о превенцији тортуре; учешћем у раду радионица или у процесу извјештавања према комитетима УН-а, гдје поред независних поднесака обезбјеђује и размјену информација са овим министарством.

У свјетлу координације активности у области заштите од дискриминације остварена је сарадња са Џендер центром РС и Џендер центром ФБиХ са аспекта упознавања са дјеловањем Одјела за забрану свих облика дискриминације и додатног промовисања Годишњег извјештаја о појавама дискриминације у Босни и Херцеговини како и сензибилизовања рада институције у погледу проблема из области равноправности полова, поготово дискриминације по основу пола.

Као посебно важна питања која захтијевају додатну пажњу, Институција омбудсмена је извојила питање права националних мањина, те су се у том контексту представници Институције састали са Савезом и Савјетом националних мањина Републике Српске и Савјетом националних мањина Федерације БиХ. Најчешћи проблем са којим се сусрећу представници националних мањина је, како је истакнуто, запошљавање у јавном сектору, при чему је наглашено да на годишњем нивоу мали број или ниједан припадник националне мањине није запослен путем јавних конкурса, чак ни на приправничка и волонтерска радна мјеста.

У свјетлу успостављања сарадње или размјене информација у току 2012. године одржани су састанци са Министарством образовања, науке, културе и спорта Западно-херцеговачког кантона, центрима за социјални рад на подручју цијеле Бих, Одјељењем за здравство и остале услуге Владе Брчко Дистрикта БиХ, Фондом за повратак, полицијом Брчко Дистрикта, полицијом општине Сребреница и многим другим партнерима у институцијама власти са заједничким циљем унапређивања степена поштовања људских права у БиХ.

## **6.2. Сарадња са невладиним и цивилним сектором**

Посматрајући остварену сарадњу Институције омбудсмена у 2012. години са невладиним сектором и цивилним друштвом, може се констатовати да се она одвијала континуирано, на партнерским основама и у неколико главних сегмената/тематских блокова који су били у фокусу интересовања ових организација. Прије свега у области заштите од дискриминације, права дјете, борбе против корупције, трговине људима, насиља над женама и слободе приступа информацијама.

Када говоримо подизању свијести о забрани сваког облика дискриминације, Институција омбудсмена је предузела значајан број активности како би информисала невладине организације о свом мандату као централне институције за заштиту од дискриминације и имплементираним активностима у вези с тим.

У том контексту одржан је и радни састанак са низом организација/удружења: Савезом слијепих Републике Српске, Центром за људска права Унивезитета у Сарајеву, Удружењем жена Бања Лука, Удружењем "Нова генерација", невладином организацијом "Здраво да сте", Удружењем медијатора БиХ, Иницијативом младих за људска права, Хелсиншким парламентом грађана, Савезом параплегичара, обољелих од дјечије парализе и осталих



тјелесних инвалида, када су размијењена искуства и изазови с којим се ове организације суочавају у свјетлу примјене Закона о забрани дискриминације. Институција омбудсмена је имала своје представнике и на округлом столу о теми: „Сарадња институција власти и цивилног друштва у борби против дискриминације“ у организацији Центра за информативно-правну помоћ Зворник, а једна од тема је била и "Правни и политички оквир за равноправност". У сегменту истраживања дат је допринос и остварена сарадња са Центром за друштвена истраживања „Аналитика“, и Сарајевским отвореним центром, који се бави питањима права *LGBT* популације.

Област заштите права дјетета је у фокусу рада Институције омбудсмена и њене сарадње са невладиним сектором, посебно имајући у виду чињеницу да Одјел за праћење права дјетета од 2009. године реализује пројектне активности у сарадњи са организацијом *Save the Children*. У 2012. години издвајамо неколико сегмената дјеловања:

- Подржавање рада Дневног центра Мостар са активностима заједничког заговарања прихватне станице у Мостару у сарадњи са НВО Алтруист;
- Учествовање у јавним расправама о Етичком кодексу истраживања са дјецом и о дјечи у БиХ, јачање улоге организација цивилног друштва у мониторингу Државне стратегије за борбу против насиља над дјецом у БиХ 2011-2014. године“, уз НВО „Веста“ и „Земља дјеце“;
- Учествовање на стручним скуповима који се баве проблемом вршњачког насиља, институтом вршњачке медијације, безбједности дјеце, младих и дјеце у сукобу са законом и реализације ближе сарадње са СОС дјечјим селима у БиХ.

Институција омбудсмена учествовала је и у јавној расправи о теми „Сексуално насиље и одговорност“ у заједничкој организацији Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (ICTY), Швајцарске асоцијације *TRIAL* и *Medice* из Зенице, а уз подршку UN Women и Мисије ОЕБС-а у БиХ. Циљ ове расправе био је подстицање дијалога између различитих групација: асоцијација жртава различитих категорија, представника извршне власти и представника судова и тужилаштва, а како би се истакли изазови, празнине и напори у задовољењу жртава, а посебно преживјелим жртвама сексуалног насиља у БиХ. Фокус је стављен на права жртава, и начине на који могу бити задовољени, а посебно са аспекта обавезе државе да обезбједи постизање кривичне правде, односно гони и кажњава одговорне за злочине.

У овом контексту остварена је и сарадња са мрежом босанскохерцеговачких невладиних организација против трговине људима РИНГ, са посебним акцентом на превенцију и помоћ жртвама трговине људима.

Већ трећу годину Институција учествује и подржава активности које спроводи Фондација локалне демократије те подржава напоре ове организације да конкретним корацима допринесе пуној примјени Закона о заштити од насиља у породици и подигне свијест о проблему насиља над женама у Босни и Херцеговини.

У 2012. години омбудсмени БиХ биљеже повећано интересовање невладиних организација за област транспарентности рада јавне управе, борбе против корупције и у том контексту примјене Закона о слободи приступа информацијама.

Удружење грађана „Зашто не“ било је домаћин међународне конференције организоване у сарадњи са Центром за истраживање, транспарентност и одговорност (ЦРТА) из Србије и

Метаморфозисом из Македоније, која је одржана у Сарајеву, под називом "Политичка одговорност и нове технологије односно ПОИНТ", у којој су представници Институције узели учешће.

У оквиру ове конференције одржана је сесија о теми отварања јавних података у свијету и у БиХ, са посебним фокусом на обавезу прописану Законом о омбудсмену за људска права БиХ – односно да сви органи и тијела власти сарађују са Институцијом омбудсмена и да на тражење достављају податке, укључујући оне који су заведени као повјерљиви или тајни, као и мандат институције у складу са Законом о слободи приступа информацијама.

Дискусија LACON мреже у организацији „Центра за цивилно друштво Кјодо“ о кривичном законодавству у односу на слободан приступ информацијама, предлогу амандмана на Закон о финансирању политичких партија и предлогу принципа на којима треба заснивати Закон о заштити звиждача била је једна у низу сличних дискусија које су организовали Антикорупциона мрежа у БиХ *ACCOUNT* и *Transparency international*, на којима су представници институције изнијели своја искуства у свјетлу заprimљених жалби грађана БиХ.

У оквиру редовних промотивних активности Институције омбудсмена уприличен је састанак и са невладиним организацијама које покривају подручје Источне Херцеговине. Циљ састанка је био упознавање учесника са улогом и искуствима Институције омбудсмена за људска права БиХ, али и реалне могућности за квалитетну сарадњу у широкој области промовисања и заштите основних људских права у БиХ.

### 6.3. Сарадња са међународним институцијама и организацијама

Сегмент међународне сарадње Институције омбудсмена треба посматрати у контексту сарадње коју остварује и развија са представницима међународних институција и организација унутар БиХ и сарадње која се остварује на међународном плану сходно обавезама које са собом носи ИЦЦ **међународни статус „А“** у којем је акредитована Институција омбудсмена, те у свјетлу одређења омбудсмена да јачају регионалну сарадњу и редовним активностима унутар међународних мрежа чија је чланица Институција омбудсмена.

У 2012. години Институција омбудсмена, у складу са дефинисањем својих приоритета на међународном плану, посебно у свјетлу процеса реакредитације Институције који је започео у овој години, учествовала је на 25. годишњем састанку Међународног координационог комитета националних институција за промоцију и заштиту људских права (**ИЦЦ**), који је био посвећен презентацији приоритета Канцеларије високог комесара за људска права (ОХЦХР) за 2012. годину, темама као што су националне институције за заштиту људских права (**НХРИ**) и бизнис и људска права, НХРИ и животна средина, НХРИ и мониторинг – са фокусом на обавезе из Опционог протокола Конвенције против тортуре (ОРСАТ), НХРИ и транзициона правда и НХРИ и праћење реализације препорука из процеса Универзалног периодичног прегледа (УПР-а).

Унутар Европске групе омбудсмени су подржали низ иницијатива, од успостављања секретаријата Европске групе до заједничких изјава чланица о темама као што су права лица са инвалидитетом, спречавање дискриминације по основу пола, подршка статусу и улози НХРИ у систему заштите људских права УН-а.

У складу са својим капацитетима, Институција омбудсмена је интензивирала своју сарадњу са ОХЦХР-ом, партиципацијом у многобројним истраживањима у вези са насиљем над женама, дискриминацијом, заштитом права старијих особа као и другим темама из области људских права, те размјеном искуства на међународној конференцији која је управо обрађивала проблем јачања и координације активности између механизма заштите људских права на међународном, регионалном и националном нивоу, одржаној у Женеви.

У оквиру **Мреже омбудсмена Медитерана (АОМ)**, представници Институције су учествовали на 6. годишњем састанку који је био посвећен активнијој улози омбудсмена наспрам јавне администрације, начин на који омбудсмен приступа угроженим групама (дјеца, инвалиди, жене, старије особе) и изазовима са којима се омбудсмени сусрећу када су упитању права миграната.

Као пуноправна чланица **Европске мреже омбудсмена за дјецу (ЕНОС)**, Институција омбудсмена је учествовала на годишњем састанку ове мреже који је у цјелини био посвећен проблему малољетничког правосуђа, размјени добрих пракси и међународној перспективи у сагледавању овог проблема, што је било значајно искуство имајући у виду да је Одјел за праћење права дјетета у том тренутку припремао Специјални извјештај под називом "Дјеца и млади у сукобу са законом".

У Црној Гори је одржана 7. конференције **Мреже омбудсмена за дјецу Југоисточне Европе (CRONSEE)** о теми ЗАШТИТА ДЈЕЦЕ НА ИНТЕРНЕТУ, на којој је Институција омбудсмена презентовала рад Одјела за праћење права дјетета, подржавајући генерални закључак конференције да институције које се баве сегментом заштите права дјетета треба највише да раде на превенцији и да заговарају да се едукација дјеце о овој теми уврсти у редовни образовни систем.

Једна од тема из области људских права која је у 2012. години била у фокусу ОЕБС-ОДИХР, Савјета Европе и Европске комисије свакако је права мањина и јачање принципа транспарентности управе. С тим у вези Институција омбудсмена је узела учешће у неколико стручних скупова који су из различитих углова обрађивали ову проблематику, посебно са аспекта важности гарантовања права мањина као једне од обавезе на путу придруживања потенцијалних земаља кандидата Европској унији. Неки од тих скупова су:

Регионална конференција "Остваривање права мањина у региону Балкана: трендови, изазови и перспективе", одржана у Скопљу.

Иницијална конференција о теми "Најбољи примјери из праксе у интеграцији Рома, промоција људских права и заштите мањина у југоисточној Европи уз регионалне иницијативе за инклузивно образовање" одржана у Будви, са посебним нагласком на најбоље примјере из праксе у интеграцији Рома.

Семинар регионалног карактера у организацији Европске комисије и инструмента ТАИЕКС, који је одржан у Стокхолму, с циљем да се подцрта важна улога коју институције омбудсмена имају у процесу придруживања Европској унији. Посебан нагласак стављен је на владавину права и добру управу, а један од инструмената за успостављање добре управе је и већа транспарентност рада јавних органа. Учесницима семинара су предочени

и европски стандарди када је у питању законодавство којим се уређују слободан приступ информацијама и заштита личних података.

Конференција под називом „Сарадња парламената и независних регулаторних тијела у Југоисточној Европи“, одржана у Београду у организацији ОЕБС-а, била је повод и за радну посјету Заштитнику грађана Републике Србије. Стручни скупови у региону прилика су за јачање регионалне сарадње омбудсмена са простора бивше Југославије, засноване на договореним принципима Изјавом о сарадњи потписаном 18. маја 2010. године у Срајеву.

С обзиром да је Омбудсмен Републике Македоније као национална институција за људска права (НХРИ) акредитована у статусу "Б" од ИЦЦ-а, то је био повод да се у Скопљу организује конференција чији циљ је био да Институција омбудсмена БиХ, која је акредитована у статус "А", пренесе своја искуства из процеса акредитовања. Ово се посебно односи на сегмент усклађивања рада омбудсмена са међународним стандардима и најбољим праксама, на основу прегледа правних, политичких и економских аспеката тренутног институционалног оквира за заштиту и промоцију људских права, а притом узимајући у обзир политичке и социоекономске специфичности у земљи.

Потреба за продубљивањем и јачањем сарадње између регионалних тијела за равноправност с циљем што ефикасније борбе против дискриминације резултирала је одржавањем регионалног округлог стола у Београду о теми "Примјена правила о терету доказивања у дискриминационим стварима у поступцима пред тијелима за равноправност". Један од закључака ове конференције, на којој су омбудсмени активно учествовали, јесте констатација да је недовољно развијена судска пракса када су у питању поступци по тужбама за заштиту од било ког облика дискриминације, као и да је релативно мали број тужби поднесен пред надлежним судовима због дискриминације, те да проблем представља чак и формалана евиденција ове врсте предмета у судовима.

У области дискриминације, Институција омбудсмена је остварила и блиску сарадњу са чешком НВО *Poradna pro občanstvi, občanska a lidska prava*, а једна од активности, када су размијењена искуства Институције у примјени Закона о забрани дискриминације, јесте и учешће у раду радионице о теми „Борба против дискриминације кроз стратешко парницење“, која је одржана у Прагу и Брну.

Окончањем сарадње на пројекту „Peer to Peer“ у којем је Институција активно учествовала у 2012. години, Савјет Европе је развио пројекат који акценат ставља на миграције и заштиту права интерно расељених лица. Конференција за омбудсмене из Јужног Кавказа и Југоисточне Европе о улози омбудсмена у подршци и заштити права интерно расељених лица (ИДП) одржана је у Београду, и на њој су такође учествовали представници Институције омбудсмена.

Партиципацијом на међународној конференцији у Љубљани под називом "Окупљање чувара: Евалуација и унапређење надзора над обавјештајним службама на западном Балкану", у организацији Центра за демократску контролу оружаних снага (ДСАФ), а у којој су учествовали представници парламената из региона, невладиног сектора, институција омбудсмена и медија, окончан је период интензивних активности на међународном плану у 2012. години.

Када је ријеч о активностима на пољу међународне сарадње унутар граница БиХ, у 2012. години Институција омбудсмена је сарађивала са партнерским ораганизацијама које по природи свог дјеловања и мандата подржавају активности и рад омбудсмена. То су у првом реду ОЕБС, Савјет Европе, агенције УН-а са својим представништвима у Босни и Херцеговини (УНИЦЕФ, УНХЦР, УНДП, УН Жене), Амбасада САД-а, Делегација Европске комисије у БиХ, ИЦМП, НАТО.

Сарадња са организацијом *Save the Children* се наставила и у 2012. години реализацијом пројектних активности Одјела за праћења права дјецe, затим даљом подршком коју ова организација пружа како би се оснажило међународно присуство и видљивост Институције омбудсмена посебно када је ријеч о извјештавању пред Комитетом УН-а за права дјецe и учешћу у раду Европске мреже омбудсмена за дјецу (ЕНОЦ), као и подршком у организацији и обиљежавању 20. новембра, Дана дјетета.

У области заштите права дјецe Институција омбудсмена је остварила и значајну сарадњу са УНИЦЕФ-ом у БиХ партиципирајући у њиховим активностима, истраживањима и консултацијама које су се у 2012. години односиле на:

- побољшање заштите дјецe од насиља
- приступ дјецe правди, са посебним акцентом на дјецу и младе у сукобу са законом
- систем институционалног збрињавања дјецe без родитељског старања
- повећане могућности дјецe за рано учење
- заштиту права дјетета у свјетлу израде Извјештаја о напретку БиХ на путу према ЕУ.

Институција омбудсмена је и у 2012. години наставила сарадњу са Мисијом ОЕБС-а у БиХ у неколико сегмената:

- Реализација пројектних активности усмјерених на јачање капацитета Институције кроз организацију два стручна семинара о управљању људским потенцијалима и унапређењу интерне и екстерне комуникације Институције омбудсмена и јачању капацитета Институције у области заштите од дискриминације
- Интензивирање сарадње на радном нивоу и са теренским канцеларијама Институције омбудсмена и ОЕБС-а
- Реализација промотивних активности у виду учешћа на локалним радиостаницама, а везано за подизање свијести о примјени Закона о забрани дискриминације и мандата Институције
- Подршка у промоцији Извјештаја о стању људских права у установама за извршење кривичних санкција у БиХ
- Иницирање активности везано за јачање механизма заштите Закона о слободи приступа информацијама

Када говоримо о сарадњи са Канцеларијом Савјета Европе у Сарајеву, она је прије свега подразумијевала састанке са мониторинг мисијама:

- Савјетодавним комитетом Оквирне конвенције за заштиту националних мањина Босне и Херцеговине и Савјета Европе
- Делегацијом парламентарне скупштине Савјета Европе
- Конгресом локалних и регионалних власти при Савјету Европе
- Мониторинг мисијом везано за Оквирну конвенцију за заштиту националних мањина Савјета Европе.

У другом сегменту Институција омбудсмена је партиципирала у активностима Савјета Европе везано за област образовања и промоције професионализма и толеранције у бх. медијима, са посебним нагласком на говор мржње.

Посебну захвалност омбудсмени БиХ дугује Амбасади Краљевине Норвешке, која је подржала пројекат израде и редизајна тројезичке веб-странице Институције како би се омогућио лакши и једнак приступ информацијама и документима Институције омбудсмена за све грађане у БиХ. Активности на реализацији успостављања нове веб-странице су у току.

Такође, Институција омбудсмена се жели захвалити Канцеларији УНДП-ја у Сарајеву, која је подржала пројекат јачања капацитета и људских ресурса Канцеларије омбудсмена у Брчко Дистрикту, а која својим дјеловањем покрива и најмногољуднију општину Тузла у ФБиХ.

Дугодишњи партнер Институције омбудсмена је Амбасада Швајцарске у БиХ, која је финансијском помоћи путем ОЕБС-а подржала изградњу капацитета Институције и развој и унапређивање способности њених запосленика. У том смислу захвални смо Амбасади Швајцарске али и Амбасади САД-а, која је препознала значај иницијативе омбудсмена за пружање прилике оспособљавања и едукације младих људи радом у Институцији у тренутку када држава БиХ нема јасну визију и план стручног оспособљавања младих људи, а посебно у сегменту едукације у области људских права. Омбудсмени се надају да ће и у будућности имати прилику да заједно са другим институцијама развију оквир за континуирано стручно оспособљавање и усавршавање у области заштите и промоције људских права.

## ПОГЛАВЉЕ VII – САРАДЊА СА МЕДИЈИМА

Имајући у виду да су медији значајан партнер Институције омбудсмена БиХ у промовисању људских права, омбудсмени посебну пажњу придају развоју професионалне сарадње, подједнако са електронским и штампаним медијима, на једнаким основама на територији цијеле БиХ. На овај начин настоји се благовремено информисати грађане о многобројним питањима из области људских права.

Истовремено, теме које медији афирмишу у свом простору, нарочито кроз истраживачко новинарство, омбудсменима су послужиле као корисна основа за рад на утврђивању кршења људских права и покретање поступка по службеној дужности. Стога су омбудсмени пажљиво пратили извјештавања медија, посебно када се радило о рањивим категоријама друштва, као што су дјеца, стари, лица с аинвалидитетом и др. У том смислу, медији су, осим промотивне, одиграли и значајну улогу на откривању кршења људских права у ситуацијама када сами актери нису били у прилици да се директно обратe институцији.

Сарадњу са медијимамогуће је посматрати и са аспекта препорука које су омбудсмени дали у погледу заштите права на приватност дјецe у медијском простору БиХ, чему је претходило обимно истраживање, чији су резултати садржани у специјалном извјештају објављеном у протеклој години.

Пажњу омбудсмена у 2012. години завређује и проблематика с којом се сами новинари срећу у раду, као што је слободан приступ информацијама, мобинг, вербални напади итд. У вези с тим, омбудсмени су одржали састанак са представницима удружења новинара, те су током истраживачког рада на изради специјалног извјештаја разговарали са представницима стручне јавности о питањима везаним за струку.

Поштујући принцип транспаретности, омбудсмени су током 2012. године настојали да одговоре на све захтјеве, али истовремено и да заинтересују медије за теме из области људских права које имају шири значај за грађане. Спремност омбудсмена и њихових помоћника да сарађују са новинарима умногоме је допринијела да се на захтјеве одговори у предвиђеним роковима, што је за циљ имало благовремено информисање јавности о релевантним темама из области људских права.

У 2012. години Институција је запримила и одговорила на **153 захтјева медија** који су подразумијевали давање коментара или одговора на одређена питања, као и учешће у програмима електронских медија. У саопштењима за јавност омбудсмени су представили ставове Институције о појединим питањима, а нарочито у вези са додатним мандатима Институције (дискриминација, конкурсне процедуре, заштита права рањивих категорија становништва). Поред наведеног, омбудсмени су имали и значајан број обраћања у медијима на основу директних контаката са новинарима поводом њиховог учешћа на јавним догађајима у организацији домаћих и међународних институција и невладиних организација који су третирали различите области у вези са остваривањем људских права. Ове изјаве нису обухваћене напријед наведеном статистиком, као ни појединачне изјаве за медије током прес-конференција. Институција омбудсмена БиХ у 2012. години је организовала **пет прес-конференција** поводом презентације специјалних извјештаја Институције, као и обиљежавања значајних датума са аспекта поштовања људских права.

Иако је интерес медија за активности омбудсмена у 2012. години задржао приближно исти ниво као у 2011. години, разлика је примјетна у погледу тема које су побудиле интерес јавности.

У оквиру активности Институције, медији су највише занимања показали за конкретне предмете у раду, препоруке које су омбудсмени издали ради отклањања утврђених кршења права грађана, статистичке показатеље о броју запримљених жалби, али и за оцјену омбудсмена о стању по областима, посебно када су у питању економско-социјална, те политичка и грађанска права - 48, нпр. права из области радних односа, имовинско-правно односи, управа, правосуђе итд.

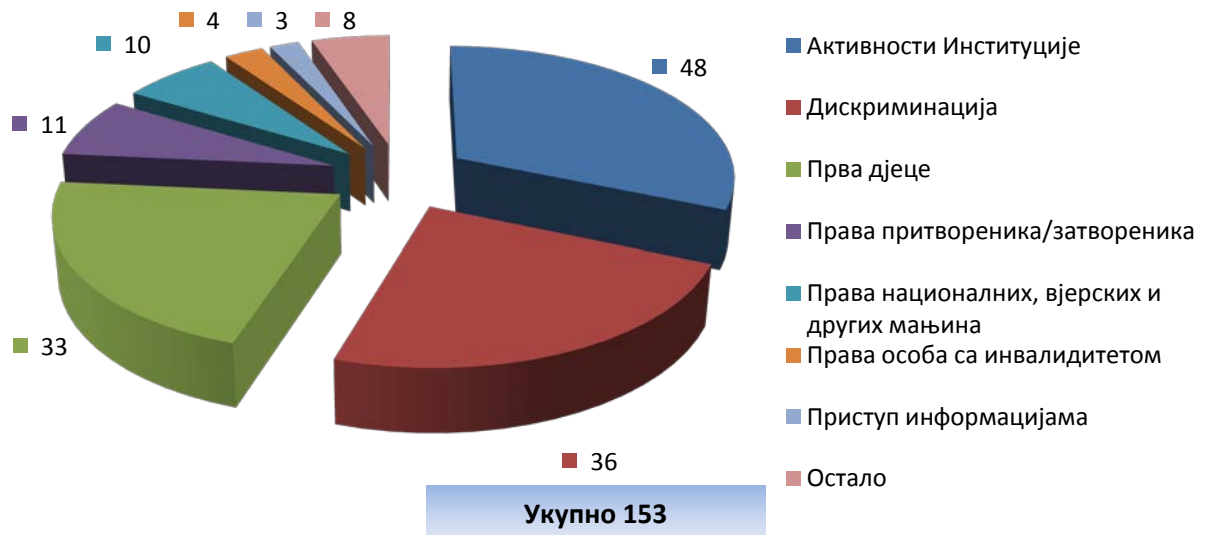
**Дискриминација, а нарочито мобинг као један од њених облика, био је предмет на који се односио већи број захтјева новинара - 36.** Могуће је претпоставити да је управо значај који је овој теми дат у медијском простору БиХ утицао на велики пораст обраћања грађана по овој основи Институцији омбудсмена БиХ у 2012. години. На овај начин су омбудсмени, у сарадњи са медијима, актуелизирајући наведену проблематику, грађане информисали о механизмима заштите од дискриминације. Посебан допринос у том погледу имао је и први годишњи извјештај Институције о дискриминацији у БиХ, али и прва пресуда за мобинг у БиХ која је такође имала одјек у јавности. Са аспекта остварених контаката омбудсмена са медијима, иако у малом и недовољном проценту, значајно је напоменути да су права LGBT популације била предмет медијске пажње током 2012. године. Такође, током 2012. године настављена је сарадња Одјела за елиминацију свих облика дискриминације Институције омбудсмена и Мисије ОЕБС-а у БиХ на промоцији Закона о забрани дискриминације кроз неколико запажених гостовања представника Институције у радио-емисијама о овој теми.

Посебна пажња коју су омбудсмени и Одјел за праћење права дјеце, у сарадњи са организацијом *Save the Children*, посветили дјеци и поштовању њихових права, резултирала је израдом три специјална извјештаја, који су широј јавности презентовани на прес-конференцијама у Бањалуци, Сарајеву и Мостару (опширније у поглављу Одјел за праћење права дјеце). Осим ових активности, различити аспекти поштовања дјечјих права били су тема бројних медијских иступа представника Институције. Тако је у 2012. години по овом основу одговорено на 33 захтјева медија.

У односу на 2011. годину, **уочен је помак у погледу заинтересованости медија за права националних, вјерских и других мањина, а нарочито ромске популације**, што се огледа у већем броју обраћања медија у вези са овом темом. У значајној мјери, када су у питању медији, пажња је посвећена и остваривању права лица смјештених у казнено-поправне заводе у БиХ. Нешто мања медијска пажња у односу на 2011. годину посвећена је правима лица са инвалидитетом, што указује на потребу веће промоције поштовања права ове категорије становништва.

Осим наведених, у медијским иступима омбудсмена и њихових сарадника представљене су и остале теме које су разматране са становишта заштите и унапређења људских права.

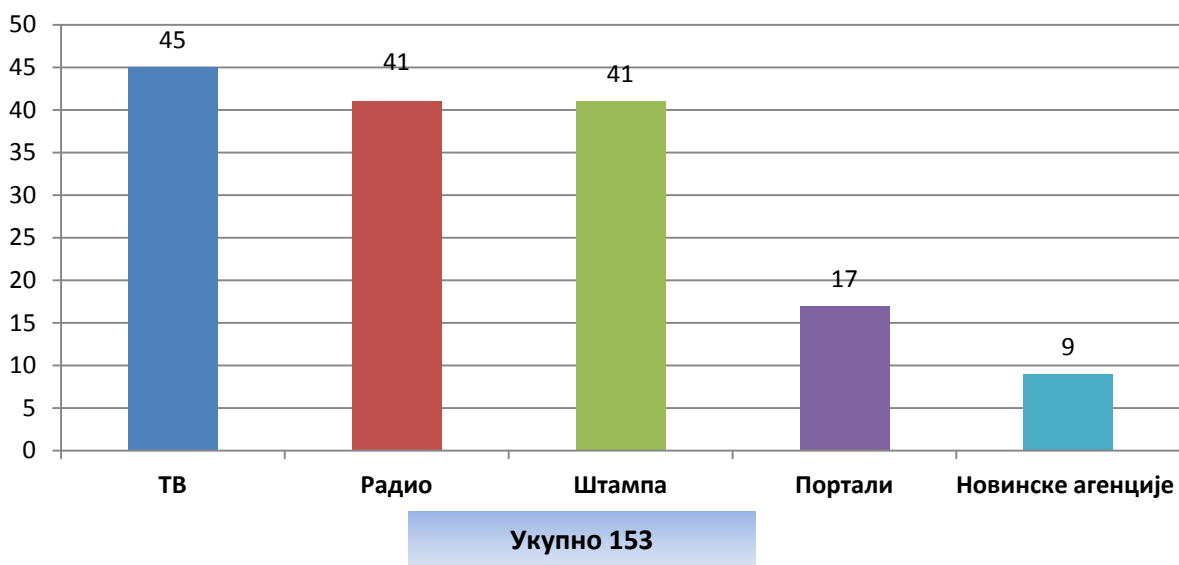




Дијаграм 19: Процентуални преглед захтјева медија по областима људских права

Највише иступа у протеклој години омбудсмени и њихови помоћници имали су у електронским медијима. Првенствено се ради о изјавама и гостовањима у програмима телевизијских кућа, а потом и радио-емисијама. Слиједе изјаве за штампане медије, portale и новинске агенције. Ипак, појединачно посматрано, омбудсмени и њихови помоћници су имали једнак број обраћања у односу на радио-станице и штампане медије. Овим је прекинут тренд из 2011. године који је карактерисао пораст интересовања телевизијских кућа и радио-станица у односу на штампане медије, те је дошло до уједначавања у погледу интересовања за активности Институције омбудсмена БиХ.

Када је ријеч о телевизијским кућама, највећу заинтересованост за рад омбудсмена исказао је БХРТ, док су у подједнакој мјери заступљене локалне радио-станице са подручја цијеле БиХ. Нешто већи интерес у односу на штампане медије показао је магазин "Старт".



Дијаграм 20: Медијски интерес за рад Институције омбудсмена БиХ с обзиром на врсту медија

Већу медијску пажњу, а самим тим информисаност грађана, омбудсмени су настојали обезбиједити већим присуством у подручним канцеларијама институције. На овај начин

обављена је додатна промоција њиховог рада и могућности обраћања грађана у некој од канцеларија институције у Ливну, Мостару или Брчко Дистрикту, поред сарајевске канцеларије и сједишта Институције у Бањалуци, који су и током претходне године били медијски најзаступљенији.

Јавност је редовно информисана о активностима омбудсмена у оквиру **50 појединачних информација**, објављених на веб-презентацији Институције омбудсмена БиХ ([www.ombudsmen.gov.ba](http://www.ombudsmen.gov.ba)), а које су користили и штампани и електронски медији. Информације су у највећем броју пратиле активности омбудсмена и њихових помоћника, а обухватале су посјете локалним заједницама, сарадњу са мрежом омбудсмена, домаћим и међународним организацијама, пројектне активности, учешће на конференцијама у земљи и иностранству, предавањима и специјалистичким семинарима. Осим наведених информација, на веб-презентацији Институције објављени су и специјални извјештаји, те остале релевантне публикације. Грађанима је такође омогућено да се обрате Институцији користећи образац жалбе који се налази на насловној страници веб-презентације. Свјесни мањкавости веб-презентације у погледу тројезичности, што се настојало надомјестити наизмјеничним објављивањем информација на босанском/хрватском/српском језику, те користећи исти принцип у погледу објављивања специјалних извјештаја Институције, а што је проузроковано недостатком средстава у буџету, омбудсмени су већ крајем 2012. године предузели активности на изради нове веб-странице Институције која би требало да буде пуштена у рад током 2013. године. Нова страница би, осим модернијег дизајна, требало да задовољи принципе паралелне употребе сва три језика конститутивних народа.

## ПОГЛАВЉЕ VIII – ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПРЕПОРУКА

Број препоруке	Број предмета	Одговорна страна	Повреда права	Датум издавања препоруке	Релизација	Запримљен одговор
П-1/12	Ж-БЛ-05-210/11,	ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈУ "15. АПРИЛ" АД ВИШЕГРАД -- ВИШЕГРАД	03 - Приступ информацијама	04-01-12	Остварена сарадња	ДА
П-2/12	Ж-БЛ-04-841/10,	ОШ "ВУК КАРАЏИЋ" БРАТУНАЦ -- БРАТУНАЦ	03 - Приступ информацијама	04-01-12	Реализована	ДА
П-3/12	Ж-МО-05-193/10,	ГРАД МОСТАР -ПРЕДСЈЕДНИК ГРАДСКОГ ВИЈЕЋА ГРАДА МОСТАРА	19 - Управа	04-01-12	Нема одговора	НЕ
П-4/12	Ж-СА-05-859/11,	СТОМАТОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ - САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	22-11-11	Реализована	ДА
П-5/12	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ ОМБУДСМЕНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У ВЕЗИ СА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈОМ ЧЛ.143 ЗАКОНА О РАДУ Ж-БЛ-04-113/10, Ж-БЛ-04-14/10, Ж-БЛ-04-818/10, Ж-СА-05-286/10,	МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ У ВЛАДИ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВНЕ	10 - Радни односи	29-12-11	Нема одговора	НЕ
П-6/12	Ж-СА-04-1157/11,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БиХ -- САРАЈЕВО	25 - Пензије	16-01-12	Реализована	ДА
П-7/12	Ж-СА-05-1223/11,	ВИЈЕЋЕ МИНИСТАРА БиХ -- САРАЈЕВО	19 - Управа	19-01-12	Реализована	ДА
П-8/12	Ж-СА-04-1146/11,	ГРАД МОСТАР, ВЛАДА ХНК, ОПШТИНЕ СА ПОДРУЧЈА ХНК	14 - Екологија заштита околиша	25-01-12	Нема одговора	НЕ
П-9/12	Ж-СА-04-1146/11,	ОПШТИНА ТРАВНИК, ВЛАДА СБК И ОПШТИНЕ СА ПОДРУЧЈА СБК	14 - Екологија заштита околиша	25-01-12	Остварена сарадња	ДА
П-10/12	Ж-БЛ-04-549/11,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА "ШТУРЛИЋ" - ШТУРЛИЋ	10 - Радни односи	01-02-12	Реализована	ДА
П-11/12	Ж-БЛ-01-608/11,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА "МЛАДЕН СТОЈАНОВИЋ" Г.ПОДГРАДЦИ -- ГОРЊИ ПОДГРАДЦИ-ГРАДИШКА	13 - Права дјетета	03-02-12	Реализована	ДА
П-12/12	Ж-СА-05-509/11, Ж-СА-05-952/11,	ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ- САРАЈЕВО, КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ-ГЛАВНИ И КАНТОНАЛНИ ПРОСВЈЕТНИ ИНСПЕКТОР, МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА И НАУКЕ КАНТОНА САРАЈЕВО	10 - Радни односи	13-02-12	Није реализована	ДА

П-13/12	Ж-СА-05-771/11, Ж-СА-05-772/11,	ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БиХ -- САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именованја	02-02-12	Реализована	ДА
П-14/12	Ж-БЛ-05-709/11,	ФОНД ПИОРС, ФИЛИЈАЛА БАЊАЛУКА И ФИЛИЈАЛА БИЈЕЉИНА	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	03-02-12	Реализована	ДА
П-15/12	Ж-БЛ-06-610/11,	ИНТЕРНЕТ ПОРТАЛ WWW.TUZLARIJE.NET - УРЕДНИК, ТУЗЛА	01 - Дискриминација -- 01-11 - На основу етничке припадности	03-02-12	Реализована	ДА
П-16/12	Ж-БЛ-02-554/11,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА ВЛАДЕ УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА - БИХАЋ	12 - Лице са инвалидитетом	03-02-12	Реализована	ДА
П-17/12	Ж-БЛ-04-500/11,	ЗП"ЕЛЕКТРОКРАЈИНА" АД БАЊА ЛУКА ПЈ "ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА" БАЊА ЛУКА	21 - Комуналне услуге	03-02-12	Остварена сарадња	ДА
П-18/12	Ж-БЛ-05-183/11,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ -ПЈ БАЊАЛУКА	09 - Судови --09-3 Извршење пресуда	03-02-12	Остварена сарадња	ДА
П-19/12	Ж-СА-04-478/11,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	10 - Радни односи	06-02-12	Није реализована	ДА
П-20/12	Ж-СА-07-1217/11,	КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД ДОБОЈ - ДОБОЈ	07 - Затвори	09-02-12	Остварена сарадња	ДА
П-21/12	Ж-СА-05-810/11,	ВЛАДА БПК КАНТОНА ГОРАЖДЕ , МИНИСТАРСТВО ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛТИКУ, ЗДРАВСТВО, РАСЕЉЕНА ЛИЦА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БПК ГОРАЖДЕ	22 - Владина и министарска именованја	10-02-12	Остварена сарадња	ДА
П-22/12	Ж-СА-05-3/12,	ЈУ "КАНТОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД", САРАЈЕВО ,МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО- САРАЈЕВО	19 - Управа	29-02-12	Реализована	ДА
П-23/12	Ж-БР-04-335/11,	ОПШТИНА БРАТУНАЦ -- БРАТУНАЦ	19 - Управа	19-03-12	Није реализована	ДА
П-24/12	Ж-МО-04-10/11,	ГРАД МОСТАР - ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА МОСТАРА	25 - Пензије	28-02-12	Нема одговора	НЕ
П-25/12	Ж-МО-04-126/11, Ж-МО-04-136/11, Ж-МО-04-98/11,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ВОДОПРИВРЕДЕ И ШУМАРСТВА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	10 - Радни односи	28-02-12	Реализована	ДА
П-26/12	Ж-СА-05-1161/11,	ОПШТИНА ВОГОШЋА , МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КАНТОНА САРАЈЕВО	15 - Имовинско правни	17-02-12	Реализована	НЕ
П-27/12	Ж-БЛ-04-553/11,	ЈУ УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ-ГРАЂЕВИНСКИ ФАКУЛТЕТ - САРАЈЕВО	10 - Радни односи	02-03-12	Остварена сарадња	ДА
П-28/12	Ж-БЛ-05-67/12,	ОСНОВНИ СУД ПРИЈЕДОР -- ПРИЈЕДОР	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	02-03-12	Реализована	ДА

П-29/12	Ж-БЛ-05-748/11,	САВЈЕТ МИНИСТРА БИХ -- САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именованја	02-03-12	Није реализована	ДА
П-30/12	Ж-БЛ-06-649/11,	ЈУ УМЈЕТНИЧКА ШКОЛА БИХАЋ - БИХАЋ, МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УСК - БИХАЋ	01 - Дискриминација	13-03-12	Остварена сарадња	ДА
П-31/12	Ж-БЛ-04-86/12,	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ -- БАЊА ЛУКА	10 - Радни односи	13-03-12	Реализована	ДА
П-32/12	Ж-БЛ-05-738/11,	ОПШТИНА ВЕЛИКА КЛАДУША -- ВЕЛИКА КЛАДУША	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	13-03-12	Нема одговора	НЕ
П-33/12	Ж-БЛ-01-688/11,	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ДОБОЈ -- ДОБОЈ	13 - Права дјетета	13-03-12	Реализована	ДА
П-34/12	Ж-БЛ-01-446/09,	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ, ЗНАНОСТИ И КУЛТУРЕ ХНК -- МОСТАР	13 - Права дјетета	14-03-12	Нема одговора	НЕ
П-35/12	Ж-СА-01-861/11,	ИНСТИТУТ ЗА МЕДИЦИНСКО ВЈЕШТАЧЕЊЕ - САРАЈЕВО-ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ДРУГОСТЕПЕНИ ПОСТУПАК	23 - Здравство	16-03-12	Нема одговора	НЕ
П-36/12	Ж-СА-05-94/12,	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ - САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	19-03-12	Дјелимично реализована	ДА
П-37/12	Ж-СА-05-1456/10,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ - БАЊАЛУКА	03 - Приступ информацијама	02-03-12	Није реализована	ДА
П-38/12	Ж-СА-05-1260/11,	ОПШТИНА ТУЗЛА - ТУЗЛА, КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ- ТУЗЛА	19 - Управа	26-03-12	Остварена сарадња	ДА
П-39/12	Ж-СА-05-1260/11,	АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ ФБИХ-САРАЈЕВО	19 - Управа	26-03-12	Нема одговора	НЕ
П-40/12	Ж-СА-05-323/12,	ОПШТИНСКИ СУД МОСТАР -- МОСТАР	09 - Судови	29-03-12	Реализована	ДА
П-41/12	Ж-СА-02-375/11,	МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ И УПРАВЕ КАНТОНА САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	29-03-12	Остварена сарадња	ДА
П-42/12	Ж-СА-04-78/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗА ПИТАЊА БОРАЦА И ИНВАЛИДА ОДБРАМБЕНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ РАТА -САРАЈЕВО	25 - Пензије	29-03-12	Реализована	ДА
П-43/12	Ж-СА-05-1187/11,	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РС - БАЊАЛУКА	22 - Владина и министарска именованја	29-03-12	Остварена сарадња	ДА
П-44/12	Ж-СА-05-127/12,	УПРАВНИ ОДБОР ФОНДА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНУ РЕХАБИЛИТАЦИЈУ И ЗАПОШЉАВАЊЕ ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ ФБИХ - САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именованја	29-03-12	Реализована	ДА
П-45/12	Ж-СА-05-1220/11,	ВЛАДА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА И МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА ТК- ТУЗЛА	21 - Комуналне услуге	29-03-12	Нема одговора	НЕ

П-46/12	Ж-СА-05-1175/11,	МИНИСТАРСТВО ЗА ПИТАЊЕ БОРАЦА И РАТНИХ ВОЈНИХ ИНВАЛИДА УСК - БИХАЋ	03 - Приступ информацијама	29-03-12	Реализована	ДА
П-47/12	Ж-СА-05-399/11,	ОПШТИНСКИ СУД У БУГОЈНУ -- БУГОЈНО	09 - Судови	02-04-12	Реализована	ДА
П-48/12	Ж-СА-04-1271/11,	МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И ИЗБЈЕГЛИЦЕ КАНТОНА САРАЈЕВО И МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И ИЗБЈЕГЛИЦЕ ЗЕ-ДО КАНТОНА - ЗЕНИЦА	24 - Социјална заштита	30-04-12	Остварена сарадња	ДА
П-49/12	Ж-БЛ-05-162/12,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА "ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЏИЋ" ДОБОЈ -- ДОБОЈ	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	02-04-12	Остварена сарадња	ДА
П-50/12	Ж-БЛ-05-568/10,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ РС - БАЊА ЛУКА	09 - Судови	03-04-12	Остварена сарадња	ДА
П-51/12	Ж-СА-05-1314/11,	ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА БиХ -- САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	27-03-12	Реализована	ДА
П-52/12	Ж-СА-04-552/11,	ОДБОР ДРЖАВНЕ СЛУЖБЕ ЗА ЖАЛБЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БиХ - САРАЈЕВО	10 - Радни односи	05-04-12	Остварена сарадња	ДА
П-53/12	Ж-СА-05-291/12,	ЈУ ОШ"АВДО СМАЈЛОВИЋ" - САРАЈЕВО	19 - Управа	27-04-12	Реализована	ДА
П-54/12	Ж-МО-05-143/10,	ГРАД МОСТАР - ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА МОСТАРА	15 - Имовинско правни	27-04-12	Реализована	ДА
П-55/12	Ж-МО-05-178/11,	ГРАД МОСТАР - ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА МОСТАРА	15 - Имовинско правни	27-04-12	Нема одговора	НЕ
П-56/12	Ж-СА-04-178/12,	ОПШТИНА НОВИ ТРАВНИК -- НОВИ ТРАВНИК	10 - Радни односи	27-04-12	Није реализована	ДА
П-57/12	Ж-СА-04-217/11,	ФОНД ПИО-- ТУЗЛА	25 - Пензије	30-04-12	Реализована	ДА
П-58/12	Ж-БЛ-05-149/12,	ОПШТИНА ПРЊАВОР-НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ И НАЧЕЛНИЦА ОДЈЕЉЕЊА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ - ПРЊАВОР	19 - Управа	10-05-12	Остварена сарадња	ДА
П-59/12	Ж-БЛ-05-5304/08,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БиХ -- САРАЈЕВО	15 - Имовинско правни	21-05-12	Реализована	ДА
П-60/12	Ж-БЛ-06-73/12,	"ЕЛЕКТРОКРАЈИНА" АД БАЊА ЛУКА -- БАЊА ЛУКА	01 - Дискриминација --01-03 - Моббинг	27-04-12	Реализована	ДА
П-61/12	Ж-СА-05-1001/11, Ж-СА-05-1062/11, Ж-СА-05-1109/11, Ж-СА-05-974/11, Ж-СА-05-997/11, Ж-СА-05-999/11,	ВЛАДА СБК - ПРЕМИЈЕР ВЛАДЕ СБК, МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ КУЛТУРЕ И СПОРТА СБК -- ТРАВНИК	22 - Владина и министарска именованја	08-05-12	Нема одговора	НЕ
П-62/12	Ж-СА-02-596/11,	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ -- САРАЈЕВО	25 - Пензије	08-05-12	Остварена сарадња	ДА

П-63/12	Ж-СА-05-311/12,	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО -СЛУЖБА ЗА УПРАВУ ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ И КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ - САРАЈЕВО	19 - Управа	10-05-12	Реализована	ДА
П-64/12	Ж-СА-07-1238/11,	КАЗНЕНО -ПОПРАВНИ ЗАВОД ЗАТВОРЕНОГ ТИПА ЗЕНИЦА- ЗЕНИЦА	07 - Затвори	08-05-12	Остварена сарадња	ДА
П-65/12	Ж-СА-02-348/11,	ИНСТИТУТ ЗА МЕДИЦИНСКО ВЈЕШТАЧЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА КАНТОН САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	06-07-12	Нема одговора	НЕ
П-66/12	Ж-БЛ-04-757/11,	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РС - БАЊА ЛУКА	17 - Јавне исправе	28-05-12	Реализована	ДА
П-67/12	Ж-СА-05-1516/10,	ОПШТИНА ВИТЕЗ - СЛУЖБА ЗА ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ, КАТАСТАР И УРБАНИЗАМ - ВИТЕЗ	15 - Имовинско правни	17-05-12	Нема одговора	НЕ
П-68/12	Ж-СА-06-357/09,	ТУЖИЛАШТВО БиХ - САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	21-05-12	Реализована	ДА
П-69/12	Ж-СА-05-1191/11,	ОПШТИНА ДРВАР - ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ СТРУЧНА СЛУЖБА ОПШТИНЕ ДРВАР	03 - Приступ информацијама	21-05-12	Реализована	ДА
П-70/12	Ж-СА-05-644/11,	МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ ФБиХ -- САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	21-05-12	Реализована	ДА
П-71/12	Ж-СА-05-33/11,	ОПШТИНСКИ СУД ВИСОКО - ВИСОКО	15 - Имовинско правни	22-05-12	Реализована	ДА
П-72/12	Ж-СА-06-534/12,	СРЕДЊА ШКОЛА СТОЛАЦ -ОПШТА ГИМНАЗИЈА-СТОЛАЦ	01 - Дискриминација -- 01-14 - На основу политичког или другог увјерења	13-06-12	Остварена сарадња	ДА
П-73/12	Ех officio - Иницијатива за доношење Закона о измјенама Закона о прекршајима , Ж-БЛ-05-476/12,	НАРОДНА СКУПШТИНА РС - БАЊА ЛУКА, СКУПШТИНА БРЧКО ДИСТРИКТА - БРЧКО И ПАРЛАМЕНТ ФБиХ - САРАЈЕВО	05 - Полиција	29-05-12	Остварена сарадња	ДА
П-74/12	Ж-СА-04-1306/11,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ -КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 143. ЗАКОНА О РАДУ- САРАЈЕВО	10 - Радни односи	29-05-12	Остварена сарадња	ДА
П-75/12	Ж-БЛ-04-335/12,	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ - КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 182. ЗАКОНА О РАДУ-- БАЊА ЛУКА	10 - Радни односи	28-05-12	Реализована	ДА
П-76/12	Ж-БЛ-04-337/12,	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ -	10 - Радни односи	28-05-12	Реализована	ДА

		КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 182. ЗАКОНА О РАДУ-- БАЊА ЛУКА				
П-77/12	Ж-БЛ-05-85/12,	ВЛАДА УНСКО САНСКОГ КАНТОНА -- БИХАЋ	22 - Владина и министарска именованья	29-05-12	Нема одговора	НЕ
П-78/12	Ж-БЛ-04-91/12,	МИНИСТАРСТВО ЗА ИЗБЈЕГЛИЦЕ И РАСЕЉЕНА ЛИЦА РС -ОДСЈЕК БАЊА ЛУКА- БАЊА ЛУКА	19 - Управа	29-05-12	Реализована	ДА
П-79/12	Ж-СА-04-552/11,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ОКОЛИША И ТУРИЗМА -- САРАЈЕВО	10 - Радни односи	29-05-12	Остварена сарадња	ДА
П-80/12	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ у вези са примјеном Закона о престанку примјене Закона о коришћењу напуштене имовине у Републици Српској; Закона о привремено напуштеним некретнинама у својини грађана у Федерацији Босне и Херцеговине; Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима у Федерацији БиХ; Ж-СА-05-299/12, Ж-СА-05-838/11	ВЛАДА ФБИХ, ПАРЛАМЕНТ ФБИХ, МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БиХ, МИНИСТАРСТВО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА И ИЗБЈЕГЛИЦА ФБИХ, ВЛАДА РС, НАРОДНА СКУПШТИНА РС, МИНИСТАРСТВО ЗА ИЗБЈЕГЛИЦЕ И РАСЕЉЕНА ЛИЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	29-05-12	Нема одговора	НЕ
П-81/12	Ж-СА-06-264/12,	УГОСТИТЕЉСКИ ОБЈЕКАТ "БРАЗИЛ" САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-13 - На основу везе са националном мањином	04-06-12	Реализована	ДА
П-82/12	Ж-СА-05-102/10,	ОПШТИНА ДОЊИ ВАКУФ -- ДОЊИ ВАКУФ	19 - Управа	06-06-12	Нема одговора	НЕ
П-83/12	Ж-СА-05-301/12,	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА -- ТУЗЛА	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	04-06-12	Реализована	ДА
П-84/12	Ж-СА-05-303/12,	ОПШТИНА ФОЧА -- ФОЧА	03 - Приступ информацијама	04-06-12	Реализована	ДА
П-85/12	Ж-СА-05-632/11,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ - УПРАВНИ ИНСПЕКТОРАТ - САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	06-06-12	Није реализована	ДА
П-86/12	Ж-БЛ-06-292/12,	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА -- БАЊА ЛУКА	01 - Дискриминација --01-18 - На	15-06-12	Реализована	ДА



			основу друштвеног положаја и пола			
П-87/12	Ж-СА-06-225/12,	ЕЛЕКТРОПРИЈЕНОС БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ А.Д. БАЊА ЛУКА	01 - Дискриминација -- 01-11 - На основу етничке припадности	15-06-12	Реализована	ДА
П-88/12	Ж-СА-05-275/12,	ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ -- САРАЈЕВУ	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	15-06-12	Остварена сарадња	ДА
П-89/12	Ж-МО-06-219/10,	СКУПШТИНА ХЕРЦЕГОВАЧКО- НЕРЕТВАНСКОГ КАНТОНА - МОСТАР	01 - Дискриминација	18-06-12	Реализована	ДА
П-90/12	Ж-СА-05-257/11,	ГРАД ИСТОЧНО САРАЈЕВО - СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ-ИСТОЧНО САРАЈЕВО	19 - Управа	18-06-12	Остварена сарадња	ДА
П-91/12	Ж-СА-05-1184/10,	АГЕНЦИЈА ЗА ПРУЖАЊЕ УСЛУГА У ВАЗДУШНОЈ ПЛОВИДБИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ - МОСТАР	03 - Приступ информацијама	18-06-12	Реализована	ДА
П-92/12	Ж-СА-05-229/11,	ОПШТИНА НОВИ ТРАВНИК -- НОВИ ТРАВНИК	15 - Имовинско правни	18-06-12	Нема одговора	НЕ
П-93/12	Ж-СА-05-1074/11,	РЕГИОНАЛНА АДВОКАТСКА КОМОРА ТУЗЛА-ТУЗЛА	09 - Судови	18-06-12	Остварена сарадња	ДА
П-94/12	Ж-БЛ-04-542/11,	ВЕТЕРИНАРСКИ ИНСПЕКТОР ОПШТИНЕ ДОБОЈ -- ДОБОЈ	19 - Управа	15-06-12	Реализована	ДА
П-95/12	Ж-БЛ-04-406/12,	КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛ. 182. РС -- БАЊА ЛУКА	10 - Радни односи	18-06-12	Остварена сарадња	ДА
П-96/12	Ж-БЛ-05-186/12,	ОСНОВНИ СУД У БАЊА ЛУЦИ- БАЊА ЛУКА	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	15-06-12	Нема одговора	НЕ
П-97/12	Ж-СА-02-56/11,	ОПШТИНА ГРАЧАНИЦА - ГРАЧАНИЦА	12 - Особе са инвалидитетом	19-06-12	Остварена сарадња	ДА
П-98/12	Ж-СА-06-971/11,	МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ БиХ -- САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	19-06-12	Реализована	ДА
П-99/12	Ж-СА-05-714/12,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БиХ -- САРАЈЕВО, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ - САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именованја	29-06-12	Нема одговора	НЕ
П-100/12	Ж-БЛ-01-651/11,	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ГОРЊИ ВАКУФ-УСКОПЉЕ -- ГОРЊИ ВАКУФ-УСКОПЉЕ, ОПШТИНСКИ СУД У БУГОЈНУ - БУГОЈНО	13 - Права дјетета	02-07-12	остварена сарадња	ДА
П-101/12	Ж-СА-05-1219/11,	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД -- САРАЈЕВО	19 - Управа	02-07-12	Остварена сарадња	ДА
П-102/12	Ж-СА-04-1146/11,	САВЈЕТ МИНИСТРА БиХ -- САРАЈЕВО	14 - Екологија заштита околиша	02-07-12	Остварена сарадња	ДА
П-103/12	Ж-СА-06-478/12, Ж-СА-06-718/12, Ж-СА-06-719/12,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА КАНТОНА САРАЈЕВО, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО	01 - Дискриминација	05-07-12	Није реализована	ДА

		ЗДРАВЉА - САРАЈЕВО				
П-103/12	Ж-СА-06-478/12, Ж-СА-06-718/12, Ж-СА-06-719/12,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА КАНТОНА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	23 - Здравство	05-07-12	Није реализована	ДА
П-104/12	Ж-СА-02-1562/10,	ИНСТИТУТ ЗА МЕДИЦИНСКО ВЈЕШТАЧЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА КАНТОН САРАЈЕВО - ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПОСТУПАК МЕДИЦИНСКОГ ВЈЕШТАЧЕЊА - САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	06-07-12	Није реализована	ДА
П-105/12	Ж-СА-04-380/12,	ЗАВОД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА ЗЕДНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА - ЗЕНИЦА	23 - Здравство	04-07-12	Реализована	ДА
П-106/12	Ж-СА-05-1192/11,	МУП ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА - ТУЗЛА	03 - Приступ информацијама	06-07-12	Реализована	ДА
П-107/12	Ж-СА-05-154/12,	КАНТОНАЛНИ СУД У ТУЗЛИ -- ТУЗЛА	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	06-07-12	Реализована	ДА
П-108/12	Ж-СА-05-588/11,	ИНСТИТУТ ЗА МЕДИЦИНСКО ВЈЕШТАЧЕЊЕ - САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	06-07-12	Није реализована	ДА
П-109/12	Ж-СА-04-689/12,	ОПШТИНА ЗАВИДОВИЋИ -- ЗАВИДОВИЋИ	10 - Радни односи	06-07-12	Реализована	ДА
П-110/12	Ж-СА-05-588/12,	ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ - САРАЈЕВО	15 - Имовинско правни	06-07-12	Остварена сарадња	ДА
П-111/12	Ж-БЛ-05-165/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА -- САРАЈЕВО	19 - Управа	06-07-12	Нема одговора	НЕ
П-112/12	Ж-БЛ-04-364/12,	КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛ. 182. РС - БАЊА ЛУКА	10 - Радни односи	09-07-12	Реализована	ДА
П-113/12	Ж-БЛ-05-396/12,	ГРАД БАЊА ЛУКА-ГРАДОНАЧЕЛНИК - БАЊА ЛУКА	22 - Владина и министарска именованја	09-07-12	Остварена сарадња	ДА
П-114/12	Ж-СА-05-207/12,	ОПШТИНА ЖИВИНИЦЕ - ЖИВИНИЦЕ	22 - Владина и министарска именованја	10-07-12	Реализована	ДА
П-115/12	Ж-СА-05-1222/11, Ж-СА-05-898/11, Ж-СА-05-899/11,	МУП ЗЕ-ДО КАНТОНА - ЗЕНИЦА	22 - Владина и министарска именованја	10-07-12	Остварена сарадња	ДА
П-116/12	Ж-СА-07-370/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ - САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-11 - На основу етничке припадности	20-07-12	Нема одговора	НЕ
П-117/12	Ж-СА-02-375/11,	МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И ИЗБЈЕГЛИЦЕ КАНТОНА САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	20-07-12	Остварена сарадња	ДА
П-118/12	Ж-СА-06-1212/11,	МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ БиХ И ЗАЈЕДНИЧКИ ШТАБ ОРУЖАНИХ СНАГА БиХ - САРАЈЕВО-САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-10 - На основу вјере	23-07-12	Остварена сарадња	ДА

П-119/12	Ж-СА-05-388/12,	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ - САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	23-07-12	Остварена сарадња	ДА
П-120/12	Ж-СА-05-723/11,	ОШ "БРАНКО РАДИЧЕВИЋ" -- БРАТУНАЦ	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	23-07-12	Остварена сарадња	ДА
П-121/12	Ж-СА-05-697/12,	МИНИСТАРСТВО ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ - САРАЈЕВО	17 - Јавне исправе	23-07-12	Остварена сарадња	ДА
П-122/12	Ж-СА-05-578/12,	СТРУЧНА СЛУЖБА ВЛАДЕ ЗЕ-ДО КАНТОНА -- ЗЕНИЦА	03 - Приступ информацијама	23-07-12	Реализована	ДА
П-123/12	Ж-СА-05-1332/11,	"ЗРАК" Д.Д. САРАЈЕВО ПРЕДУЗЕЋЕ ПРЕЦИЗНЕ МЕХАНИКЕ, ОПТИКЕ, ОПТОЕЛЕКТРОНИКЕ И ЕЛЕКТРОМЕХАНИКЕ - САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	23-07-12	Реализована	ДА
П-124/12	Ж-СА-05-407/12,	АГЕНЦИЈА ЗА БАНКАРСТВО ФБиХ -- САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	23-07-12	Реализована	ДА
П-125/12	Ж-БЛ-06-400/12,	ЗАВОД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ УСК-БИХАЋ - БИХАЋ	19 - Управа	09-08-12	Остварена сарадња	ДА
П-126/12	Ж-БЛ-06-402/12,	УДРУЖЕЊЕ ТАКСИСТА "ЗЕНИЦА ТАКСИ" -- ЗЕНИЦА	01 - Дискриминација - 01-16 - На основу чланства у синдикату или другом удружењу	13-08-12	Реализована	ДА
П-127/12	Ж-СА-05-545/12,	КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ ЗЕ-ДО КАНТОНА , ОПШТИНА КАКАЊ - ОДСЈЕК ЗА ИНСПЕКЦИЈЕ- КАКАЊ, МИНИСТАРСТВО ЗА ПОЉОПРИВРЕДУ, ШУМАРСТВО И ВОДОПРИВРЕДУ ЗДК, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ВОДОПРИВРЕДЕ И ШУМАРСТВА - САРАЈЕВО	19 - Управа	17-07-12	Остварена сарадња	НЕ
П-128/12	Ж-СА-04-158/12,	ЈУ УНИВЕРЗИТЕТ У ЗЕНИЦИ - ОЈ МАШИНСКИ ФАКУЛТЕТ У ЗЕНИЦИ - ЗЕНИЦА	10 - Радни односи	01-08-12	Остварена сарадња	ДА
П-129/12	Ж-БЛ-04-169/12,	КАНТОНАЛНИ СУД БИХАЋ - БИХАЋ	25 - Пензије	13-08-12	Реализована	ДА
П-130/12	Ж-МО-06-75/11,	МЕЂУНАРОДНА ЗРАЧНА ЛУКА - АЕРОДРОМ МОСТАР -- МОСТАР	01 - Дискриминација	10-08-12	Није реализована	ДА
П-131/12	Ж-МО-04-107/11,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ХНК - МОСТАР	10 - Радни односи	10-08-12	Нема одговора	НЕ
П-132/12	Ж-СА-05-652/12,	ОПШТИНА ВОГОШЋА - ВОГОШЋА, НАЧЕЛНИК И ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋИ ОВ ВОГОШЋА	19 - Управа	10-08-12	Нема одговора	НЕ

П-133/12	Ж-СА-05-841/12,	МУП КАНТОНА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	10-08-12	Реализована	ДА
П-134/12	Ж-СА-05-121/11,	ЈП"СТАН"ТРАВНИК -- ТРАВНИК	03 - Приступ информацијама	13-08-12	Реализована	ДА
П-135/12	Ж-СА-05-277/12,	ОПШТИНА НОВО САРАЈЕВО -НАЧЕЛНИК И ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋИ ОВ ОПШТИНЕ Н.САРАЈЕВО-САРАЈЕВО	19 - Управа	13-08-12	Остварена сарадња	ДА
П-136/12	Ж-БЛ-05-285/12,	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА -- БАЊА ЛУКА	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	14-08-12	Остварена сарадња	ДА
П-137/12	Ж-СА-05-496/12,	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	15 - Имовинско правни	14-08-12	Остварена сарадња	ДА
П-138/12	Ж-ЛИ-05-98/12,	ОПШТИНА ЛИВНО -НАЧЕЛНИК ИСЛУЖБА ЗА ГРАЂЕВИНАРСТВО, ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ И СТАМБЕНО-КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ - ЛИВНО	19 - Управа	04-10-12	Реализована	ДА
П-139/12	Ж-СА-05-454/12,	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО -НАЧЕЛНИК И ПРЕДСЈЕДНИК ОВ ОПШТИНЕ СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО	15 - Имовинско правни	02-08-12	Реализована	ДА
П-140/12	Ж-СА-04-1031/11,	АГЕНЦИЈА ЗА БАНКАРСТВО ФБиХ -- САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-17 - На основу образовања	14-08-12	Остварена сарадња	ДА
П-141/12	Ж-СА-06-344/12,	АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ ФБиХ -- САРАЈЕВО	01 - Дискриминација	15-08-12	Остварена сарадња	ДА
П-142/12	Ж-СА-04-149/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ - САРАЈЕВО	25 - Пензије	14-08-12	Нема одговора	НЕ
П-143/12	Ж-СА-05-536/12,	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ - САРАЈЕВО	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	16-08-12	Реализована	ДА
П-144/12	Ж-СА-05-425/12,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО И СКУПШТИНА КАНТОНА САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именована	01-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-145/12	Ж-СА-05-908/12,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именована	01-10-12	Реализована	ДА
П-146/12	Ж-СА-05-341/12,	УПРАВНИ ОДБОР ЈУ СПОРТСКО-РЕКРЕАЦИОНИ ЦЕНТАР ТЕШАЊ - ТЕШАЊ	22 - Владина и министарска именована	01-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-147/12	Ж-БЛ-05-387/12,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ РУГИП РС ПОДРУЧНА ЈЕДИНИЦА ШИПОВО - ШИПОВО	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	22-10-12	Реализована	ДА
П-148/12	Ж-БЛ-04-114/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА - САРАЈЕВО	17 - Јавне исправе	01-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-149/12	Ж-СА-05-920/12,	ОПШТИНА ЦАЗИН - ЦАЗИН	19 - Управа	01-10-12	Нема одговора	НЕ
П-150/12	Ж-СА-05-920/12,	ВЛАДА УСК - БИХАЋ И КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ УСК - БИХАЋ	19 - Управа	01-10-12	Нема одговора	НЕ

П-151/12	Ж-СА-05-492/12,	ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ ОПШТИНЕ БОСАНСКИ ПЕТРОВАЦ	22 - Владина и министарска именованја	01-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-152/12	Ж-СА-05-981/12,	ОПШТИНА ЗЕНИЦА - НАЧЕЛНИК И УПРАВА ЗА ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА - ЗЕНИЦА	09 - Судови	04-01-12	Остварена сарадња	ДА
П-153/12	Ж-СА-04-525/12,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ СКРБИ ХНК - МОСТАР	10 - Радни односи	01-10-12	Нема одговора	НЕ
П-154/12	Ж-БЛ-04-515/12,	КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛ. 182 РС -- БАЊА ЛУКА	10 - Радни односи	08-10-12	Реализована	ДА
П-155/12	Ж-БЛ-05-78/12,	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ЗА ПЕНЗИЈСКО И МИРОВИНСКО ОСИГУРАЊЕ МОСТАР	25 - Пензије	08-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-156/12	Ж-СА-02-1229/10,	ЗАВОД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА САРАЈЕВО И ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	02-10-12	Нема одговора	НЕ
П-157/12	Ж-СА-05-480/12,	УПРАВНИ ОДБОР МЕДИЦИНСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ -- САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	02-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-158/12	Ж-СА-05-914/12,	МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ, КУЛТУРУ И СПОРТ - ТУЗЛА	22 - Владина и министарска именованја	02-10-12	Нема одговора	НЕ
П-159/12	Ж-СА-02-375/11,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО, МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ, РАСЕЉЕНА ЛИЦА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ КС И МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ И УПРАВЕ КАНТОНА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	26-09-12	Остварена сарадња	ДА
П-160/12	Ж-БЛ-04-596/12,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА "СВЕТИ САВА" НОВИ ГРАД - НОВИ ГРАД	10 - Радни односи	11-10-12	Није реализована	ДА
П-161/12	Ж-БЛ-06-491/12,	МУП РС - УПРАВА ЗА ПРАВНЕ И КАДРОВСКЕ ПОСЛОВЕ - БАЊАЛУКА	01 - Дискриминација -- 01-01 - Узнемиравање	22-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-162/12	Ж-БЛ-06-151/12,	ОПШТИНА ТУЗЛА-СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА -- ТУЗЛА	01 - Дискриминација -- 01-11 - На основу етничке припадности	22-10-12	Реализована	ДА
П-163/12	Ж-БЛ-06-359/12,	ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ - ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА РЈЕШАВАЊЕ О ПРАВИМА У ДРУГОМ СТЕПЕНУ - БАЊА ЛУКА	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	11-10-12	Није реализована	ДА
П-164/12	Ж-СА-06-446/12,	ЗАВОД ЗА ТРАНСФУЗИЈСКУ МЕДИЦИНУ ФБИХ - САРАЈЕВО	01 - Дискриминација--01-19-На основу полног изражавања или оријентације	02-10-12	Реализована	ДА
П-165/12	Ж-СА-05-824/12,	КАНТОН САРАЈЕВО - МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ И МЛАДЕ КАНТОНА	19 - Управа	16-10-12	Реализована	ДА

		САРАЈЕВО				
П-166/12	Ж-СА-04-911/12,	ЈУ ДОМ ЗДРАВЉА КАНТОНА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	10 - Радни односи	16-10-12	Реализована	ДА
П-167/12	Ж-СА-05-1153/11,	ОПШТИНА ЦАЗИН - ЦАЗИН	09 - Судови	16-10-12	Нема одговора	НЕ
П-168/12	Ж-СА-05-598/12,	МУП КАНТОНА САРАЈЕВО И ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА УНУТРАШЊУ КОНТРОЛУ МУП-а КС - САРАЈЕВО	05 - Полиција	16-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-169/12	Ж-СА-05-627/12,	СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД - ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД ХРЕША	22 - Владина и министарска именовања	16-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-170/12	Ж-СА-05-1012/11,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именовања	16-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-171/12	Ж-СА-05-1346/11,	УНИВЕРЗИТЕТ У ТУЗЛИ - ТУЗЛА	22 - Владина и министарска именовања	16-10-12	Нема одговора	НЕ
П-172/12	Ж-СА-05-132/12,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именовања	16-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-173/12	Ж-БЛ-01-253/12,	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БИХАЋ -- БИХАЋ	13 - Права дјетета	16-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-174/12	Ж-БЛ-01-232/12,	ОПШТИНА РИБНИК - НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ-РИБНИК	13 - Права дјетета	16-10-12	Реализована	ДА
П-175/12	Ж-СА-05-256/11,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ - САРАЈЕВО	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	24-10-12	Реализована	ДА
П-176/12	Ж-СА-05-1014/12,	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ - САРАЈЕВО	19 - Управа	25-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-177/12	Ж-СА-04-1067/12,	ЈУ ОШ "ВЕЉКО ЧУБРИЛОВИЋ" ПРИБОЈ ОПШТИНА ЛОПАРЕ -- ЛОПАРЕ	10 - Радни односи	30-10-12	Дјелимично реализована	ДА
П-178/12	Ж-СА-04-950/12,	ЈУ МУЗЕЈ УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА -- БИХАЋ	10 - Радни односи	14-11-12	Реализована	ДА
П-179/12	Ж-СА-05-622/12,	РАДИО - ТЕЛЕВИЗИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ - УПРАВНИ ОДБОР - САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именовања	08-11-12	Није реализована	ДА
П-180/12	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ О СТАЊУ ЉУДСКИХ ПРАВА У УСТАНОВАМА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА У БИХЖ-СА-07-1257/11, Ж-СА-07-370/12,	МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ БиХ, ФБиХ и РС, ПРАВОСУДНА КОМИСИЈА БД И УПРАВЕ КАЗНЕНО-ПОПРАВНИХ ЗАВОДА	01 - Дискриминација- 01-11- На основу етничке припадности	септембар 2012.	Остварена сарадња	ДА
П-181/12	Ж-СА-04-211/12,	МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ И МЛАДЕ КАНТОНА САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	10 - Радни односи	28-11-12	Остварена сарадња	ДА
П-182/12	Ж-СА-05-1206/12,	КАНТОНАЛНИ СУД САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	19-11-12	Остварена сарадња	ДА

П-183/12	Ж-БЛ-05-156/10,	ФОНД ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ - БАЊА ЛУКА	22 - Владина и министарска именованја	05-01-11	Дјелимично реализована	ДА
П-184/12	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ "МЛАДИ И ДЈЕЦА У СУКОБУ СА ЗАКОНОМ "EX OFFICIO Ж-СА-01-1254/12,	ПАРЛАМЕНТ ФБиХ, ВЛАДЕ ЕНТИТЕТА И БД, МИН.ПРАВДЕ БиХ, ФБиХ и РС, МИН. ЗДРАВЉА Ф БиХ и РС И УСТАНОВЕ ЗА СМЈЕШТАЈ МЛАДИХ И ДЈЕЦЕ У СУКОБУ СА ЗАКОНОМ У ФБиХ и РС -	13 - Права дјетета	16-10-12	Остварена сарадња	ДА
П-185/12	Ж-СА-06-227/12,	КАНТОНАЛНИ ЗАВОД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА ЗЕ-ДО КАНТОНА - ЗЕНИЦА И АМБУЛАНТА ПОРОДИЧНЕ МЕДИЦИНЕ "ЦЕНТАР" - ЗЕНИЦА	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	20-11-12	Није реализована	ДА
П-186/12	Ж-БЛ-06-614/12,	УДРУЖЕЊЕ ГРАЂАНА "ФРОНТ" ТУЗЛА - ТУЗЛА	01 - Дискриминација -- 01-14 - На основу политичког или другог увјерења	23-11-12	Нема одговора	НЕ
П-187/12	Ж-БЛ-06-492/12,	МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ БиХ - САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-17 - На основу образовања	22-11-12	Реализована	ДА
П-188/12	Ж-СА-06-319/12,	АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ ФБиХ -- САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-01 - Узнемиравање	22-11-12	Реализована	ДА
П-189/12	Ж-БЛ-04-790/12,	КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛ. 182 РС -- БАЊА ЛУКА	10 - Радни односи	22-11-12	Нема одговора	НЕ
П-190/12	Ж-БЛ-05-318/12,	МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ - БАЊА ЛУКА	22 - Владина и министарска именованја	26-11-12	Остварена сарадња	ДА
П-191/12	Ж-СА-06-402/12,	СТЕЧАЈНИ УПРАВНИК ИП "КРИВАЈА" Д.О.О У СТЕЧАЈУ -ЗАВИДОВИЋИ, , В.Д. ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	23-11-12	Остварена сарадња	ДА
П-192/12	Ж-СА-06-402/12,	В.Д. ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР ИП "КРИВАЈА" Д.О.О У СТЕЧАЈУ -ЗАВИДОВИЋИ	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	23-11-12	Нема одговора	НЕ
П-193/12	Ж-СА-06-402/12,	СИНДИКАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА ИП "КРИВАЈА" СИНДИКАТА ГРАФИЧКИХ, ИЗДАВАЧКИХ И МЕДИЈСКИХ РАДНИКА БИХ	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	23-11-12	Нема одговора	НЕ
П-194/12	Ж-СА-05-132/12,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО И МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА И НАУКЕ КАНТОНА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именованја	23-11-12	Нема одговора	НЕ
П-195/12	Ж-ЛИ-05-187/12,	ОПШТИНСКИ СУД ЛИВНО -- ЛИВНО	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	03-12-12	Реализована	ДА
П-196/12	Ж-ЛИ-05-50/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА И ИЗБЈЕГЛИЦА - САРАЈЕВО	19 - Управа	03-12-12	Реализована	ДА
П-197/12	Ж-ЛИ-04-194/12,	ВЛАДА КАНТОНА 10 -- ЛИВНО	25 - Пензије	04-12-12	Нема одговора	НЕ



П-198/12	Ж-СА-05-937/12,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именованја	27-11-12	Остварена сарадња	ДА
П-199/12	Ж-СА-05-603/12,	ОПШТИНА НОВИ ТРАВНИК - НОВИ ТРАВНИК	19 - Управа	27-11-12	Остварена сарадња	ДА
П-200/12	Ж-ЛИ-05-211/11,	СКУПШТИНА КАНТОНА 10 - ЛИВНО	19 - Управа	12-12-12	Нема одговора	НЕ
П-201/12	Ж-ЛИ-06-161/12,	МЕЂУКАНТОНАЛНА КООРДИНАЦИЈА ЗА ОПШТИНСКА МАЛОНОГОМЕТНА ТАКМИЧЕЊА МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА-НАСЕЉА -ЧИТЛУК	01 - Дискриминација -- 01-18 - На основу друштвеног положаја и пола	04-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-202/12	Ж-СА-04-1190/12,	ЈУ ОШ "ХАШИМ СПАХИЋ" ИЛИЈАШ - ИЛИЈАШ	10 - Радни односи	30-11-12	Није реализована	ДА
П-203/12	Ж-СА-04-957/12,	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ - САРАЈЕВО	10 - Радни односи	30-11-12	Остварена сарадња	ДА
П-204/12	Ж-СА-04-1112/12,	КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ - САРАЈЕВО	10 - Радни односи	30-11-12	Остварена сарадња	ДА
П-205/12	Ж-БЛ-05-239/12,	ОПЋИНСКИ СУД ВЕЛИКА КЛАДУША -- ВЕЛИКА КЛАДУША	09 - Судови -- 09-1 - жалбе на рад судија/суткиња	20-11-12	Остварена сарадња	ДА
П-206/12	Ж-СА-05-1042/12,	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ - САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	28-12-12	Нема одговора	НЕ
П-207/12	Ж-СА-05-577/12,	ОПШТИНА ЗЕНИЦА - СЛУЖБА ЗА ОПШТУ УПРАВУ И СТАМБЕНЕ ПОСЛОВЕ - ЗЕНИЦА	19 - Управа	28-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-208/12	Ж-СА-04-1336/12,	СРЕДЊОШКОЛСКИ ЦЕНТАР ПАЛЕ - ШКОЛСКИ ОДБОР И КОМИСИЈА ЗА ПРИЈЕМ КАНДИДАТА - ПАЛЕ	10 - Радни односи	28-12-12	Реализована	ДА
П-209/12	Ж-БР-06-226/11,	МУП РС - ЦЕНТАР ЈАВНЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ БИЈЕЉИНА -ПС БИЈЕЉИНА, ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БИЈЕЉИНА -- БИЈЕЉИНА	16 - Насиље	26-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-210/12	Ж-СА-06-732/12,	ОПШТИНА БОСАНСКИ ПЕТРОВАЦ - БОСАНСКИ ПЕТРОВАЦ	01 - Дискриминација -- 01-11 - На основу етничке припадности	28-12-12	Нема одговора	НЕ
П-211/12	Ж-БЛ-06-627/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА И ИЗБЈЕГЛИЦА - САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	26-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-212/12	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ "ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА ДЈЕЦЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ" <i>EX OFFICIO</i> -Ж-СА-01-1414/12,	МИНИСТАРСТВА ЗДРАВСТВА ФБИХ КАНТОНА И РС, ЗАВОДИ ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА КАНТОНА И ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РС, ВЛАДА ФБИХ, КАНТОНА, РС И БД БиХ -- САРАЈЕВО, БАЊА ЛУКА, БРЧКО, МОСТАР	13 - Права дјетета	28-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-213/12	Ж-СА-06-1260/12,	КЈП "ЦЕНТАР СКЕНДЕРИЈА" Д.О.О. САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или	26-12-12	Није реализована	ДА



			социјалног поријекла			
П-214/12	Ж-СА-02-1190/10,	ИНСТИТУТ ЗА МЕДИЦИНСКО ВЈЕШТАЧЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА ФБИХ -САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	28-12-12	Није реализована	ДА
П-215/12	Ж-СА-02-924/10,	ИНСТИТУТ ЗА МЕДИЦИНСКО ВЈЕШТАЧЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА ФБИХ -САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	28-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-216/12	Ж-БЛ-04-552/12,	ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА БАЊА ЛУКА - БАЊА ЛУКА	21 - Комуналне услуге	28-12-12	Нема одговора	НЕ
П-217/12	Ж-БЛ-04-140/12,	ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА БАЊА ЛУКА -- БАЊА ЛУКА	21 - Комуналне услуге	28-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-218/12	Ж-БЛ-05-377/12	ОПШТИНСКИ СУД БИХАЋ - БИХАЋ	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	31-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-219/12	Ж-СА-05-1364/12,	ИНСТИТУТ ЗА МЕТРОЛОГИЈУ БиХ -- САРАЈЕВО	19 - Управа	28-12-12	Нема одговора	НЕ
П-220/12	Ж-СА-05-1221/12,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именовања	28-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-221/12	Ж-БЛ-04-48/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА -- САРАЈЕВО	23 - Здравство	28-12-12	Реализована	ДА
П-222/12	Ж-БЛ-05-506/12,	ОПШТИНА ШАМАЦ - СКУПШТИНА ОПШТИНЕ-- ШАМАЦ	22 - Владина и министарска именовања	28-12-12	Реализована	ДА
П-223/12	Ж-БЛ-04-361/12,	ЈУ ДОМ ЗДРАВЉА БУЖИМ - БУЖИМ	10 - Радни односи	28-12-12	Реализована	ДА
П-224/12	Ж-БЛ-05-669/11,	АДВОКАТСКА КОМОРА ФБИХ -САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	31-12-12	Реализована	ДА
П-225/12	Ж-БЛ-05-619/12,	ОПШТИНСКИ СУД БИХАЋ -- БИХАЋ	09 - Судови	28-12-12	Реализована	НЕ
П-226/12	Ж-СА-05-620/12,	МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ РС - БАЊАЛУКА	03 - Приступ информацијама	31-12-12	Остварена сарадња	ДА
П-227/12	Ж-СА-06-405/12,	ОПШТИНА ДОЊИ ВАКУФ - ДОЊИ ВАКУФ	01 - Дискриминација -- 01-01 - Узнемиравање	28-12-12	Реализована	ДА
228/12	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ - Препоруке за унапређење заштите права дјете на приватност када су права нарушена од медија у БиХ	ВИЈЕЋЕ МИНИСТРА БИХ, ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БИХ	13 - Права дјетета	децембар 2012.	Остварена сарадња	ДА

## АНЕКС I – Преглед буџета 2012

0304 Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине

Образац 2.

**ЗБИРНИ ПРЕГЛЕД**  
расхода буџета по економским категоријама  
за период извјештавања: од 01.01. до 31.12.2012.

Ред.број	Врста расхода	Економски код	Одобрено буџетом за текућу годину	Измјене: ребаланс, преструкт., резерва (+,-)	Кориговани буџет (4+,-5)	Реализовано у текућем периоду	Реализовано у претходној годни	Индекс (7/6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<b>И</b>	<b>Текући издаци</b>		<b>2.388.000</b>	<b>87.931</b>	<b>2.464.584</b>	<b>2.451.186</b>	<b>2.637.559</b>	<b>1</b>
1.	Бруто плате и накнаде	611100	1.685.000	0	1.724.148	1.723.562	1.711.783	1
2.	Накнаде трошкова запослених	611200	176.000	-912	175.088	170.388	233.998	1
3.	Путни трошкови	613100	71.000	3.230	74.230	73.450	81.149	1
4.	Издаци за телефонске и ПТТ услуге	613200	55.000	5.400	60.400	58.818	58.006	1
5.	Издаци за енергију и комуналне услуге	613300	20.000	1.000	21.000	20.920	19.284	1
6.	Набавка материјала	613400	33.000	3.310	36.310	35.772	37.887	1
7.	Издаци за услуге превоза и горива	613500	26.000	7.001	33.001	31.292	31.740	1
8.	Издаци за закупнину	613600	255.000	-1.500	253.500	253.067	256.724	1
9.	Издаци за текуће одржавање	613700	23.000	0	23.000	22.991	28.436	1
10.	Издаци за осигурање	613800	7.000	800	7.800	7.490	6.898	1
11.	Уговорене и друге посебне услуге	613900	37.000	30.454	67.454	53.436	171.654	1
<b>ИИ</b>	<b>Капитални издаци</b>		<b>0</b>	<b>2.000</b>	<b>2.000</b>	<b>1.974</b>	<b>8.169</b>	
1.	Набавка земљишта	821100	0	0	0	0	0	
2.	Набавка зграда	821200	0	0	0	0	0	

3.	Набавка опреме	821300	0	2.000	2.000	1.974	8.169	1
4.	Набавка осталих сталних средстава	821400	0	0	0	0	0	
5.	Набавка средстава у облику права	821500	0	0	0	0	0	
6.	Реконструкција и инвестиционо одржавање	821600	0	0	0	0	0	
<b>ИИИ</b>	<b>Текући грантови</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	
1.	Грантови другим нивоима власти	614100	0	0	0	0	0	
2.	Грантови појединцима	614200	0	0	0	0	0	
3.	Грантови непрофитним организацијама	614300	0	0	0	0	0	
4.	Грантови у иностранство	614700	0	0	0	0	0	
<b>ИВ</b>	<b>Капитални грантови</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	
1.	Капитални грантови другим нивоима власти	615100	0	0	0	0	0	
2.	Капитални грантови појединцима и непрофитним организацијама	615200	0	0	0	0	0	
<b>В</b>	<b>Издаци за камате и остале накнаде</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	
1.	Камате на позајмице примљене кроз државу	616100	0	0	0	0	0	
2.	Издаци за иностране камате	616200	0	0	0	0	0	
3.	Камате на домаће позајмљивање	616300	0	0	0	0	0	
4.	Остале накнаде везане за позајмљивање	616400	0	0	0	0	0	
<b>СВЕ УКУПНО (I+II+III+IV+V):</b>			<b>2.388.000</b>	<b>89.931</b>	<b>2.477.931</b>	<b>2.453.160</b>	<b>2.645.728</b>	<b>1</b>

## АНЕКС II - ЗОСПИ

1. Јавни органи на нивоу БиХ који су испунили обавезу именовања службеника за информисање и доставили Водич и Индекс регистар у складу са чл. 19. и 20. ЗОСПИ-ја

Р.бр.	Назив институције	Р.бр.	Назив институције
1	Агенција за полицијску подршку	36	Комисија за концесије
2	Агенција за државну службу БиХ	37	Комисија за уклањање мина
3	Агенција за форензичка испитивања	38	Комисија за очување националних споменика БиХ
4	Агенција за идентификациона документа, евиденцију и размјену података БиХ	39	Конкурентијски савјет БиХ
5	Агенција за јавне набавке БиХ	40	Министарство цивилних послова
6	Агенција за лијекове и медицинска средства	41	Министарство финансија и трезора БиХ
7	Агенција за надзор над тржиштем БиХ	42	Министарство комуникација и транспорта БиХ
8	Агенција за осигурање депозита БиХ	43	Министарство одбране БиХ
9	Агенција за осигурање у БиХ	44	Министарство правде БиХ
10	Агенција за поштански промет БиХ	45	Министарство безбједности БиХ
11	Агенција за предшколско, основно и средње образовање	46	Министарство спољне трговине и економских односа БиХ
12	Агенција за рад и запошљавање БиХ	47	Министарство иностраних послова БиХ
13	Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ	48	Министарство за људска права и избјеглице БиХ
14	Агенција за безбједност хране БиХ	49	Обавјештајно-безбједносна агенција БиХ
15	Агенција за статистику БиХ	50	Одбор државне службе за жалбе
16	Агенција за унапређење страних инвестиција	51	Парламентарна скупштина БиХ
17	Агенција за заштиту личних података БиХ	52	Правобранилаштво БиХ
18	Архив БиХ	53	Регулаторна агенција за комуникације БиХ
19	Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања	54	Секретаријат Предсједништва БиХ
20	Центар за уклањање мина	55	Служба за послове са странцима
21	Централна банка БиХ	56	Служба за заједничке послове институција БиХ
22	Централна изборна комисија БиХ	57	Служба за заједничке послове органа и тијела ФБиХ
23	Дирекција за цивилно ваздухопловство БиХ-БХДЦА	58	Суд БиХ
24	Дирекција за економско планирање БиХ	59	Тужилаштво БиХ
25	Дирекција за европске интеграције БиХ	60	Управа БиХ за заштиту здравља и биља
26	Државна агенција за истраге и заштиту	61	Управа за индиректно опорезивање
27	Државна регулативна агенција за радијациону и нуклеарну безбједност	62	Канцеларија координатора за реформу јавне управе
28	Државна регулаторна комисија за електричну енергију	63	Канцеларија за ревизију финансијског пословања институција БиХ
29	Електроприведа БиХ	64	Канцеларија за ветеринарство БиХ
30	Фонд за повратак	65	Канцеларија за законодавство БиХ
31	Гранична полиција БиХ	66	Уставни суд БиХ
32	Институција омбудсмена за заштиту потрошача у БиХ	67	Спољнотрговинска комора БиХ
33	Институт за акредитовање БиХ	68	Савјет министара БиХ, Генерални секретаријат
34	Институт за интелектуалну својину БиХ	69	Високи судски и тужилачки савјет БиХ
35	Институт за стандардизацију БиХ		

**2. Јавни органи на нивоу БиХ који достављају статистичке податке у складу са чланом 20. ЗОСПИ-јс**

Р.бр.	Назив институције	Р.бр.	Назив институције
1	Агенција за полицијску подршку	30	Комисија за очување националних споменика БиХ
2	Агенција за школовање и стучно усавршавање кадрова	31	Конкурентијски савјет БиХ
3	Агенција за државну службу БиХ	32	Министарство цивилних послова
4	Агенција за форензичка испитивања	33	Министарство финансија и трезора БиХ
5	Агенција за идентификациона документа, евиденцију и размјену података БиХ	34	Министарство комуникација и транспорта БиХ
6	Агенција за јавне набавке БиХ	35	Министарство одбране БиХ
7	Агенција за надзор над тржиштем БиХ	36	Министарство правде БиХ
8	Агенција за осигурање депозита БиХ	37	Министарство безбједности БиХ
9	Агенција за осигурање у БиХ	38	Министарство спољне трговина и економских односа БиХ
10	Агенција за поштански саобраћај БиХ	39	Министарство иностраних послова БиХ
11	Агенција за предшколско, основно и средње образовање	40	Обавјештајно-безбједносна агенција БиХ
12	Агенција за рад и запошљавање БиХ	41	Одбор државне службе за жалбе
13	Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ	42	Парламентарна скупштина БиХ - Секретаријат
14	Агенција за безбједност хране БиХ	43	Правобранилаштво БиХ
15	Агенција за статистику БиХ	44	Предсједништва БиХ - Секретаријат
16	Агенција за унапређење страних инвестиција	45	Регулаторна агенција за комуникације БиХ
17	Агенција за заштиту личних података БиХ	46	Служба за послове са странцима
18	Архив БиХ	47	Служба за заједничке послове институција БиХ
19	Централна банка БиХ	48	Суд БиХ
20	Централна изборна комисија БиХ	49	Управа БиХ за заштиту здравља и биља
21	Дирекција за цивилно ваздухопловство БиХ-БХДЦА	50	Управа за индиректно опорезивање
22	Дирекција за економско планирање	51	Канцеларија координатора за реформу јавне управе
23	Дирекција за европске интеграције БиХ	52	Канцеларија за разматрање жалби БиХ
24	Државна агенција за истраге и заштиту	53	Канцеларија за ревизију финансијског пословања институција БиХ
25	Гранична полиција БиХ	54	Канцеларија за ветеринарство БиХ
26	Институција омбудсмена за заштиту потрошача у БиХ	55	Уставни суд БиХ
27	Институт за акредитовање БиХ	56	Савјет министара БиХ, Генерални секретаријат
28	Институт за интелектуалну својину БиХ	57	Високи судски и тужилачки савјет БиХ
29	Институт за стандардизацију БиХ		

## 3. Јавни органи на нивоу ФБиХ који достављају статистичке податке у складу са ЗОСПИ-јем

Р.бр.	Ниво ентитета	Р.бр.	Ниво кантона	Р.бр.	Ниво општине
1	Агенција за банкарство ФБиХ	1	Кантонални суд у Тузли	1	Општина Читлук
2	Федерални хидрометеоролошки завод	2	Кантонално тужилаштво Кантона Сарајево	2	Општина Бихаћ
3	Комисија за вриједносне папире Федерације БиХ	3	Министарство правде и управе Кантона Сарајево	3	Општина Бреза
4	Парламент Федерације БиХ – Канцеларија за односе с јавношћу	4	Министарство унутрашњих послова Кантона Сарајево	4	Општина Бугојно
5	Служба за заједничке послове органа и тијела Федерације БиХ	5	Министарство унутрашњих послова Зеничко-добојског кантона	5	Општина Цазин
6	Влада Федерације БиХ	6	Министарство за правосуђе и управу Зеничко-добојског кантона	6	Општина Читлук -Служба за друштвену дјелатност, општу управу и бранитеље
7	Врховни суд Федерације БиХ	7	Олимпијски базен Отока	7	Општина Доњи Вакуф
				8	Општина Фоча-Устиколина
				9	Општина Фојница
				10	Општина Горњи Вакуф-Ускопље
				11	Општина Грачаница
				12	Општина Груде
				13	Општина Хаџићи
				14	Општина Хаџићи – Служба за општу управу, друштвене дјелатности и заједничке послове
				15	Општина Илијаш
				16	Општина Јајце
				17	Општина Какањ
				18	Општина Кључ
				19	Општина Коњиц
				20	Општина Лукавац
				21	Општина Маглај
				22	Општина Нови Град
				23	Општина Нови Травник
				24	Општина Сански Мост
				25	Општина Сапна
				26	Општина Стари Град
				27	Општина Тешањ
				28	Општина Усора
				29	Општина Вареш
				30	Општина Високо
				31	Општина Завидовићи
				32	Општине Босанска Крупа - Служба за општу управу и друштвене дјелатности
				33	Општински Суд у Сарајеву

**4. Јавни органи на нивоу Републике Српске који достављају статистичке податке у складу са ЗОСПИ**

Р.Бр.	Ниво ентитета	Р.Бр.	Ниво округа	Р.Бр.	Ниво општине
1	Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске	1	Окружни суд Бања Лука	1	Општина Хан Пијесак
2	Фонд здравственог осигурања Републике Српске	2	Окружни привредни суд Добој	2	Општина Источна Илица
		3	Окружни Суд Добој	3	Општина Кнежево
				4	Општина Милићи
				5	Општина Пелагићево
				6	Општина Прњавор
				7	Општина Рудо
				8	Општина Соколац
				9	Општина Теслић
				10	Општина Трново
				11	Општина Угљевик
				12	Основни Суд Добој
				13	Основни суд у Теслићу

**Институција омбудсмена за људска  
права Босне и Херцеговине**



**ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ О ПОЈАВАМА  
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У БОСНИ И  
ХЕРЦЕГОВИНИ ЗА 2012. ГОДИНУ**

Бања Лука, март 2013. године





## САДРЖАЈ

<b>I УВОДНА РИЈЕЧ .....</b>	<b>5</b>
<b>II ИНСТИТУЦИЈА ОМБУДСМЕНА И ОДЈЕЛ ЗА ЕЛИМИНАЦИЈУ СВИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ .....</b>	<b>6</b>
<b>III ОБАВЕЗУЈУЋА СНАГА ЗАБРАНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ... 8</b>	<b>8</b>
3.1. Међународни стандарди .....	8
3.2. Регионални инструменти .....	8
3.3. Домаћи прописи .....	10
<b>IV АКТИВНОСТИ ПРЕДУЗЕТЕ НА ПРОМОЦИЈИ ЗАКОНА И САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА .....</b>	<b>12</b>
<b>V ПОСТУПАК ПО ЖАЛБИ И СТАТИСТИКЕ .....</b>	<b>15</b>
5.1. Анализа запримљених жалби .....	15
<b>VI ЗАПАЖАЊА ОМБУДСМЕНА У ПОГЛЕДУ ПОЈЕДИНИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ .....</b>	<b>17</b>
6.1. Мобинг.....	17
6.2. Дискриминација на националној основи.....	18
6.3. Дискриминација на основу образовања.....	19
6.4. Дискриминација Рома .....	20
6.5. Остали облици дискриминације.....	21
6.6. Илустративни примјери.....	22
<b>VII МЈЕРЕ ЗА ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ.....</b>	<b>28</b>



## I УВОДНА РИЈЕЧ

Сваки грађанин Босне и Херцеговине има право да ужива Уставом и законом загарантована права без дискриминације по било којем основу. Услов за обезбјеђивање приступа наведеној заштити је да држава као демократска творевина успостави ефикасан механизам заштите којем ће се моћи обратити свака жртва дискриминације и који ће обезбиједити да жалба грађанина буде третирана на озбиљан и повјерљив начин уз истовремено пуно уважавања дигнитета грађана.

Босна и Херцеговина је једна од држава која је својим унутрашњим законодавством регулисала забрану дискриминације по свим основама и у свим областима живота, те утврдила и механизме заштите. Међутим, у пракси, уживање права у Босни и Херцеговини не остварује се на равноправној основи и у једнакој мјери за сваког појединца.

Годишњи извјештај Институције омбудсмена о појавама дискриминације представља пресјек активности Институције за календарску 2012. годину и указује на трендове појава разних облика дискриминације са којима се грађани суочавају.

У складу са Законом о забрани дискриминације БиХ, чланом 7. став (2) тачка ф), Институција омбудсмена подноси овај извјештај Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, Народној скупштини Републике Српске, Парламенту Федерације Босне и Херцеговине и Скупштини Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

Сви јавни органи на нивоу државе, ентитета, кантона и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, општинске институције и тијела, правна лица са јавним овлашћењима као и сва правна и физичка лица у свим областима живота обавезна су да обезбиједу примјену мјера из овог годишњег извјештаја, а пропуштање извршења ових мјера чини их одговорним за кршење људских права.

У Бањој Луци,  
март, 2013. године

Омбудсмени БиХ

Љубомир Сандић

Јасминка Џумхур

Нивес Јукић

## II ИНСТИТУЦИЈА ОМБУДСМЕНА И ОДЈЕЛ ЗА ЕЛИМИНАЦИЈУ СВИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Институција омбудсмена) независна је институција успостављена с циљем промовисања добре управе и владавине права, заштите права и слобода физичких и правних лица, која су гарантована Уставом БиХ и међународним споразумима, који се налазе у додатку Устава. Институција омбудсмена пружа физичким и правним лицима обавјештења о њиховим правима и обавезама, могућности судске и друге заштите, поступа по појединачним и групним жалбама, предлаже покретање поступака медијације, издаје препоруке када утврди повреду права и прати њихово извршавање.

Основ за рад и функционисање Институције омбудсмена су анекси IV и VI Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини од 14. децембра 1995. године, Закон о забрани дискриминације, Закон о слободи приступа информацијама и Закон о министарским именованима, именованима Савјета министара и другим именованима Босне и Херцеговине,<sup>1</sup> те ентитетским законима о владиним и министарским именованима.

Органи и институције имају обавезу да сарађују са омбудсменом и у том смислу су обавезни да пружају одговарајућу помоћ у истрази и вршењу контроле, да му омогуће приступ списима или документима, обављање личних разговора и разматрање потребних списа и докумената с циљем провјера навода жалби.<sup>2</sup>

У оквиру Институције омбудсмена дјелује посебан Одјел за елиминацију свих облика дискриминације чији је циљ да путем препорука и осталих одлука указује одговорним институцијама и службама на факторе који онемогућавају равноправан законски третман према свим грађанима БиХ и предлаже одговарајуће мјере за ефикасну правну интервенцију усмјерену на заштиту права грађана.

Поступак за заштиту од дискриминације пред Институцијом омбудсмена покреће се подношењем жалбе на једну од адреса наведених на званичној интернетској страници институције.<sup>3</sup> Свако физичко или правно лице које тврди да има легитиман интерес може се обратити Институцији омбудсмена без икаквих ограничења. Националност, држављанство, мјесто боравка, пол, малољетност, етничко поријекло, религија, правна неспособност, затвор било које врсте и, уопште узевши, посебни односи са неким органом и зависност од неког органа владе не могу ограничити право улагања жалбе институцији. Жалба мора бити потписана и мора садржавати елементе назначене у обрасцу, а омбудсмени могу одлучити да прихвате жалбу поднесену на мање формалан начин, уколико установе да околности то захтијевају. Рад Институције омбудсмена по жалби је бесплатан за лице које јој се обрати и не захтијева помоћ савјетника или адвоката. Жалба Институцији омбудсмена или њена интервенција неће повући било какве кривичне, дисциплинске или друге санкције за подносиоца жалбе као ни било какву неугодност или дискриминацију за њега.<sup>4</sup>

<sup>1</sup> чланови 16. и 17. поменутог закона

<sup>2</sup> члан 25. Закона о омбудсмену за људска права БиХ

<sup>3</sup> [www.ombudsmen.gov.ba](http://www.ombudsmen.gov.ba)

<sup>4</sup> члан 18. Закона о омбудсмену за људска права БиХ

Рок за подношење жалбе Институцији омбудсмена је 12 мјесеци након појаве чињеница, догађаја или одлука на које се странка жали, а рок за подношење тужбе суду према одредбама Закона о забрани дискриминације је три мјесеца од дана сазнања о учињеној повреди права, а најдуже једну годину од дана учињене повреде.

## III ОБАВЕЗУЈУЋА СНАГА ЗАБРАНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

### 3.1. Међународни стандарди

Забрана дискриминације садржана је у међународним конвенцијама које се директно примјењују у домаћем правном систему, у европским инструментима који се или директно примјењују или добијају правну снагу у поступку придруживања Босне и Херцеговине Европској унији, у Уставу Босне и Херцеговине, у Закону о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини као и у другим домаћим прописима који су усклађени са претходно наведеним законом.

Међународни споразуми који садрже забрану дискриминације су:

- Универзална декларација о људским правима (UDHR)<sup>5</sup>,
- Међународни пакт о грађанским и политичким правима (ICCPR)<sup>6</sup>,
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (ICESCR),
- Конвенција о укидању свих облика расне дискриминације (CERD)<sup>7</sup>,
- Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена (CEDAW)<sup>8</sup>,
- Конвенција која се односи надискриминацију у погледу запошљавања и занимања (ILO-C-111),
- Конвенција о заштити права радника миграната и чланова њихових породица,
- Конвенција о праву дјетета (CRC),
- Конвенција о правима особа са инвалидитетом и
- Конвенција Унеска против дискриминације у области образовања

### 3.2. Регионални инструменти

Забрана дискриминације дефинисана је и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, која се, заједно са њеним протоколима, директно примјењује и има приоритет над свим осталим законима у БиХ.

Европска конвенција за заштиту основних људских права и слобода (ЕКЉП) нуди заштиту права свима онима који су под надлежношћу земаља потписница. Један од најснажнијих међународних механизма за заштиту људских права због посједовања механизма примјене, ЕКЉП гарантује широк спектар углавном грађанских и политичких права, укључујући:

- право на живот (члан 2), живот без насиља (члан 3), живот без ропства (члан 4)
- слободу мишљења (члан 9), изражавања (члан 10) и право на мирне скупове (члан 11)
- слободу кретања (Протокол бр. 4, члан 2)

Сви људи који живе у земљама чланицама Савјета Европе уживају права из Конвенцији, без обзира на пол, расу, боју коже, језик, религију, политичко или друго опредјељење,

<sup>5</sup> Чланови 1. и 2.

<sup>6</sup> Члан 2. понавља формулацију из Универзалне декларације, док се у члановима 14. и 19. гарантује једнакост свим лицима у судском поступку односно право на учешће у јавном животу. У члану 26. Пакта утврђује се сљедеће: «Сва лица су једнака пред законом и имају право, без икакве дискриминације, на једнаку законску заштиту. Закон треба да забрани сваку дискриминацију и да гарантује свим лицима једнаку и дјелотворну заштиту против дискриминације било на основу расе, боје коже, пола, језика, вјере, политичког и другог мишљења, националног и друштвеног поријекла, имовине, рода или било које друге околности».

<sup>7</sup> Члан 2.

<sup>8</sup> Члан 2.

национално или друштвено поријекло, припадност националној мањини, власништво или неки други статус. У вријеме рата или других јавних пријетњи нацији, државе чланице могу се оградити од обавеза у тој мјери колико је потребно, међутим изузевши право на живот и право на живот без мучења или ропства. Генерални секретар Савјета Европе мора бити обавијештен о било којем одступању од обавеза.

Након што је постала чланица Савјета Европе од априла 2002. године, БиХ је ратификовала ЕКЉП, те тако преузела обавезу на регионалном нивоу да у складу са чланом 1. ЕКЉП обезбиди права и слободе гарантоване тим документом свим лицима на својој територији.

У члану 14. Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода утврђено је да се “уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, веза са неком националном мањином, имовно стање, рођење или други статус”.

Протокол бр. 12 уз наведену конвенцију, који је Босна и Херцеговина ратификовала 29. 07. 2003. године, а који је ступио на снагу 01. 04. 2005. године, проширује забрану дискриминације са права и слобода предвиђених у Конвенцији на “уживање свих права предвиђених законом...” Прва пресуда којом се примјењује Протокол бр. 12 је пресуда у предмету *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине*.

Забрана дискриминације у појединим областима регулисана је и директивама Европске уније. Директиве представљају законодавне акте ЕУ којима се од држава чланица захтијева одређени резултат без навођења начина на који је потребно постићи тај резултат:

- Директива о расној једнакости – Директива Савјета ЕУ 2000/43/ЕЦ од 29. јуна 2000. године којом се примјењује принцип једнаког поступања према свим лицима без обзира на расно или етничко поријекло
- Директива о запошљавању – Директива Савјета ЕУ 2000/78/ЕЦ од 27. новембра 2000. године којом се успоставља општи оквир за једнако поступање у погледу запошљавања и струке
- Директива о једнакој плати – Директива Савјета ЕУ 75/117/ЕЦ од 10. фебруара 1975. године о усклађивању закона држава чланица у погледу примјене принципа једнаке плате за жене и мушкарце
- Директива о равноправности полова – Директива Савјета ЕУ 2004/113/ЕЦ од 13. децембра 2004. године којом се примјењује принцип једнаког поступања према женама и мушкарцима у приступу и добијању добара и услуга
- Директива о терету доказивања – Директива Савјета ЕУ 97/80/ЕЦ од 15. децембра 1997. године о терету доказивања у случајевима дискриминације по основу пола
- Директива о једнаком поступању при запошљавању – (прерађена) – Директива 2006/54/ЕЦ Европског парламента и Савјета ЕУ од 5. јула 2006. године о примјени принципа једнаких могућности и једнаког поступања према мушкарцима и женама у погледу запошљавања и струке. Ова директива представља обавезу БиХ као државе која се налази на путу придруживања Европској унији.



### 3.3. Домаћи прописи

Устав БиХ прописује да ће „Босна и Херцеговина и оба ентитета обезбиједити највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода...“<sup>9</sup>, те да „права и слободе предвиђени у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и у њеним протоколима се директно примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим осталим законима“.<sup>10</sup>

Устав БиХ надаље утврђује да је „уживање права и слобода, предвиђених у овом члану или у међународним споразумима наведеним у Анексу I овог устава, обезбијеђено свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којем основу као што су пол, раса, боја, језик, вјера, политичко и друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.“

Законом о забрани дискриминације, који је ступио на снагу 5. августа 2009. године, створен је свеобухватан оквир грађанских и управних прописа за заштиту од дискриминације. Осим забране различитог поступања по било којем основу, законом је направљена дистинкција између непосредне и посредне дискриминације, те су утврђени као посебни облици дискриминације: узнемиравање, полно узнемиравање, мобинг, сегрегација, издавање налога другима за вршење дискриминације, помагање другима приликом дискриминације и виктимизација. Законом је одређена и област примјене, а као централна институција за заштиту од дискриминације одређена је Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине. Законом су, такође, прописани управни и судски поступци за заштиту од дискриминације, те предвиђене прекршајне одредбе за поступања супротна том закону, укључујући непоступање по препорукама Институције омбудсмена.

На жалост, и приликом примјене Закона о забрани дискриминације поновила се пракса да се закони веома лако усвајају, док изостају ефикасне мјере с циљем обезбјеђивања њихове примјене. Иако је чланом 7. став 5. Закона о забрани дискриминације прописано да ће у буџет Институције омбудсмена бити уврштена посебна буџетска ставка неопходна за функционисање специјалног одјела/специјалних одјела за борбу против дискриминације, то се у буџету за 2010. и за 2011. годину није десило, због финансијских ограничења која су наметнута Институцији омбудсмена привременим финансирањем. Ова ограничења нарочито се одражавају на питања промоције закона, праћења судских поступака везаних за дискриминацију, спровођење истраживања из области дискриминације и усклађивања закона.

Овакав приступ примјени једног новоуспостављеног механизма за који на глобалном нивоу постоји веома низак ниво правне праксе значајно утиче на ефикасност примјене закона и у умањује могућност Институције омбудсмена да у потпуности извршава своје Законом утврђене обавезе. Као резултат, иако је од усвајања Закона прошло више од двије године, донесена је свега једна правоснажна судска пресуда за дискриминацију, и то у Кантоналном суду у Мостару,<sup>11</sup> као и једна неправоснажна судска пресуда за дискриминацију у Општинском суду у Ливну.<sup>12</sup>

<sup>9</sup> Члан II 1 и 2 Устава БиХ - Људска права и међународни стандарди

<sup>10</sup> Члан II 1 и 2 Устава БиХ - Људска права и међународни стандарди

<sup>11</sup> Број: П 58 0 П 056658 09 П

<sup>12</sup> Број: 68 0 П 017561 11 П

И поред свих напора које је Институција омбудсмена уложила у промоцију Закона о забрани дискриминације, а што се може видјети из сталног пораста броја жалби који се региструју у Институцији омбудсмена, и даље је присутна потреба за подизањем свијести о овом правном инструменту, посебно у дијелу у којем ће се обезбиједити ефикасна примјена одредаба закона који се односи на судску заштиту.

## IV АКТИВНОСТИ ПРЕДУЗЕТЕ НА ПРОМОЦИЈИ ЗАКОНА И САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА

Како су омбудсмени уочили недостатак информисаности грађана о Закону о забрани дискриминације, у току 2012. године настављене су активности на промоцији и информативним кампањама које су усмјерене ка надлежним институцијама и јавности. Нажалост, ограничена средства и капацитети Институције омбудсмена умањили су могућност дјеловања институције у промоцији, тако да је то дјеловање у 2012. године као и у претходним годинама углавном било у оквиру активности које су организовале друге организације и институције.

Током 15. и 16. марта, а потом 9. октобра 2012. године представници Институције омбудсмена учествовали су на радионици у организацији Министарства за људска права и избјеглице БиХ и ОЕБС-а, с циљем израде извјештаја о стању људских права у БиХ, а у складу са чланом 8. став 3. Закона о забрани дискриминације БиХ. Радионица је била подијељена у четири тематска модула, а као резултат размијењене су информације и усвојени предлози за унапређење стања људских права у Босни и Херцеговини (интензивирање консултативних процеса са невладиним организацијама, поштовање препорука омбудсмена, ефикасније извршавање судских одлука и усклађивање закона са Законом о забрани дискриминације).

У организацији европских полицијских структура и МУП-а РС, 21. и 22. марта 2012. године организован је дводневни семинар о теми: “Кривична дјела почињена из мржње” намијењен едукацији тужилаца и полицијских инспектора свих нивоа у БиХ. Нагласак је стављен на детерминисање мржње као појаве и њеног манифестовања приликом вршења кривичних дјела, али и практично дјеловање полиције на превенцији, као и препознавање ове врсте побуда приликом сазнања о извршењу кривичних дјела у земљама из којих предавачи долазе, конкретно Уједињеног Краљевства, Шпаније, Аустрије и Пољске.

Дана 27. марта 2012. године у Витезу је одржана конференција о теми: “Родна питања у реформи сектора безбједности”, коју је организовала Алумни асоцијација Центар Џорџ Маршал у Босни и Херцеговини, у сарадњи са Центром Џорџ Маршал, те уз подршку Штаба НАТО-а у Сарајеву, Центра за безбједносне студије из Сарајева и других невладиних организација. На конференцији је, између осталог, закључено да је свијест о родном питању у области безбједности веома важна за стабилност и мир у друштву, а посебно у постконфликтним друштвима и процесима помирења.

На Правном факултету Универзитета у Бихаћу, 05. 04. 2012. године, организован је округли сто под називом: „Контроверзе примјене новог закона о судским таксама УСК-а, могућа повреда основног људског права на приступ суду“. Примјеном новог закона о судским таксама у Унско-санском кантону предвиђене су вишеструко скупље таксе за разлику од других кантона, па су представници омбудсмена дигли глас против такве одлуке којом се сиромашни грађани лишвају могућности да траже правду на суду. По завршетку округлог стола дата је изјава за ТВУСК и ТВ 037, у смислу да је право државе да обезбиједи наплату судских трошкова због покретања правосудног механизма на захтјев странке, али да то не

смије чинити на штету основних људских права, те да треба користити друге механизме који јој стоје на располагању.

У Сарајеву је 15. и 16. маја 2012. године одржан низ обука у којима су учествовали правници запослени у Институцији омбудсмена, а које су биле посвећене међународним стандардима дискриминације и пракси Европског суда за људска права, истраживању појединих случајева уз представљање искустава тијела за остваривање равноправности из Словеније, мобингу и судској пракси рјешавања случајева дискриминације.

Представници Одјела за елиминацију свих облика дискриминације учествовали су у обиљежавању Дана против хомофобије (16. и 17. мај 2012), у организацији Сарајевског отвореног центра. У дискусијама и на састанцима са представницима дипломатског кора у Сарајеву и учесницима скупа из земље и иностранства, представници Институције омбудсмена су указали на појаве дискриминације са којима се припадници LGBT популације најчешће сусрећу, а које се односе на хомофобичне изјаве и натписе у медијима, осуду и неприхватање од шире јавности, недостатак директне подршке власти и непотпуно спровођење Закона о забрани дискриминације.

У организацији Мисије ОЕБС-а, 6. јуна 2012. године, представници Одјела гостовали су у радијској емисији на РТВ-у Унско-санског кантона „На заједничкој фреквенцији“, која је посвећена појму и борби против дискриминације. Након једночасовног излагања свих учесника (ОЕБС, Удружење лица са инвалидитетом УСК) режија је примала питања слушалаца на која је одговорено у складу са мандатом Институције омбудсмена.

Током петодневног боравка у Републици Чешкој (10-14.12.2012, Праг и Брно), представници Институције омбудсмена имали су прилику да се упознају са радом омбудсмена Чешке а посебна пажња посвећена је питању борбе против дискриминације кроз стратешко парничење. Иста тема била је предмет округлих столова у Сарајеву (20. и 21. јуни 2012) и Бањалуци (31. октобар и 1. новембар 2012) које је организовала чешка невладина организација „*Poradna pro občanstvi, občanska a lidska prava*“, уз подршку Министарства иностраних послова Републике Чешке у кооперацији са невладином организацијом "Ваша права БиХ".

На састанку са представницима ОЕБС-а (24. 10. 2012. у Сарајеву) разговарано је о појединачним предметима који су имали медијску пажњу, у којима је Институција омбудсмена утврдила кршење права и издала препоруке, а представници Мисије ОЕБС-а понудили помоћ у праћењу извршења путем својих канала комуникације.

На састанку са представницама независне, неполитичке и непрофитне организације Сарајевски отворени центар – СОЦ (9. новембра 2012. Сарајево) указано је на недостатке у терминологији Закона о забрани дискриминације БиХ, којим се забрањује дискриминација на основу "полног изражавања или оријентације", умјесто "сексуалне оријентације и родног идентитета." На састанку је истакнуто да је дискриминација LGBT особа у нашем друштву присутнија него што то приказује број запримљених жалби у надлежним институцијама, и закључено је да је Институција омбудсмена са СОЦ-ом и раније остварила добру сарадњу учешћем на обуци о злочинима из мржње и Закону о забрани дискриминације за LGBT активисте у БиХ у организацији СОЦ-а и ОЕБС-а, и учешће на Првој школи LGBT права за студенте у организацији СОЦ-а уз подршку ИЛГА-Европе, те кроз рад на увођењу новог анкетног упитника од Завода за трансфузијску

медицине Федерације Босне и Херцеговине, те да свакако и даље остаје и отворена за различите видове сарадње.

Током презентације извјештаја “Борба против кривичних дјела почињених из мржње - анализа инцидената мотивисаних предрасудама у Босни и Херцеговини, са препорукама”, који је издала Мисија ОЕБС-а у Босни и Херцеговини (13. новембар 2012) у хотелу “Сарајево”, идентификовано је да су ова дјела најчешће усмјерена против сљедећих категорија становништва и објеката: повратничких заједница; вјерских и сакралних објеката; припадника сексуалних мањина; Рома.

Дана 20. 03. 2012. године Институција омбудсмена била је домаћин и организатор састанка са представницима невладиних организација које се баве заштитом људских права и борбом против дискриминације, који је одржан у сједишту Институције у Бањалуци. Циљ састанка био је да се организације цивилног друштва упознају са Извјештајем о појавама дискриминације за 2011. годину и да се осмисли простор за размјену искуства и изазова са којима се цивилни сектор и Институција омбудсмена за људска права суочавају приликом примјене Закона о забрани дискриминације БиХ. Закључено је да постоји добар правни оквир, али да треба јачати положај и значај цивилног друштва, јачати односе између владиног и невладиног сектора, ослободити жртве дискриминације плаћања судских трошкова када покрећу судске поступке, али и повећати активизам угрожених категорија.

Рад Институције на сузбијању дискриминације промовисан је и у саопштењима за радио и телевизијске емисије, гостовањима у емисијама и давањем изјава, достављањем информација различитим научноистраживачким центрима у земљи и иностранству, достављањем сугестија Канцеларији високог комесара за људска права Уједињених нација у процесу консултација под називом „Повезивање и синергија о питањима насиља над женама и дјевојкама: међудржавни процес“ пред Савјетом за људска права у Женеви (15. новембар 2012.), попуњавањем упитника у вези са реализацијом Препоруке СМ/Рес(2010)5 Комитета министара Савјета Европе о мјерема предузетим у борби против дискриминације на основу сексуалне оријентације и родног идентитета (30. новембар 2012), достављањем коментара на нацрт Препоруке бр. 14 Савјета Европе везано за борбу против расизма и расне дискриминације у запошљавању (20. април 2012).

## V ПОСТУПАК ПО ЖАЛБИ И СТАТИСТИКЕ

Поступак по појединачним жалбама грађана представља најзначајнији вид заштите људских права.

### 5.1. Анализа запримљених жалби

Током 2011. године Институција омбудсмена је запримила 191 жалбу, док је у извјештајом периоду за 2012. годину у Институцији омбудсмена регистровано 257 жалби. Дакле, евидентан је пораст броја жалби на дискриминацију (за 33%), као резултат наставка интензивне промотивне кампање коју су предузели Институција омбудсмена и друге организације из домена заштите људских права и борбе против дискриминације. Поређења ради, у 2010. години запримљено је 135 жалби на дискриминацију, а у 2009. години 156 жалби.

КАНЦЕЛАРИЈЕ	ЗАПРИМЉЕНИ ПРЕДМЕТИ	ПРЕДМЕТИ У РАДУ	ЗАВРШЕНИ ПРЕДМЕТИ
Бања Лука	105	42	63
Брчко	18	12	6
Мостар	7	6	1
Сарајево	123	69	54
Ливно	4	2	2
<b>Укупно у Одјелу</b>	<b>257</b>	<b>131</b>	<b>126</b>

Табела 1: Приказ запримљених жалби у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2012. години

У структури запримљених жалби, далеко највећи број жалби односи се на повреде права из области радних односа, тачније на мобинг - 81. Дакле, у односу на 2011. годину број предмета из области мобинга се повећао за 99%, односно за 40 предмета.

Затим, по бројности жалби регистрованих у Одјелу, могу се поменути жалбе на дискриминацију на основу националног и социјалног поријекла - 30, на основу етничке припадности - 26, на основу образовања - 19, узнемиравања - 9, на основу друштвеног положаја и пола - 13, на основу политичког или другог увјерења - 14, на основу чланства у синдикату или другом удружењу и на основу везе са националном мањином - по 3 жалбе.

Од 257 запримљених жалби, ријешено је 126, док је у раду из 2012. године остао још 131 предмет. Из 2010. и 2011. године пренесено је 147 жалби. По поменутиим предметима се током 2012. године поступало, те је архивирано 69 предмета. У раду пред Институцијом омбудсмена у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације остало је 78 предмета.

Дакле, у 2012. години Одјел је поступао по 404 предмета. Ријешено је укупно 195 предмета, док је у раду остала укупно 209 предмета.

Од укупно 35 издатих препорука из дјелокруга Одјела, 9 препорука се односи на мобинг, 4 препоруке се односе на дискриминацију на основу друштвеног положаја и пола, по 3

препоруке се односе на узнемиравање, дискриминацију на основу етничке припадности, дискриминацију на основу националног и социјалног поријекла, 2 препоруке на дискриминацију на основу политичког или другог увјерења, те по 1 препорука за дискриминацију на основу везе са националном мањином и на основу образовања.

ОБЛИЦИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ / КАНЦЕЛАРИЈЕ	САРАЈЕВО	БАЊА ЛУКА	БРЧКО	МОСТАР	ЛИВНО	УКУПНО
Узнемиравање	4	5	0	0	0	9
Сполно узнемиравање	0	0	0	0	0	0
Мобинг	46	25	6	3	1	81
Сегрегација	0	1	0	0		1
Издавање налога и помагање другима приликом дискриминације	0	2	0	0	0	2
Подстицање на дискриминацију	1	1	0	0	0	2
На основу расе	0	0	0	0	0	0
На основу боје коже	2	0	0	0	0	2
На основу језика	1	0	0	0	0	1
На основу вјере	1	1	0	0	0	2
На основу етничке припадности	12	14	0	0	0	26
На основу националног или социјалног поријекла	16	10	3	1	0	30
На основу везе са националном мањином	1	1	0	1	0	3
На основу политичког или другог увјерења	4	8	1	1	0	14
На основу имовног стања	0	1	0	0	0	1
На основу чланства у синдикату или другом удружењу	1	1	0	0	1	3
На основу образовања	6	10	2	0	1	19
На основу друштвеног положаја и пола	1	9	2	0	1	13
На основу полног изражавања или оријентације	3	1	0	0	0	4
Остало	24	5	3	1	0	33

Табела 2: Приказ запримљених жалби по канцеларијама и облицима дискриминације

## VI ЗАПАЖАЊА ОМБУДСМЕНА У ПОГЛЕДУ ПОЈЕДИНИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

### 6.1. Мобинг

У Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2012. години запримљена је 81 жалба која се односи на мобинг.

У односу на 2011. годину, када је запримљена 41 жалба, у 2012. години као посматраном извјештајном периоду, запримљена је 81 жалба, што је значајно повећање броја притужби из ове категорије права, и то за 99%.

Иако је број обраћања грађана овој институцији због мобинга знатно повећан, тај број и даље није стварни показатељ стања у БиХ. Институција омбудсмена долази до оваквог закључка на основу свједочења странака и медијских написа, када најчешће на свјетло излазе најтеже посљедице мобинга.

Чињеница је да има пуно грађана који су данас изложени мобингу, али се не обраћају Институцији нити траже судску заштиту из страха да би у том случају могли остати без посла. Упоредјујући статистике из претходних година, евидентно је да је мобинг у порасту, чему доприносе тешка економска ситуација, висока стопа незапослености, лоше уређено тржиште рада и недостатак капацитета надлежних инспекција.

Жртве мобинга су такође изложене стресу јер мобинг оставља посљедице по њихово здравље, а уз жалбу Институцији често се прилажу мишљења психолога, психијатара или других стручних лица, као и искази свједока. Олакшавајућа околност за жртву мобинга огледа се у чињеници да је терет доказивања на наводном прекршиоцу. У пракси, прекршилац је лице на позицији моћи у односу на жртву, и чини све како би оповргао постојање мобинга, позивајући се на своја права која произлазе из разних интерних и општих аката.

Током спровођења поступка испитивања основаности жалби, омбудсмени су успјешно сарађивали са послодавцима у јавном и приватном сектору који су благовремено достављали тражена изјашњења и обавјештења о стању у предметима, а надлежене инспекције рада су у сваком случају поступиле по дописима Институције омбудсмена, те предузели неопходне истражне радње.

Слично као и у претходном извјештајном периоду, грађани су се Институцији омбудсмена најчешће обраћали због непријатељског окружења на радном мјесту, вријећања и омаловажавања од надређених, спречавања напредовања у служби, селективног и непотпуног остваривања права из радног односа у погледу коришћења годишњег одмора, права на стручно усавршавање и накнада за рад.

Најчешће пријављивани облик мобинга је тзв. вертикални мобинг који постоји када претпостављени злоставља једног одређеног радника, док се знатно мањи број жалби односи на хоризонтални мобинг, тј. мобинг између радника на једнаком положају по хијерархији. У сваком случају, циљ мобинга је да се запослени присиле да напусте радно мјесто и тако економски још више деградирају.

Означени одговорни органи у својим изјашњењима Институцији омбудсмена наводили су да су наводи подносилаца жалби неистинити, да се послови понекад обављају у промијењеним условима због специфичности рада, да се строго поштују одредбе Закона о раду и колективних уговора те да су подносиоци жалбе својим поступцима сами допринијели непријатељској атмосфери и окружењу на радном мјесту.

У немалом броју случајева, Институција омбудсмена се обраћала надлежним инспекцијама рада, како би се са што већом дозом извјесности утврдило чињенично



стање те донијела одговарајућа одлука, јер се из непосредног изјашњавања двије супротстављене стране није могао донијети поуздан закључак о постојању одговорности. Оно што је заједничко за све жртве мобинга је да су посљедице вишеструке. Проблеми и нездрава атмосфера на послу су разлог сталних боловања и повратак на посао је све упитнији, што може довести до добровољног отказа због потпуне исцрпљености или до добијања отказа. Након губитка запослења појављују се нови проблеми у вези са проналажењем новог посла јер мобинг доводи до губитка самопоштовања и губитка социјалне улоге, што се одражава и на пословни и на породични живот.

Ако се жртва мобинга одлучи на покретање парничног поступка против злостављача, већ осиромашени кућни буџет због избивања са посла, боловања, отказа или специјалистичких прегледа додатно се умањује за трошкове адвоката и судске таксе, што доводи до још тежег стања жртве.

У периоду извјештавања, Институција омбудсмена је учествовала у два раније покренута прекршајна поступка против послодаваца, када су жртве биле изложене додатном кажњавању и посљедицама, због чињенице да су користиле правне поступке за заштиту од дискриминације. У оба случаја ради се о јавним органима, гдје су запослени трпјели узнемиравање на радном мјесту којим се деградирао њихов радни статус, од стране непосредно надређених. Оваква могућност изричито је предвиђена Законом о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини, а Институција омбудсмена прибјегава оваквим мјерама у крајњем случају, када се ради о најтежим облицима виктимизације, тј. када је лице суочено са отказом или пријетњом отказом због чињенице да је стало у заштиту својих права. Као резултат пријава од омбудсмена, надлежни првостепени судови су донијели одлуке којима се кажњавају одговорна физичка и правна лица високим новчаним казнама. У поступку по жалби, другостепени судови су укинули првостепене пресуде и вратили поступак на поновно одлучивање, због формалних али и суштинских недостатака. Недовољан сензибилитет судија за суђења у предметима дискриминације, а нарочито мобинга, може обесхрабрити вјеру у дјелотворност правних лијекова који стоје на располагању жртви.

## 6.2. Дискриминација на националној основи

У Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2012. години запримљено је 30 жалби на дискриминацију на основу националног и социјалног поријекла.

У односу на 2011. годину, када су запримљене 43 жалбе, у 2012. години као посматраном извјештајном периоду видљиво је смањење броја притужби из ове категорије права, и то за 30%.

У 2012. години највећи број жалби односио се на дискриминацију на националној основи код поступака запослења и конкурсних процедура, именовања на руководећа мјеста, права из области становања те обављања привредних активности и јавних услуга.

Институција омбудсмена као основ за регистрацију поднесене жалбе у бази користи искључиво наводе странке истакнуте у самој жалби, док се у пракси, током истраге, често деси ситуација да ти наводи не буду потврђени. Ово је значајно када се говори о дискриминацији на националној основи и тешкоћама у утврђивању ове дискриминације јер је потребно доказати да је неко другачије третиран у остваривању неког свог права само због своје националне припадности. Приликом доказивања ове врсте дискриминације значајан фактор свакако представљају статистички подаци који, нажалост, у БиХ нису у потпуности доступни, због чињенице да је посљедњи попис становништва био 1991. године. Чињеница је да Закон о забрани дискриминације прописује да је терет доказивања на субјекту који је у жалби означен као кршилац права,

али недовољно развијена спознаја снаге ове законске одредбе умањује њену примјену у пракси, тако да Институција омбудсмена у комуникацији често добија парцијалне и уопштене одговоре, чиме се успорава поступак по жалби. Посљедица тога је да је жалба регистрована у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације, а да се у току истраге утврди да заиста постоји повреда неког права жалиоца, али да се не ради о случају дискриминације, или да се она није могла доказати.

Посебан проблем представља заступљеност конститутивних народа у органима јавне власти. Овај принцип заснован је на паритету доминантних етничких група у Босни и Херцеговини, према попису из 1991. године, али његова примјена је повезана са различитим тешкоћама које се јављају у пракси. Сваки грађанин има право да одбије да се изјасни по националној основи приликом заснивања радног односа, што онда доводи до непотпуних или непрецизних статистичких података, на основу којих би се могло утврдити да ли је једна одређена група доведена у неповољнији положај у односу на другу. Нико такође не може забранити појединцу да промијени своју етничку оријентацију, што евентуално може постати предмет злоупотребе приликом конкурисања на високе јавне функције, када резултат именовања буде руковођен разлозима опортунита а не једнаке заступљености бројчано инфериорније етничке групе.

Анализом стања на терену и на основу запримљених жалби, омбудсмени утврђују да се повратници и расељена лица често суочавају са социјалним искључивањем, неједнаким приступом социјалним услугама због недостатка адекватних мјера које обезбјеђују одрживи повратак, што се нарочито односи на област запошљавања. Омбудсмени такође уочавају да у појединим случајевима судски и управни поступци трају знатно дуже када су странке или подносиоци захтјева повратници који настоје да остваре неко своје право. Иако се не може са сигурношћу утврдити дискриминаторски мотив, првенствено због чињенице да у урбаним срединама правосудни и управни органи поступају у великом броју предмета што умањује њихову ефикасност, омбудсмени су у таквим случајевима пошли од претпоставке да се не може искључити дискриминаторски мотив и издавали су препоруке да се поступци мериторно окончају.

### **6.3. Дискриминација на основу образовања**

У Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2012. години запримљено је 19 жалби на дискриминацију на основу образовања.

У односу на 2011. годину, када је запримљено 11 жалби, у 2012. години као посматраном извјештајном периоду, видљиво је повећање броја притужби из ове категорије права, и то за 72%.

Омбудсмени налазе да је повећање броја жалби из ове категорије првенствено везано за проблеме и недоумице у вези са примјеном Болоњског процеса у области високог образовања, који се јављају приликом конкурисања на јавне позиције.

У поступању по појединачним жалбама грађана омбудсмени су утврдили да органи државне службе још нису донијели нове правилнике о унутрашњој организацији усклађене са Законом о високом образовању и забраном дискриминације грађана на основу чињенице да су поједини стекли дипломе по „старом систему“ а поједини по болоњском систему.

Омбудсмени БиХ сматрају да чињеница да правилници органа државе службе нису усклађени са Законом и Уставом не значи да та права и одговорности не постоје и да се због тога Закон не треба спроводити, јер је циљ функционисања свих органа власти у БиХ спровођење донесених закона, а не пропуштање да се они спроводе.

Омбудсмени БиХ такође наглашавају да се подзаконским актима не може сужавати обим права утврђених законом, јер би такво стање могло имати за посљедицу самовољу појединаца/представника власти, а код грађана стварати осјећај правне несигурности и неповјерења у демократске институције које функционишу на принципу легалитета и владавине права.

Искључивање из учешћа у јавној конкуренцији на запошљавање на позиције државних службеника у органима државне службе особа које су високо образовање стекле по болоњском програму образовања представља дискриминацију високог образовања стеченог по болоњском програму образовања и онемогућавање права на запослење под једнаким условима за низ младих и талентованих кадрова, те њихово довођење у неравноправан положај, усљед околности на које нису могли утицати. Такво поступање супротно је Уставу БиХ и Закону о забрани дискриминације.

У појединим случајевима група студената са завршеном вишом стручном спремом медицинског и лаборантског техничара изјавила је жалбу због чињенице да не могу полагати стручни испит за област здравства нити обављати приправнички стаж у здравственим установама, с обзиром да је правилником њихова област сврстана у техничке науке. Институција омбудсмена издала је препоруку надлежним министарствима (просвјете и здравства) да у међусобној координацији и у сарадњи са представницима студената састави измјене и допуне правилника којима би се овој категорији омогућио приступ тржишту рада за који су се школовали, што је и урађено.

## 6.4. Дискриминација Рома

У Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2012. години запримљене су три жалбе на дискриминацију на основу везе са националном мањином.

У односу на 2011. годину, када је запримљено 9 жалби, у 2012. години као посматраном извјештајном периоду, видљиво је смањење броја притужби из ове категорије права, и то за 67%.

Жлабе из ове категорије претежно се односе на дискриминацију Рома, као најбројније националне мањине у БиХ. Чињеница да је дошло до смањења обраћања ромске популације Институцији омбудсмена никако не упућује на закључак да је њихов положај знатно побољшан.

Роми су и даље у незавидном економско-социјалном положају јер већина њих не може физичку егзистенцију обезбиједити без социјалне помоћи, а у великој мјери нису здравствено осигурани, веома мали број има посао или сталан извор прихода а велики број ромске дјеце не иде у школу. Роми су такође и најчешће дискриминирана национална мањина, а до неједнаког третмана ове популације долази у области запослења, образовања, пружања јавних услуга и приступа мјестима јавног окупљања. Број изјављених жалби Институцији омбудсмена не одражава ни приближан стварни број случајева дискриминације Рома, управо због чињенице да живе на маргинама друштва, што утиче и на могућност коришћења правних лијекова и законских механизма за заштиту својих права.

Дискриминација Рома произлази управо из дубоко укоријењених предрасуда и стереотипа о Ромима који се доживљавају као „просјаци“, „разбојници“, „необразовани“ ...што додатно доприноси њиховој маргинализацији.

Неопходно је да држава настави да предузима институционалне напоре, првенствено с циљем образовања Рома, јер то је од суштинског значаја за ослобађање њихових потенцијала и пружања младим Ромима стручности која им је потребна да би избјегли зачарани круг дискриминације, искључености из друштва и сиромаштва.

Омбудсмени поздрављају чињеницу да медији у Босни и Херцеговини благовремено реагују у случају јавних инцидената дискриминације Рома, што је значајан корак ка промјени свијести становништва и прихватању ове националне групе као равноправне.

## 6.5. Остали облици дискриминације

У периоду извјештавања Институција омбудсмена се суочила и са дискриминацијом на основу пола. Низ општина организовао је лигу у малом фудбалу, а дјеца су могла учествовати ако сама или преко оца имају пребивалиште у једној од општина учесница. Давање могућности за наступ на турниру играчима који вуку поријекло по оцу из мјесне заједнице, те ускраћивање такве могућности играчима који вуку поријекло по мајци из те заједнице представља непосредан облик дискриминације према члану 3. тачка 1. Закона о забрани дискриминације и директан облик дискриминације према члану 4. тачка 1. Закона о равноправности полова у Босни и Херцеговини. Издата је препорука Међукантоналној координацији за општинска такмичења мјесних заједница – насеља (Лига Херцеговине) да, узимајући у обзир налаз и мишљење омбудсмена, ускладе пропозиције такмичења са Законом о забрани дискриминације и Законом о равноправности полова. Лига Херцеговине се обавезала да ће до идуће сезоне такмичења правилник бити измијењен, те је предузела кораке на пословима координације, у том правцу.

Иако су у Босни и Херцеговини сексуални односи припадника истог пола декриминализовани, а сви облици дискриминације на основу сексуалне оријентације изричито забрањени законом, LGBT особе се свакодневно сусрећу са стереотипима и предрасудама, а признавање њихових права зависи од отворености и спремности друштвене већине да толерише различитост и од политичке воље државних институција и функционера. У поређењу са осталим угроженим категоријама грађана, припадници LGBT популације се врло ријетко одлучују за покретање поступка пред Институцијом омбудсмена, што је вјероватно резултат страха због осуде околине и традиционалне нетрпељивости друштва и према овој категорији грађана као и јаког утицаја вјерских организација. Према сазнањима Институције омбудсмена, није било случајева дискриминације по наведеним основима који су добили судски епилог, а у периоду извјештавања регистровано је укупно 13 жалби на дискриминацију по основу друштвеног положаја, пола, и сексуалне оријентације, од чега су два предмета отворена по службеној дужности.

Један од карактеристичних примјера дискриминације по осталим основима, односно по основима који нису изричито набројани у закону односи се на начин аплицирања на јавне конкурсе у надлежности ентитетске агенције за државну управу. Подносиатеља жалбе сматра да агенција треба да поједностави поступак аплицирање на јавне функције и да равноправно третира апликације путем интернета као и оне послане поштом, јер и сама доставља одређена обавјештења кандидатима путем интернета. Омбудсмени Босне и Херцеговине су оцијенили да грађани имају право да траже од власти у Босни и Херцеговини предузимање мјера којима би се омогућило да аплицирају за посао путем интернета. Омогућавање коришћења тих услуга може се сматрати примјером добре управе, на начин да омогућава грађанима да аплицирају и равноправно учествују у конкурсима и на тај начин, уколико то сматрају прикладнијим и лакшим. У одговору на препоруку истиче се да ће агенција континуирано радити на побољшању информатичког аспекта у реализацији свих својих активности па и активности у спровођењу конкурсних процедура, што се сматра оствареном сарадњом и дијелимичном реализацијом препоруке.

Користећи се овлашћењима из Закона о забрани дискриминације, Институција омбудсмена је крајем извјештајног периода поднијела Иницијативу за измјене и допуне Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине, како би њиме била обухваћене и кривична дјела почињена из мржње. Ове измјене и допуне би требало да обухвате дефиницију мржње у општем дијелу Кривичног закона, квалификоване облике за одређена кривична дјела за која је предвиђена строжа кривична санкција ако је дјело почињено из „предрасуда“ и уврштавање мотивисаности предрасудама као отежавајуће околности приликом одмјеравања казне за било које кривично дјело. Такве измјене и допуне усвојене су у Кривичним законима Републике Српске и Брчко Дистрикта БиХ у 2010. години. У јануару 2013. године Парламент Федерације Босне и Херцеговине позвао је Институцију омбудсмена да учествује у раду одбора задуженог за припрему измјена и допуна Кривичног закона ФБиХ.

## 6.6. Илустративни примјери

### Предмет Ж-СА-06-264/12

Институција омбудсмена отворила је истрагу по службеној дужности због кршења људских права и основних слобода, у вези са забраном дискриминације по основу везе са националном мањином. Наиме, три лица ромске националности избачена су из кафића у Сарајеву, а особље им је рекло да не могу бити послужени јер су Роми. Конобарица је том приликом изјавила да има наредбу од власника објекта да не услужује Роме. Издата је препорука, којом је власнику угоститељског објекта препоручено да предузме неопходне мјере како би се приликом обављања угоститељске дјелатности у потпуности поштовале одредбе Закона о забрани дискриминације у БиХ. Препорука је испоштована.

### Предмет Ж-СА-06-225/12

Институцији омбудсмена обратила се група запосленика Електропреноса Босне и Херцеговине а.д. Бања Лука са жалбом на неједнак третман од Управе компаније у поступку исплате разлике плата и дневница за период од 01. 06. 2006. до 31. 12. 2009. године. Том приликом намирена су 1333 радника, од тога: 770 на основу правоснажних пресуда или вансудских нагодби, те за 563 запосленика на основу Одлуке о обрачуна и исплати разлике плате и дневница<sup>13</sup>, док за 76 појединаца, међу којима су и подносиоци жалбе, исплата није извршена. Издата је препорука којом се препоручује да Компанија одмах по пријему препоруке успостави сарадњу са Институцијом омбудсмена; да предузме мјере које ће резултирати једнаким третманом свих запослених; доводећи их у равноправан положај. Препорука је испоштована.

### Предмет Ж-СА-06-319/12

Жалилац се обратио Институцији омбудсмена са жалбом на рад Агенције за државну службу Федерације Босне и Херцеговине, због искључивања из учешћа у јавној конкуренцији на запошљавање на позиције државних службеника у органима државне службе у ФБиХ особа које су високо образовање стекле по болоњском програму образовања. Издата је препорука, којом је препоручено да се одмах по њеном пријему прекине пракса објављивања јавних конкурса у којима се не може остварити равноправан

<sup>13</sup> број 01-1958/11

третман високог образовања стеченог по болоњском програму образовања и система високог образовања заснованог на степенима стручне спреме. Препорука је испоштована.

### **Предмет Ж-СА-05-509/11**

Жалбени наводи су се односили на инспекцијски надзор спроведен од просвјетног инспектора Кантоналне управе за инспекцијске послове Кантона Сарајево. Препорука омбудсмена је издата декану Филозофског факултета с циљем отклањања дискриминације, јер је у поступку истраге утврђено да се подносиоцу жалбе пријети отказом због обраћања Институцији омбудсмена, чиме се доводи у неповољнији положај због тога што користи законску могућност обраћања Институцији омбудсмена, а такво поступање је изричито забрањено чл. 18, 19. и 21. Закона о забрани дискриминације БиХ. Од Филозофског факултета Универзитета у Сарајеву упућен је акт Институцији омбудсмена, којим је потврђено да препорука омбудсмена неће бити испоштована. Институција омбудсмена је након тога сходно овлашћењима Закона о забрани дискриминације поднијела Захтјев за покретање прекршајног поступка против Филозофског факултета Универзитета у Сарајеву, као правног лица и декана Филозофског факултета Универзитета у Сарајеву, као одговорног лица у правном лицу јер постоји основана сумња да су пропустили да поступе по препоруци омбудсмена Босне и Херцеговине, којом је препоручено Филозофском факултету Универзитета у Сарајеву и декану Филозофског факултета у Сарајеву да поништи рјешење „Упозорење пред отказ“. У прекршајном поступку, након улагања жалбе на првостепено рјешење којим је утврђена одговорност окривљених, другостепени суд је вратио предмет на поновно разматрање.

### **Предмет Ж-СА-06-446/12**

Жалбени наводи су се односили на дискриминирајуће одредбе формулара Завода за трансфузијску медицину ФБиХ. Предмет је закључен издавањем препоруке Заводу за трансфузијску медицину ФБиХ да уведе у примјену нови формулар, односно Сагласност даваоца крви или крвних састојака, сходно Правилнику о засебним техничким захтјевима за крв и крвне састојке, донесен 2011. године, а након чега је Завод доставио информацију да је она испоштована.

### **Предмет Ж-СА-06-405/12**

Жалбени наводи су се односили на Одлуку о платама и накнадама у органима управе Општине Доњи Вакуф, усвојену на сједници одржаној 30. 03. 2012. године, чији чланови 6. и 16. нису у складу са Законом о платама и накнадама у органима власти Федерације Босне и Херцеговине и Законом о забрани дискриминације БиХ.<sup>14</sup> Након окончања поступка истраге, Институција омбудсмена је упутила препоруку Општинском вијећу Општине Доњи Вакуф да преиспита донесену Одлуку о платама и накнадама у органима

<sup>14</sup> У жалби се наводи да је амандманом 2, усвојеним од Општинског вијећа, члан 6. измијењен на начин да је за радно мјесто општински начелник, платни разред I, умјесто коефицијента 9, утврђен коефицијент 7,80, са образложењем да општинском начелнику не припада коефицијент као министру у Влади ФБиХ, већ да му као изабраном званичнику припада коефицијент као посланику у Парламенту ФБиХ, те сходно томе коефицијент 7,80. Амандманом 3 је у члану 16 за радно мјесто помоћника начелника, платни разред II, коефицијент 5,70 измијењен на коефицијент 4,60, уз образложење да помоћнику начелника припада коефицијент као руководећим државним службеницима. У жалби је истакнуто да све општине на подручју Средњобосанског кантона које су усвојиле Одлуку о платама и накнадама у органима управе (Травник, Горњи Вакуф-Ускопље, Нови Травник и Фојница) регулишу коефицијенте за плату како је предложено од овлашћеног предлагача и то коефицијент 9 за општинског начелника и коефицијент 5,70 за помоћника начелника, те да су у том смислу општински начелник и помоћници у Општини Доњи Вакуф дискриминирани.

управе Општине Доњи Вакуф у дијелу који се односи на коефицијенте за обрачун плата општинског начелника и помоћника начелника, а с циљем поштовања принципа “иста плата за исто радно мјесто” и отклањања дискриминације општинског начелника и помоћника општинског начелника Општине Доњи Вакуф, у односу на општинске начелнике и помоћнике општинских начелника других општина у Средњобосанском кантону. Препорука је испоштована. Општинско вијеће је на сједници донијело Одлуку о измјени Одлуке о платама и накнадама у органима управе Општине Доњи Вакуф.

### **Предмет Ж-СА-06-971/11**

Подносилац жалбе је тражио заштиту права на слободу националног опредјељења и забрану дискриминације.<sup>15</sup> Институција омбудсмена је издала препоруку министру одбране Босне и Херцеговине да предузме све мјере и активности како би се отклонила дискриминирајућа пракса на основу припадности ентитеским војскама прије интеграције у Оружане снаге БиХ, те да се сва лица доведу у равноправан положај без обзира из које ентитеске војске долазе, те да им се обезбиједи право на национално опредјељење; да се постојећи начин вођења евиденције унаприједи како би се спријечила дискриминација и уклонила могућност повреда људских права припадника Оружаних снага БиХ, а посебно у сегменту самог статуса, те да се обезбиједи да евиденција не представља препреку напредовања у служби; да се израчуна степен ризика који Министарству одбране БиХ евентуално пријети од лица која би захтијевала промјену статуса а припадала су одређеним ентитеским компонентама, иако нису оне националности за које се претпоставља припадност компоненти; да о свим предузетим мјерама и активностима извијесте Институцију омбудсмена. Институција омбудсмена је запримила изјашњење министра одбране БиХ, у којем се наводи да су прихваћене препоруке Институције омбудсмена и достављен акт у којем се налаже свим организационим јединицама МОБиХ, Заједничком штабу ОСБиХ да поступају у складу са препорукама Институције омбудсмена.

### **Предмет Ж-СА-06-940/11**

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине одлучила је да по службеној дужности, у складу са члановима 2. и 23. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине<sup>16</sup>, покрене истрагу у вези са Јавним огласом за избор и именовање чланова Одбора државне службе за жалбе који је објавила Агенција за државну службу Босне и Херцеговине. Савјет министара Босне и Херцеговине је на 156. сједници, одржаној 28. 07. 2011. године, на предлог Генералног секретаријата, утврдио текст Јавног огласа за избор и именовање чланова Одбора државне службе за жалбе. Као један од општих услова конкурса наведен је услов да је кандидату престала правна посљедица пресуде за кривично дјело насиља у породици, изречене правоснажном судском пресудом, у складу са кривичним законима, а сходно члану 22. Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине<sup>17</sup>, тачка ф)<sup>18</sup>. Формулација члана 22, став 1, тачка ф)

<sup>15</sup> У току истражног поступка у предмету је издата препорука П-175/11, од 21.11.2011. године, Министарству одбране Босне и Херцеговине и Заједничком штабу Оружаних снага Босне и Херцеговине да одмах успоставе сарадњу са Институцијом омбудсмена на начин прописан Законом о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине и да најкасније у року од седам дана доставе изјашњење и сву релевантну документацију тражену актом од 16.09.2011. и 21.10.2011. године.

<sup>16</sup> “Службени гласник БиХ”, бр. 32/00, 19/02, 35/04 и 32/06

<sup>17</sup> “Службени гласник БиХ”, бр. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07 и 43/09

Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине, осим што је створила правну несигурност, из разлога што кандидати који нису починили кривично дјело насиља у породици и који нису осуђени не могу доказати да испуњавају услове конкурса, у супротности је са одредбама Закона о кривичним поступцима и Кривичног закона који су на снази у Босни и Херцеговини. Оваква одредба такође је подигла питање могућег постојања дискриминације на основу пола, јер статистички подаци указују да су жртве насиља у породици углавном жене и дјеца, а починиоци насиља у породици особе мушког пола.<sup>19</sup> По окончању истражног поступка издата је препорука да Министарство правде Босне и Херцеговине по хитној процедури упути иницијативу за измјене и допуне Закона о државној служби БиХ. Министарство правде Босне и Херцеговине је актом од 01.06.2012. године Институцију омбудсмена обавијестило да је окончана процедура у вези са препоруком П-176/11, од 18.11.2011. године, у смислу брисања тачке ф) члана 22, става 1. Закона о државној служби БиХ и да је текст Закона о измјени Закона о државној служби у институцијама БиХ објављен у „Службеном гласнику БиХ“, број 40/12 од 28.05.2012. године, а што је потврђено и увидом у текст.

### **Предмет Ж-БЛ-06-292/12**

Подноситељка жалбе се обратила Институцији наводећи као разлог обраћања прекршајни поступак који се против њеног супруга због насиља у породици води пред Основним судом Бањалука. Затражено је изјашњење Суда о наводима садржаним у жалби, када је Суд навео да рјешава предмете по хронолошком реду рјешавања старих предмета. Омбудсмени су у конкретном случају оцјењивали однос између општер интереса равноправног рјешавања заостатака и појединачног интереса који се огледа у веома тешком породичном стању подносиољке жалбе које је пријетило ескалацијом. Утврђујући превагу појединачног интереса подносиољке жалбе и њене малољетне дјеце, омбудсмени су издали препоруку Суду дана 30. 07. 2012. године да предмет приоритетно узме у рад. Суд је доставио одговор у којем је обавијестио Институцију омбудсмена да је у поменутом предмету заказао усмени претрес, чиме је предмет ријешен као позитиван.

### **Предмет Ж-БЛ-06-435/10**

Подноситељка жалбе обратила се Институцији захтјевом за мониторинг судског поступка пред Основним судом Бањалука. У питању је парнични поступак по тужби подносиољке жалбе против послодавца, а који се односи на мобинг на радном мјесту. Поменути предмет до данас није окончан. Имајући у виду вријеме подношења тужбе до данас, уочено је кршење члана 6. став 1. ЕКЉП-а (право на суђење у разумном року). Међутим, уважавајући специфичност предмета (промјена поступајућег судије, велики број свједока, затрпаност суда бројним предметима) може се приметијети да је суд у конкретном предмету у оквиру својих могућности редовно заказивао наставке рочишта, детаљно испитивао свједоке и изводио доказе. У извјештајном периоду, представници Институције омбудсмена нису имали опструкције у вршењу свог мандата, са било које стране.

<sup>18</sup> “ф) да су према њему престале правне посљедице пресуде за кривично дјело насиља у породици, изречене правоснажном судском пресудом, у складу са кривичним законима;”

<sup>19</sup> „Статистички подаци о насиљу у породици”, које је сачинио Центар Федерације Босне и Херцеговине и који се могу пронаћи на интернетској страници Центар центра ФБиХ



**Предмет Ж-СА-06-402/12**

Жалиоцу је онемогућено да почне радити у ИП „Криваја“ д.о.о. Завидовићи – у стечају, у складу са Уговором о раду, због чланства у Самосталном синдикату шумарства, прераде дрвета и папира Босне и Херцеговине. Наиме, иако су, према жалбеним наводима, директор ДЦ „Енергетика и одржавање“ и в.д. директора ИП „Криваје“ више пута исказивали потребу за радним ангажманом А.В., он није, због сталних притисака представника новоформираног Синдиката ИП „Криваје“ до дана подношења жалбе ступио на рад. У прилог тврдњи достаљена је и фотокопија одлуке Синдикалне организације ИП „Криваја“, Синдиката графичких, издавачких и медијских радника под бројем, 05/12 од 13.01.2012. године упућене Управи ИП „Криваја“, у којој стоји да А.В. не може бити позван на посао све док се не запосле сви радници ИП „Криваје“. Дана 02.11.2012. године издате су препоруке, и то како слиједи: стечајном управнику, П-191/12, да предузме активности које ће резултирати довођењем А.В. у једнак положај са осталим запосленицима који са ИП „Криваја“ - у стечају имају потписан уговор о раду; в.д. генералног директора, П-192/12, да по пријему ове препоруке успостави сарадњу са Институцијом омбудсмена; Синдикалној организацији ИП „Криваја“ синдиката графичких, издавачких и медијских радника, П-193/12, да поништи Одлуку број 05/12 од 13.01.2012. године којом се Управи ИП „Криваја“ забрањује позивање А.В. на посао до запошљавања свих радника ИП „Криваја“. Дана 06.12.2012. године Институција омбудсмена запримила је изјашњење стечајног управника на препоруку П-191/12 у којем стоји да ће послодавац, с обзиром на поступак пред Општинским судом у Зеници који се води по тужби А.В. против ИП „Криваја“ доо Завидовићи – у стечају, поступити у складу са донесеном пресудом. Дана 19.12.2012. године Општински суд у Зеници донио је пресуду број 43 О Рс 067453 12 Рс којом се тужени обавезује да А.В. омогући рад по основу Уговора о раду, напријед наведени број. У образложењу пресуде, између осталог, стоји да тужилац, због чињенице да је био члан синдиката, не смије стављен у неповољнији положај у односу на друге запосленике, нити Синдикат може условљавати туженог као послодавца да неког од запосленика не ангажује у складу са уговором о раду, јер то није улога синдиката који је институција која треба да штити интересе запосленика. Поступак је у току.

**Предмет Ж-БЛ-06-402/12**

Омбудсмени су имали прилику да својом препоруком утичу на измјену општег подзаконског акта, тачније Правилника о распореду такси возила на такси стајалиштима, критеријумима за ред првенства у распоређивању такси возила на такси стајалиштима и рангирању кандидата на листи приоритета за распоред на такси стајалишта. Спорним правилником било је предвиђено да се дјеча таксиста бодују више него кандидати који то нису, иако се кандидују за исто мјесто а једнако испуњавају остале формалне услове за обављање такси службе. Након спроведене истраге пред Институцијом омбудсмена, утврђено је да је једна категорија грађана фаворизирана у односу на другу, што представља давање предности засновано на једном од забрањених основа из члана 2. Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини, па је издата препорука да се измијени спорни правилник, а да једини критеријум за попуњавање упражњеног такси мјеста буде редослијед поднесених захтјева за распоред на такси стајалиште. Препорука је испоштована, што је доказано достављањем копије измијењеног правилника.

**Предмет Ж-БЛ-06-763/12**

У остваривању свог мандата, Институција омбудсмена сарађује и са организацијама цивилног друштва које се баве заштитом људских права. Подносиоца жалбе, заступана по пуномоћнику „Ваша права БиХ“, обратила се 26. 10. 2012. године наводећи да је лице са инвалидитетом и да треба да добије национално спортско признање с обзиром да је 1984. године на Европском првенству, као члан атлетске репрезентације слијепих и слабовидних СФРЈ, освојила сребрну медаљу. У току истраге по жалби утврђено је да она испуњава услове за признавање права на ово признање, па ће надлежном министарству бити упућена препорука да јој се поменуто признање додијели, јер је утврђено да би га добила да није лице са инвалидитетом.

## VII МЈЕРЕ ЗА ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Иако је законом из 2009. године предвиђена обавеза постојања посебне буџетске ставке за рад Одјела за елиминацију свих облика дискриминације, то се до данас, дакле ни четири године након прописивања законске обавезе, није десило. Ограничавање финансијских и кадровских капацитета Одјела није значајније утицало на рад појединачним жалбама грађана, али је ограничило вршење других законом повјерених надлежности којима би стандарди људских права у земљи били доведени на ниво развијенијих европских земаља.

У настојању остваривања стварне једнакост у друштву, државни органи могу предузети и одређене мјере које се неће сматрати дискриминацијом ако су усмјерене на исправљање већ постојећих неједнакости. Такве мјере се називају позитивним или афирмативним. Мјере позитивне дискриминације односе се нарочито на припаднике угрожених група, као што су: лица са инвалидитетом, националне мањине, жене, труднице, омладина, стара лица, жртве рата и слично. Институција омбудсмена је радећи на појединим предметима била у прилици да идентификује и препоручи мјере позитивне дискриминације, а у наредном периоду биће неопходно извршити ревизију различитих закона и подзаконских аката како би се остварила *de facto* равноправност између група које су историјски биле обесправљене, што је обавеза и према међународним конвенцијама и стандардима.

У периоду који предстоји, а под претпоставком обезбјеђења адекватних капацитета, Институција омбудсмена ће се такође фокусирати на прикупљање и анализу статистичких података, мониторинг и учешће у процесима као пријатељ суда (*amicus curiae*), и спровођење истраживања у области дискриминације, јер је ова обавеза прописана Законом о забрани дискриминације као и међународним актима у овој области. У овом процесу неопходно је упознавање са компаративним искуствима те остваривање сарадње са свим другим институцијама и правним лицима у БиХ која имају податке о случајевима дискриминације, а првенствено са правосуђем, невладиним организацијама, министарствима и центрима за бесплатну правну помоћ.

Анализа закона и предлагање законских и других рјешења надлежним институцијама Босне и Херцеговине је нарочито осјетљива активност, с обзиром да предложена рјешења могу имати политичке импликације или захтијевати знатна буџетска издвајања. Циљ ових активности би у сваком случају био да се помогне законодавним органима на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини, указујући на дијелове правног оквира који су проблематични са аспекта заштите једнакости, а са циљем постизања усклађености са условима који за Босну и Херцеговину у тој области произлазе из правне тековине Европске уније.

Чланом 8. Закона о забрани дискриминације прописане су надлежности Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине у спровођењу Закона о забрани дискриминације. Омбудсмени констатују да наведено министарство није успоставило централну базу података за почињена дјела дискриминације нити је донијело правилник о начину прикупљања података о предметима дискриминације у остављеном законском

року од 90 дана. Очекује се да ће Правилник о начину прикупљања података у предметима дискриминације бити усвојен током марта 2013, након чега ће бити организована обука за све нивое администрације у БиХ у вези са достављањем података о дискриминацији надлежном Министарству за људска права и избјеглице БиХ, у којој ће Институција омбудсмена активно учествовати.

Коначно, омбудсмени констатују да је у погледу одговарања на дописе и пружања тражених информација сарадња са институцијама на свим нивоима власти на задовољавајућем нивоу, док би број испоштованих препорука морао бити већи. Институција омбудсмена је превентивни механизам заштите људских права а поштовање њених препорука је првенствено у интересу органа јавне власти јер представља најбољу гаранцију да неће доћи до скупих и штетних процеса и накнада против државе по пресудама Европског суда за људска права у Стразбуру. У сврху обезбјеђивања што већег броја испоштованих препорука, што осликава ниво досегнуте културе људских права, неопходно је размотрити успостављање парламентарног надзора над извршењем препорука омбудсмена, било формирањем посебног тијела/комисије, било одржавањем тематских сједница посвећених искључиво овој теми.